T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yeni Bir Dini Hareket Olarak Adnan Oktar Grubu: Dini Gruplar Sosyolojisi Açısından Bir Değerlendirme

Meryem ÇAPUN

2501130235

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Mustafa TEKİN

İSTANBUL–2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı	:	MERYEM ÇAPUN	**Numarası**	:	2501130235
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı	:	FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ	**Danışmanı**	:	PROF. DR. MUSTAFA TEKİN
Tez Savunma Tarihi	:	22.07.2019	**Saati**	:	11:00
Tez Başlığı	:	"YENİ BİR DİNİ HAREKET OLARAK ADNAN OKTAR GURUBU: DİNİ GURUPLAR SOSYOLOJİSİ AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME"			

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin **36. Maddesi** uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE** OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. MUSTAFA TEKİN	[signature]	Kabul
2- DR. ÖĞR. ÜYESİ FATMA ODABAŞI	[signature]	Kabul
3- DR. ÖĞR. ÜYESİ SÜLEYMAN GÜDER	[signature]	Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DOÇ. DR. İSMAİL DEMİREZEN		
2- DOÇ. DR. LÜTFİ SUNAR		

Versiyon: 1.0.0.2-61559050-302.14.06

ÖZ

YENİ BİR DİNİ HAREKET OLARAK ADNAN OKTAR GRUBU: DİNİ GRUPLAR SOSYOLOJİSİ AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME

MERYEM ÇAPUN

Bu çalışma, Batı'da 1950 sonrasında ortaya çıkan, söylemleri, tebliğ usulleri, teşkilat yapıları itibariyle geleneksel oluşumlardan farklı olması hasebiyle Yeni Dini Hareketler kavramıyla ifade edilen hareketlere bir örnek olarak düşündüğümüz Adnan Oktar Hareketini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç kapsamında çalışmamızda öncelikle yeni dini hareketleri ortaya çıkaran sebepler ve ortak özellikleri üzerinde durulmuş, ardından bu çerçevede Adnan Oktar hareketinin teşekkülü, hareketin evreleri, hiyerarşik yapısı, müntesiplerinin özellikleri, hareketin gelir kaynakları gibi hususlar üzerinde durularak hareketin bir profili çizilmiş, dini ve sosyolojik anlamda analiz edilmeye çalışılmıştır. Son olarak Oktar hareketinin fikri yapısında ve söylemlerinde yoğun olarak yer alan, mehdilik ve altın çağ söylemi, bilimselciliği gibi özellikleri ile yeni dini hareketlerde de ortak olarak görülen bazı karakteristik yönleri ele alınmış, temelde hareketin dini gruplar bağlamında yeni dini hareket olarak konumlandırılabileceği üzerinde durulmuştur. Din sosyolojisi alanında yapılmış bir dini grup çalışması olan bu araştırmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yeni Dini Hareketler, Adnan Oktar Hareketi, Harun Yahya, yaratılışçılık, altın çağ, mehdilik, binyılcılık.

ABSTRACT

**ADNAN OKTAR GROUP AS A NEW RELIGIOUS MOVEMENT:
AN EVALUATION IN TERMS OF RELIGIOUS GROUPS SOCIOLOGY**

MERYEM ÇAPUN

This study aims to examine the Adnan Oktar Movement which we consider as an example of the movements expressed by the concept of New Religious Movements which emerged in the West after 1950 and are different from traditional formations in terms of its discourses, communication methods, and organizational structures. Within the scope of this aim, at first the reasons and common characteristics of new religious movements were emphasized in our study, and next, in this context, the profile of Adnan Oktar movement, the phases of the movement, the hierarchical structure, the characteristics of the followers, the sources of income of the movement were emphasized and a profile of the movement was drawn and was tried to be analyzed in a sociological sense. Finally characteristics such as mehdism and discourse and golden age, and some characteristic aspects that are common to new religious movements which are intensely involved in the intellectual structure and discourse of the Oktar movement were discussed and it was mainly emphasized that the movement could be positioned as a new religious movement in the context of religious groups. Qualitative research methods were used in this study which is a religious group study in the field of Religion Sociology.

Keywords: New Religious Movements, Adnan Oktar Movement, Harun Yahya, Creationism, Golden Age, Mahdi, Millenniumism.

ÖNSÖZ

Bu çalışma salt kişisel bir çabanın ürünü olarak değil, birçok kıymetli insanın katkıları ile nihayete erdirildi. Evvela alandaki böyle mühim bir konuya beni yönelten, teşvik eden, çalışma süresince destek ve hoşgörüsünü esirgemeyen değerli danışmanım Prof. Dr. Mustafa Tekin hocama teşekkürü borç bilirim. Çalışmamın farklı aşamalarında katkıları ve yönlendirmeleriyle her daim desteklerini gördüğüm kıymetli hocalarım Doç. Dr. Lütfi Sunar ve Dr. Süleyman Güder'e ne kadar teşekkür etsem azdır. Tez jürimde yer alan ve kıymetli önerileriyle tezime katkıda bulunan Dr. Fatma Odabaşı hocama ayrıca teşekkür ederim. Çalışmamı kıymetli vaktini ayırıp okuyan, gerek teknik düzenlemeler, gerekse de içeriğe dair hususlarda önerilerini benimle paylaşan, katkılarını esirgemeyen arkadaşım Köksal Pekdemir'e, İngilizce kaynaklarda yardımına başvurduğum sevgili Hatice Nur İçen'e bilhassa teşekkür ederim. Bu tezin her aşamasında dua, destek ve teşvikleriyle yanımda olan dostlarıma ve en önemlisi tez çalışmamın başarıya ulaşmasında maddi manevi desteklerini esirgemeyen, her daim anlayışları, hoşgörü ve dualarıyla arkamda olan aileme çokça müteşekkirim.

Meryem ÇAPUN

İSTANBUL, 2019

İÇİNDEKİLER

KISALTMALARLİSTESİ

a.g.e. **:** adı geçen eser

bkz. **:** bakınız

bs. **:** baskı

c. **:** cilt

çev. **:** çeviren

der. **:** derleyen

ed. **:** editör

haz. **:** hazırlayan

ICR **:** Yaratılış Bilimleri Enstitüsü

s. **:** sahife/sayfaları arası

ss. **:** sayfa sayısı

YDH **:** Yeni Dini Hareketler

GİRİŞ

1. Konu ve Amaç

Bu çalışma Batı'da1950 sonrası Yeni Dini Hareketler kavramı ile tanımlanan 'yeni' ve 'dini' oluşumların Türkiye'de bir örneği olarak düşündüğümüz Adnan Oktar hareketini incelemeyi ve tanımlamayı amaçlamaktadır. Batı'da ortalama 50 yıldır tecrübe edilen bu oluşumların ülkemizde de -az da olsa- uzantılarının/faaliyetlerinin olduğu görülmekle birlikte yerli oluşumlara pek rastlanmamaktaydı. Fakat son dönemlerde İslam dini temelli söylemlerle ortaya çıkmış fakat aslında yaklaşım ve yorumlamalarına bakıldığında ana İslamî çizgiden uzak oldukları farkedilebilen bazı oluşumların görünür hale geldiği/ortaya çıktığı dikkatimizi çekmektedir. Bu gruplara baktığımızda söylemleri, tebliğ usulleri, teşkilat yapıları ve ilişki biçimleri ile klasik bir cemaat görünümünde olmadıkları gibi aynı zamanda bildiğimiz manada İslami bir tarikat olmadıkları da görülmektedir. Bu oluşumların tanımlanmasına ve adlandırılmasına dair mevcut bir çalışma yoktur. Bu konuya yönelik araştırmalara ve tanımlamalara ihtiyaç vardır.

Bu bahsettiğimiz minvalde değerlendirdiğimiz Adnan Oktar oluşumu da, Avrupa ve Amerika özelinde ortaya çıkmış bulunan yeni dini yapılanmaların ortaya çıkış sebepleri, ortak söylemleri ve belirgin ortak özelliklerinden yola çıkılarak, hareketin kendisine temel aldığı İslam dini ve içinde yer aldığı Türk toplumunun sosyo-ekonomik, siyasal ve tarihsel dinamiklerinden de kopmadan, ele alınmaya, anlaşılmaya çalışılmıştır. Bir diğer ifade ile bu grubun hangi sosyal şartlar içinde ortaya çıktığı, toplumun hangi kesimlerinden taban bulduğu, grubun mahiyeti, din anlayışı, dünya görüşü, kendine özgü karakteristikleri ve Türk toplumunda nerede durdukları dikkate alınmıştır.

Bahsedilen amaç kapsamında bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Dini Gruplar başlığı altında ele aldığımız ilk bölümde; dini grupların oluşumu ile birlikte dini grup çeşitlerine dair de kısa bilgiler verilip, asıl olarak, bir dini grup çeşidi olan bizim çalışmamızın da üzerine oturacağı Yeni Dini Hareket tarzı yapılanmalara detaylıca yer verilmektedir. Bu oluşumların ortaya çıkışları, tanımlanmasına dair farklı yaklaşımlar, ortak özellikleri, bu oluşumlara katılım sebepleri, liderlik/organizasyon özellikleri üzerinde durulmaktadır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde hareketin lideri olarak Adnan Oktar ve hareketin teşekkülü ele alınmaktadır. Hareketin ortaya çıkışı, evreleri, hiyerarşik yapısı, müntesiplerinin özellikleri, hareketin gelir kaynakları, harekete ait eserler ve yayın organlarına dair bilgilendirmeler yapılmaktadır. Aynı zamanda hareketin diğer İslami cemaat ve yapılanmalara dair görüşleri ve gruba dışarıdan verilen tepkilere de bu bölümde yer verilmektedir.

Üçüncü bölümde ise hareketi Yeni Dini Hareket olarak adlandırmamıza sebep teşkil eden benzer özellikler/söylemler ele alınmaktadır. Adnan Oktar ve hareketinin 'mehdiyet söylemi', 'binyılcılık ve altın çağ beklentisi', 'bilimselciliği ve yaratılışçı söylem' ve içinden çıktığı yapıdan farklı olarak 'inanç ve ibadet pratikleri' üzerine yorumları ele alınıp Yeni Dini Hareketlerle benzerliği ortaya koyulmaya çalışılmaktadır.

2. Yöntem

Dini gruplar doğası gereği çok boyutlu/yönlü yapılanmalardır. Bir grubu tek yönüyle, sınırlı bir bakış açısıyla, bağlamdan kopuk bir incelemeyle elde edilen netice bize geçerli ve güvenilir sonuçlar vermeyecektir. Dolayısıyla bir dini grubun sosyolojik analizinde, grubun çok yönlü ilişkilerini/etkileşimlerini anlamak üzere farklı yöntemler kullanmak gerekecektir. Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden, yarı yapılandırılmış mülakat, katılımcı gözlem, literatür tarama ve veri analizine başvurulmuştur.

Çalışmamızda öncelikle literatür tarama yapılmış olup, Yeni Dini Hareketlere dair yaklaşımlar ve Yeni Dini Hareket kapsamında görülen hareketlere dair bilgi toplanmıştır. Adnan Oktar ve Grubuna dair yapılan yayınlar ve grubun kendi yayınları incelenmiştir. Grubun yapısına dair veri toplamak adına; grup liderinin adının ilk duyulduğu/basına yansımasıyla birlikte dönemin dergi ve gazeteleri taranmıştır. Ayrıca grup liderinin ve grubun kendilerine ait eserler, web siteleri, televizyon kanalları, sosyal medya hesaplarından paylaşılan yazılı ve görsel malzemeler, televizyon programları izlenip –çalışmanın sınırları kapsamında- analiz edilmiştir.

İncelediğimiz grup her ne kadar sosyal medya ve televizyon üzerinden dışa açık bir görüntü sergilese de aslında kapalı bir gruptur. Grubun hitap ettiği/etmek istediği kitlenin sosyo-ekonomik düzey itibariyle toplumun en üstü olması itibariyle hem de bunun dışında bazı özellikler aramaları nedeniyle toplumun diğer kesimleriyle kesişecek bir ortamı olmamakta ve zaten doğal olarak kapalı kalmaktadır. Grubun bu kapalı yapısı araştırmamız esnasında bizi zorlamış ve daha fazla veriye ulaşma noktasında bir engel oluşturmuştur. Gerek

grubun kanalı olan A9 üzerinden gerekse de diğer bir takım web siteleri üzerinden ulaşıp görüşme talebinde bulunmamıza rağmen olumlu bir netice alınamamıştır.

Çalışmamızı gerçekleştirirken gerek grup içinde bulunan, gerekse gruptan ayrılmış kişilerle yapılacak görüşmelerin çalışmanın sıhhati açısından elzem oluşu bizi bu arayışta ısrarcı kılmış, az sayıda da olsa görüşmeciye ulaşılmıştır. Birebir yapılan mülakatlarda, bir kişi uzun yıllar grup içinde bulunup sonrasında ayrılmış, diğeri ise halen grup içinde bulunan bir kişi olmak üzere toplam iki kişi ile detaylı mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Yine yukarda zikrettiğimiz gibi incelenen grubun dışarıya kapalı bir yapıda olması ve ayrıca gruptan ayrılmış kişiler için ise durumun kendileri için tehlikeli olacağından endişe etmeleri gibi nedenlerle daha fazla görüşme yapmak mümkün olmamıştır. Grupta bir dönemler bulunmuş fakat çıkmış olan kişiler görüşme taleplerimizi kesin bir şekilde reddetmişlerdir. Kendilerinin daha önce grupta olduğunu bilen kişiler vasıtasıyla irtibata geçtiğimiz kişilerden bazıları "o gruba dair kesinlikle konuşmayacağını" belirtmiş, bazıları ise "yanlış bilgi verildiği kendisinin o grupla hiç bağlantısı olmadığını" iddia etmişlerdir. Yine görüştüğümüz gruptan ayrılmış kişiyle ise –çok güvendikleri kişiler vasıtasıyla ulaşılmıştır- gizlilik hususu üzerinde bilhassa durarak ses kaydı vs. aldırmayarak, görüşme esnasında 3. bir kimseye müsaade etmeyerek, görüşme mekanlarını kendisi belirleyerek(hatta son anda ani değişikliklerle) görüşmeyi kabul etmiştir. Bu uzun süren mülakatlarda grubun iç yapılanmasına, fikirlerine, müntesiplerine dair elde edilen ilginç bilgilerden birçoğu çalışmada kullanılmamış olmakla birlikte bizim grubu anlamamız ve çizdiğimiz çerçevenin oluşmasında oldukça faydalı olmuştur. Bu kullanmadığımız bilgiler gerek çalışmamızda yer vermemiz gereken bilgiler olmaması gerekse de yeterli çoğunlukta kişiden dinlememiz nedeniyle sıhhatinden emin olamamaktan kaynaklanmaktadır.

Görüşmeci arayışlarımız neticesinde –yine yakın tanıdıklar vasıtasıyla- halen grupta bulunan bir kişi ile –grup liderinin bilgisi ve müsaadesi ile- yarı yapılandırılmış mülakat gerçekleştirilmiştir. Ayrıca bu görüşme esnasında karşı tarafın gizlice ses kaydı almış olduğu dikkatimizi çekmiştir. Bu mülakatlar aracılığıyla grubun lideri Adnan Oktar'ın tanışma talebi üzerine bir iftar davetinde kısa bir tanışma imkanımız olmuş, hem de gruba dair gözlem yapma imkanımız olmuştur. Oktar ile uzun bir görüşme üzerine sözleşmiş olup daha sonra çeşitli nedenlerle bu görüşme gerçekleştirilememiştir.

Ayrıca çalışma boyunca harekete dair önemli bilgi kaynaklarından olan hareketin kendilerine ait web siteleri 11 Temmuz 2018 tarihinde yapılan operasyon sonrasında

mahkeme kararı ile kapatılmıştır. Bu noktada bizim çalışmada kaynak olarak verdiğimiz adreslere şuanda ulaşılamamaktadır. Yine de adresler dipnotlarda siteye erişim tarihleriyle birlikte belirtilmiştir.

3. Kapsam ve Sınırlılıklar

Çalışmamızın amacını ifade ederken değindiğimiz üzere Yeni Dini Hareketler adlandırması kullanımı çoğunlukla Avrupa ve Amerika'daki farklı inanç, uygulama, farklı tebliğ yöntemleri kullanan, farklı değer yargıları ile dikkat çeken gruplardır. Bizde son dönemde ortaya çıkan farklı tebliğ yöntemleri, inanç ve uygulamalarıyla dikkat çeken gruplar için özel bir adlandırma kullanılmadığı görülmektedir. Tezimizin bu anlamda Türkiye'deki dini grup çalışmalarına bir katkıda bulunması hedeflenmiştir.

Çalışmamıza konu olan Adnan Oktar ve Hareketi, faaliyet alanlarının ve eserlerinde ele aldığı meselelerin genişliği nedeniyle hareketi tüm yönleriyle ele alamadığımızı belirtmeliyiz. Biz bu çalışmada grubun kapalı bir yapı arzetmesi nedeniyle öncelikle gruba dair, yapı itibariyle Yeni Dini Hareketlerle benzeştiğini düşündüğümüz noktalara da vurgu yaparak, genel bir profil çizmeye çalıştık. Grubun teşkilat yapısı, gruba üye kazandırma yolları, tebliğ metotları, gruba giriş-çıkışlar üzerine tek tek durulduğu takdirde ilginç sonuçların elde edileceği çalışmalar ortaya çıkacaktır.

Burada Oktar'ın ve Grubunun söylemlerini/ fikirlerini incelerken sadece Yeni Dini Hareket kavramsallaştırması altında ele alınan oluşumların genelinde gördüğümüz ortak belirgin fikirlerle bağlantılı olarak değerlendirdik. Bu minvalde Adnan Oktar Grubunda 'Mehdiyyet Söylemi', 'Binyılcı yönelim ve Altın çağ söylemi', 'Bilimselciliği ve Yaratılışçı söylemi' ve Sünni Ortodoks İslam çizgisinden farklılaşan inanç ve ibadet pratiklerinden bazılarına çalışmamızda yer vermiş olduk.

4. Literatür Değerlendirmesi ve Tezin Katkısı

Yeni Dini Hareketler hakkında mevcut literatüre baktığımızda Batı'da yapılmış pek çok çalışma bulunmaktadır. Türkiye'deki literatür ise bir kısmı Din Sosyolojisi alanını tanıtan eserlerin içinde dini gruplar altında incelenen yapılanmalar olarak genel ve kısaca yer verilmiştir. Bunun yanı sıra Yeni Dini Hareketlere dair müstakil eserlerin son yıllarda artmakla birlikte oldukça az sayıda olduklarını söylemek gerekir. Bu hareketlerin Avrupa ve Amerika toplumsal, dinsel tecrübesi içinde ortaya çıkması itibariyle sayıca da fazlalığı ve yaygınlığı ile kıyasladığımızda bu orantısızlık makul karşılanabilir. Yaklaşık 20-30 yıldır Batı

menşeli bu yapılanmaların uzantılarının ülkemizde de görülmesi, yapıları itibariyle de dikkat çekici olması ve -az sayıda da olsa- bir kısım gençleri kendine çekmeleri gibi nedenlerle araştırmacılarda ilgi uyandırmış ve alanda numune olacak bazı çalışmalar ortaya çıkmıştır.

Türk akademisinde Yeni Dini Hareketlere dair yapılan ilk çalışma 1986 yılında Prof. Dr. Ekrem Sarıkçıoğlu'nun "Sayentoloji Mezhebi Kurucusu ve Öğretisi(I)"[1]adlı makalesidir. Sarıkçıoğlu'nun makalesinin ikinci kısmı 1987 yılında yayınlanmıştır.[2]Bu çalışmadan sonra 1998 yılında Ali Rafet Özkan'ın "Teosofi ve Yeni Çağ Hareketi"[3] başlıklı makalesinin yayınlanmış olduğu görülür. Yine bu dönemde satanizm[4], Hare Krişna Hareketi[5] gibi spesifik hareketlere dair birer çalışma yapılmış, Mehmet Ali Kirman'ın daha bütüncül bir çalışma olan "Batı'da Ortaya Çıkan Yeni Dini Hareketlerin Bazı Özellikleri ve Toplumsal Tabanları" adlı makalesi yayınlanmıştır. 2000'li yıllarla birlikte alana ilgi artmış, dinler tarihçileri ve din sosyologları tarafından birçok çalışma ortaya konulmuştur.[6]

Ali Rafet Özkan'ın "Kıyamet Tarikatları", M. Ali Kirman'ın "Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi", Ali Köse'nin "Milenyum Tarikatları" adlı eserleri, Yeni Dini Hareketler üzerine 2000'li yıllarla birlikte artan yayınlar içerisinde kapsayıcı telif eserlerin ilklerindendir. Bunlar yanında İhsan Çapçıoğlu, M. Ali Kirman, Ali İhsan Yitik, Ali Rafet Özkan, Süleyman Turan, Hüsnü Ezber Bodur Yeni Dini Hareketlerin farklı vechelerine dair kaleme aldıkları çokça makale ile alanın gelişmesine katkıda bulunmuşlardır. Bilhassa Süleyman Turan ve Faruk Sancar editörlüğünde 2014 yılında hazırlanan "Yeni Dini Hareketler: Tarihsel, Teorik ve Pratik Boyutlarıyla" adlı eser son dönemlerde YDH'lere dair hazırlanan kapsamlı ve bilimsel niteliği haiz çalışmalardandır.

Alana dair bu genel çalışmaların yanında YDH kapsamında değerlendirilen dini yapılanmalar üzerine yapılan spesifik çalışmalar bu alana dair ortaya konan ilk çalışmalardır. Yehova Şahitleri, Mormonlar, Sayentoloji, Satanizm, Tapınak Şovalyeleri gibi grupların

---

[1] Ekrem Sarıkçıoğlu, **"Sayentoloji Mezhebi Kurucusu ve Öğretisi(I)"**, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1986, c. 1, s. 3-39.
[2] Ekrem Sarıkçıoğlu, **"Sayentoloji Mezhebi Kurucusu ve Öğretisi(II)"**, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1987, c. 2, s. 3-34.
[3] Ali Rafet Özkan, **"Teosofi ve Yeniçağ Hareketi"**, Dinler Tarihi Araştırmaları-I, Ankara: Dinler Tarihi Derneği Yay., 1998, s. 193-222.
[4] Ahmet Güç, **Satanizm: Şeytana Tapınmanın Yeni Adı**, Alfa Yay.,1999, İstanbul, ss. 257.
[5] Ali İhsan Yitik, **"Hare Krişna Hareketi"**, D.E.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2001, sayı: 13-14, s. 93-107.
[6] Süleyman Turan, **"Yeni Dini Hareketlerle ilgili Türkiye'deki ve Batı'daki Literatür Üzerine",**YDH'ler Tarihsel Teorik ve Pratik Boyutlarıyla, ed. Süleyman Turan, Faruk Sancar, Açılım Kitap, 2014, İstanbul, ss. 336.

örnekleri Batı'nın uzantısı şeklinde Türkiye'de de görülmüş, ilgi çekmiş ve üzerlerine incelemeler yapılmıştır.

Bizim çalışmamız bağlamında, yani Türk toplumu içerisinde ortaya çıkmış fakat gerek örgütsel yapısı gerekse de farklı iletişim yöntemleriyle mevcut diğer yapılardan farklılık arzeden bir yapıyı adlandırma bağlamında, örnek gösterebileceğimiz, bizim rastladığımız iki çalışma vardır. M. Ali Kirman'ın doktora tezi olarak 2000 yılında tamamladığı "Türkiye'de Bir 'Yeni Dini Cemaat' Örneği Olarak'Süleymancılık'" adlı çalışma ile, Sakine Ak tarafından 2008 yılında tamamlanan "Yeni Dini Akımlar Bağlamında Dünya Kardeşlik Birliği Mevlana Yüce Vakfı Örneği" adlı yüksek lisans tez çalışmasıdır.

Bu çalışmanın konusunu teşkil eden Adnan Oktar grubuna dair yapılan çalışmalara baktığımızda ise bir makale ve yurt dışında yapılmış bir doktora tezi dışında çalışma olmadığını görmekteyiz. Bunlar; H. Bahadır Türk'ün Toplum ve Bilim dergisinde Adnan Oktar grubu üyelerini toplumsal cinsiyetçilik üzerinden ele almış olduğu "Tuhaf Bir Hikaye: Adnan Hoca ve Toplumsal Cinsiyet Temsilleri" [7] adlı çalışma ile İsveç Södertörn University'de Anne Ross Solberg tarafından yapılmış doktora tezidir. Tez daha sonra "The Mahdi Wears Armani: An Analysis of the Harun Yahya Enterprise" adıyla kitap olarak basılmıştır. Solberg çalışmasında Adnan Oktar hareketinin bir Yeni Dini Hareketten ziyade, bir girişimcilik hareketi olarak okunması gerektiğini söylemektedir. Solberg çalışmasını, Milliyetçilik, Türk-İslam birliği ideali, İslam yaratılışçılığı söylemleri çerçevesinde ele almaktadır. Bizim çalışmamız ise Adnan Oktar Hareketini Din Sosyolojisi bağlamında Türkiye'de ilk olarak ele alma hüviyetini taşımaktadır. Ayrıca bu çalışma Adnan Oktar Hareketini gerek yapısal gerekse de hem söylem hem de eylemsel yönleriyle bir Yeni Dini Hareket olarak adlandırma bakımından da bir ilk olma özelliği taşımakta ve bu anlamda Din Sosyolojisi alanındaki çalışmalara bir katkı sağlamaktadır.

---

[7]H.Bahadır Türk, **"Tuhaf Bir Hikaye: Adnan Hoca ve Toplumsal Cinsiyet Temelleri"**, Toplum ve Bilim, 2015, sayı: 133, ss. 215-246.

1. BİRİNCİ BÖLÜM

DİNİ GRUPLAR

1.1 Dini Grupların Teşekkülü ve Çeşitleri

İnsan sosyal bir varlıktır. Tarihin tüm dönemlerinde insanlar birbirlerine ihtiyaç duymuş, birbirlerini tamamlamışlardır. İnsanların birbirlerine ihtiyaç duymaları birlikte yaşamalarına neden olmuş, bu birliktelikleri ve birbirleri arasında devam edegelen etkileşimleri ise "toplumsal yapı" olarak adlandırdığımız bütünü meydana getirmiştir. "Toplumsal yapı, en küçük toplumsal grup, (en az iki kişi arasında cereyan eden sosyal münasebetlerin kalıplaşmış bütünü; en küçük model) ve en büyük toplumsal grup(toplum) düzeyinde bir sosyal grubun teşkilatlanma tarzından doğan ilişkiler sisteminin kalıplaşmış (tipleşmiş ve modelleşmiş) bütünüdür" şeklinde bir tanımlama oldukça kapsamlıdır.[8]

Toplumsal yapı, içinde barındırdığı küçük-büyük birçok sosyal grubun etkileşi-minden/birleşiminden oluşur. Sosyolojinin önemli bir kavramsallaştırması olan 'sosyal grup', gaye birliği olmayan sadece aynı yerde toplanmış halde bulunulan 'yığın' olgusundan farklıdır. Bir sosyal grup bireylerin toplamından daha fazlasıdır.[9] Bir oluşumu grup olarak nitelendirebilmek için bireyler arasındaki etkileşimle birlikte bazı ortak değerlerin, normların, birleştirici manevi birtakım unsurların da olması gerekir.[10] Grubu oluşturan bireylerin aynı gaye etrafında bir araya gelmiş olmaları en önemli unsurdur. Grubun içerden ve dışarıdan tanımlanabilir olması, grubun bir sürekliliğinin olması, üyelerin grup içinde bir statüye/konuma/pozisyona sahip olmaları, grubu oluşturan üyelerin grup içi rolleri yerine getirmeleri, grup üyesinin gruba 'mensubiyet hissi' duyması ve diğer üyelerin de üyeyi kendilerine ait hissetmeleri, grubun her bir üyesinin grup içindeki davranış kurallarına uymaları gibi özellikler bir grubu oluşturan unsurlar olarak görülmektedir.

Grupları sınıflandırırken birbirlerinden farklılıkları veya birbirlerine benzerlikleri üzerinden kategorize edebilmek mümkündür. Sosyologlar; grup içi ilişki biçimlerine göre

---

[8] Zeki Arslantürk-M. Tayfun Amman, **Sosyoloji: Kavramlar-Kurumlar-Süreçler-Teoriler,** Çamlıca Yay., 2014, İstanbul, s. 250.
[9] Adem Efe, **DiniGruplaşma ve Cemaatleşme Olgusunun Sosyolojik Açıdan İncelenmesi**, Tuğra Matbaası, 2008, Isparta, s. 21.
[10] Niyazi Akyüz, **Dinin Örgütsel İklimi**, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2007, Ankara, s. 16.

birincil grup-ikincil grup (aile-siyasi parti/cemaat-cemiyet), bireyin gruba katılış biçimine göre bireyin iradesiyle katıldığı-irade dışı katıldığı sosyal grup (sendika-aile), grubun süresine göre kısa süreli grup-uzun süreli grup (arkadaşlık grupları-dini ve etnik gruplar), grubun hacmine göre küçük grup-büyük grup (aile-millet), kuruluş biçimine göre resmi grup- resmi olmayan grup (askeri birlik-çevre koruma birlikleri) şeklinde sınıflandırmalar yapmışlardır.[11]

Bizim çalışmamızla ilgili olarak 'dini grup' sosyolojide kullanılan sosyal grup kavramsallaştırmasının bir alt başlığıdır. Dini gruplarda bireylerin yönelimleri dini temellidir. İnanan bir varlık olan insan aşkın bir varlığa dayanma ihtiyacı duymuş, kimi zaman ilahi bir elçinin davetine uymuş kimi zaman da kendi kutsalını ortaya çıkarmıştır. Kendi aşkın varlığına dayanmış, hayatını bu aşkın varlığın kuralları ile tanzim etmiştir. İnsanın bu inanma yönelimi dini oluşumların/grupların ortaya çıkmasında etkendir. Ortaya çıkan bir dini grubun devamı da yine dinsel düzlemde ortaya konulan hedeflerdir.

Dini grupları tanımlamaya geçmeden önce din sosyolojisi disiplini içerisinde, dini grupları anlamlandırmaya ve tanımlamaya dair yapılan çalışmalardan da kısaca bahsedelim. Din sosyologlarının alanın temel meselesi olan kaynağını dinden almış toplumsal hareketlilikler üzerine çeşitli tipolojiler oluşturmuşlardır. Sosyal bilimlerde tipoloji, "bir olgu ya da süreci ayırıcı özelliklerine dayanarak soyut bir kalıp içinde biçimlendirme" olarak tanımlanmaktadır.[12] Batı'da bu anlamda oluşmuş bir tipoloji geleneğinden söz edebilmek mümkünken, Batı dışında pek gelişmemiştir. Bu anlamda Batı'da varolan dini grup sayısının çokluğu ve devletin resmen bu grupları tanıması gibi etkenler bu çalışmaların ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Batı'nın kendi sosyal ve tarihsel şartları ortamında ortaya çıkmış olan bu gruplar üzerine yapılmış tipoloji çalışmalarını Türkiye'de veya bir başka coğrafyada ortaya çıkan grupları tanımlamada/açıklamada birebir karşılık olarak kullanılamamakla birlikte oluşmuş olan bu birikimden faydalanılmaktadır.[13]

Dini grup incelemelerinde ilk olarak Weber dini gruplar üzerine kilise-sekt tipolojisini geliştirmiştir.[14] Alman sosyolog Ernst Troeltsch, kilise-sekt tipolojisini Hristiyan tarihi incelemeleri ile derinleştirerek geliştirmiştir.[15] R. Robertson ise dini grupları gerçeğe sahiplik

---

[11] Michael Hogg, **Sosyal Psikolojik Açıdan Grupta Bütünleşme**, çev. Aliye Mavili Aktaş, Sistem Yayıncılık, 1997, İstanbul, s.6.
[12] A. Faruk Kılıç, **"Din Sosyolojisinde Dini Grup Tipolojileri"**, Değerler Eğitimi Dergisi, 2007, c. 5, sayı: 13, s. 39.
[13] A. Faruk Kılıç, a.g.m., s. 37-38.
[14] A. Faruk Kılıç, a.g.m., s. 40.
[15] A. Faruk Kılıç, a.g.m., s. 41.

tasavvuru ve üye kabul etme prensipleri açısından bir sınıflandırmaya gitmiştir. Kilise ve mezhep gerçeğe sadece kendilerinin sahip olduklarını düşünmekte iken kurumsallaşmış mezhep ve denomination ise diğer dini grupların da gerçeğe sahip olabileceklerini düşünürler. Mezhep ve kurumsallaşmış mezhebe üyelikler sınırlı iken, kilise ve denominationda herkese açıktır.[16] Bu ve benzeri tipoloji örnekleri yanında bunlara eleştirel yaklaşanlar da olmuştur. Çağdaş sosyologlardan Bryan Wilson teolojik ve doktrinel tarzda yapılan bu sınıflandırmaların sosyolojik bakış açısına bazı engeller oluşturacağına dikkat çeker ve bunlar arasında farklı dini geleneklerden gelen dini grup tiplerini birbirleriyle karşılıklı olarak inceleme imkanının sınırlı olmasını da zikreder. O'na göre sosyolojide dini gruplar sınıflandırılırken farklı prensiplerle hareket edilmelidir. Bu sınıflandırma başarılı olduğunda Hristiyan olmayan mezheplerin de incelenebileceğini düşünür. Wilson'a göre bu tarz bir sınıflandırmada sosyologların dikkat edeceği ana prensip mezheplerin dünyaya bir cevap olduklarıdır.[17]

Din-toplum arasındaki ilişkiler ve dinin her türlü toplumsal olgu ve aşamayla ilişkisi üzerine eğilen din sosyologları, bu ilişkilere dair farklı sınıflandırmalar yapmışlardır. Bu sınıflandırmaların en genel olanı doğal dini gruplar ve sırf dini gruplardır. Doğal dini gruplardan kastedilen; kaynağını dinden almayan, din dışı sebeplerle, dinin çıkışından evvel evrensel olarak var olan, aile, kabile-klan gibi yapılar ve dinin bunlarla ilişkisidir. Bu yapılar dinin taşıyıcıları olarak dinlerin içine girmiş ve sonuçta inanç ve ibadet birlikleri haline gelmişlerdir. [18] Sırf dini gruplar ise, kaynağını/doğuşunu dinden alan, sosyal gruplaşma prensiplerine bağlı olarak ortaya çıkardığı toplumsal gruplardır. Mezhep, cemaat, tarikat, kült gibi yapılanmalar bu gruba girmektedir. Biz burada konumuz itibariyle yalnızca sırf dini gruplar üzerinde duracağız.

Sırf dini gruplar aynı zamanda dinden doğan gruplar olarak da adlandırılırlar. Dini gruplar bir dini mesaja göre yeni baştan oluşabileceği gibi oluşmuş bir dini yapı içerisindeki inanç, ahlaki yaşantı, ibadet ve teşkilatlanma açısından bir olguyu protesto amacıyla da ortaya çıkmış olabilir. O dini algılayışın belli yönlerine eleştiriler, yorumlamalar ve yaklaşımlar, kimi zaman da yetersiz uygulamalara karşı bir eleştiri ve çözüm yolu olarak ortaya çıktığı

---

[16] A. Faruk Kılıç, a.g.m., s. 42-43.
[17]A. Faruk Kılıç, a.g.m., s. 51. (Wilson bu prensiplerle dini grupları yedi başlık altında şu şekilde sınıflandırmıştır: 1- Hidayete erdiren mezhepler. 2- İnkılapçı mezhepler. 3- İçe dönük mezhepler. 4- Özel bilgi mezhepleri. 5- Mucizevî mezhepler. 6- Reformist mezhepler. 7- Ütopik mezhepler.)
[18] Adem Efe, **Dini Gruplar Sosyolojisi(Isparta Örneği)**, s. 35.

görülür.[19]Nitekim dinin kendisi de toplumdaki bozulmalar, ahlaki zafiyetler, adaletsizlikler, inançsızlıklara karşı bir tepki hareketidir denilebilir.[20] Ana dini yapıya dair yapılan eleştiriler kimi zaman kişisel düzeyde kalırken, kimi zaman da kişisel itirazcılara başkalarının da katılması ile kolektif düzeyde bir itiraz haline gelebilir.[21]Ana dini yapının içinden neşet eden mezhep, tarikat, fırka gibi yapılanmaların da inanç, ibadet ve yaşayış düzeyindeki pratiklere bir eleştiri/itiraz neticesinde ortaya çıktıkları görülmektedir. Bu eleştiriler, farklı yorumlamalar ve ortak pratikler, eğilimler neticesinde ortaya çıkan bu yapılanmaların belli başlı olanlarına kısaca değinelim.

1.1.1 İlk İnananlar Topluluğu

Dini yapılanmaya dair vereceğimiz ilk örnek dinin kurucusu etrafında ilk inananların oluşturduğu topluluktur.[22] Din kurucusunun dini tecrübesini ve tebliğini paylaşmasıyla birlikte etrafında olan, yanında olan kişilerdir. Hz. Muhammed'in, Hz. İsa'nın, Konfüçyüs'ün, Zerdüşt'ün çağrılarına uyarak onların etrafında toplanan, onları ilk takip eden kimseler ilk inananlar grubundandırlar.[23]Taraftarların sayısı gün geçtikçe artsa da bu inananlar grubunun manevi üstünlüğü devam eder. Bu kimseler liderin yakın arkadaşları olarak da düşünülebilir. Lidere yakınlık durumları değişmektedir. Arkadaşları olmanın yanında yeni vazedilen dinin de tebliğcileridirler. İlk inananlar mesajın diğer insanlara ulaştırılmasında elçilik vazifesi görürler. Dinin kurucusuna destek olmaları yanında, birlikte yaşanan sıkıntıları ve kısıtlanmaları da onunla birlikte yaşarlar. İlk inananlar topluluğu dinin gelecek dönemlerinde de fedakârlıkları ve her türlü baskı karşısında taviz vermemeleri ile örnek alınması, saygı gösterilmesi gereken özel bir kesimdir. Çünkü onlar öteden beri yaşayageldikleri hayatları, sevdikleri ile tabi oldukları din/dini lider arasında tercih yapmak durumunda kalmış, bu durumda tercihlerinde dini öncelemiş kimselerdir.[24] Bu kimselerin aile ve akrabalık bağları da yeni dini tercihlerinden/bağlılıklarından ötürü ya kopmuş ya da kopma derecesinde gevşemiştir.[25]

Dini lidere ilk intisap edenler ve onların etrafında yeni oluşan halka sıkı bir teşkilat yapısına sahip değildir, daha doğal bir yapıdadır. Dini liderin kendisine çektiği kimselerden

---

[19] Mustafa Aydın, **Sistematik Din Sosyolojisi**, s. 175. ; Niyazi Akyüz, **Dinin Örgütsel İklimi: Dini Gruplar**, s. 106-112.
[20] Mustafa Aydın, a.g.e., s. 175.
[21] Niyazi Akyüz, a.g.e., s. 107.
[22] Joachim Wach, **Din Sosyolojisi**, s. 151.
[23] Mustafa Aydın, a.g.e., s. 176.
[24] Mustafa Aydın, a.g.e., s. 176.
[25] Joachim Wach, a.g.e., s. 181.

oluşan grup liderin tavrına göre daha gevşek veya daha sıkı bir yapıda olabilir. Çevreden harekete gelen tepkiler de grubun yapısında etkilidir.[26] Örneğin dışarıdan gelen yoğun tepkiler grup üyelerinin birbirine daha sıkı bağlandığı kapalı bir yapının oluşmasına neden olabilir. Din kurucusunun/dini liderin vefatıyla birlikte bütünsel yapıda, alt grupsal ayrışmalar görülmeye ve bu ayrışmalardan fırkalar, tarikatlar, mezhepler ortaya çıkmaya başlar.[27]

1.1.2 Fırka

Dini grup yapılarının ayrışmasında en belirgin olan oluşum fırkadır. Fırka grup anlamına gelmekle birlikte literatürde daha çok cemaatin politik nedenlerle sınıflanmış halini temsil eder. Din kurucusu hayatta iken kendisine sorularak kolayca halledilen problemlerin, tebliğcinin vefatıyla birlikte içinden çıkılması zor meselelere dönüştüğü görülür. Kurucudan sonra bu yeni oluşuma kimin yönetici olacağı, dini ve dünyevi meselelerin çözümünde kime danışılacağı gibi problemler ortaya çıkar. Tebliğcinin yerine gelecek kişi, onun gibi bir karizmaya sahip değildir ve kendisinden dini liderliğin ötesinde sosyal ve politik bir grup liderliği beklenmektedir.[28]

Dini liderin yerine geçen kişinin çoğunlukla onun en yakınından, ilk inananlardan, vazedilen dini en iyi anlamış/özümsemiş olanlardan birisinin olması muhtemeldir. Bazen de dini liderin akrabalarından biri seçilerek geleneksel otorite ilkesiyle güçlendirilmek istenmektedir.[29] Dini grubu oluşturan bağlıların tümü aynı kişiyi dini liderin yerine geçmeye uygun görmeyebilir. Çoğunluk kabul etmiş olsa da küçük bir grup kendi adayının liderlik makamına daha layık olduğunu düşünebilir. İşte burada cemaat içinde gruplaşma ortaya çıkmış olur. Hz. Peygamber'in vefatından sonra Hz. Ebu Bekir'in ilk halife olarak seçilişi bununla birlikte Hz. Ali ve bir grubun Hz. Ebu Bekir'e biat etmeyip Hz. Ali'yi hilafete daha uygun bulmaları ve buradan günümüze kadar devam eden Şia fırkasının ortaya çıkışı bu meseleye örnek olarak hatırlanabilir. Burada olduğu gibi fikrî farklılıklar siyaseten yaşanan görüş ayrılıklarından ibaret kalmayıp birçok itikâdi görüş ayrılıklarının da başlangıcı olmuştur. Yine Hristiyanlığın ilk yüzyıllarında, Hristiyanlığın temel meseleleri üzerine yapılan tartışmalardan iki büyük mezhep olan Katolik ve Ortodoks mezhepleri ortaya çıkmıştır. Buradaki mezhep aslında fırka anlamında kullanılmaktadır. Hristiyanlıktaki Baba-

[26] Mustafa Aydın, a.g.e., s. 177.
[27] Mustafa Aydın, a.g.e., s. 178.
[28] Mustafa Aydın, a.g.e., s. 179.
[29] Mustafa Aydın, a.g.e., s. 179.

Oğul- Kutsal Ruh üçlemesindeki kutsal ruhun ne anlama geldiği noktasındaki görüş ayrılıkları bu iki büyük fırka arasındaki ayrım noktalarından birisidir.[30]

1.1.3 Mezhep

Sözlükte tutulan yol, izlenilen yöntem anlamlarına gelen mezhep, terim olarak "ana akım ya da ekol içerisinde itikadî, ibadet, gündelik hayat vb. soru(n)lara getirdikleri çözüm ve yorumlarla farklılaşan ve süreç içerisinde kurumsallaşan yapılar" şeklinde tanımlanmaktadır.[31] İslam'da 'mezhep' ifadesi yaygın olarak ameli mezhepleri ifade için kullanılmaktadır. Buradaki farklılaşmanın fikri bir ayrılıktan ziyade İslam'ın yayıldığı dönemlerdeki yeni ortamlar ve şartlar gereği ortaya çıkan fıkhî sorunların çözülmesinde görülmektedir. Bunun yanında itikadî-siyasî nitelikli problemlerin çözümündeki farklılaşmalar vardır ki, genel olarak fırka kavramıyla ifade edilmektedir. Mensching bu farkı dogmatik ve dini pratikli mezhepler ayrımıyla ifade etmiştir.[32] Dogmatik mezhepler doktrinel farklılıklar neticesinde ortaya çıkan dini cemaatlerdir. Dini pratikli mezhepler ise, kendi doktrinlerine sahiptirler fakat hareket noktaları doktrinel bir farklılık değildir der, Mensching. Bu anlamda dini pratikli mezhepleri birer ekol olarak adlandırmaktadır. Mensching'e göre İslam dinindeki amelî mezhepler, mezhep değil her biri birer ekoldürler. Mezhep genel olarak dinin varolan hakim anlayışından farklılıklar neticesinde ortaya çıkar. Bir zihniyet bütünlüğü olarak tanımlanabilir.[33]Yani düşünce benzerliğinden değil, eleştiri ve itiraz üzerinden kurulur. Aydın, "genel çözülüş karşısında yeni bir bütünleşme çabası" olarak tanımlamıştır.[34] Weber ise mezhebi "sözleşmeli toplum" olarak tanımlar. Bu tanımlama mezhebî yapılara giriş-çıkışların iradi bir yönelim sonucu olmasındandır.[35]Mezheplerin oluşumunda/ortaya çıkışında ana yapıdan farklı dini yorumlamalar, itiraz ve eleştirilerin etken olduğu üzerinde durulmakla birlikte, tarihi, sosyo-ekonomik ve kültürel farklılıklar da etkendir.

Hristiyanlıkta varolan mezhebî yapılarla İslam'daki mezhebî oluşumların birbirinden farklı olduğunu da belirtelim. Hristiyanlıkta mezhep, ana dini yapıyı temsil ettiğini söyleyebileceğimiz kiliseden, ana bütünden bir kopuşu ifade eder ve biraz da olumsuz bir anlam yüklenmektedir. İslam mezheplerinde ise –yukarıda ifade edildiği gibi- bütünden bir kopuş söz konusu değildir, itikadî veya amelî düzeyde farklı görüşlerin, dini farklı anlama ve

[30] Mustafa Aydın, a.g.e., s. 180.
[31] Mustafa Tekin, **Din Sosyolojisi**, s. 250.
[32] Gustav Mensching, **Dini Sosyoloji**, s. 197.
[33] Mustafa Aydın, a.g.e., s. 180
[34] Mustafa Aydın, a.g.e., s. 180
[35] Ünver Günay, **Din Sosyolojisi Dersleri**, Kayseri: 1996, s. 208.

yaşayış, farklı çözüm yollarının bütünleşmiş kurumsallaşmış halidir ve ana dini yapının bir parçası olarak bütünlük arzettiği görülmektedir. Hristiyanlıkta mezhepler hem örgütlenme hem de bilgi temelleri bakımından birbirlerinin hakikatlerini inkâr üzerine kurulu iken, İslam'da bilgisel anlamda hakikatin birliği üzerine bir ittifak durumu söz konusudur.[36] Mezhep kavramının Hristiyanlıkta din kavramına kaydığı da görülür. Kendisini müstakil bir din gibi görür ve ancak kendi düşüncesine inanan kişinin kurtuluşa ereceğine inanırlar.[37] Dolayısıyla Hristiyanlıkta bir mezhepten diğerine geçiş din değiştirme kadar keskindir. Troeltsch'e göre mezhep(sect) büyük toplumla bütünleşmiş, kökleşmiş kurallar ve düzenlemelere sahip olan kilisenin aksine, büyük toplumdan ayrı olan dini örgütlenmeleri ifade etmektedir. Mezhep üyeleri yapının dini kanaatlerini katı bir şekilde uygularlar ve hatta bazı durumlarda bu inançlarını uygulamak uğruna toplumun dışına bile çıkabilirler.[38]

1.1.4 Kült

Toplumun yerleşik kültürü, gelenek ve göreneklerinden farklı olarak sonradan ortaya çıkan dini görünümlü oluşumlar 'kült' olarak adlandırılmaktadır. Genellikle büyük dinlerin parçalanma dönemlerinde farklı görüşlerinden ötürü ayrılan/bir araya gelen küçük gruplardır. Bu grupların da oluşumunda (grubu oluşturan üyelerin bir araya gelmelerinde)-diğer dini yapılanmalarda da görüldüğü üzere- 'karizmatik bir lider'in varlığı önemlidir. Mevcut yapı, kültleri genellikle zararlı görür ve dışlama eğilimi gösterir. Bu oluşumlar toplum tarafından -veya o topluma egemen kurumsal dinin sözcüleri olan din adamları tarafından- üyelerini, beyin yıkama gibi psikolojik telkinler ve bireylerin zaaf noktalarından istifade etme, kullanma şeklinde birtakım taktiklerle ele geçirdikleri söylenerek olumsuzlanır. Din sosyologları kült özelliği gösteren yapıların toplumsal değişim dönemlerinde, insanların gelecek endişesi duydukları dönemlerde ortaya çıktıklarına dikkat çekmektedirler. İnsanların bu gruplara gönüllü olarak girdikleri ve genellikle üyeliklerinin kısa sürdüğü belirtilmektedir.[39]

Geleneksel büyük dinlerin de başlangıç dönemlerinde toplum tarafından ötelendikleri ve kült olarak nitelendikleri görülmektedir. Zuckerman'a göre bir insanın dini diğer bir insana göre külttür. 'Kült' ifadesi, bir grubu haksız çıkarmak, aşağılamak için kullanılan bir etikettir. 'Din' ifadesi ise meşruiyet, kabul görüş, saygı duyma ve yasallığı ifade eden bir kavramdır.

---

[36] A.Faruk Kılıç, a.g.m., s. 40.
[37] Vejdi Bilgin, "Çağdaş Bir Fenomen: Yeni Dini Hareketler", ed. Mehmet Bayyiğit,***Din Sosyolojisi*** içinde, s. 308.
[38] A. Faruk Kılıç, a.g.m., s. 41-42.
[39] M. Ali Kirman, "Kült(cult)", **Din Sosyolojisi Terimler Sözlüğü**, Karahan Kitabevi, Adana, 2016, s. 182-183.

Ve tanımlamayı yapan kişi aşağılamak veya yüceltmek, kendi durduğu yer neresiyse, ideolojik, politik ya da teolojik amaçlarına hangi kelime uyarsa onu kullanacaktır, der.[40] Aslında bugün çokça mensubu olan ve müstakil bir 'din' olarak adlandırılan oluşumların bile ortaya çıkışında, içinden çıktığı toplum tarafından kabul edilmediği, olumsuzlandığı, 'tuhaf' olarak nitelendiği düşünülürse, bir inancı, bir oluşuma meşruiyet kazandıran, onu kültten dine dönüştüren nedir? Zuckerman dini meşruiyetin sosyal yapılanmasını iki temele dayandırmaktadır: Dini grubun varoluş süresi ve o dinin mensuplarının sayısı. Bir dini grup ne kadar uzun süre varlığını devam ettirirse kült olarak adlandırılma olasılığı o kadar az, din olarak kabul edilme olasılığı ise o kadar fazladır. Yine bir dini gruba mensup olanların sayısı arttıkça meşruiyetinin de o oranda arttığını gözlemlediğini aktarır Zuckerman. Tek bir insan kimsenin inanmadığı bir şeye sıkı bir şekilde inanırsa insanlar onu "deli" olarak adlandırırlar. İnananlar on veya on beş kişi ise insanlar böyle bir grubu "kült" ile ilişkilendirirler. Beş yüz veya beş bin kişi sıkı bir şekilde başka kimsenin inanmadığı bir şeye inanırlarsa "sekt" olarak tanımlanabilir. Eğer sayı on beş bin veya beş yüz bine ulaşırsa "denomination"dan bahsedilebilir. Ve eğer ortada beş milyon inanan varsa ortada gerçek bir din var demektir der, Zuckerman.[41]

1.1.5 Tarikat

Ana dini yapıya yöneltilen eleştiriler/itirazlar neticesinde oluşan bir diğer sosyal yapılanma dini ibadet ve kuralların uygulanmasında daha sıkı ve titiz olanlar tarafından yapının mevcut durumunun 'gevşek' bir hal aldığı, dikkat edilmesi gereken dini kaidelerden taviz verildiği düşüncesiyle oluşan/şekillenen tarikatlardır. Bütün evrensel dinlerde bulunan bu gruplar, daha yoğun ve sıkı bir dini hayat yaşama isteğinden kaynaklanmaktadır.[42] Manevi kardeşlik gruplarının daha ileri bir aşaması olarak ve daha kapalı bir grup olarak görülmektedir.[43] Tarikat sözlükte yol, meslek, meşrep demek olup genel manada, "mistik düşünce ve yaşam tarzı ile tanrısal bilgiye ulaşma, hakikati elde etme, kurtuluşa ulaşma ve tanrıda yok olmayı hedefleyen dini akımları ifade eder."[44]

---

[40] Phil Zuckerman, **Din Sosyolojisine Giriş**, çev. İhsan Çapçıoğlu, Halil Aydınalp, Birleşik Kitabevi, Ankara, 2006, s. 110-111.
[41] Phil Zuckerman, a.g.e., s. 123-124.
[42] Zeki Arslantürk-Niyazi Akyüz, **Din Sosyolojisi II, Sosyal Dinamik Bünye Analizleri**, Çamlıca Yay., 2015, İstanbul, s. 310.
[43] Niyazi Akyüz, a.g.e., s. 117.
[44] M.Ali Kirman, "Tarikat", **Din Sosyolojisi Terimler Sözlüğü**, s. 226.

Her dinin kendi doğası sonucu çeşitli dinler içinde ortaya çıkan tarikatlar de aralarında birtakım benzerlikler yanında, dikkate değer farklılıklar ve kendi içlerinde birtakım karakteristik özellikler taşımaktadırlar. [45] Tarikatlerde ortak genel özellikler bağlamında; tarikat türü yapılanmalar çoğulcu bir zihniyette değildir yani dışarıya kapalıdırlar. Üyelerinin yapıya bağlılık göstermelerini ve sadakatlerini önemserler. İçte bir bütünlük oluşturmak, üyeleri bir arada tutmak ve bir aidiyet bilinci oluşturmak son derece önemlidir.Bunun için toplanılacak değişmez bir mekân, özel belirlenmiş giyim kuşam, özel ibadetler, ortak yemekler ve farklı ortak faaliyetler önemlidir. Gruba intisab etmiş olan üyelerin, belirlenmiş olan kurallara uyum göstermeleri grup içindeki statüyü belirleyen temel bir kriterdir.[46] Bu ise gruba bağlılık ve sadakatin sağlanması yönünde güdüleyici bir etken olarak görülebilir.

Tarikatlerin her birinin kendilerine özgü usul ve erkanları, müridlerinin manevi olarak ilerlemeleri için belirledikleri eğitim metotları vardır. Tarikatleri nasıl amaçları çoğunlukla kişiyi bir takım nafile ibadetler, zikirler, riyâzat ve mücâhede ile manevi olarak olgunlaştırmak, yaratıcıya daha yakın hale getirmektir. Mensching tarikatların ahlâki yasakların hakimiyetiyle karakterize olduklarını ve buyruklardan ziyade yasakları içerdiklerini ifade eder. Budist tarikatlarda cinsellikten sakınma, karınca bile olsa öldürmeme, hırsızlık ve böbürlenmenin yasak olması; Hristiyanlıkta fakirlik- iffet- itaat gibi.[47]Uzakdoğu dinlerinde öne çıkarılan fakirlik, acı çekme, çile çekme gibi mahrumiyetlerin tarikat yapılarının eğitim metotlarında yer aldığı görülür. Örneğin; Budizm'de dünya ruhun hapishanesi olarak görülmektedir ve dindar adam bu tutsaklık halinden kurtulma yani dünyadan kaçma arzusundadır. Dünyadan kaçış ise zahidâne bir hayat yaşamakla mümkün görülmektedir.[48]İslam ve Hristiyanlık içindeki tarikat yapılanmalarında, Uzakdoğu dinlerinde görülen dünyadan tamamıyla kopuş şeklinde uygulamalar olmadığı görülmektedir. [49] Bu farklılık, bu dinlerin varlığı ele alışları, dünyayı algılama biçimleri ile yakından ilişkilidir.

1.1.6 Manevi Kardeşlik Grupları/ İhvan Birlikleri/ Cemaatler

Dinin oluşturduğu toplumsal gruplardan bir diğeri ise ana dini yapı altında, alt bir grup olarak nitelendirilebilecek cemaat türü yapılanmalardır. Bir kavram olarak cemaat (community), "ortak değerlerin ve inançların, çok kuvvetli bir şekilde paylaşıldığı, toplumsal

[45] Adem Efe, **Dini Gruplar Sosyolojisi**, s. 58.
[46] Adem Efe, a.g.e., s. 58.
[47] Gustav Mensching, a.g.e., s. 202.
[48] Gustav Mensching, a.g.e., s. 202.
[49] Zeki Arslantürk-Niyazi Akyüz, a.g.e., s. 312.

bağın çok güçlü olduğu, ancak küçük ölçekli ve yerel özelliğe sahip bir toplumu, ideal tipi veya modeli tanımlar."[50] Kavram ilk olarak cemaat-cemiyet (gemeinschaft-gesellschaft) dikotomisiyle Alman sosyolog Ferdinand Tönnies tarafından kullanılmıştır.[51] Tönnies bu kavramları modernleşme süreciyle birlikte değişimini gözlemlediği toplumsal yapının ve toplumsal yapıyı oluşturan bireylerin birbirleriyle arasındaki ilişki biçimlerinin değişimini anlatmak üzere kullanmıştır. Cemaat kavramı kırsalı ve kırsaldaki dayanışmacı, doğal, yakın ilişki biçimlerini temsil etmektedir. Cemiyet ise kentteki insanlar arasında varolan rasyonel, birey merkezli ilişki biçimini temsil etmektedir. Cemaatte üyeler arası "dayanışma duygusu" ve "ortak irade" güçlü iken, cemiyette insan ilişkilerinde hukuk, sözleşme, para ekonomisi öne çıkar.[52] Tönnies, doğal isteklerin baskın olduğu her türlü birliği cemaat, akılcı talepler tarafından şekillendirilen her türlü yapıyı da cemiyet olarak adlandırmaktadır ve modern dünyaya dönüşümü de cemaatlerden cemiyetlere geçiş olarak görür.[53]

Dini gruplar bağlamında cemaat kavramı köy-kent gibi mekansal bir bağlamdan, ilişki biçimlerinden ziyade 'aidiyet duygusu', 'paylaşılan değerler kümesi', 'toplumsal örgütlenme', 'dayanışma ve birbirine bağlılık sistemi' ve cemaatleşme olgusuyla bağlantılı olarak ele alınmaktadır.[54]Ki ilişki biçimi vurgusu grup içi ilişkiler bağlamında ayrıca üzerinde durulması gereken önemli bir husustur. Cemaatlerin oluşumunu eleştiri ve itirazlar üzerinden değil, bir ideal birliği olarak kabul etmek daha isabetli olur. Bireyleri idealleri ve tutumları birbirlerine yaklaştırır ve daha samimi bir yapı oluşturmaya yönelirler.[55] Gayeleri dini esaslara uygun bir hayat yaşamaktır.[56] Bu gruplardan kimisi dünyadan el etek çekmek kimisi de iyi yapılandırılmış bir teşkilatlanma kurmak gayesindedir.[57] Ortak mal sahipliği, var olanı paylaşma veya eğitim, ticari ortaklık gibi yapılanmalar bu tarz oluşumların faaliyetleri için düşünülebilir.

18. yy sonu 19. yy başında Avrupa'da yaşanan sosyal, siyasal, ekonomik faktörlerin etkisiyle ortaya çıkan sanayileşme ve modernleşme süreçleri var olan mevcut geleneksel toplumsal yapıyı değiştirmeyi hedeflemiş, ortaya çıkan yeni toplum modeli "insanların anlam haritalarını değiştirmiş ve yeni sembollerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur." Değişen

---

[50] M. A. Kirman, "cemaat(community)", **Din Sosyolojisi Sözlüğü**, Karahan Yay., s. 56-57.
[51] M. Ali Kirman, a.g.e., s. 56-57.
[52] Adem Efe, **Dini Gruplar Sosyolojisi**, s. 81-82.
[53] Mustafa Tekin, a.g.e., s. 254-255.
[54] Adem Efe, **Dini Gruplar Sosyolojisi**, s. 89.
[55] Niyazi Akyüz, a.g.e., s 115.
[56] Niyazi Akyüz, a.g.e., s 116.
[57] Joachim Wach, a.g.e., s. 185.

toplum modeliyle birlikte bireylerin yaşamlarına temas eden bir takım değerlerin de yerleri boşalmış, seküler olanla yerleri tam dolmamış ve bir tatminsizlik hali ortaya çıkmıştır. Bu noktada bireyler bu boşlukları doldurmak üzere cemiyet içinde cemaatsel yapılar oluşturma yoluna gitmişlerdir. Buna "cemaatleşme" denmektedir.[58] Avrupa'da yaşanan bu süreç Türkiye'de de Cumhuriyete geçişle birlikte yaşanmıştır. Yeni Türkiye'nin kurucu aktörleri Türk toplumu için Batılı modern toplum yapısını hedeflemiş ve özellikle ilk dönemde bu yönde uygulamalara ağırlıkla yer vermişlerdir. Hedeflenen toplumsal değişim cemaat tipi toplumdan Batı tipi modern cemiyete doğru yönelmiş olmakla birlikte ne tam olarak modernleşmiş ne de geleneksel toplum yapısında kalmış, bir "geçiş toplumu" formunda kalmıştır. Bireyler bu geçişte mevcut toplumsal kimliklerini yitirmemiş, yeni kültür ortamına da tam olarak uyum sağlayamamışlar, kültürel bir boşluk içine düşmüşlerdir. Bu noktada kültürel, psikolojik ve sosyal anlamda kendini daha iyi hissedeceği dini grup ve cemaatlere üyeliklere yönelmişlerdir.[59]

Modern/postmodern dönemde ortaya çıkan cemaat yapılanmalarının ortaya çıkışının en önemli etkeni özellikle modern yaşamın dayattığı resmî, kurumsal ilişki biçimleri arasında yalnızlaşan ve manevi anlamda bir tatminsizlik duygusu içine düşen modern bireyin bu anlamda bir çıkış arayışıdır. Birey, kendisine hem manevi anlamda bir korunak sağlayacak, hem de kendisini ortaya koyabildiği, bir sosyalleşme alanı sağlayacak, aynı değerleri paylaştığı, kendisi gibi inanan, kendisi gibi düşünen insanlardan oluşan sıcak ilişkiler içinde olacağı bir yapıya yönelir. Türkiye'de 1980 sonrası liberal politikalarla birlikte serbestçe faaliyet yürütme imkanı bulan İslamî anlamda kaygısı olan çevrelerin ortaya çıkardığı oluşumlar bu duruma tam bir örnek teşkil etmektedir. Bu dönemde eğitimli kadroların kendi özel okullarını, hastanelerini, marketlerini, işletmelerini, iletişim organlarını vs. kurarak kendilerinin ve yakın çevrelerinin inançlarını/inancının gerekliliklerini daha rahat yaşayacakları bir ortam/düzen oluşturma çabasına girdikleri görülmektedir.

Bugün Türkiye'deki dinî grup ve cemaatlere baktığımızda, tarikat türü oluşumlar ve cemaatlerin hemen hemen her alanda aktif faaliyet halinde olduklarını görmekteyiz. Sosyal ve siyasal gelişmeler ve birtakım gereklilikler içinde geleneksel tarikat yapılanmaları da mevcut yapılarında değişikliğe gitmişler, daha fazla cemaat formuna yaklaşmışlardır. Bu nedenle çoğu zaman tarikatların da 'cemaat' olarak tanımlandıkları görülür. Geleneksel şeyh-mürid

---

[58] Adem Efe, **Dini Gruplar Sosyolojisi**, s. 85.
[59] Adem Efe, **Dini Gruplar Sosyolojisi**, s. 87.

ilişkisi yerine daha çok kişiye ulaşma çabası kitle iletişim araçlarına yönelmeleri, kamusal alandan daha fazla istifade etme niyetiyle sosyokültürel, siyaset, ekonomi, eğitim ve medya gibi daha birçok farklı alanda girişimlerde bulunmaları 'cemaat' olarak tanımlanmalarında oldukça etkili olmuştur.[60] Bugün bu grupların kendilerine intisâb edenlerin seyr-i sülukları dışında/ötesinde,kendi dini yorumlamaları(veya 'dini kendi yorumlamaları') çerçevesinde kalarak, okullar açmaları, bir takım ticari ortaklıklar kurmaları, radyolar ve televizyon kanalları kurmaları, hastaneler açmaları, çevre koruma vs gibi dernek tarzı hareketler tertip etmeleri geleneksel tarikat yapılanmalarının oldukça ötesinde girişimlerdir. Tüm bu girişimler, tarikat kökenli olsun olmasın, bu oluşumların mensupları için modern dünyanın, kent yaşamının soğuk ilişkiler ağı içerisinde alternatif bir yaşam alanı açmakta, bir aidiyet hissi vermekte ve sıcak, ailesel ilişkiler kuracağı bir ortam sunmaktadır.

1.2 Yeni Dini Hareketler

1.2.1 Yeni Dini Hareketlerin Ortaya Çıkışı ve Tanımlanması

II. Dünya Savaşı itibariyle ortaya çıkıp hızla artan dini oluşumları tanımlamak üzere 'Yeni dini hareketler' kavramsallaştırması kullanılmaktadır. Yeni dini hareketler ifadesinin literatürde ilk olarak Harold W. Turner tarafından kullanıldığı söylenmektedir.[61] Bu kavram üzerinde ittifak edilmediği görülmekle birlikte 'yeni dini hareketler' adlandırmasının genel kabul gördüğünü söyleyebiliriz. Bilhassa II. Dünya Savaşı sonrasında sanayileşmiş Batılı toplumlarda ortaya çıktığı görülmektedir.[62] Farklı inanç ve uygulamaları, farklı tebliğ yöntemleri, sunduğu farklı hayat tarzı ve değer yargıları ile dikkat çeken ve sayısı gittikçe artan bu grupları tanımlamak üzerine –durulan yer itibariyle- farklı tanımlamalar, adlandırmalar yapıldığı görülmektedir.[63] Yapılan tanımlamaları akademik yaklaşım, teolojik yaklaşım ve eleştirel yaklaşım olarak üç başlık altında toparlamak mümkündür

Teolojik yaklaşım olarak adlandırılan yaklaşımda, bu gruplar, ana dini gövdeden bağımsızlığı veya kabul gören dini yaklaşıma bir itiraz ile ortaya çıkmış olması nedeniyle olumsuz bir çerçeve içinde sunulmaktadır. Bu yaklaşım, bu yapıları, gizlilik, hilekârlık, üyelerinin akıllarını ve hayatlarını ipotek altına almış olmaları, yasa dışılık vurgusu, üye kazanmak için telkin ve beyin yıkama taktiklerini kullanmaları, ölüm ve intiharı teşvik

---

[60] Vejdi Bilgin, a.g.m., s. 294.
[61] Süleyman Turan- Faruk Sancar, a.g.e., s. 9.
[62] Faruk Sancar-Süleyman Turan, a.g.e., s.13.
[63] "Yeni dinler, sekt, kült, yeni dindarlık biçimleri, zararlı örgütler, Türkiye'de ise; tarikatlar, kült grupları, yeni dini hareketler, yeniçağ dinleri gibi kavramlarla ifade edilmekte." (Faruk Sancar- Süleyman Turan, a.g.e., s. 14.)

etmeleri gibi özellikleri ön planda tutarak bu grupları sapkın birer kült oldukları şeklinde tanımlamaktadır. Kült ifadesi yukarıda anlatıldığı üzere olumsuz bir ifadelendirmedir. Evlatları bu gruplarda olan aileler de çoğunlukla bu yaklaşımı benimsemektedirler. Bu gruplara dair yapılan bu değerlendirmeler, öznel değerlendirmeler olduğundan sosyolojik açıdan kabul görmemektedir.

Yeni dini hareketleri akademik bir yaklaşımla tanımlamaya çalışanlar, olguyu ele alırken değer bağımsız bir yaklaşımı öne çıkarmaktadır. 'Zararlı-zararsız', 'iyi-kötü' gibi tanımlamalar sosyal bilimlerin nesnellik ilkesine aykırıdır. Nitekim aileler için son derece zararlı görülen bu yapılanmalar, bu gruplara katılmış olan üyeler nezdinde hayatın problemlerine karşı çözüm yolu gösteren, özgürleştiren 'faydalı' bir yapılanma olarak görülebilmektedir.[64] Yeni dini hareketler kavramının 1950'lerde Eileen Barker tarafından geliştirildiği ifade edilmektedir. Barker yeni dini hareketler kavramını, 1950'lerde ortaya çıkmış, 1970'lerden itibaren ise yaygınlaşmaya başlamış coşkun bir dini, ruhi ve felsefi yaşantı vaat eden oluşumları tanımlamak için kullanmıştır.[65]

Akademisyenler burada önemli olanın dini grup olduğunu söylerler. Bu nedenle son dönemlerdeki din değiştirme olaylarını da bu hareketlere intisap ediş ve ayrılış nedenleri ile irtibatlandırarak anlamaya çalışırlar. Yine özellikle sosyologlar bu tür hareketleri tüm toplumlarda görülen sıradan oluşumlar olarak ele alırlar. Bu oluşumların dini yönü, üyelerine hayatın anlamı, eşyanın mahiyetine dair kuşatıcı cevaplar bulmaya çalışması, bunun yanında aşkın olana dair bilgi, iç dinginliğe ve manevi olgunlaşmaya götürecek yollar göstermesi iledir.[66]

Dini hareketlerin tanımlanmasına dair, bu iki yaklaşımın dışında, bu açıklamaların yetersiz olduğunu söyleyen ve bu hareketli yapıların daha kapsamlı bir şekilde tanımlanmaları gerektiğini vurgulayan yaklaşımlar da vardır. Özellikle bu yapılardaki hareketlilik ve değişkenliğin iyi gözlemlenmesi gerektiğini söylerler. Üzerinde durulan en temel nokta bu hareketlerin tanımlanmasında kullanılan 'yeni' ifadesidir. Yenilik ve eskiliğin kapsayıcı bir tanımlamayı zorlaştırdığı iddia edilir. Burada 'yeni'den kasıt II. Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkmış olmalarıdır ki, ortaya çıkışları 19. Yüzyıla dayanan ve 'yeni dini hareketler' kapsamında ele alınan dini yapılanmalar burada tezat oluşturmaktadır. Yani bu hareketleri

[64] M. Ali Kirman, "Yeni Dini Hareketler: Tanım ve Kapsam", , Ed. Süleyman Turan-Faruk Sancar, ***Yeni Dini Hareketler: Tarihsel, Teorik ve Pratik Boyutlarıyla*** kitabı içinde, s. 17.
[65] M. Ali Kirman, a.g.m., s.17.
[66] M. Ali Kirman, a.g.m., s.18.

zaman bakımından sonraki bir dönemde ortaya çıkmaları nedeniyle ‘yeni’ olarak tanımlıyorsak, 1950 sonrasında ortaya çıkmış olan hareketler artık ‘yeni’ ifadesinin kapsamı dışında kalmakta olduğu öne sürülür. Buna karşılık 19. Yüzyılda ortaya çıkmış olan hareketler için “eski YDH’ler” kullanımı öne çıkarılsa da, bu eleştirel yaklaşım bunu geçici/yüzeysel bir çözüm olarak görmektedir.

1.2.2 Yeni Dini Hareketlerin Ortaya Çıkış Nedenleri

Yukarıda da bahsedildiği üzere yeni dini hareketlerin ortaya çıkışından belirli bir dönemden itibaren bahsedilmektedir. Modern-seküler teorinin aksine bu hareketlerin ortaya çıkışında etken olabilecek sosyolojik, tarihsel, dinsel dönem özellikleri üzerinde durulmakta ve ortaya çıkışlarına dair bir takım sebepler ortaya konulmaktadır. Yeni dini hareketlerin ne’liği ve nasıl’lığı üzerine araştırmalar yapan din sosyologları ve dinler tarihçilerinin, bu hareketlerin ortaya çıkışlarına dair doğrudan etkili olarak sekülerleşme, subjektivizm, kayıtsızlık, aşınmışlık, bireycilik, hazcılık, küreselleşme, çoğulculuk, hızlı değişim gibi başlıklar etrafında yoğunlaştıkları görülmektedir.[67] Biz burada bu etkenlerin yoğun olarak üzerinde durulan birkaçını ele alacağız.

Yeni dini hareketlerin ortaya çıkışında en çok üzerinde durulan etkendir sekülerleşme. Avrupa’nın modernleşme serüveninde akılcılık ve kilise arasında yaşanan gerilim, modernleşme sürecinin başat unsurudur diyebiliriz. Avrupa tarihinin kendi özelinde dinin, topluma etkisi ve toplum hayatını şekillendirmesi durumunun, modernleşme sürecinin başlamasıyla birlikte öncesinin tam tersi bir şekilde etkinliğini sürdürmeye devam ettiği görülür. Yani, din modernleşme öncesinde ne kadar etkinse, yeni dönemde de dinden ve dinin etkinliğinden uzaklaşma çabası olarak o ölçüde etkindir. Modernleşme biraz da kilisenin egemenliğinden sıyrılıp aklın egemenliğine girme, dogmatik olandan akli olana yönelme sürecidir. Modernleşme süreci içinde içkin olan sekülerleşme süreci, dinin tanımının, kapsamının, etkinliliğinin de yeniden tanımlandığı bir durumu getirmiştir.

Sekülerlerizm/sekülerleşme, -kısaca- modernizmin bir öngörüsü olarak birtakım teknik-bilimsel-zihinsel gelişmelerin insanın düşünce dünyası ve yaşam tarzında değişimler yaratması (modern kent yaşamı düşünülecek olursa) ve bu değişimler neticesinde insanın dünyasında din olgusuna yer kalmayacağı/ihtiyaç olmayacağına yönelik bir düşüncedir

---

[67] Ali Rafet Özkan, “Yeni Dini Hareketleri Ortaya Çıkış Sebepleri ve Temel Karakteristikleri”, , Ed. Süleyman Turan- Faruk Sancar, ***Yeni Dini Hareketler: Tarihsel, Teorik ve Pratik Boyutlarıyla*** kitabı içinde, s. 31-38.

denilebilir. Toplumun ve bireylerin dini tutumları üzerine eğilip sorgulayarak bir dünyevilik eğiliminin dini tutumların tümüne her yerde ve her zaman hakim olacağına dair –olağan ve evrensel- bir önermedir.[68]Fakat 2. Dünya savaşı sonrası yaşanan hareketliliklerle birlikte tezin sosyal bilimciler arasında yeniden tartışılmaya başlandığı görülür. Sekülerleşme tezinin modern insanın tüm sorularını/sorunlarını aklıyla, bilim ve teknik ile çözeceği ve dinsel-mitsel olana muhtaç olmayacağı iddiasına karşın bu dinsel hareketler modern insanın zihin dünyasında nasıl yer bulmuştur? Bu sorular ve sorunlarla beraber, modern insan/modern dünya ve din arasındaki ilişkinin sosyal bilimciler tarafından yeni baştan analiz edilmeye, anlamlandırılmaya çalışıldığı görülür. "Sekülerleşmeden dönüş", "dinin dönüşü", "dünyanın yeniden büyülenmesi", "kutsalın geri dönüşü" gibi kavramsallaştırmalar bu çabanın ürünleridir.[69]

Sekülerleşme tezinin modern insanın sorunlarının çözümünde akla, ilerlemekte olan tekniğe yaptığı vurguya karşın YDH'lerin modern insanın zihin-anlam dünyasında ortaya çıkmış olması, tezi tartışmaya açan noktadır. Sekülerleşme tezinin iddia ettiği gibi dinin düşüşü devam etmemiş tekrar yükselişe geçmiştir. Modern insanın hayatında çok sayıda yeni dini formların kendine yer bulabildiği görülmüştür. Sekülerleşme meselesini ele alan sosyal bilimcilerin bazıları dinin zaten hiç gerilemediği, dinin kurumsaldan bireysele şeklinde form değiştirerek devam ettiğinden söz ederler. Yani yeni dini hareketler modern hayata uyumlu olarak dinin kendini ifade etmesidir denilir.

Yeni dini hareketlerin ortaya çıkış sebeplerinden bir diğeri günümüzde de giderek arttığını söyleyebileceğimiz bireyselleşme ve bununla birlikte yalnızlaşma olgusudur. Tönnies'teki cemaat-cemiyet kavramsallaştırmasında ifade bulduğu üzere, toplum, yüz yüze ve yakın ilişkiler, aile ve dostluk ilişkileri ağıyla örülmüş olan cemaatsel yapılanmadan, cemiyet adını verdiği endüstrinin ve ticaretin egemen olduğu, çıkarların öncelendiği, davranışlara rasyonalitenin yön verdiği, hızlı, dinamik ve rekabetçi bir yapılanmaya evrilmiştir. Modern kentler yapısı itibariyle insanı gitgide kendi başınalığa itmiş, kendi kendine yetebileceği bir hayatı idame ettirmeye yönelten bir hal almıştır. Bunun neticesinde yalnızlaşmış, kendine ve kendinden sadır olana yabancılaşmış olan insan, hayatına değer/anlam katacak bir takım oluşumlara yönelmiştir. Modern insan, daha yakın birebir ilişkilerin yaşandığı, aile ve dostluk ihtiyacını karşılayabileceği, birliktelik ve dayanışma

---

[68] Özlem Uluç, **Yeni Dini Hareketler**, Yarın Yayınları, 2013, İstanbul, s. 58.
[69] M. Ali Kirman, **Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi**, s. 32.

ortamını bulacağı genelde dini gruplara özelde ise modern toplum içinde ortaya çıkmış ve modern bireye ve ihtiyaçlarına hitap eden yeni dini oluşumlara yönelmiştir.

Modernizmin oluşturduğu, sunduğu insan-varlık-tanrı tasavvuru insanı ve insanın isteklerini merkeze alır. Modern kent hayatı ve bireyselleşme mevzularında değinildiği üzere aynı sebepler neticesinde ortaya çıkan subjektivizm de YDH'lerin ortaya çıkışında ve insanların onlara yönelmelerinde bir etkendir. Tarikatların ve dini grupların üye kazanmada insanların yüksek benlik duygularına hitap etmenin önemini fark edip bu yönde yöntemler uyguladıkları görülür. Bazı dini grupların üyelerini bir takım terapi ve özel eğitim yöntemleri neticesinde tanrı olabilecekleri şeklinde motiveleri bu durumun bir örneğini teşkil etmektedir.[70]

YDH'lerin ortaya çıkmasında, kendine yer edinebilmesinde ve üye elde edebilmesinde bir diğer etken de hazcılıktır. Hazcılık, insanın kendisine haz verecek eylemlere yönelmesi, kendisine acı verecek olan eylemden ise uzaklaşmasının en uygun davranış biçimi olduğunu savunan bir görüştür.[71] İnsanın ve insanın arzularının merkeze alındığı modern dönemde hazcı düşüncenin ivme kazandığı görülür. Toplumsal, dini, ahlaki kabullerin sarsıldığı, -insanın-hareket imkânlarının da daha genişlediği (teknolojik, ulaşım, iletişim gibi) yeni yapıda bireylerin kendisine daha fazla mutluluk sağlayacak, daha fazla zevk verecek, kendisini daha fazla başarılı, daha fazla sağlıklı kılacak davranışlara/eylemlere/inanış biçimlerine yöneldiği görülmektedir. Modern toplumda gördüğümüz bu durum, geleneksel toplumlarda ve geleneksel dini öğretilerde gördüğümüz nefsin arzularından uzak kalarak kemale ulaşma düsturunun tam aksi bir görüntü oluşturmaktadır. Ahlaki ve dini sabitelerden yoksun modern birey sınırsız özgürlük, sınırsız haz peşinde kendini gerçekleştirme gayretindedir. Bunu da YDH'lerin gruplarına üye toplamada göz önünde bulundurdukları ve kullandıkları görülmektedir. Bir kısım YDH'lerin yeni üye elde etmek niyetiyle de tertip ettikleri dışa açık etkinliklerde sınırsız cinsellik ve sınırsız alkol tüketimi, sınırsız eğlence vurgularıyla bilhassa gençler için oldukça cezbedici bir tablo sundukları ve bu yolla üye topladıkları görülür.

YDH'lerin ortaya çıkması ve taraftar toplanmasında etken olan bir diğer unsur ise modernizmin bir nevi çıkmaza soktuğu rasyonalite ve bununla birlikte gelen materyalist hayat tarzıdır. Hayatın her alanında hakim olan rasyonal düşünce ve hayatın her alanına sirayet etmiş olan materyalist anlayış insanların manevi alandaki boşluğunu, manevi, duygusal

---

[70] Ali Rafet Özkan, **Kıyamet Tarikatları: Yeni Dini Hareketler**, IQ Kültür Sanat Yay., 2006, İstanbul, s. 32.
[71] Ömer Demir-Mustafa Acar, **Sosyal Bilimler Sözlüğü**, Ağaç Yay., 2012, İstanbul, s. 160.

ihtiyaçlarını tatmin edemedi. Aydınlanma Düşüncesinin, insan aklının her problemi çözeceği iddiasının gerçekleşmediği görüldü. Akli düşünmenin arttığı fakat problemlerin de bir o kadar arttığı görüldükçe salt akla verilen değer sorgulanır/azalır oldu. Bu eksik bırakılan manevi alanın ihyası için insanlar bilhassa Uzak Doğu kaynaklı/dinsel/mistik oluşumlara yönelir oldular.[72]

1.2.3 Yeni Dini Hareket Tipolojileri

Bilindiği üzere sosyal bilimlerde sosyal olgu ve olayları-tam anlamıyla bir çerçevenin çizilmesi, sınırlandırılması mümkün olmasa da- daha somut ve anlaşılır hale getirmek, karşılaştırmalar/değerlendirmeler yapmayı kolaylaştırmak amacıyla birtakım tipolojiler geliştirilmektedir. Yeni dini hareketlerde; dayandıklarıköken, mevcut düzene, dünyevi ve toplumsal olana karşı duruşuve hareketin müntesiplerinin manevi ilerleyişi için uyguladığı/önerdiği metot ve yöntemler üzerindensınıflandırılmalaragidilmesi bu tipoloji arayışlarında en fazla öne çıkanlarıdır.

Dini hareketlerin kökenleri üzerinden tipoloji geliştirmede, hareketin Hristiyanlık içinden mi, Hristiyanlık dışı Uzakdoğu kökenli dinlerden biri içinden mi çıkmışolduğu veya bu ikisinden de bağımsız herhangi bir dine kayıtsız olup daha ziyade kişisel gelişimi esas alan yapılardan biri mi olduğu üzerinden bir sınıflandırma yapılmaktadır.[73]Hristiyanlık kökenli olanlar kendilerinin Hristiyan olduklarını savunmakla birlikte, modern toplum içinde manevi kurtuluş yolları, Hz. İsa'nın gelişi ve toplumsal değişiklik gibi hedefler üzerine farklı ve yeni metot arayışları üzerinden bir araya gelen yapılanmalardır. Uzakdoğu kökenli olan dini hareketler ise Doğu'nun mistik ruhunun, hayata modern materyalist batı toplumundan daha fazla anlam kattığına inananlardan oluşan, daha ziyade Hint dinlerinin mistik ve felsefi geleneğine dayalı olanlarıdır.[74]Bu hareketlerin çoğunlukla Uzakdoğu'da ortaya çıkıp Batıda geliştiği ve genişlediği dikkat çekmektedir.

Bir diğer tipoloji denemesi, hareketlerin, mevcut sosyal/dini/dünyevi yapıyı reddeden tavırları veya dünyayı tamamen benimsememekle birlikte dünyaya karşı mesafeli bir duruş sergilemeleri üzerinden yapılmaktadır. Dünyayı, sosyal ve dini yapıyı reddeden hareketlerde inanç ve ibadetlere, ahlaki prensiplere bağlılık esastır. Dünya ile barışık, uyumlubir görüntü sergileyen gruplarda diğerine karşın daha rahat bir inanç ve yaşam tarzı görülür. İlk grup

---

[72] Ali Köse, **Milenyum Tarikatları**, s. 20.
[73] M. Ali Kirman, "Yeni Dini Hareketler: Tanım ve Kapsam", s. 20.
[74] M. Ali Kirman, a.g.m., s. 20.

üyelerinin, dünyadan sırt çevirmeleri ve yapının kurallarına sıkı sıkıya bağlanmaları beklenir ve yüceltirken, diğer tip grup üyelerinin toplumsal yaşamdan bağlarını koparmadan zihni, psikolojik ve fiziksel sorunlarla baş etme ve daha huzurlu bir yaşam peşinde olmalarıönerilmekte ve gözlenmektedir. Bu ikisi dışında bir de dünya ile uyumlu, yüzünü tamamıyla dünyaya çevirmiş gruplar vardır. Bu dini grup yapılanmalarından ilki içinYehova Şahitleri, ikincisine ise Transandaltal Meditasyon örnek verilmektedir.[75]İkisi dışında dünya ile uyumlu yapıda olan gruplara örnek olarak kişisel gelişim hareketleri görünümündeki oluşumlar düşünülebilir.

Yeni dini hareketleri incelerken esas alınan bir diğer özellik onların üyelerinin gelişimleri için uygulamayı düşündükleri manevi ve ahlaki gelişim metotlarıdır. Kullanılan metotlar üzerinden farklı tasnifler yapılmıştır. Yalnızca içsel manevi bir dönüşümü savunan ve bu manevi aydınlanmaya lidere sağlam bir teslimiyetle ve hayatının her alanında tavizsiz bir yaşam biçimi ile ulaşılacağını savunan (monistik adlandırması yapılmakta) gruplar ile hem Tanrı hem de insanın merkezde olduğu bir gelişim metodunu benimseyenler şeklinde tasnif edilmiştir. Bunun gibi başka bir tasniflendirmede kişiyi mistik bir kaynak ile irtibatlı bir eğitime tabi tutmak veya korunaklı bir cemaat ortamında eğitmektir.[76]

Yeni Dini Hareketler üzerine yapılan tüm bu tipoloji geliştirme çabaları, tam bir karşılık ve ifadelendirme sağlamadığı gerekçesiyle eleştirilmektedir. Bunun yanında Hristiyanlık merkezli yapılan tipoloji çalışmalarının diğer dinlerin alt gruplarının analizinde ne kadar faydalı olacağı da eleştiri konusudur. Ancak sayıca çok ve karmaşık yapılanmalar olduğundan tam karşılık bulabilecek bir tasnif oluşturmanın ne kadar mümkün olacağı düşündürücüdür. Farklı dinler ve batı dışındaki dini oluşumlar için tam olarak karşılık bulmadığı ve alternatif çabaların ortaya konulması gerektiği bir ihtiyaç olarak ortadadır. Bununla birlikte her bir tasnif bu hareketlerin tanımlanmasında bu konuları çalışanlar için bir ilerleme ve açılma demektir.

1.2.4 Yeni Dini Hareketlere Katılım Sebepleri

İnsanların YDH'lere girişlerine dair birçok sebebinin iki yaklaşımda temsil edildiğini görmekteyiz. Bunlardan ilki "ideolojik mahrumiyet" yaklaşımıdır. Mahrumiyet yaklaşımında "insanlar sosyal, psikolojik veya fiziksel yönden bir şeylerden mahrum olduklarında, ideolojik

[75] Vejdi Bilgin, a.g.m., s. 310.**;** M. Ali Kirman, **"Yeni Dini Hareketler: Tanım ve Kapsam"**, s. 22.
[76] M. Ali Kirman, a.g.m., s. 21.

olarak bir grubun veya bir dinin mesajını almaya hazırdırlar." [77] Mahrumiyet yaklaşımına göre insanlar bu sıkıntılı durumlarında yaşadıkları hayatı, inançlarını sorgulamaya gider ve bir arayışa yönelirler. Bu arayışın, kişinin mevcut halinden kurtulmayı ümit ettiği yeni bir dini oluşum, yeni bir hayat tarzında neticelenmesi muhtemeldir.

YDH'lere yönelime dair ikinci yaklaşım ise "sosyal ağ" teorisidir. Bu yaklaşıma göre bir kişinin bir dini gruba yönelimi "o grubun üyeleri ile potansiyel kişi arasındaki bağların din değiştirme sürecinde temel faktör olduğudur."[78] Mahrumiyet yaklaşımı, grupların, fertlerin mahrumiyetlerini çekilebilecek hale getirdiklerini iddia ederken, diğer yaklaşım ikili ilişkileri bir gruba dahil olmanın merkezine koyarlar. Yeni inancın, kişinin temasta olduğu kişilerin dini görüşüne uymasıyla gerçekleştiğini savunurlar. [79] Bu iki yaklaşım birbirinin karşıtı değildir. İkinci yaklaşımı savunanlar da kişinin din değiştirmeye yönelmesinde bir takım mahrumiyetlerin etkin olduğunu kabul ederler. Fakat mahrumiyetleri merkeze koymaz, esas noktayı o gruptan birileriyle irtibatta olmak olarak kabul ederler.[80]

1.2.5 Yeni Dini Hareketlerin Ortak Özellikleri

Gerek büyük dinlerin ortaya çıkışı gerekse de büyük dinlerden koparak veya tamamen bağımsız olarak ortaya çıkmış dini yapılanmaların çeşitli aşamalarda benzer süreçlerden geçmiş olduğunu görebiliriz. Örneğin İslam ve Hristiyanlık gibi büyük dini yapılanmaların bile ilk ortaya çıktıkları dönemde, ortaya çıktıkları toplum içinde ötelendiği, kabul edilmek istenmediği, peygamberlerinin birer kahin veya yalancı olarak görüldüğü/gösterilmeye çalışıldığını görürüz. Veya Hz. İsa ve Hz. Peygamber'e ilk inananların özellikleri üzerinde durur o toplumsal yapıyı, o dinin mücadele alanını anlamaya/anlamlandırmaya çalışırız. Bunun gibi bizim burada 'Yeni Dini Hareket' dediğimiz yapılanmaların da her ne kadar dışarıya, kendisinden neşet ettiği köken veya ideolojik duruş noktası itibariyle çok farklı bir görüntü çizseler de belirli noktalarda benzer özelliklerinden bahsedebilmemiz mümkündür.

Yeni dini hareketlerin en belirgin ortak özellikleri yukarıda da değindiğimiz üzere 'yeni ve 'dini' olmalarıdır. 'Yeni' nitelendirilmesi çoğunluğunun II. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkmaları nedeniyledir. 'Dini' denilmesi ise, üyelerine "hayatın anlamı, eşyanın tabiatı gibi en temel sorulara nihai bazı cevaplar sunan dini ve felsefi bir dünya görüşü önermelerinin

---

[77] Ali Köse, **Milenyum Tarikatları**, s. 21.
[78] Ali Köse, **Neden İslam'ı seçiyorlar: Müslüman Olan İngilizler Üzerine Psiko-Sosyal Bir İnceleme**, İSAM Yay., 1997, İstanbul, s. 87.
[79] Ali Köse, a.g.e., s. 87.
[80] Ali Köse, a.g.e., s. 87.

yanı sıra yine onlara aşkın bilgi, ruhi dinginlik ve iç huzura erme, kendini yani özbenliğini ortaya çıkarma ve nihayet manevi yönden olgunlaşma ve gelişme gibi elde edilebilir bazı yüksek gayeler için vasıta ve imkanlar sağlamalarından kaynaklanmaktadır."[81] Mevcut toplumsal yapıya, hayat tarzına eleştiri getirdikleri ve "yeni bir hayat tarzı" oluşturma amacı taşıdıkları ve bu doğrultuda hareket ettikleri görülmektedir. Bu hareketler, temel inanç esaslarını, içinden çıktığı ve toplumda yerleşik olan ana dini yapıdan almakla birlikte, bu geleneksel yerleşik yapı ve anlayışa meydan okuma şeklinde ortaya çıktıkları görülür.[82]

YDH'lerin en belirgin özelliklerinden biri "karizmatik bir dini lider" etrafında ortaya çıkan birer oluşum olmalarıdır. Bu lider karizmatik yapısıyla insanları etkileyebilme gücüne sahiptir ve taraftarları tarafından kurtuluşa bir vesile olarak görülürler.[83] Karizmatik liderin erkek olma zorunluluğu yoktur, karizmatik ve otoriter kişilik yapısına sahip birçok kadın lider de vardır.[84] Grup üyeleri grubun üyelerinin lidere karşı kayıtsız şartsız iman ettikleri ve grubun liderine, onun/grubun ilke ve otoritelerine dair soru, şüphe ve tereddütten uzak oldukları görülmektedir.[85] YDH liderlerinin birçoğunun yüz kızartıcı suçlarla ilgili mahkûmiyet durumları söz konusu olmasına rağmen grup üyeleri gözünde liderlerinin karizmasından bir eksilme durumunun söz konusu olmadığı belirtilmektedir.[86]

YDH'lerin belirgin ortak özelliklerinden biri de 'milenyal-binyılcı' eğilimlere sahip olmalarıdır. Bu, dünyanın sonuna doğru bir dönemde iyi insanların karşılıklarını alacakları, kötülüklerin olmadığı bir dönemin gelecek olduğu şeklinde bir inançtır. Bu inanç 'mesih', 'mehdi', inançlarıyla da bağlantılıdır. 'Mesih' ve 'mehdi' inançları Yahudilik ve Hristiyan geleneğinin temel inançlarından olduğu gibi İslam'da ve hemen hemen bütün dini oluşumlarda yer aldığı görülür. Ahir zamanda yaşandığı, kıyametin yaklaşmakta olduğu ve bir kurtarıcının gelecek olup mevcut düzeni yıkıp, kötülükleri ortadan kaldırıp yerine yeni bir düzen ve Tanrı'nın egemenliğini kuracak olduğu inancıdır.[87] Çoğu dini hareket bu kurtarıcının kendi liderleri olduğunu düşünmektedirler. 'Mehdi' veya 'mesih' olmasa bile liderleri tanrı ile bağlantı halindedir ve kendilerinin kurtuluşuna vesile olacaktır.

---

[81] M. Ali Kirman, **Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi**, s. 64.
[82] M. Ali Kirman, **Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi**, s. 65.**;** Vejdi Bilgin,a.g.m., s. 311.
[83] Ali Rafet Özkan, "Yeni Dini Hareketlerin Ortaya Çıkış Sebepleri ve Temel Karakteristikleri", Ed. Süleyman Turan-Faruk Sancar, ***Yeni Dini Hareketler: Tarihsel, Teorik ve Pratik Boyutlarıyla*** kitabı içinde, s. 39.
[84] Ali Rafet Özkan, "Yeni Dini Hareketlerin Ortaya Çıkış Sebepleri ve Temel Karakteristikleri", s. 27.
[85] M. Ali Kirman, **Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi**, s. 63.
[86] Ali Rafet Özkan, "Yeni Dini Hareketlerin Ortaya Çıkış Sebepleri ve Temel Karakteristikleri", s. 39.
[87] M. Ali Kirman, "Mesihçilik (messianism)", **Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü**, Rağbet Yayınları, 2004, İstanbul, s. 150.

İslam dininde 'Mesih' Hz. İsa'nın bir sıfatıdır. Mahiyetine dair farklı fikirler ve tartışmalar olmakla birlikte, Hz. İsa'yı Allah Teâla'nın kendi katına yükselttiği ve kıyamete yakın bir vakitte tekrar yeryüzüne indireceği inancıdır. İslam geleneğinde ve İslam toplumlarında, diğer dinlerde 'mesih'e yüklenen anlamlandırmanın 'mehdi'ye karşılık geldiği görülmektedir.[88] Mehdi de yine aynı şekilde kıyamete yakın gelip dünyadaki kötülük ve nizamsızlığa müdahele edecek, inançsızlıkla mücadele edecek kimsedir. Mehdi, Kur'an-ı Kerim ve Buhari, Müslim gibi hadis kaynaklarında geçmemekle birlikte toplumda ve İslam geleneğinde önemli bir yer edindiği görülür.[89] Bilhassa Şii düşüncede temel inanç esasları arasındadır.

YDH'lerin bir diğer ortak noktaları 'yeni bir dünya düzeni' kuracakları iddialarıdır.[90] Dini lider ortaya çıkışında ya toplumdaki dini yapıya karşı bir itiraz içindedir ve yahut bağlı olduğu dinin bazı uygulama ve yorumlarını kabul etmemektedir. Çoğunlukla bu yeni dini hareketin, inanç esaslarını içinden çıktığı ana dini yapıdan aldığı görülmektedir.[91]

1.2.6 Yeni Dini Hareketlerde Liderlik ve Organizasyonel Yapı

Yukarıda değindiğimiz üzere karizmatik lider dini hareketlerde merkezi bir roldedir. Weber'de de yer aldığı üzere "karizma" kavramı hem bireysellik hem de sosyaliteye dayanır. Karizmatik olma, lider tarafından hissedilen, inanılan bir şey olmasıyla birlikte kendisine güvenen diğerleri tarafından atfedilen de bir niteliktir.[92] Kendisinde olağanüstü haller olduğunu veya Tanrı tarafından seçilmiş olduğunu iddia eder.[93]Grup üyeleri için ise lider her yönüyle etkileyici ve sıra dışı bir şahsiyettir. Üyeleri nezdinde peygamber, Mesih, mehdi olmasa bile tanrı ile bağlantılı manevi bir önderdir ve örneklik pozisyonundadır. Onu bir kurtarıcı olarak gördükleri için onun ilke ve otoritelerine tabi olmaya çalışmaktadırlar.

Liderin yanında yakın bağlıları, sonrasında da uzak bağlıları gelmektedir. Bunların dışında bir de henüz cemaatin içinde olmayan, cemaate dışarıdan sempati besleyen kimseler vardır. Bunlar cemaate girmeye en yakın kimselerdir.[94] Yakın bağlılar liderin olağanüstü özelliklerini diğerlerine anlatan, liderin hatalarını örten ve liderin koruyucuları olan

---

[88] M. Ali Kirman,, "Mesihçilik (messianism)", **Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü,** s.150.
[89] M.A li Kirman, **a.g.e.**, s 150.
[90] Ali Rafet Özkan, "Yeni Dini Hareketlerin Ortaya Çıkış Sebepleri ve Temel Karakteristikleri", s. 42.
[91] Vejdi Bilgin, a.g.m.,s. 311.
[92] E. Burke Rochford, "Yeni Dini Hareketlerin Organizasyonu ve Liderliği", çev. Merve Seyis, Ed. Süleyman Turan-Faruk Sancar, ***Dini Hareketler: Tarihsel, Teorik ve Pratik Boyutlarıyla*** kitabı içinde, s. 141.
[93] Vejdi Bilgin, a.g.m., s. 312.
[94] Vejdi Bilgin, a.g.m., s. 312.

kimselerdir. Liderin olağanüstü olmadığını da ilk fark edenler bunlardır fakat cemaatin devamı için gizlerler. Grup içinde bir liderlik mücadelesi ortaya çıktığında veya grubun lideri vefat ettiğinde lider adayları bu gruptan çıkar. Topluluktan kopuşlarda da başı çekenler yine bu gruptandır.[95]

Bir lider etrafında teşekkül etmiş olan grubun hacmi arttıkça doğal olarak bir takım yönetim stratejilerine ihtiyaç duyulur. Ancak liderin tüm yönleriyle bir grubu yönetmesi mümkün olmayacağından, lider kendisine en yakın bulunanlardan, yine kendisinin otoritesi altında yardımcı liderler belirler. Bu yardımcı liderler grubun parasal işlemleri, gruba yapılan bağışları, grubun diğer etkinlik faaliyetlerini organize ederler.[96] Varsa gruba ait şirketler, yayın organları, okullar da yardımcı yönetim faaliyetlerine dahildir. Çoğu dini grupta, liderin ölümünün ardından yerine geçen yeni liderin, ölen lideri bir peygamber gibi kutsallaştırıp, cemaati de statik ve kurumsal bir hale getirmeye çalıştığı görülmektedir. İnanç esasları, dini pratikler netleştirilir ve grup içi ilişkiler bir takım kurallara bağlanır.[97]

Bazı örneklerde dini hareketlerdeki kurumsallaşma sürecinin, o grubun karizmatik lideri tarafından kendi otoritesini kısıtlayan bir etken olarak görüldüğü ve liderin bu süreci değiştirmek veya karşı koymak için bir takım stratejiler geliştirdiği söylenir. Buna dair bir fikir oluşturması ve YDH'leri oldukça güzel tanımlaması bakımından Dawson'ın altı stratejisine değinebiliriz.[98] Bunlar şöyledir:

Lider, taraftarlarının ilgilerini toparlamak için hareketin politika ve doktrinlerini ani bir değişikliğe götürebilir. Liderin uygulama ve söylemlerinde değişiklikler olması -liderin tanrı ile aktif iletişimi olduğuna inanıldığını da düşünürsek- normal karşılanmaktadır. ISKCON[99] gurusu ve Batı Virgina'daki New Vrindaban Cemaati'nin[100] kurucusu

---

[95] Vejdi Bilgin, a.g.m., s. 312.
[96] Vejdi Bilgin, a.g.m., s. 312.
[97] Vejdi Bilgin, a.g.m., s. 313.
[98] Rochford, a.g.m., s. 150.
[99] Uluslararası Krişna Bilinci Derneği; Hindistanlı kökenli, Hinduizm'in temel özelliklerini taşıyan bir grup. Abhay Charan De tarafından New York'da 1966 yılında kurulmuştur. Dünyanın birçok yerinde ve bilhassa Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'nde de yaygındır. Bilhassa uyuşturucu bağımlısı, hippi gençleri kendilerine çektikleri söylenir. Grupta, gayri meşru ilişkiler, uyuşturucu kullanmak, kumar oynamak, çay, kahve, çikolata, alkolden uzak durmak, et yememek dikkat edilmesi gereken önemli hususlardır.
[100] Batı Virgina'da 1968 yılında ISKCON'la bağlantılı olarak Prabhupata rehberliğinde kurulmuş bir Hare Krişna topluluğudur.

KirtanandaSwami'nin1987 yılında geleneksel uygulamalar yerine dinler arası bir ibadet sistemi belirlemesi bu duruma örnek olarak verilmiştir.[101]

Taraftarların kendilerini feda etme düzeylerini ölçmek amacıyla taleplerde bulunmaları. Halkın Tapınağı Hareketi'nin lideri Jim Jones'un taraftarlarına Jonestown'da yaptırdığı intihar provaları bu minvalde değerlendirilir.

Grup içi dayanışma ve birliği arttırmak amacıyla lider tarafından dış tehditler, dış düşmanlar söylemi oluşturulduğu görülmektedir. Esasen bu dış düşman tehdidiyle grup içi birlik sağlama stratejisinin tüm ideolojik yapılanmalarda yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Aum Shinrikyo [102] lideri Shoko Asara'nın vaazlarında, toplumun geri kalanlarının şeytan tarafından yönetilmekte oldukları ve onların kötülüğün temsilcisinin cezbesine kapılmış olduklarına dair söylemleri, buna örnek olarak zikredilmektedir.[103]

Dini gruplarda rutinleşmeyi önlemek ve kontrolü güçlendirme niyetiyle grup merkezinin değiştirildiği görülür. 1970'lerde David Berg'in Tanrı'nın Çocukları hareketinin merkezini Kuzey Amerika dışına taşıması gelişen kurumsallaşmaya karşı bir tepki olarak ele alınmaktadır.[104]

Dini grup üyelerini bir takım 'sadakat testleri' adı altında görevlendirmeler yapılması. Üyelerin cinsel eylem ve duygusal bağlarını sınırlama yoluyla bir kontrol sağlanmaya çalışıldığı söylenmektedir. David Koresh, Davidyan yerleşkesindeki kadınlar üzerinde cinsel hak sahibi olma üstünlüğü elde ederek, erkek taraftarlarını eşleri, kızları ve sevdikleri üzerindeki iradeleriyle test etmektedir.[105]

Dini gruplarda lider öğesi ortadan kalktığında veya liderin karizmatik kişiliği zayıfladığında grup dağılmaya gider. Bu anlamda özellikle yeni dini hareketlerdeki liderlerin grubu dinamik tutacak stratejik hamlelerle karizmatik kişiliklerini sağlamlaştırdıkları görülür. Sadece liderin karizmatik kişiliğin varlığı değil, aynı zamanda, yukarıda belirttiğimiz gibi, bunu destekleyici birinci dereceden yakınların grup içinde üstlendikleri rol de liderin

[101] Rochford, a.g.m., s. 151.
[102] 1984 yılında Tokyo'da kurulan dini örgüt. 20 Mart 1995'de Tokyo metrosunda sarin gazı ile 12 kişinin hayatını kaybetmesine neden oldukları eylemle bilinmektedirler. Eylemlerinde çeşitli kimyasal gazlar kullanmaktadırlar. Japonya'da kimyasal gaz kullanılarak yapılmış esrarengiz cinayetlerden de bu grup sorumlu tutulmuştur. Önce Japonya sonrasında da dünyayı ele geçirmek hedefleri sözkonusudur. Örgütün kurucusu Japon Hükümeti tarafından idama mahkum edilmiştir. Grup "Aleph" adıyla faaliyetlerine devam etmektedir.
[103] Rochford, a.g.m.,s.151.
[104] Rochford, a.g.m., s. 151.
[105] Rochford, a.g.m., s. 151.

karizmatik otoritesinin devamında hayati bir öneme sahiptir. Çünkü bu yakın çevrenin takındıkları tavır diğer grup üyelerinin davranışları ve yaklaşımlarında belirleyicidir.

2. İKİNCİ BÖLÜM

YENİ BİR DİNİ HAREKET OLARAK ADNAN OKTAR HAREKETİ

2.1 Adnan Oktar Kimdir?

Adnan Oktar, ‘garip kıyafet ve tavırlarıyla’ 1980’li yıllarda çevresinde zengin ailelerden gelen ve yakışıklı olarak nitelendirilebilecek gençlerin etrafına toplanmasıyla dikkatleri üzerine çekmiş olan bir figürdür/isimdir. Oktar etrafında meydana gelen hareketlilik o dönemde hem İslamcı çevrelerin hem de daha laik/seküler olarak nitelendirebileceğimiz çevrelerin ilgisini çekmiştir. İki tarafta da, Oktar’ın etrafında toparladığı, kendilerine hitap ettiği kesimi anlamlandırma çabası görülmektedir. Bununla birlikte seküler medyanın, dini hareketliliklerin çoğunda olduğu gibi, Oktar’ın söylemlerini de ‘irtica’ bağlamında ele aldığı ve bu şekilde sunma yoluna gittiği görülür.

Oktar’ın İslamcı çevrelerde de tam olarak anlamlandırılamaması, zaman zaman ‘modernist’ olarak nitelenmesine rağmen özellikle evrim karşıtı görüşleri ve bu yönde yaptığı yoğun çalışmalara bakılıp –bir dönem- içten içe takdir edildiğini söyleyebiliriz. Öyle ki Darwinist teoriye karşılık yaptığı çalışmaların kitaplar, konferanslar, yaratılış sergileri ile yayılmasına İslami çevreler tarafından uzunca bir dönem olumlu bir yaklaşım sergilendiği görülmüştür. Nitekim bir dönem Harun Yahya kitapları ve CD’leri Milli Gazete ve Akit gibi ana damar İslami/İslamcı perspektifle yayın yapan gazeteler aracılığıyla geniş mütedeyyin çevrelere ulaşmıştır.

Çalışmamızın devamında da daha detaylı değineceğimiz üzere Oktar’ın ortaya çıkışından itibaren dönem dönem farklı temsiliyetler sergilediğini görmekteyiz. İlk ortaya çıkışında gördüğümüz Adnan Oktar temsili ile bugün gelinen noktadaki Adnan Oktar temsili aynı değildir. Örneğin; Atatürk karşıtı söylemleri, hapishane dönemi sonrasında aksi bir yönde seyredecektir. Yine masonluğa dair görüşlerinin de ilk ortaya çıktığı dönemler ile bugünkü söylemleri arasında oldukça farklılıklar gösterdiğini ve yine birçok tutum ve söyleminde tam aksi bir yönde bir yol izlemekte olduğunu çokça örneklerle rahatça göreceğiz.

Oktar’ın hayatına dair aktarımlarda bulunurken özellikle belirtmemiz gereken husus bu bilgileri doğrulama imkanımızın olmamasıdır. Çünkü Oktar’ın aile hayatına, eğitim hayatına, maişetine dair tüm bildiklerimiz yalnızca kendisiyle yapılmış röportajlar veya

kendisine ait web sitelerinde kendisi tarafından yazılmış veya kendisine yakın olanların Oktar'ın kendi ifadelerinden yaptıkları aktarımlardan öğrendiklerimizden ibarettir. Bunun dışında bilgi alabileceğimiz herhangi bir kaynak yoktur. Bu da Oktar'ın kimliğine dair kafalarda soru işaretlerine yol açmaktadır.

2.1.1 Hayatı

Adnan Oktar yakın dönemlere kadar müstear ismi olan Harun Yahya olarak tanınıp bilinmekteydi. Yukarıda ifade ettiğimiz üzere Oktar'ın hayatına dair bilgileri kendi görüşlerini serdettiği web sitelerinden, çeşitli dönemlerde muhtelif gazete ve dergilere verdiği röportajlardan öğrenmekteyiz. Oktar, 2 Şubat 1956 tarihinde Ankara'da doğmuştur. Annesinin ismi Mediha, babasının ismi ise Yusuf'tur. Oktar babasını küçük yaşta kaybettiğini ifade eder.Oktar'ın annesinin İstanbul Ortaköy'de bir apartman dairesinde yaşadığına dair bilgimiz varken, babasına dair ismi dışında, ne iş yaptığı, nasıl biri olduğu gibi herhangi bir bilgiye sahip değiliz. Bir de son operasyon sonrasında bir erkek kardeşi olduğu bilgisini ediniyoruz. Oktar, isminin aslen Adnan Aslanoğlu olduğunu, soyunun ise Hz. Peygamber'e dayandığını iddia etmektedir. Ailesinin Rus-Kafkas savaşları ve Osmanlı-Rus savaşları esnasında Osmanlı topraklarına göç eden 21 seyyid aileden biri olduğunu söylemektedir. Adnan Oktar, dedesi Ömer Bey'in 1902 yılında Ankara Bala'ya göç ettiğini söyler. Oktar, Kafkasya Valiliği tarafından 1827 yılında hazırlanmış olduğunu iddia ettiği bir belgede Ömer Bey'in de dedeleri olan Beslen Arslan Kasayev'in isminin de bu listede bulunduğunu belirtir.

Adnan Oktar ailesinden bahsederken "laik, orta halli, klasik bir aile" ifadelerini kullanır. Ailesinde dedesi dışında namaz kılan kimsenin olmadığını, babasının ise zaman zaman cuma namazlarına gittiğini ifade eder. Lise yıllarında Allah'ın varlığı üzerine düşündüğünü ve lise sona doğru ise kendi çabası ile namazı öğrenip başladığını söyler. Yine bu dönemde Gazali'nin İhya'sını, Said Nursi'nin kitaplarını, İmam Rabbani'nin Mektubat'ını, Ebu Leysi Semerkandî'nin eserlerinin alıp okuduğunu belirtir.[106]

2.1.2 Eğitimi

Adnan Oktar ortaokul eğitimini Cebeci, lise eğitimini Kurtuluş'ta tamamladığını söyler. Lise eğitiminin sonuna kadar Ankara'da kalan Adnan Oktar 1979 yılında Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi İç Mimarlık bölümüne üçüncülük derecesiyle girdiğini

---

[106] "Adnan Oktar Kimdir?" http://www.harunyahya.org/bilgi/yazarHakkinda?pageNo=4, (ET: 20.04.2018)

ifade etmektedir.[107]Güzel Sanatlar Bölümü'nü tamamlamadan İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe ve Tarih Bölümü'ne giriş yapar ve fakat bu bölümü de tamamlamadan bırakır. Oktar'ın ifadelerine göre, kendisinin üniversite yıllarında, üniversiteler, çeşitli Marksist-komünist ideolojilerin yoğun etkisi altındadır. Adnan Oktar bu ideolojilerle mücadele etmek için yoğun okumalar yapmakta ve aynı zamanda, gerek üniversitedeki öğrenciler, gerekse de akademisyenlerle uzun tartışmalara girerek bu ideolojilerle mücadele etmektedir. Oktar, bu tartışmalar neticesinde birçok kişi ve akademisyenin inançlarında olumlu değişikliklere neden olduğunu iddia etmektedir. Bilhassa bu materyalist ideolojilere temel teşkil eden Darwin'in "Evrim Teorisi", üzerinde durduğu en önemli noktadır. Kendisine ait web sitelerinde, o dönemde Marksizm, Leninizm, Maoizm, komünizm ve materyalist felsefe konulu temel kitapların da yer aldığı yüzlerce eser okuyup ve hem klasik hem de nadiren okunan kitaplar üzerinde detaylı çalışmalar yaptığı aktarılmaktadır. Bu kitaplardan edindiği birikimi ders aralarında ve farklı vesilelerle yaptığı sohbetlerde etrafındaki öğrencilere aktardığını ifade etmektedir. Oktar, bir röportajında, üniversitede iken etrafındakilere yaptığı konuşmalar vesilesiyle birlikte olduğu çevresindeki 3-4 arkadaşının ilk çekirdek kadroyu oluşturduğunu ifade eder.[108]

2.1.3 Hapishane ve Akıl Hastanesi Dönemi

Adnan Oktar, "Yahudilik ve Masonluk" kitabının çıktığı günlerde yapılan bir röportajda dile getirdiği "Türk kavmindenim, İslam milletindenim." ifadesi üzerine 1986 yılının yazında tutuklanır. Oktar, bu hukuki süreçler, iftira ve komploların, materyalizm, Darwinizm ve ateizm aleyhine yürüttüğü çalışmaların genişçe bir çevreyi rahatsız etmesinin bir sonucu olduğunu düşünmektedir. 9 ay tek kişilik bir hücrede, sonrasında ise 10 aylık bir süre Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde tutukluluk hali devam eder. O dönem basınında, Adnan Oktar'ın akli sağlığının yerinde olmadığına dair hastane raporları, karşı tekzipler, doktorların kendisinin ruhsal, kişiliksel ve sıhhi durumuna dair yorumları gibi çokça haberle karşılaşmaktayız. Oktar, hastane ve cezaevi günlerini şöyle anlatmaktadır:

> "Akıl hastanesi şöyle oldu; "Yahudilik ve Masonluk" kitabını ben çıkarttığımda, basın benim üzerime gelmeye başladı ve "Türk Kavmindenim, İslam Milletindenim" şeklindeki bir cümleden dolayı beni tutukladılar. Türk Kavmindenim, İslam Milletindenim, başka bir şey yok, bundan da tutuklandım. 9 ay hücre hapsinde kaldım, sonra akıl hastanesine sevk edildim. 10 ay da akıl hastanesinde tutuldum ki Abdülhamit devrinden kalma eski bir binada 300 tane cinayet işlemiş akıl hastasıyla beraber, bahçeye çıkamayacak, telefon edemeyecek şekilde

---

[107] Farklı yerlerde ikincilik ve birincilik dereceleriyle girdiğini de söylemektedir.
[108] "Sayın Adnan Oktar'ın Çay TV Ropörtajından(23 Temmuz 2008)", www.harunyahya.org, (ET: 25. 03. 2018)

orada tutuldum ki o zaman cinayet işlemiş akıl hastaları bile dışarıda geziyordu, ama bana bu yasaktı, hatta hemşirelerle, doktorlarla görüşmem de yasaktı benim, yani öyle bir durum vardı. Benim bulunduğum dönemde 7 kişiyi öldürdüler akıl hastaları, yani çok vahim bir ortamdı, çok saldırgan delilerin olduğu bir ortamdı. 10 ay sonra Allah bana bir imkan sağladı, çıktım. Üst kurulda, 4. ihtisasta bozuldu, akıl hastası raporu bozuldu, fakat yıllarca akıl hastası olduğumu yine iddia etti basın, yani kitapları niye okuyorsunuz, bu akıl hastası, bunun kitapları okunmaz gibisinden. Ruhen de, bedenen de tam sağlıklıdır şeklinde, bir rapor verdi askeri hastane, ondan sonra basın sustu, yani bu konu hallolmuş oldu. O operasyon, bu çalışma niçin yapıldı, ben onu tabi Türk Milletinin takdirine bırakıyorum, yani ben ne olduğunu biliyorum ben ama takdiri milletimize bırakıyorum."[109]

Oktar bu ifadelerle kendisine yapılan operasyonun ciddiyetine ve şiddetine vurgu yapmaktadır. Bu aynı zamanda kendisinden nasıl korkulduğunun da ifadesidir. Hizmetleri ne kadar ciddi bir etkiye sahiptir ki kendisine yönelik bu denli ciddi önemler alınmaktadır, vurgusudur da aynı zamanda. Oktar'ın anlatılarında baştan beri bu komplocu dil görülmektedir. Solberg komploculuğu, kötü bir sona ulaşmak isteyen insanlar ve gruplardan oluşan bir oluşumun varlığına duyulan bir inanç olması bakımından, milenyalist hareketlerin bir özelliği olarak ifade eder.[110]Ayrıca çeşitli ifadelerinde bu dönemin kendisinin en güzel dönemleri olduğunu, Hz. Yusuf misali zindanlarda tutulduğunu, Allah için çile çektiği, bunun çok ulvî bir hal olduğunu ifade etmektedir. Akıl hastanesinde kalmasını ise, Hz. Peygamber'e deli iddiasında bulunulduğunu, kendisine de 'deli' denmesinden iftihar duyacağı şeklinde olumlu bir şekilde ifadeyle yorumlamaktadır.[111]

Adnan Oktar'a yapılan suçlamalar arasında uyuşturucu kullandığı, çıkar amaçlı suç örgütü kurduğu ve antisemitist olduğu şeklinde iddialar da bulunmaktadır. 12 Kasım 1999 yılında Bilim ve Araştırma Vakfı'na yapılan baskında kendisi ve 85 üyesi de tutuklanmıştır.[112] Oktar, bu iddiaları da diğerleri gibi komplo olarak değerlendirmektedir. Akıl hastanesi sonrasında söylemleri, tavırları, fikirleriyle farklı bir Adnan Oktar çıkmıştır ortaya. Bu süreçlere detaylı olarak değinilecektir.

2.1.4 Fikirleri- Söylemleri- Üzerinde Durduğu Meseleler

Yukarıda da zikrettiğimiz üzere Oktar'ın fikri serüvenini incelerken tek bir çizgiden bahsedemeyiz. Oktar'ın davranışsal duruşuyla birlikte ortaya çıktığı dönemdeki söylemleri de zamanla çokça değişime uğramıştır. İlk ortaya çıktığında görüntü itibariyle 'garip kıyafet ve

---

109 "Maraş Aksu TV Ropörtajından Tecelliler(20 temmuz 2008)", www.harunyahya.org, (ET. 28.04. 2018)
110 Anne Ross Solberg,The Mahdi Wears Armani:An Analysis of Harun Yahya Enterprise, s. 71.
111 Harun Yahya, **Sohbetler-1**, Araştırma Yayıncılık, 2011,Ankara, s. 481.
112 "Adnan Hoca Kelepçeli", **Hürriyet**, 13 Kasım 1999, http://www.gecmisgazete.com/haber/adnan-hoca-kelepceli, (ET: 20. 01. 2018).

tavırlarıyla' nitelenen Oktar, bugün gelinen noktada bizlere son derece modern ve seküler bir görüntü sunmaktadır.

1980'li yılların başındaki görüntü bir üniversite öğrencisinin etrafında küçük bir hareketlenme olarak okunabilecekken, o dönem devletin siyasal duruşu, dönemin medya güçleri tarafından yaratılan suni/gergin ortam şartları altında özel bir hüviyetle okunmaktadır.

Dini olsun veya olmasın tüm sosyal hareketleri anlayabilmek ve açıklayabilmek için kendisini dayandırdığı, kendisini ifade ederken referans olarak kullandığı kişi, fikir ve akımları dikkate almak gerekmektedir. Oktar'ın da savunduğu görüşlerini desteklemek üzere, Said Nursi, İmam Rabbani, İmam Gazali isimlerini çokça zikrettiği görülmektedir. Yine Şeyh Nazım Kıbrısi de çokça referans verdiği isimlerdendir. Oktar bu isimleri ve fikirlerini yer yer kendisine referans olarak göstermekle birlikte, genel anlamda kendisinin fikri bir çizgide ilerlemediğini görürüz. Çünkü Oktar, fikirlerini ve olaylara karşı yaklaşım biçimini fayda merkezli olarak dönem dönem değişen şartlarla birlikte değiştirmektedir. Oktar'ın ilk çıkışında bu isimleri zikretme nedeni ise, bu isimlerin İslamî cenahta genel kabul gören isimler olması üzerinden, kendisini makbul, sünnî-tasavvufî bir çizgide göstermek, bu yolla kendisine bir meşruiyet sağlamak ve kabul görmek istemesidir. Yoksa Oktar'ın yaşam tarzı, fikirleri,referans gösterdiği isimler fayda merkezli olarak dönem dönem değişiklikler gösterir.

Oktar'ın ve grubunun çalışma alanları ve söylemlerine baktığımızda hakim söylemin iki ana tema etrafında yoğunlaştığını görürüz. Bunlardan ilki bu hareketin çıktılarının/ çalışmalarının daha meşru ve sorunsuz alanını oluşturan evrim karşıtlığı ve yaratılışı ispata çalışan dini-bilimsel temalı çalışma alanı, diğeri ise masonluk, tapınak şovalyeleri, mehdilik, yeni dünya düzeni gibi söylemlerden/yazınlardan oluşan daha subjektif ve dinsel temalı alandır.

Adnan Oktar ve müritlerinin çalışmalarının daha dışa dönük kısmını, dini-bilimsel temelli yaklaşım olarak ifade ettiğimiz, evrim teorisi, Darwinizm, Materyalizm, komünizm ideolojilerine karşıt olarak yürüttüğü çalışmaları oluşturmaktadır. Said Nursi'nin eserlerinde görülen din ile bilimin birbiriyle çatışmadığı fikriyatı Oktar'da da belirgin olarak görülmektedir. Oktar'a göre bilimle Kur'an iç içedir ve bize bilimi emretmektedir. Ayrıca bilim Allah'ın insanın dünyayı anlaması için yarattığı bir nimettir. Yaratılış ve Allah'ın sanatı ancak bilimle anlaşılabilir düşüncesindedir.

2.1.5 Eserleri

Adnan Oktar'ın kendi ifadelerinde de yer aldığı üzere Mimar Sinan Akademi dönemlerinde Darvinizm ve materyalizme dair yaptığı araştırmaları bir dosya içinde toparlamış, görseller ve 'belgelerle' tebliğini desteklemiştir. Sonrasında çevresi genişleyip herkese ulaşmasının zor olduğunu fark edince küçük risaleler şeklinde kitaplar hazırlamaya karar vermiştir. O zamandan beri de yoğun bir kitap basım faaliyetiyle bugün gelinen noktada üç yüzün üzerinde farklı meselelerde basılmış kitap dünyanın birçok yerinde 'ücretsiz' olarak dağıtılmaktadır. Ayrıca kendilerine ait sitelerde tüm bu kitaplar ve belgesellere yine ücretsiz olarak ulaşılabilmektedir. Yazılan kitaplar İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, İspanyolca, Portekizce, Urduca, Arapça, Arnavutça, Rusça, Boşnakça, Uygurca, Lehçe, Malayca, Estonyaca, Bengalce, Çince, Hintçe, Farsça, Japonca, Kırgızca, Bulgarca, Endonezyacagibi birçok dile çevrilmiştir. Kitapları kendi gruplarına ait olan Kültür Yayıncılık, Vural Yayıncılık, Güneş Yayıncılık, Araştırma Yayıncılık gibi farklı yayınevlerinden basılmaktadır.

Öncelikle ifade etmemiz gerekir ki, Oktar'ın eserleri bizzat kendisinin yazdıklarının yanında, grubunda bulunan kadın ve erkek müritlerinden oluşturmuş olduğu bir araştırma ekibi tarafından da yazılmaktadır. Oktar'ın yayın faaliyetleri içinde kitapların yanı sıra, makaleler, belgeseller, zaman zaman çıkarılan süreli yayınlar da bulunmaktadır. Kitaplarının ekserisinde "Harun Yahya" müstear ismi kullanılmakla birlikte, "Adem Yakup", "Cavit Yalçın" isimleri de kullanılır. 'Harun Yahya' müstearının, inkarcı düşünceye karşı mücadele eden Hz. Harun ve Hz. Yahya peygamberlerin isimlerinden alınmış olduğu tüm kitaplarının başında beyan edilmektedir. Oktar'ın eserlerini incelediğimizde dini-bilimsel yaklaşımlı çalışmalar, salt dini yaklaşımlı çalışmalar ve ahlaki- siyasi meselelere dair ele alınmış olanlar şeklinde sınıflandırabiliriz.

Dini-bilimsel bir perspektifle ele aldıkları kitaplar evrim tezini çürütme, yaratılışı kanıtlamaya yönelik kaleme aldıkları eserlerdir. Bu sınıflandırmamızdaki eserlerin başında "Yaratılış Atlası" serisi gelmektedir. Bu çerçevede yazılan eserlerde yoğun olarak evrim teorisinin iddialarına karşı cevaplar verme üzerinden ilerlendiği görülür. Kaliteli matbuat malzemesi ile bol resimli, hacimli eserlerdir. Yaratılış Atlası'nda Avrupa, Kuzey-Güney Amerika, Afrika, Avustralya, Orta Doğu ve Çin'den farklı dönemlere ait çeşitli canlıların fosil örnekleri sunulmaktadır. Kitabın sonuna ek olarak "Evrim Teorisinin Çöküşü" adlı bir bölüm eklenmiş ve teorinin tarihçesi, gerçek dışı söylemleri, iddialarının neden geçersiz olduğu şeklinde ayrıntılı başlıklandırmalarla konu detaylandırılmıştır. Evrim teorisinin, terörizm ve

diğer birçok inkarcı ve insanlığın zararına çalışan akımın ideolojik kökenini oluşturduğu şeklinde iddialarını eserlerinin birçoğunda dillendirdiklerini görürüz. Eserlerin girişinde, evrim teorisine detaylıca yer vermelerinin nedenini konunun etki alanının genişliği olarak belirtmektedirler.

İnsan vücudu, bitkiler ve hayvanların yaratılış ve yaşayış özelliklerini konu alan eserlerde, bunlardaki 'mucizevî' nitelikler üzerinde durulduğu görülmektedir. 'Tohum Mucizesi', 'Termit Mucizesi', 'DNA Mucizesi' gibi kitaplar bu minvalde çalışmalardır. Bu eserlerde öncelikle konu olarak ele alınan canlının özellikleri detaylıca anlatıldıktan sonra bu düzen ve sistem üzerine düşünülmesi gerektiği, akılsız varlıklar olarak kabul ettiğimiz hayvan ve bitkilerin veya insan vücudundaki herhangi bir organın nasıl olup da böyle akıllıca ve muhteşem bir düzen içinde, büyük bir sistemin parçası olarak hareket ettiği üzerinde sorular sorulmakta, okuyucu üst bir aklın varlığı üzerine düşünmeye yönlendirilmektedir. Satır aralarında varlık alemindeki bu kusursuz işleyiş üzerine düşünecek her akıl ve vicdan sahibi insanın farkına varacağı bu akıllıca tasarımın nasıl olup da 'evrimcilerin iddia ettiği gibi' tesadüfen olabildiği, kendi kendine, bir yaratıcısı ve idarecisi olmadan var olduğu sorusu sorulmakta, sorgulanmaktadır.

Bilimsel yaklaşımla ele aldığı eserlerinin bir kısmı da canlılardaki tasarıma odaklanmış olanlardır. Doğadaki tüm canlılar, insan da dahil olmak üzere hepsinin Allah tarafından kusursuz ve örneksiz bir şekilde yaratıldığı, bu şekilde yaratmanın yalnızca Allah'a mahsus olduğu, insanoğlunun tasarladığı, ürettiği her şeyin Allah'ın kusursuz surette yarattığı varlıkların birer taklidinden ibaret olduğu sık sık vurgulanmaktadır. İnsanların tasarladığı modern teknolojik aletlerin büyük bölümünün doğadaki tasarımın taklidi olduğu vurgusu yapılmaktadır. Skorsky helikopterlerinin, yusufçuğun kusursuz dizaynı ve manevra yetenekleri taklit edilerek yapıldığı, yüzme paletlerinin balinalardan, kar ayakkabıları tavşanın ayaklarından taklitle yapıldığı, yunus balığının burna benzer yapısından esinlenilerek gemilerin pruvalarının, yine derisinin özel yapısı taklit edilerek denizaltılar için kaplama malzemesi üretildiği, birçok robotun tasarımında ise böceklerdeki tasarım örnekliklerinin kullanıldığı verilen örnekler arasındadır. Tüm bu örnekler akıl sahibi insanlara Allah'ın kusursuz yaratış ve üstün aklının apaçık delilleri olarak sunulmakta, evrimci zihniyetin 'içgüdü', 'tabiat ana', 'evrimsel mucize' gibi söylemleri ise eleştirilmektedir. Yine bu çerçevede yazılan eserlerin bazıları şunlardır: Deniz Altındaki Muhteşem Dünya, Allah'ın Renk Sanatı, Evrendeki Mucizeler, Hayat Boyu Çalışan Mucize: Enzim, Kan ve Kalp Mucizesi, Hayvanlarda Göç Mucizesi, Yeşil Mucize Fotosentez, Sivrisinek Mucizesi,

Savunma Sistemi Mucizesi, Mikro Dünya Mucizesi, Becerikli Baraj İnşaatçıları: Kunduzlar, Canlılarda Fedakarlık ve Akılcı Davranışlar, Doğadaki Mühendislik.

Adnan Oktar'ın salt dini bir çerçevede ele aldığı eserlerinde, Kur'an'dan surelerin tefsirleri ile ahir zamana hitap, Kur'an mucizeleri, Kur'an'da ismi geçen bazı peygamberlere dair eserler, Budizm, Hristiyanlık ve Yahudilik dinlerine dair eserler, İncilden, Tevrat'tan seçme öğütler gibi konularla birlikte, bilhassa çalışmalarının odağında olan kıyamet alametleri, mehdilik, ahir zaman gibi meselelere, eserlerinin çoğunda yer vermesinin yanında müstakilende işlediği görülmektedir. Eserlerde bahsettikleri konuyu, öne sürülen fikri destekleyecek Kur'an ayetlerine, kimi yerde de hadislere yer verilmekte, ahir zaman, kıyamet alametleri gibi mevzular ise istatistikler, alıntılar ve gazete küpürleri ile desteklenerek sunulmaktadır. Kur'an'da Temel Kavramlar, Çözüm Kur'an Ahlakı, İncil'den Güzel Sözler, Hz. Süleyman, Hz. Yusuf, İslam'la Yeni Tanışanların Sorularına Cevaplar, İslam İnanç Esasları, Kehf Suresi'nden Ahir Zamana İşaretler, Mehdi ve Altınçağ, Mesih Müjdesi, İslam ve Budizm, Aids Kur'an'da Geçen Dabbet-ül Arz mı? gibi eserler bunlardan bazılarıdır. Bu eserlerin muhtevasına, içerdikleri fikriyata, ilgili olduğu diğer bölümlerde yer vereceğimiz için bu bölümde bu kadarı ile yetinebiliriz.

Adnan Oktar'ın çalışmaları, söylem ve eserlerinde siyasi ve sosyal meselelere özel bir yer ayırdığı, önem verdiği görülmektedir. Komünizm ve Darwinizm akımları çalışmaların merkezinde, bunlarla bağlantılı olarak terör olayları ve bunun dış bağlantıları, Türk-İslam birliği ideali, Atatürkçülük söylemi, milli strateji, masonluk ve masonik düzen, İsrail ve Yahudiliğe dair meseleler, Kürt meseleleri, Bosna, Suriye, Irak savaşları üzerinden bir dünya düzeni eleştirisi bu tür eserlerinin genel çerçevesini oluşturmaktadır. Esasen bu ele alınan farklı meselelerin bütününün, ahir zaman, mehdiyet, yeni dünya düzeni ideali ekseninde ele alındığı görülmektedir.

Oktar'ın eserlerinin, yani Harun Yahya külliyatının, giriş kısmında eserlerinin özelliklerinden bahsederken, eserlerin 'süratli etki etme, kesin netice verme, itiraz edilemezlik, çürütülemezlik' noktaları üzerinde bilhassa durulmaktadır. Ve çağımızdaki tüm inkarcı akımların bu külliyat karşısında fikren mağlup olmaya mahkum olduklarına vurgu yapılır. Kitapların başında 'Okuyucuya' başlığıyla bazı önerilerde bulunulmaktadır. Kitapların tek başına okunmasının yanında –kitaplardan istifadenin arttırılması amacıyla- bir grup okuyucunun bir araya gelip okumaları ve kendi tefekkür ve tecrübelerini paylaşmaları önerilmektedir. Okuyucuların, 'sadece Allah rızası için yazılmış olan' bu kitapların tanınması

ve okunmasına katkıda bulunmaları teşvik edilmektedir. Kitapların hepsinin sonuna "Evrim Aldatmacası" bölümünü eklenmektedir. Yine kitapların hepsinin sonunda Harun Yahya'nın tüm eserlerine, görselleri ve yanlarında kısa açıklamalarıyla yer verildiği görülmektedir.

Oktar'ın eserlerinde gördüğümüz önemli bir nokta, herhangi bir konuda yaptığı alıntıları bağlamından kopuk olarak eserine alıp, kendi yorumlamaları ile şekillendirmiş olmasıdır. İslam alimlerine ait eserlerden veya yabancı kaynaklardan yaptığı alıntılarda bunu gördüğümüz gibi, ayet ve hadislerde de bunu sıkça yapmaktadır. Öncesi ve sonrasından kopuk olarak aldığı ayeti kendi fikrine dayanak olması adına, farklı bir anlama gelecek şekilde yorumlar. Solberg de özellikle yaratılışla ilgili eserlerinde buna dikkat çekmektedir. Orijinal bağlamından alınan kelimeleri veya pasajları kendi niyeti doğrultusunda kullanmak anlamına gelen "alıntı madenciliği" (quotemining) yöntemini sık sık kullandığını söyler Oktar'ın.[113]

2.2 Adnan Oktar Hareketinin Teşekkülü

2.2.1 Adnan Oktar Hareketinin Ortaya Çıkışı ve Tesisi

Adnan Oktar'ın ortaya çıkışı ve onunla birlikte oluşturduğu hareketliliğin başlangıcını Oktar şu şekilde aktarmaktadır:

> "…Tabi, hidayeti veren Allah. Ben lise yıllarına kadar namaz kılmıyordum. Lise sonda, son yıllarında, o zaman ki devirde, genel olarak işte anarşi, terör de vardı Türkiye'de. Düşündüm Allah'ın varlığı, birliği konusunu. Marksizmi inceledim, faşizmi inceledim. Benim bulunduğum ortam zaten tam olayların olduğu ortamlardı. Ankara Siyasal, Ankara Kurtuluş Lisesi, Hukuk Fakültesi, Hacettepe benim hep bulunduğum muhitlerdi. Hep silahlı çatışmalar olur, olaylar olur, bombalamalar olur. Yani gözümün önünde insanlar dövülürdü görürdüm. Kurşunlamalar olurdu. Allah beni korudu. Hepsini yakinen gördüm. Sokakta yürüyüşler olurdu. Her görüşten insanlar yürüyüşlere katılırlardı. Büyük olaylar olurdu. Allah beni böyle bir ortamda yetiştirdi. Öyle bir ortamda kendim düşünerek bu yola girdim. Elhamdülillah. İslam yoluna, Kuran'ın yoluna tam girdim. Hatta hiç unutmam, namaza başlayacağım vakit Ankara'ya gittim, Ulus'a. Pazar günüydü hatırladığım kadarıyla. Yerde kitaplar satılıyordu böyle, küçük kitaplar. Orada satılan "Namaz Hocası" diye bir kitap var, küçük ince bir şey. Namazı öğrenecek kişi de bulamıyordum. Soracak birini de bulamamıştım. Oradan aldım kitabı, kendimce oradan ne anladımsa onu uygulamaya çalışıyordum. Okuyup öğrenip yapıyordum. Sonra Ömer Nasuhi Bilmen'in Tam İlmihal'ini aldım. Orada tam kapsamlıydı. Böyle gece gündüz sürekli okuyordum o zamanlar. İmam-ı Gazali'nin İhya'sını aldım. İmam-ı Rabbani'nin Mektubat'ını aldım. En sonunda Said-i Nursi'nin, Said-i Nursi Hazretlerinin, Üstad Bediüzzaman'ın Risale-i Nur Külliyatı'nı aldım. O bende çok ciddi, derin etki yaptı. Çok büyük faydasını gördüm, Elhamdülillah. O arada da bilgim bir hayli arttığı için anlatacak da insan arıyordum. Ne yapayım dedim? Güzel Sanatlar Akademisi, Fındıklı. Orayı gözüme kestirdim, orası çok iyiydi. Hem Marksistlerin çok yoğun olduğu bir yer, yani tamamen onların hakimiyetindeydi, hem de sanatın kalesi. Üstad Said-i Nursi Hazretleri de, sanat,

[113] Anne Ross Solberg, a.g.e., s. 137.

> marifet ve ittifakla karşı mücadele vereceğiz diyor, ateizme karşı. Ben tam yerine gidiyorum o zaman dedim…”[114]

Oktar'ın hayatını anlatırken kullandığı ifadelere bakıldığında üniversiteye yönelişi belli bir sorgulama, arayışlar ve okumalar neticesinde olduğu görülür. Zihni süreç ve birikimlerini aktarma gayesini ön planda tutmaktadır. Akademi'de kantinde, ders aralarında çeşitli vesilelerle tebliğini devam ettirdiğini söyler. Kendisine sohbetlerinde kullanmak üzere, anlattıklarını destekleyecek malzemeler toplamıştır. Şöyle ifade etmektedir:

> “79'da akademiye gelmiştim. Güzel Sanatlar Akademisine, Fındıklı Güzel Sanatlar Akademisine. Akademinin kütüphanesi vardı. İlk orada fosil resimlerini bulmuştum. Anti-darwinist çalışma yapıyordum, ama kitaplar Darwinist kitaplardı. Fakat yine de fosil resimlerini koymuşlar. Baktım hiç değişmemiş fosiller. Sayfalara baktım. Gerçi az sayıda koymuşlar, ama değişmemiş. Hemen okul kütüphanesinin fotokopi makinası vardı. Orada fotokopileri çıkarttım. Kendime bir dosya yaptım böyle kalınca bir dosya yaptım.”[115]

Oktar, hareketinin çekirdek kadrosunu üniversitede yaptığı konuşmalar vesilesiyle birlikte olduğu 3-4 arkadaşının oluşturduğunu söyler. Mehdilik, Darwinizm, Yahudilik ve masonlukla ilgili yaptığı ateşli konuşmalarıyla gençlerin ilgisini çekmiş, etrafında küçük bir grup oluşturmuştur.[116] Bu oluşan küçük gruptakilerin ortak özellikleri; iyi görünümlü, iyi giyimli olmaları, yabancı dil bilmeleri, “seküler” ve zengin ailelerden gelmeleri, seçkin öğrenim kurumlarından yetişmiş olmalarıdır.

Oktar, tebliğ faaliyetlerini bir müddet burada devam ettirdikten sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'ne geçer. Burada da Oktar'ın etrafında Akademi'dekine benzer özellikteki gençler toplanmaktadır. Ruşen Çakır'ın ifadesiyle; **“**Oktar'ın önünde yepyeni, herkes tarafından ihmal edilmiş geniş bir alan açılmaktadır: Burjuva yaşantısının nimetlerinden sonuna kadar yararlanan ama bir türlü ‘manevi tatmine ulaşamayan' parlak gençler**.**”[117]

Adnan Oktar bu yıllarda, Hz. Peygamber'in sünnetine uygun olduğunu ifade ederek ortadan ikiye ayrılmış, yağlanmış saçları, uzun, gür sakalları, siyah takkesiyle de oldukça dikkat çekici/farklı bir görüntü sergilemektedir.[118] Çeşitli kolejlerden, Boğaziçi gibi üniversitelerden, Bağdat Caddesi, Bebek gibi lüks semlerden, diskotek ve kafeteryalardan topladığı gençleri Ortaköy'deki evinde ve camilerde sohbetlerine kabul etmektedir. Çakır, bu

---

[114] “Adnan Oktar Kimdir?” http://www.harunyahya.org/bilgi/yazarHakkinda?pageNo=4, (ET: 22.04.2018)

[115] “Adnan Oktar'ın Mersin TV Ropörtajı”, 5 Eylül 2008), www.harunyahya.org, (ET: 13. 12. 2017).
[116] Ruşen Çakır, **Ayet ve Slogan**, Metis Yay., 1990, İstanbul, s. 241.
[117] Ruşen Çakır, a.g.e., s. 241.
[118] Ruşen Çakır, a.g.e., s. 241.

sohbetlerde gençlere karşı bilhassa yumuşak üslup ve tatlı dili titizlikle kullandığı, gözlerinin içine bakıp sevgi sözcükleri ile hitap ettiğini aktarır.

Sohbetleriyle yetiştirip belirli bir seviyeye getirdiği bu gençlerden bir müddet sonra kendisine destek olacak araştırma faaliyetlerinin içinde bulunmalarını isteyecektir. Bu araştırmalar çerçevesinde çoğu Hristiyan menşeli yaratılışçı kaynaklardan toplanan bilgi ve belgeler Harun Yahya mahlasıyla yayınlanan kitapların ana malzemesini oluşturacaktır. Etrafında bulunan bu eğitimli gençlerden oluşturduğu araştırma grubu yoğun çalışmalarla birbirinden farklı birçok eserin oluşmasını sağlamışlardır.

2.2.2 Hareketin Tanınması ve Hareketin Evreleri

i. Oktar'ın faaliyetleri ilk olarak 1985 yılında Nokta dergisinde yayınlanan bir haber neticesinde ortaya çıkar. Oktar'ın çevresinde bulunan gençlerin ailelerinin şikayeti bu araştırmaya sebep olur. İki gazeteci kimliklerini gizli tutarak Oktar'ın grubuna dahil olup bir süre gözlem yapar, bir takım ses kayıtları ile birlikte haberi piyasaya sürerler. O dönemden sonra kendisiyle yapılan röportajlar, farklı konulara dair gazetelere verdiği demeçler, gruptan ayrılanların itirafları, hakkında açılan davalar, müntesiplerinin ailelerinin şikayetleri ile sık sık adını duyurarak bugüne kadar gelmiştir.

ii. Oktar hareketine katılanları ve katılma nedenlerini hareketteki değişimler ve dönüşümlerden bağımsız ele almamız mümkün değildir. Hareketin ilk dönemlerinde gerek Oktar'ın gerekse de grubun yapısı bugün gelinen nokta ile karşılaştırıldığında oldukça farklıdır. Gruba katılımların da ilk dönemden bugüne farklı şekillerde gerçekleştiğini söyleyebiliriz.

Adnan Oktar'ın üniversite eğitimi için İstanbul'a gelişinden, 1985 yılında Nokta dergisinde kendisiyle ilgili yapılan haberle birlikte duyulmasına kadar geçen dönem hareketin ilk dönemidir. Bu dönemde grubun faaliyetleri Oktar'ın üniversite kantinlerinde, gerek farklı tarzı, gerekse de bahsettiği konular itibariyle dikkatini çektiği küçük bir grup öğrenci sohbeti şeklinde ifade edilebilir. Oktar'ın bahsettiği konuların gençlerin ilgisini çekmesinin yanında, gençlerle kurduğu iletişim de gençleri Oktar'ın çevresinde tutmada çokça etkili olmuştur. Bu dönem gruba katılan gençlerin Oktar'ın birebir iletişim kurması ile olduğu görülmektedir. Burada önemli olan bir nokta, Oktar'ın etrafında yer alan bu gençlerin toplumun farklı kesimlerinden gelen 'sıradan' gençler değil, yalnızca üst ve üst-orta sınıfa mensup ailelerden gelen gençler olmalarıdır.

Oktar'ın gerek Akademi'de gerekse de İstanbul Üniversitesi'ndeki 'tebliğ' [119] faaliyetleri özel olarak zengin aile çocukları ve yabancı dille eğitim yapan kolejlerde okuyan veya buralardan mezun olan gençlere yöneliktir. Galatasaray Lisesi, Alman Lisesi, Avusturya Lisesi, Saint Joseph Lisesi, Özel Saint Benoit Fransız Lisesi, Robert Koleji gibi okullar Oktar'ın faaliyetlerinin merkezindedir. Etrafındaki gençlerin fiziken de oldukça gösterişli olmaları bir diğer ortak özellikleridir. Daha sonraları gruba dahil edilen genç kadınların da uzun boylu, güzel kadınlardan seçildiği görülmektedir. Aynı zamanda bu gençlerin toplumun diğer kesimlerine kıyasla daha seküler yaşantıya sahip ailelere mensup olmaları da oldukça dikkat çekicidir. Ve aslında –daha sonra değinileceği üzere- bu gençlerin Oktar'a sempati duyabilmelerinde önemli bir etken olmuştur.

Oktar'ın kendi çabasıyla etrafına toparladığı gençlerle sık sık bir araya gelmesi dikkatleri üzerine çekmiş olması ayrıca ailelerin de çocuklarının nereye gittikleri ve kimin yanında olduklarına dair meraklarını/endişelerini dillendirmeleri nedeniyle bir araştırmaya girişilmiş ve bunun sonucunda 1985 yılında Nokta Dergisi'nde bir haber yayınlanmıştır.[120] Bununla birlikte hem Oktar'ın hayatı hem de etrafında oluşan küçük yapılanma farklı bir sürece evrilmiştir. Kendisiyle ilgili yapılan bu haberden bir yıl sonra 1986 yılında Nazlı Ilıcak Adnan Oktar ile bir röportaj yapar ve yayınlar. Bu röportajda kullandığı birtakım ifadeler Oktar'ın hapishaneden akıl hastanesine varan sonrasında ise birçok yeni sürecin de başlangıcını oluşturur.

Oktar'ın röportajda kendisini tanımlarken kullandığı "Türk milletindenim, İbrahim ümmetindenim" ifadeleri nedeniyle, "milli hassasiyeti zayıflatmak ve ona zarar vermek" suçlaması yapılır ve Oktar tutuklanır.[121] 10 ay süren tutuklanma döneminin ardından hapishaneden akıl hastanesine nakledilir. Bu dönemde kendisiyle ilgili basın-yayın organlarında çokça haber yapılır. Kendisinin akli dengesinin yerinde olmadığına dair 7 ayrı hastaneden "Paranoid şizofren" tanılı raporlar paylaşılır. Bu süreç Oktar'a dair olumsuz intibaında başlangıcı olur.

Oktar'ın isminin kamuoyunda ilk duyulduğundan bu zamana kadar geçen dönemde grup içinde yaşanan İslami pratikler/İslami pratiklere bakış bugün görüldüğünden oldukça

---

[119] Oktar yaptığının bir tebliğ faaliyeti olduğunu ifade etmektedir.
[120] İki gazeteci kimliklerini gizleyerek Oktar'ın sohbetlerine bir süre devam edip bir süre sonra gözlemlerini bir haber ile kamuoyuyla paylaşıyorlar.
[121] "Adnan Hoca ve Ilıcak Hakkında Dava Açıldı", **Cumhuriyet Gazetesi**, 8 Temmuz 1986. (İktibas Dergisi, Ağustos: 1986, c.6, s. 116, s. 29.)

farklıdır. Örneğin; hareketin ilk dönemlerinden beri içinde bulunan daha sonra ayrılmış olan bir grup üyesiyle [122] yaptığımız mülakatta bu ilk döneminde Oktar'ın kadınlarla tokalaşmadığını öğreniyoruz. Bununla birlikte grubun ilk oluşum dönemlerinde grubun sadece erkeklerden oluştuğunu öğrenmekteyiz. Oktar, kadınların gruba dahil edilmeye başlandığı ilk dönemde kadınların örtünmesi gerektiği düşüncesine de sahiptir. Yine bu dönemde Oktar'ın etrafındaki gençlerin isimlerini Ebru, Tuğçe, Berk gibi 'sosyetik' isimlerden, Emine, Abdullah, Abdurrahman gibi 'İslamî' anlamlar içeren isimlere dönüştürdüğünü öğreniyoruz.[123]

Tutuklama sürecinin ardından, Oktar'ın faaliyetlerinin, dönemin siyasi ortamına da uygun olarak, basında irticai faaliyetler kapsamında ele alındığı görülmektedir. Bununla beraber Oktar'ın faaliyetlerinin amacını, etrafındaki gençlerle ne yapmaya çalıştığını ve kendisine yönelik tepkileri de anlama ve anlamlandırma üzerine haberler yapıldığı da görülmektedir. Bu haberlerden ilgimizi çekenlerden bir tanesi o dönemlerde Günaydın Gazetesi'nde [124] Sabahnur Erdemli'nin yaptığı bir haberdir. Habere göre o güne kadar evlatlarının her türlü aşırı ya da normal isteklerine alışık olan aileler, Oktar'la tanışmalarından beri "içki içmeyin, kollarınızı bacaklarınızı kapatın" gibi istekleri karşısında paniğe kapılmışlardır. Önce ikna, ardından tehditle olmayınca doktora götürerek çocuklarını bu yoldan döndürmeye çalışmışlar fakat hiçbir yöntem fayda vermemiştir. Çocuklardan bazıları aileleriyle bağlarını tamamen koparma noktasına gelmişlerdir. Bu noktada, bu seçkin aileler çeşitli bağlantılarını kullanarak meseleyi "gündemdeki en önemli sorun boyutunda tartışılabilecek biçimde" basın-yayın yoluyla duyurma yoluna başvurmuşlardır. Bu aktarımlardan sonra Erdemli şu soruları sormaktadır:

> "Çeşitli yayın organlarında değişik nedenlerle yer almış olan, sıradan gençlere yönelik dinci faaliyetler karşısında o güne değin fazla bir tepki göstermemiş olan bu seçkin ailelerin böylesi bir girişimde bulunmalarının gerçek nedeni ne idi acaba? Türkiye'de yıllardan beri süregelen, kimi zaman yoğunluk kazanıp, kimi zaman da durulan böylesi faaliyetlerin farkına ilk kez mi varılıyordu? Yoksa sorun, şimdiye değin el atılmamış olan kendi çocuklarına da sonunda el atılmış olması mıydı? Özel eğitim görme, fiziksel ve zihinsel yeteneklerini geliştirme konusunda önemli ayrıcalıkları olan çocuklarının bu konudaki dokunulmazlıklarına saldırılmış olmasından mı rahatsız olmuşlardı?"

---

[122] M.B, 42, erkek.
[123] Ruşen Çakır, "Tanıdığım Adnan Oktar", http://medyascope.tv/2018/07/11/tanidigim-adnan-oktar/, (ET: 15. 08. 2018)
[124] Sabahnur Erdemli, "Adnan Hoca Zengin Çocuklarına El Atınca Gürültüsü Çok Oldu", **Günaydın Gazetesi**, 1 Ağustos 1986. (İktibas Dergisi, c. 6, s. 118, ekim 1986, ss. 24)

Bu sorular etrafında, etrafındaki gençlerle küçük bir grup oluşturmuş olan Oktar'a gösterilen bu tepkinin nedeni anlaşılmaya çalışılmaktadır. Belki de "Bir kaşık suda fırtına kopartılıyor da olabilir." der, Erdemli.

Yazıda yukarıda zikredilen sorular çerçevesinde dönemin farklı cenahlarından isimler (Mübeccel Kıray, Abdurrahman Dilipak, Murat Belge), psikiyatrlar, Oktar'ın etrafında bulunan gençler ve onların arkadaşları ile görüşmeler yapılmış, görüşlerine yer verilmiştir. Mübeccel Kıray'a göre, "Adnan Hoca hadisesinin tek önemli yanı en üst elitin çocuklarının hedef alınmasıdır. Onlar uluslararası ilişkilerini sürdürebilmek için seküler olmak zorundadırlar. 'Müslümanım' dedikleri zaman uluslararası düzeyde iş bulabilmeleri zorlaşır. Bunu bir tabakalaşma olarak ele almak gerekir. Elite girmesine iki buçuk dakika kalmış, büyük iş adamı olma yolundaki genç delikanlılara el atınca reaksiyon da çok olur." Dilipak meseleyi Oktar'ın kendisine hedef seçtiği kesim nedeniyle bu kadar gürültü koptuğunu, aksi halde benzer faaliyetlerde bulunan on binlerce kişiden sadece biri olduğunu ifade etmektedir. Murat Belge ise yaşanılan politik ortamın gençleri bu yöne itmiş olabileceğini, dinle fazla yoğrulmamış, kültürel düzeyi hayli ileri olan ailelerin bu durumla karşılaştıklarında irkildikleri şeklinde bir düşünceye sahiptir. Haberde ayrıca iki psikiyatri uzmanının görüşlerine başvurulmuştur. Uzmanların ifadesine göre Oktar öğrenimini devam ettiremeyecek kadar yıkıntı içerisinde, dış dünyadan tamamen kopuk, kendini sadece dinsel konulara vermiş bir kişidir. Adnan Hoca'nın müritleriyle yakın ilişkileri olan arkadaşlarına, arkadaşlarının geri dönme şanslarının olup olmadığı sorulduğunda ise cevap olumsuzdur. Çünkü arkadaşlarının dahil olduğu yapı, neyi neden yaptığını çok iyi bilen, geleceğin Müslüman işletmecilerini, maliyecilerini vb. kadroları yetiştiren bir yapıdır.

Adnan Oktar'ın hayatındaki köşe taşlarından biri de 1980'li yılların sonlarına doğru Edip Yüksel ile tanışması ve yakınlaşmasıdır. 1980'li yıllar boyunca Oktar, Said Nursi'den etkilenen, şehirli, modern, zengin ailelerin gençlerini etkileyen "ana akım" Sünni İslam'ı icra eden ve yayan muhafazakâr bir grup olarak görülmüştür.[125] Edip yüksel ise İslami camiada tanınan ve saygı duyulan Sadrettin Yüksel'in oğlu, Şehid Metin Yüksel'in ise kardeşi olmasına rağmen onlardan farklı olarak savunduğu modernist fikirler nedeniyle kabul görmemektedir. Edip Yüksel 12 Eylül dönemi öncesinde iki dergi yazısı nedeniyle 4 yıla yakın hapis yatmıştır. Yüksel'in popülaritesi Mısır'lı bir biyokimyager/ziraat mühendisi olan Reşad Halife'nin Müddessir Suresi'nin 30. Ayetinden yola çıkarak Kur'an'ın 19 sayısı

[125] Anna Ross Solberg, a.g.e., s. 4.

üzerine kurulduğu şeklindeki tezini savunduğu kitabını çevirmesi ile bir hayli artmıştır. Yüksel daha sonrasında da Halife'nin fikirlerinden ilhamla çalışmalarını devam ettirmiştir. Fikren Yüksel'in kendisini izlediği Reşad Halife sadece Kuran ayetlerini merkeze alan, hadis ve sünneti ise Hz. Peygamber adına uydurulmuş ve insanları dinden uzaklaştıran "şeytani öğretiler" olarak görmekte olan reformist bir din adamı. Hatta Halife daha da ileri giderek 19 mucizesini bozması nedeniyle Tevbe Suresi'nin son iki ayetinin Kuran'a sonradan eklendiğini iddia etmiş ve 1989'da toplanan Dünya İslam Fıkıh Konseyi'nde mürted ilan edilmiştir.

Yüksel ile Oktar'ın hareketleri farklı biçimlerde ortaya çıkmış, fakat zamanla yolları kesişmiştir. Ruşen Çakır'a göre Oktar Kurancı fikirleri Yüksel'den öğreniyor ve entelektüel birikimi ile fikri anlamda Oktar'a katkıda bulunuyor. Özellikle 19'culuk fikri, Kuran'a yaptığı vurgu ve hadislere yaklaşımı, mevcut İslami yapıya eleştiride Yüksel'den etkilendiği görülmektedir. Fikirleriyle tepki çeken Yüksel modernist fikirlerini alenen paylaştığı halde Oktar aynı düşünceleri paylaşmasına rağmen bir nevi takiyye yapıyor, bu fikirleri dışarıda dillendirmiyordu. Bundan rahatsız olan Edip Yüksel bir gün Oktar'ın yanına giderken cebine gizlice bir kayıt cihazı yerleştirir, Oktar'ı konuşturur, daha sonra ise bu kayıtların deşifrelerini birkaç İslamî dergide yayınlanır. Bu şekilde İslamî camia Oktar'ın da bu modernist fikirleri taşıdığını öğrenir.[126] Oktar Yüksel'le bağları koptuktan sonra da grup içinde bu fikirleri dillendirmeye devam eder fakat kitaplarında bu görüşlerine yer vermez. Nitekim mehdilik ve kıyamet vb. düşüncelerini temellendirmek için hadisleri kullanmak durumundadır. Ayrıca bu dönemde, Oktar'ın bu fikirleri nedeniyle, grupta bulunan bazı muhafazakar müritlerin gruptan ayrıldığı, bunlardan bir kısmının Gülen grubuna dahil olduğu bilinmektedir. [127]

1990 yılına gelindiğinde hem Oktar'ın fikren farklı bir yöne evrildiğini hem de grubun organizasyonel yapısında önemli değişiklikler olduğunu görmekteyiz. Oktar1990 yılında 10 Kasım'da yanına aldığı müritleriyle birlikte Anıtkabir'de görüntülenir. Oktar artık sıkı bir Atatürkçü olmuştur. Kendisini görüntüleyen gazetecilere;

> "Biz bir gecede Atatürkçü olmadık uzun yıllarımızı aldı, inceledik, tarihine, devrimlerine baktık ondan sonra yolumuzu çizdik. Allah'a inanan, dine inanan Atatürkçü olamaz diye bir şey söz konusu edilemez. Biz millete hizmet ve Atatürkçülüğü gür bir sesle ifade etmek için ortaya çıktık. Bu işler nutuk atmakla olmaz. 60 yıldır yapılmayanı yapıp, Atatürkçü boşluğu dolduracağız. Bizi baltalamak Atatürkçülüğe darbe olur." şeklinde bir açıklama yapar.[128]

---

[126] Ruşen Çakır, a.g.e., s. 239-240.
[127] Anne Ross Solberg, a.g.e., s. 5.
[128] "'Ben bir gericiydim' diyen Adnan Hoca açıklıyor: Neden Atatürkçü oldum?", **Tan Gazetesi**, 14 Kasım 1990.

Oktar'ın Atatürkçülüğü Anıtkabir ziyareti ve bu açıklamayla sınırlı kalmaz. Genel yayın yönetmenliğini yaptığı Rönesans dergisinin hem kapağında hem içeriğinde Atatürk'e çokça yer verir. Toktamış Ateş, Cemal Kutay gibi Atatürkçülüğüyle bilinen isimlerin yazılarına yer verir. Ayrıca 1990 yılında grubuyla birlikte kurmuş oldukları kendisinin fahri başkanlığını yaptığı Bilim Araştırma Vakfını kurarlar. Vakıf faaliyetleri kapsamında Atatürkçü çizgide hatta Çağdaş Yaşamı Destekleme Vakfı üyesi de olan isimlerle konferanslar gerçekleştirirler.

Adnan Oktar'ın Atatürkçülük iddiasında olduğu dönemlerde -kendi ifadesiyle- "milleti Atatürk'ten nefret ettiren, soğutan"[129] 'gerici' ve 'yobazlarla' da bir mücadeleye giriştiğini görmekteyiz. Diğer İslami gruplarla ilişkileri bölümünde de zikredeceğimiz üzere Oktar, kendisinin faaliyetlerinin irtica kapsamında görüleceği/değerlendirileceği endişesiyle İslamî cemaat ve hareketler ile arasına mesafe koymaya çalışmıştır. Gazetelere Atatürkçü olduğunu ifade etmesinin ardından ne kadar sıkı bir Atatürkçü olduğunun anlaşılması adına gericilerle mücadele vizyonunu da şu ifadelerle paylaşmaktadır:

> "Şimdiye kadar gericilikle mücadele metotlarında büyük bir çarpıklık söz konusu. Bizim mücadele metodumuzun en doğru ve kesin olduğu inancındayım. Bize devletin imkanları verilsin, bir haftada bu iş biter. Gericiliğin belini bir haftada kırarız. İspata hazırız. 60 yıldan beri halledilemeyen bir olayı bir haftada bitirmeye söz veriyoruz."[130]

Oktar yazdığı kitaplarda Atatürk'ün İslami değerlerin savunucusu olan samimi bir dindar olduğunu kanıtlamaya çalışır. "Samimi Bir Dindar Atatürk" adlı kitabında onun materyalist değil, Allah'a inanan, Kuran'ı rehber edinmiş, Hz. Muhammed'e büyük saygısı olan bir kimse olduğunu, Kuran'daki ideal Müslüman ile Atatürk'ün benzeştiği noktaları vurgular.[131] Oktar, 1980'li yılların sonuna kadar Atatürk'e dair fikirlerinde diğer İslamî çevrelerle aynı görüşlerde olmasına rağmen hapishane ve akıl hastanesi döneminden sonra onun ani bir Atatürkçülük propagandasına başlamasını nasıl okumalıyız? Bu değişikliğin sebebini devlete sadakatini gösterme ve tekrardan cezalandırılmaktan korkması nedeniyle devletle arasını iyi tutma şeklinde okuyabilmek mümkündür. Bunun yanında, bu tutum Anna Solberg'in de dediği gibi Oktar'ın "davasının bir parçası" olabilir. Atatürk'ü dinin düşmanı olarak kabul etmektense onu kendi amaçlarına uygun olarak yapılandırmak ve Türkiye'deki seküler kesime ulaşmak niyetiyle uyguladığı bir strateji olarak da

[129] "Ben bir gericiydim", **Tan Gazetesi**, 14 Kasım 1990.
[130] "'Ben bir gericiydim' diyen Adnan Hoca açıklıyor: Neden Atatürkçü oldum?", **Tan Gazetesi**, 14 Kasım 1990.
[131] Harun Yahya, **Samimi Bir Dindar Atatürk**, Araştırma Yay., Kasım: 2009, İstanbul, ss. 160. (https://www.harunyahya.web.tr/tr/books/927/Samimi-Bir-Dindar-Ataturk/chapter/213/Sonuc)

yorumlanmıştır.[132]"Atatürk'ün İslam'ı ve Türklüğü önemsediği, öncelediği düşüncesi, modern seküler, milliyetçi, muhafazakar, anti-komünist olmakla koyu dindar olmanın çelişmediğini göstermektedir." [133]Oktar'ın oluşturduğu Atatürk profili, 'yeni Oktar' için bir prototiptir aynı zamanda.

1990'lı yılların başları Adnan Oktar grubunun faaliyetlerinde Bilim Araştırma Vakfı'nın da kurulmasıyla birlikte daha profesyonel ve kurumsal bir hal almaya başlamıştır. Vakıf kuruluşuyla birlikte Oktar ve grubu için düzenledikleri konferanslar, toplantılar ve etkinliklerle bir halkla ilişkiler mekanizması olarak faaliyet göstermiştir.[134] Grup üyelerine uzmanlık alanları ve kapasitelerine göre görevlendirmeler yapılmıştır. Örneğin bir kısım müritler organizasyonlar için harekete fon üretimi/desteği sağlama görevi verilirken, diğer bir kısma araştırmaları düzenlemek, materyal toplamak, metin yazmak gibi görevler verilmiştir.[135]

Oktar ve grubu 1989 yılında "Mehdilik ve Altınçağ" adlı kitabı kaleme aldıklarını ve kitap etrafında konuları ön plana çıkardıklarını görüyoruz. Kitaptaki meseleleri detaylandırıp, genişletmeleri ise 2000 sonrasındadır. Bu yıllar aynı zamanda Oktar grubunun faaliyetlerinde küresel çapta adımların atıldığı dönemlerdir. Ortaya çıktığı dönemden itibaren kullandığı argümanlar ve dilin bu yıllarda daha küresel ve kucaklayıcı bir dönüşüm geçirdiğini gözlemleyebiliyoruz. Eserlerinin bir kısmında kullandığı bazı ifadeler yeni baskılardan çıkarılıyor veya yumuşak bir hale dönüştürülüyor.[136]

Hareketin dışa dönük yüzünde bu faaliyetler yürütülmekte iken, hareketin kapalı kapılar ardında nasıl bir yapısı olduğu, nasıl bir yaşamları olduğu, gelir kaynakları vs. şeffaf olarak hiçbir dönemde tam olarak bilinemiyor. Oktar ve hareketinin, tehditle para alma, kadınları cariye olarak kullanma, mal varlığının kaynağının belirsizliği, altın kaplamalı koltuklar şeklinde aşırı lüks içinde yaşama, küçük kızları alıkoyma, kaçakçılık ve gaspçılık gibi fiillerde bulundukları şeklinde haberler duyuluyor fakat özellikle İslami cenahta hakim

---

[132] Anne Ross Solberg, a.g.e., s. 96-97.
[133] Anne Ross Solberg, a.g.e., s. 97.
[134] H. Bahadır Tük, "'Tuhaf Bir Hikaye': Adnan Hoca ve Toplumsal Cinsiyet Temsilleri", **Toplum ve Bilim Dergisi**, s. 227.
[135] Anne Ross Solberg, a.g.e., s. 5.
[136] Mehdi ve Altınçağ kitabı 1989 baskısındaki bazı ifadelerin 2004 ve 2010 baskılarında görülmüyor.

medyanın din karşıtı propagandasına alışık olunduğundan, çıkan haberlerin büyük oranda yalan ve iftira olduğu düşünülüyor.[137]

1999 yılına gelindiğinde harekete yönelik büyük bir operasyon başlatılıyor. Oktar ile birlikte, 85 kişi daha gözaltına alınıyor. Yapılan operasyonda ünlü isimlere yönelik şantaj için hazırlanmış video kasetler, belgeler, fotoğraflar ele geçiriliyor.[138]Oktar ve grubu dönemin Organize Suçlar ve Silah Kaçakçılık Şube Müdürü tarafından "suç örgütü" olarak tanımlanıyor. Kişilere yönelik şantajlar, tehditler menfaat sağlamak, cinsel istismar, çıkar amaçlı örgüt kurmak, fuhuş çetesi kurduğu şeklinde suçlamalarda bulunuluyor. [139]Ayrıca Dr. Oktar Babuna için düzenlenen ilik nakli kampanyasında yolsuzluk iddiası da Oktar'a ve grubuna yönelik suçlamalar arasında yer alıyor. 2000 yılı Nisan ayında yapılan duruşmada savcı "suçun işlendiğine dair şüphenin azalmış olduğu" gerekçesiyle Oktar'ın tahliyesini istese de Yargıç kabul etmiyor. Fakat Oktar'ın tüm davalarında görüldüğü üzere şikayetçilerin şikayetlerini tek tek geri çekmeleri üzerine Oktar 10 ay tutukluluk ardından salıveriliyor. Zaman aşımı talepleri gibi birtakım hukuki süreçlerin ardından 2008 yılında İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi tarafından "çıkar amaçlı suç örgütü kurmak ve yönetmekten" üç yıl hapis cezasına çarptırılıyor. Ancak bu defa da sanıkların ifadelerini işkence altında verdiklerini söylemeleri üzerine bu karar da bozuluyor. Daha önce de birçok defa hakkında şikâyette bulunulup, davalar açıldığı, gözaltına alındığı halde her seferinde takipsizlik kararı, zaman aşımı, işkence altında verilen ifadeleri, delil yetersizliği gibi sebeplerle Oktar'a ve grubuna karşı ciddi bir yaptırımın uygulanamadığı, bir şekilde berat ettirildiği görülmektedir. Operasyon sonrasında Oktar ve grubundakiler berat etseler de grup ciddi darbe alır. Bu dönemde gruptan, -çekirdek kadro denilen ekipten de- birçok üyenin ayrıldığı görülür. Grup durulur, faaliyetlerini yer altından, kapalı bir şekilde devam ettirir. Tüm bunlara Oktar'ın cevabı ise şöyle:

> "Zamanaşımı iddiasını ortadan kaldırdığı için olumlu bir karar. Dosya şu an boş. Ebru Şimşek'e şantaj iddiasından beraat ettik. En önemli konu oydu. Fatih Altaylı davasından da beraat ettik. Şu an ne davacı kaldı ne şikâyetçi. Beraat bekliyoruz zaten. Sorun gözükmüyor. Ama olayın şekli tabii bizi şaşırttı. İki gün öncesinden kararın Hürriyet gazetesine sızdırılması ve manşetten verilmesi çok karanlık. Kim verdi? Neyi amaçladılar, ne zaman, kimle kim

---

[137]**Mektup Dergisi**, Adnan Oktar'a Saldırılar Bitmek Bilmiyor, Şubat: 2000, sayı: 181, s. 11.
[138]**Hürriyet**, "Nihayet. Adnan Hoca Kelepçeli: Yıllardır şantajla masum insanlara kan kusturan Adnan Hoca'nın çetesi, 2000 polisin yer aldığı gece yarısı operasyonuyla gözaltına alındı", 13 Kasım 1999. (http://www.gecmisgazete.com/haber/adnan-hoca-kelepceli?page=0) (ET: 20. 10. 2018)
[139] "Adnan Oktar: Açılan davalara ne oldu, kaç kere tutuklandı?", https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-44884467 (ET: 15. 10. 2018)

arasında bu olay planlandı, kim ne menfaat elde etti? Bunların araştırılması lazım. Kanaatim; Komünist derin devlet çetesi çok uzun süredir devlet içine sızma faaliyetini devam ettiriyor. Eylemlerini de devam ettiriyor. Arkadaşımız Serkan Ciminli'nin öldürülmesi, kokain komplosu, diğer olaylar, bir araya geldiğinde bir 'komünist derin devlet' komplosunun yapıldığını gösteriyor. Darwinizm'le ilgili faaliyetlerimizin etkisini durdurma amacı taşıyor. Yargıya baskı olmuş olabilir, öyle bir şüphe oluştu bende. Ben yargı üyelerine kızmıyorum, onlara baskı yapanlara kızıyorum."[140]

Bu operasyonda Oktar'a yönelik en büyük suçlamalardan biri şantaj mevzuu idi. Oktar hareketi hemen her dönemde kendisine ve grubuna yönelik olumsuz yaklaşıma sahip olduğunu düşündüğü kişilere karşı birtakım operasyonlar düzenlemesiyle meşhur olmuştur. Bu bir bakıma başından beri kendisinin ve grubunun faaliyetlerinin devam etmesini sağlayan bir korunma mekanizması olarak kullanılmaktadır. Örneğin; kendisinin faaliyetlerine karşı olumsuz yargıya sahip olduğunu düşündüğü veya kendisinin ve müritlerinin faaliyetlerine dair bir haber yapan/yapmaya yeltenen çok sayıda gazeteciye veya olumsuz bir ifadede bulunan siyasetçilere yönelik operasyonlar tertip ettiklerini görmekteyiz. O dönemde faks yoluyla fotomontajla hazırladıkları bir takım dokümanları uzunca bir listeye fakslıyorlar, böylece yürüttükleri dezenformasyon faaliyetleri ile ilgili kişiye ve daha sonra kendisine/grubuna dair olumsuz girişimde bulunacaklara da gözdağı vermiş oluyorlardı.[141]Burada kullandıkları iddia edilen yaygın metotlardan biri de Oktar'ın bilhassa kadın müritlerini kullanarak gizli kameralarla şahısları zor durumda bırakacak bir takım gayri meşru durumlar hazırlayıp, şantaj malzemeleri oluşturmaktır. Grubun kullandığı yıldırma yöntemlerinden bir diğeri ise kendilerine karşı olumsuz bir yaklaşıma sahip oldukları kişilere dair ardı ardına açtıkları davalardır. Bu anlamda açtıkları davalarla, internet sitesi kapatma kararları oldukça meşhur olmuştur. Kendisiyle ilgili yapılan haberler, okuyucu yorumları vb. gerekçelerle engelleme kararı çıkartılan site sayısı oldukça fazladır. Ayrıca Oktar ve grubunun kurduğu siyasi ilişkileri, grubuna dahil ettiği müritlerinden önemli bir kısmının, önemli siyasi isimlerin, önemli kamu görevlerinde bulunan kimselerin ve tanınmış işadamlarının yakınları olması oldukça dikkat çekicidir.[142]

2000'li yıllarda sosyal medyanın da etkisi ile Oktar iyice tanınır hale geliyor. Bu dönem Oktar ve grubunun küresel çapta faaliyetlerinin başlangıcı oluyor. 1996 yılında

---

[140] "Adnan Oktar Vakit'e Kendini Anlattı", Vakit Gazetesi, 4 Haziran 2007, http://www.haber7.com/guncel/haber/245614-adnan-oktar-vakite-kendini-anlatti (ET: 20. 10. 2018)

[141] Ruşen Çakır, "Tanıdığım Adnan Oktar", http://rusencakir.com/Tanidigim-Adnan-Oktar/6780 , (ET: 30. 07.2018)

[142] Tempo Dergisi, Temmuz: 1991, s. 31. (Cevat Babuna'nın 4 çocuğu ve torunları, Kral Mobilya'nın kızı Elif Kral, eski İstanbul Vali yardımcılarından Ömer Lütfi Develioğlu ve emekli Orgeneral Kemal Yamak'ın yeğenleri haberdeki örneklerden birkaçı.)

yoğunlaştıkları yaratılışçılık çalışmaları ve 1997 yılında çıkarılan “Evrim Aldatmacası” kitabı üzerine bu dönemde tekrar eğilmeye başlıyorlar. Kitaplarının muhtelif yabancı dillere çevrilmesiyle de artan uluslararası alanda faaliyetlere ağırlık verildiği görülür.[143] Oktar'ın yaratılışçılık faaliyetlerine son bölümde ayrıntılı değinilecektir.

2011 yılında uydu üzerinden yayın yapan A9 TV kanalını kuruyorlar. Kanalın kuruluşu Oktar ve hareketi için farklı bir evreye geçiş oluyor. Kanal yoluyla görünür hale geliyorlar. Oktar, grubu dışarıya nasıl sunmak istiyorsa ona göre bir sahne kuruyor. Kanalda Oktar'ın görüşleri gruptan kadın ve erkeklerin sunduğu programlar ve belgesel türü yayınlarla izleyiciye aktarılıyor. Programda sokak röportajları ve sosyal medya üzerinden özel olarak Oktar'a yöneltilen sorular (muhtemelen kurgulanmış) Oktar tarafından canlı yayında sohbet tarzında yanıtlanıyor. Bu sohbetler sırasında Oktar'ın sevimlilik ve güzellikleri nedeniyle “kedicik” olarak adlandırdığı son derece gösterişli makyaj ve dekolte kıyafetler içinde harekete mensup ‘güzel’ olarak nitelendirilebilecek kadınlar ile güçlü, gösterişli yapıları nedeniyle “aslanlarım” dediği genç, bakımlı ve ‘yakışıklı’ olarak nitelendirilebilecek erkekler Oktar'a eşlik ediyorlar. Programlar Oktar'ın yönlendirmesiyle kısmen interaktif olarak yürütülüyor. Stüdyoda bulunanlar Adnan Hoca'nın söylediklerine –özellikle kadınlar- “inşallah” “maşallah” gibi ifadelerle eşlik ediyor, aralarda senkronize bir şekilde gülerek eşlik ediyorlar. Bir de bu programların en önemli kısmı aralarda çalınan çeşitli türde müzikler eşliğinde Oktar ve müritlerinin yaptıkları danslar. Tüm bunlar adeta bir tiyatro sahnesiyle karşı karşıya olduğunuz izlenimini veriyor. Harun Yahya adıyla yapmış olduğu özellikle yaratılışçılık, masonluk, Yahudilik vs gibi çalışmaları İslamcı camiada karşılık bulmuş, söylemleri benimsenmiş ve -en azından bu alandaki söylemleri ile- ciddi bir karşılık bulmuş olan Adnan Oktar bu yayınlardan sonra bir dalga ve eğlence unsuru haline geliyor.

Son olarak, uluslar arası faaliyetlerine yoğun olarak devam eden Oktar ve Hareketi, özellikle son dönemde İsrail ve masonlarla olan ilişkilerini görünür hale getiriyorlar. İlk baştan beri masonları ve Yahudileri en baş düşmanlardan gören Oktar bir anda artık mason olduğunu açıklıyor. 1987 yılında yazmış olduğu “Yahudilik ve Masonluk” adlı kitapta[144] Yahudilerin dünya hakimiyetini sağlamak üzere, onların dünyayı istila etmelerinin aracı olan masonluk, Yahudilerin hakimiyeti için canla başla çalışan ve kendisine hedef olarak dini seçen, evrim teorisini kabul ettirmeye çalışan, dinleri dejenere eden, ahlaksızlığı öven, her

---

[143] Anne Ross Solberg, a.g.e., s. 7.
[144] Harun Yahya, **Yahudilik ve Masonluk**, Kasım: 1987, İstanbul, Araştırma Yayınları, ss. 582.

türlü kötülüğün kaynağı olan ve cemiyet üzerinde etkileri tesirsiz hale getirilmesi gereken bir yapıdır. Bugün gelinen noktada ise Adnan Oktar masonluğu övmekte, onun dünyaya sevgi, barış, kardeşlik getirmek istediğini söylemektedir. Oktar masonluğu ve masonları övmekle kalmayıp, kendisinin de mason olduğunu ilan etmiş, hatta canlı yayında kendisine 33. dereceden mason nişanı takdim edilmiştir. Oktar nasıl mason olduğu bir canlı yayında şöyle anlatmaktadır:

> “Ya diyorlar: Kardeşim! Sen nasıl mason olursun hem de üstat mason meşrık-i azam. Ben talep etmedim, onlar kendileri beni Meşrik-i Azam ilan ettiler. Onlar kendileri teklif ettiler. Biz senin bilgini derinliğini değerlendirdik, seni üstat mason ilan ediyoruz dediler ben de teşekkür ettim iltifat kabul ediyorum. İnşallah verdikleri madalyaları göstereceğim. Bazı kardeşlerimiz çok dar düşünüyorlar. O zaman kiliseye girmek için Hristiyan olmak lazım diyorlar. Ama İstanbul’da kulüp var herkes giremez, üye olanlar girer. Orda tebliğ yapmak istiyorsan üye olacaksın. Masonlara tebliğ yapmak için üye olman lazım, ayrıca üye olsan da konferans verme, irşat faaliyetlerinde bulunma imkanın olmaz. Üstat mason olman lazım, 33. dereceli olman lazım, Meşrık-ı Azam olman lazım. Ben Meşrık-i Azam olduğuma göre istediğim gibi orda tebliğ yapabilecek konuma geldim. Şuan Amerika’da, Çin’de, Hindistan’da, Rusya’da, İngiltere’de, bütün mason localarında sohbet etmek iznine sahibim. Hatta İtalyan mason locası, “Eğer siz isterseniz, orda localar tesis edecek şekilde de size izin verebiliriz.” dediler. Benim öyle bir talebim olmadığı için reddettim. Ama üstat masonluk tebliğ için yeterli. Her yerde İran’da da, Afganistan’da da, Suriye’de de, özellikle Fas,Tunus ve Cezayir’deki büyük localarda istediğimiz gibi tebliğ yapabiliyoruz. Amerikan ordusunda da, en stratejik yerlerde de, tebliğ yapabiliyoruz. İslam’ı, Kuran’ı, Darvinizmi, materyalizmi anlatabiliyoruz. Oraya o klübe üye olunca, üstat mason olunca, her türlü ilim, çalışmada önder olma yetkisine sahip oluyorsun. Masonluk dünyayı yöneten dev bir kurum. … Dolayısıyla dünyayı yöneten büyük bir yapılanmanın içinde tebliğ yapabilmek, İslam’ı yayabilmek hayati bir konudur. Ateizmin yayılmasını bekleyecek halimiz yok! Tabiî ki orda İslam’ın yayılmasını istiyoruz, Kuran’ın anlaşılmasını, yayılmasını istiyoruz, gerçek İslam’ın anlaşılmasını istiyoruz. Hakikaten birçok mason derneğinde çok güzel faaliyetlerimiz oldu, imanı, Kuran’ı anlatan. Allah’a hamdolsun. Elhamdülillah.”[145]

Fakat 11 Temmuz 2018 tarihinde yapılan büyük operasyon sonrasında, soruşturma kapsamında C.Ö. isimli bir itirafçının ifadesinde Oktar’ın para karşılığında bu mason nişanına sahip olduğunu öğreniyoruz:

> "Adnan Oktar 2012'de, yurtdışında daha büyük nüfuz elde etmek için mason olması gerektiğini söyledi ve benden araştırma yapmamı istedi. Ben de dünyadaki en güçlü mason localarının İskoç Rit ve P2 mason locaları olduğunu öğrenip bildirdim. Rit'e üye olmak için İngiltere'de yaşaması gerekiyordu. P2 Mason locasıyla bağlantı kurmamı istedi. Her defasında 350 bin euro olmak üzere 3 defa para vererek 33. dereceden mason olmasını sağladık. Bu vesileyle 2014'te İtalya Dışişleri Bakanı Franco Frattini Türkiye'ye gelerek Adnan Oktar ile görüştü. Bu loca Washington mason locası ile de ortak hareket ettiği için Trump'ın başkanlığa

[145] “Adnan Oktar: Nasıl Mason oldum?”, (YT: 5 Aralık 2013), https://www.youtube.com/watch?v=avvWBPploS4, (ET: 16.06.2019)

kabul gününde davet alındı. Adnan Oktar'ı temsilen Oktar Babuna ve yanındaki kişi katıldı. Bu davetiyeleri almak için Adnan Oktar 200 bin dolar para ödedi."[146]

Oktar'ın son dönemde İsrail'li politikacılar ve Yahudi din adamlarıyla olan yakın ilişkileri de tepki çeken hadiselerden olmuştur. Oktar bu yakın ve iyi ilişkilerini sık sık göstermek istemektedir. 2012 yılında bir basın toplantısı ile İsrail'deki farklı Yahudi grupların liderleri, Ortodoks Hristiyan liderler, İsrail üst düzey devlet yetkililerinden oluşan bir grupla bir araya gelir. Basın mensuplarından birisinin, İsrail'den bu kadar yetkili, üst düzey ismin buraya gelmiş olmasının, iki gündür görüşmeler yapılıyor olmasının asıl amacı nedir, sorusu üzerine Oktar sert bir şekilde şu yanıtı verir:

"Bizim İsrail'le hiçbir gerginliğimiz yoktur. Sorunu olan toplam 10-15 kişidir. Türkiye'de yetmiş milyon insan var. Bir televizyon dizisi, bir roman, bir tiyatro İsrail'i bizim gözümüzde düşürmez. İsrail'li kardeşlerimizi çok seviyoruz.Zaman zaman sevdiklerimiz bizi ziyarete gelirler.Ben onları kardeşlerim gibi görüyorum,'La ilahe illallah' kardeşlerimdir onlar benim… İsrail ile Türkiye'nin arasını kimse açamaz. Bizim kaynağımız Kur'an ve Tevrat'tır. Tabi bizim inancımıza göre Kur'an'dır. Onlar peygamber soyudur, mübarek bir soydur. Biz onların tüylerine zarar gelmesine müsaade etmeyiz. İran'la arası açılır gibi olmuştur. Ahmedinejad'ın bazı açıklamaları oldu. Biz atom bombasının haram olduğunu söyledik. İsrail'e atom bombası kim atarsa, gök kubbeyi başına geçiririz. Böyle bir şeyi hiç kümse değil yapmak, tahayyül bile edemez. Ne bölgede, ne dünyada hiç kimseye bunu yaptırmayız!"[147]

Adnan Oktar'ın ve müritlerinden isimlerin İsrail gazetesi The Jerusalem Post gazetesinde makaleleri yayınlandığını biliyoruz. Buradaki makaleler İsrail-Türkiye dostluğu, Kuran'a göre de Yahudiler için Kudüs'ün vaat edilmiş topraklar olduğu, Türklerin orada Yahudilerin yaşamasından rahatsız olmadığı, Yahudilerin de Müslümanların da barış, huzur içinde yaşayabilecekleri vurgulanmaktadır.[148]Oktar bu yakınlık göstergesi ile tam olarak ne yapmak istemektedir bilememekle birlikte mehdilik iddiasına İsrail'den de destek bulmak istiyor olabilir veyahut bilinmeyen farklı çıkar ilişkileri söz konusu olabilir.

Son gelinen noktada Oktar ve grubu, 'ajanlık' gibi bizzat devletin hedef alındığı suçlamalarla da itham edilen, bir "suç örgütü" olarak nitelendiriliyor. 11 Temmuz 2018 tarihinde büyük bir operasyonla 235 kişi gözaltına alınıyor. Savcılık tarafından hazırlanan yazıda, önceki operasyonlarda da gördüğümüz şu suçlamalar yer alıyor: "Örgütün; çocukların

---

[146] "Oktar'ın Nasıl Mason Olduğu Ortaya Çıktı", Yeni Akit, 26 Temmuz 2018, https://www.yeniakit.com.tr/haber/oktarin-nasil-mason-oldugu-ortaya-cikti-497386.html, (ET: 16.06.2019).
[147] "Adnan Oktar'ın İsrail Sevgisi", (YT: 19 Kasım 2012), https://www.youtube.com/watch?v=xB1_IySAlf4, (ET: 16. 06. 2019).
[148] "'Zionism' Means Something Different For Some Muslims", https://www.jpost.com/Opinion/Op-Ed-Contributors/Zionism-means-something-different-for-some-Muslims,(YT: 5 Mart 2013).

cinsel istismarı, cinsel saldırı, suçtan elde edilen mal varlığı değerlerinin aklanması, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, kişisel verilerin hukuka aykırı olarak elde edilmesi ve yayılması, şantaj, dolandırıcılık, rüşvet, eziyet suçlarını işlemek amacıyla ortak bir iradeye dayalı, 80'li yıllardan itibaren devamlılık arz eden, belli bir hiyerarşi dahilinde planlı ve disiplinli bir oluşum içerisinde, amaç ve stratejisi, zihin yıkama yöntemleri, FETÖ/PDY benzeri hiyerarşik yapısı, üye sayısı, sahip olduğu silahlı ve zorlayıcı gücü itibarıyla amaç suçları işlemeye elverişli bir suç örgütü olduğu hukuki kanaatine varılmıştır"[149]

2.2.3 Harekete Katılanların Özellikleri ve Katılım Biçimleri

Yeni Dini Hareketlerin toplumsal tabanları üzerine; hareketin nasıl ortaya çıktığı, hangi yollarla taraftar topladığı, hareketlere katılımların nasıl, hangi yollarla gerçekleştiği, gençlerin bu hareketlere nasıl yöneldikleri üzerine ciddi araştırmalar yapılmış, birtakım yaklaşımlarda bulunulmuştur.[150] Bu hareketlere katılımlarda araştırmacıların temel olarak "ideolojik mahrumiyet" ve "sosyal ağ teorisi" olmak üzere iki yaklaşım üzerinde durmakta oldukları görülmüştür. Önceki bölümde bahsettiğimiz üzere, "ideolojik mahrumiyet" yaklaşımında YDH'lere katılımda bireylerin hayatlarının bir döneminde yaşamış oldukları veya yaşamaya devam ettikleri sosyal, psikolojik ve fiziksel yönden bir mahrumiyet nedeniyle ruhen kendilerini zayıf hissetmeleri ve bir dine yönelme, bir grup tarafından onaylanma ve kabul görme ihtiyacı duymaları nedeniyle bu hareketlere yöneldiklerini savunmaktadırlar. Diğer yaklaşım ise bireylerin halihazırda var olan sosyal çevreleri, kişilerarası ilişkileri vasıtasıyla bir harekete dahil olduklarını savunmaktadırlar. Bu iki yaklaşıma ek olarak bir de, bireylerin YDH'lere girişini açıklamak üzere "beyin yıkama" teorisi -veya olumsuz çağrışımlardan daha uzak olacak "zihin denetimi" kavramını kullanabiliriz- zikredilmektedir. Bu görüş çoğunlukla kült karşıtı hareketler ve bu YDH'lere dahil olan bireylerin aileleri tarafından savunulmaktadır/dillendirilmektedir. Akademik yaklaşımda "beyin yıkama" tezine mesafeli olunmakla birlikte biz Adnan Oktar Hareketine katılımları açıklama/anlamlandırmada bu üç yaklaşımdan da faydalanacağız. Ayrıca bu yaklaşımların birbirlerini dışlamadıklarını, birini diğerine önceleme açısından farklılık gösterdiğini belirtmemiz gerekir.[151]

---

149 "Adnan Oktar: Açılan Davalara Ne Oldu? Kaç Kere Tutuklandı?", 19 Temmuz 2018, https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-44884467, (ET: 25. 11. 2018).
150 M. Ali Kirman, **Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi**, s. 115.
151 Ali Köse, **Milenyum Tarikatları**, s. 20.

2.2.3.1 Grup Üyelerinin Özellikleri

Grupların cinsiyet, yaş, sosyo-kültürel ve ekonomik durumları gibi demografik yapılarının bilinmesi, grup çalışmalarının önemli bir yer tuttuğu sosyolojik araştırmalar açısından oldukça önemli ve fonksiyoneldir.[152]YDH'lerdeki yaş ortalamasına baktığımızda hemen hepsinde üyelerinin gençlerden oluştuğu görülmektedir. Bu hareketler kendilerine gençleri hedef seçtikleri için "gençlik dinleri" şeklinde de adlandırılırlar.[153]Adnan Oktar grubunda da hedef kitlesinin gençler olduğu görülür. Oktar'ın hareketin ilk oluşum dönemlerinden başlayarak üniversiteli ve kolejli gençleri kendisine hedef olarak seçtiğini görmekteyiz. Gruba yeni girişler 15-25 yaş arasında olmakla birlikte, geçen zamanla, çekirdek kadro dediğimiz ekipteki grup üyelerinin yaşlarının ilerlemesiyle birlikte grupta yaş ortalamasının yükseldiğini söyleyebiliriz.

YDH araştırmalarına baktığımızda bu hareketlere katılanların genel halktan daha iyi eğitim almış kimselerden oluştuğunu görürüz. Örneğin; Sayentoloji, NichirenShoshu, Rajneeshpuram, Krishna gibi gruplar üzerine yapılan araştırmalarda üyelerinin çoğunun, içlerinde yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim almış olanların da olduğu, iyi eğitimli kimselerden oluştuğu görülür.[154] Oktar'ın grubunu oluştururken ortaya çıktığından beri Türkiye'nin en iyi liseleri ve üniversitelerinde okuyan, iyi eğitimli, yabancı dili olan gençleri hedef aldığı ve onların da Oktar'ın davetine icabet ettikleri görülür. Peki neden YDH'ler özellikle iyi eğitimli kimseleri çekmeye çalışmaktadır sorusunun cevabını Wilson ve Dobbelaere oldukça açık bulmaktadır: "Doğru bir şekilde anlaşılabilmek için, (tüm YDH'lerin) öğretileri aydın bir zeka, çalışma isteği ve alışılagelmedik konseptler ve diller karşısında korkak olmamayı gerektirmektedir."[155] Oktar hareketi özelinde bu yaklaşımı değerlendirecek olursak; öncelikle Oktar'ın ilk günden başlayıp onu izleyen dönemlerde de izlediği yoldan, sıradan bir dini topluluk olarak kalmak istemediği kolayca anlaşılmaktadır. Grubun evrildiği noktada, Oktar'ın kendine toplumun hem eğitimli hem de üst tabakadan ve bir adım sonrasının hem ulusal hem de uluslararası platformlarda önemli, stratejik pozisyonlarda yer alacak kimseleri seçmiş olması muhtemel görülmektedir.

---

[152] M. Ali Kirman, **Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi**, s. 73.
[153] Ekrem Sarıkçıoğlu, "Yeni Dini Akımlar", Dinler Tarihi Araştırmaları-II, 2000, Ankara, s. 81.
[154] Lorne L. Dawson, "Yeni Dini Hareketlerin Katılımcıları ve Nedenleri", çev. Elif Emirahmetoğlu, ***Yeni Dini Hareketler: Tarihsel, Teorik ve Pratik Boyutlarıyla Kitabı*** içinden, s. 217.
[155] Lorne L. Dawson, a.g.m., s.218.

Oktar grubuna üye olanlarda dikkatimizi çeken bir diğer önemli özellik onların fiziksel görünümleridir. Grup üyelerine baktığımızda kadınların oldukça 'güzel', erkeklerin ise oldukça 'yakışıklı' olmalarıdır. Kadınlar noktasında özellikle güzel olanların seçilmesi yanında vücutlarının belli bölgelerinde özellikle estetik müdahaleler dikkat çekmektedir. Bu estetik müdahaleleri kesinlikle kabul etmezler, doğal halleri olduğunu iddia ederler. Abartılı estetik müdahalelere ek olarak kadınlar aşırı makyajlıdırlar ve özellikle televizyon kanalları açıldıktan sonra ekranda görülen kadınların giyimleri oldukça açıktır.

2.2.3.2 Grup Üyelerinin Gruba Katılım Biçimleri/ Gruba Üye Kazandırma Metotları

Dini hareketler varlıklarını devam ettirmek için çeşitli metotlar geliştirirler. Harekete kazandırmak istedikleri bireyde, harekete karşı güven oluşturacak bir bağ kurulması, hareketin etkinliklerine davet edilmesi, hareketin tutum ve söylemlerinin makuliyet ve meşruiyetine dair soru işaretleri var ise bunların giderilmesi ve nihayet hareketin mensuplarından biri haline gelmesi, her biri ayrı stratejilerin/metotların uygulandığı ayrı aşamalardır. Bu gözetilen süreçlerin hareketin farklı dönemlerinde farklılaşabildiği görülmektedir. Çalışma konumuz özelinde, hareketin ilk oluşum döneminde uygulanan metotlarla bugünküler, hareketin esas kadrosuna dahil edilmek istenen bir kimseye uygulanan metotla harekete sempatizan düzeyinde kalması istenen kişilere uygulanan metotlar farklılık gösterebilmektedir.

Oktar hareketinin ilk dönemi dediğimiz 1979-86 yılları arasında gruba dahil edilen gençlerin, belirli bir çevreden, ekonomik ve sosyo-kültürel özelliklerine dikkat edilerek hedeflenmiş ve bu durumlar gözetilerek bir strateji izlenerek gruba intisapları sağlanmıştır. Uzun zaman, bir dine yönelenlerin toplumun en alt sosyo-ekonomik düzeyine mensup, ezilmiş ve yoksul kimseler olup, o kimselerin bir dini oluşumu kendilerine sığınak edindikleri şeklinde bir anlayış hakim olmuştur. Bu yaklaşıma "yoksunluk kuramı" denmektedir. Fakat Yeni Dini Hareketlerin çıkışından bu yana yapılan araştırmalarda bu kuramın, bu hareketlere katılımı açıklamada yetersiz kaldığı görülmüştür. Bu hareketlere katılanların bir kısmında topluma tamamen yabancılaşıp marjinal kalan kişilere teselli kaynağı olan ve sığınak olan gruplar olduğu gibi, parçalanmış sorunlu ailelerin çocuklarının meylettiği gruplar da vardır. Bunun yanında seküler ailelerde yetişen, hayatının herhangi bir döneminde dini/manevi bir eğitim almamış olan gençlerin bu gruplara yönelimi de vardır ki, bu göreli mahrumiyet içinde değerlendirilir. Bilindiği üzere, hayatın başlangıcı ve sonuna dair, hayata dair bir

anlamlandırma ihtiyacının en yoğun olduğu gençlik dönemi krizi içinde olan bir genç hayatının herhangi bir yerinde doğru yada yanlış bu boşluk alana hitap edecek bir kişi, oluşum veyahut söyleme kolayca meyledebilmektedir. Oktar grubuna dair de bu durumu gözlemlemekteyiz. Oktar'ın etrafında toplanan gençlerin büyük bir çoğunluğunun zengin ve seküler ailelerden gelmiş, çocukluk ve gençlik dönemlerinde aileden veya çevreden dini alana dair bir bilgi alamamış gençler olduğu görülmektedir. Toplumun ortanın üstü ve en üst kesimlerinden olup, istedikleri her türlü maddi imkana sahip olan bu gençler Oktar gibi kendilerine tatlı dille hitap eden ve yakın davranan aynı zamanda kendilerine daha önce aşina olmadıkları, dini-manevi birtakım meselelerden bahseden Oktar'ın etkisi altına kolayca girebilmişlerdir. Grubun içinde yaklaşık 13-14 yıl bulunup örgütün ikinci ismi derecesine yükselmiş Fırat Develioğlu gruba girişini şöyle ifade etmektedir:

> "Bağdat caddesinde bir ailenin çocuğu olarak ordaydım. Maksadım dini öğrenmekti. Orda dini daha iyi öğrenirim, dedim. O dönem öğretilen din ehl-i sünnet büyüklerimizin kabul ettiği dini kaynaklardan dinin yaşanmasıyla ilgili şeyler anlatıldı. Anlatılanları etrafımda sorduğumda evet doğru yoldasınız diyorlardı. O zaman bir çıkarımız vs. yoktu. Metalanalım, dünyevi bir şeyimiz olsun derdimiz yoktu. Bağdat Caddesi'ndeki bir gencin bilebileceği kadar bilgimiz vardı."[156]

Adnan Oktar hareketinin gruba yeni üye kazandırma metotlarından bir diğeri sosyal çevre üzerinden bir yakınlık oluşturulup gruba kazandırılmasıdır. Adnan Oktar grubunun ilk dönemden beri bugün hala en fazla kullandığı metottur. Özellikle karşı cinsle flört yoluyla bir yakınlık oluşturulup daha sonra gruba dahil edilmeye çalışılmaktadır. Bu yöntem ABD'de aktif olan Tanrı'nın Çocukları (Children of God) grubunda görülen "flirtyfishing" yöntemi ile benzemektedir. Onlar da gruptaki kadınların cinsel yönlerini kullanarak erkekleri harekete çekme ve onlardan bağış alma şeklinde uygulamaları kullanmaktadırlar. [157] Oktar'ın müritlerinin bir dönem barlarda, eğlence mekanlarında "tebliğ" yaptıkları bilinen hatta çoğu zaman da "oradakilere de el uzatmak gerek" düşüncesiyle olumlanan bir durumdur. Hareketin ilk dönemlerinde de, -belli okullarda açıkça tebliğ yapıldığı dönemler- Oktar'ın bizzat 'gözüne kestirip' yanına aldığı etrafındaki gençlerin çevresinden arkadaşları da gruba dahil olmuşlardır. Oktar sohbetlerde gençler için daha önce duymadıkları, ilgilerini çekecek dini meselelerden bahsetmekte, aynı zamanda onları takdir etmekte, onlara güzel hitaplarda bulunarak gönüllerini ısındırmaktadır.

---

[156] "Adnan Oktar Çevresindekileri Nasıl Etkiledi?", Fatih Altaylı, Teke Tek Programı, 16 Temmuz 2018, https://www.youtube.com/watch?v=Rh9t40HVfWE&index=9&list=LLjs7Ol21J_qs65YElcwj96g&t=0s, (ET: 30. 07. 2018)

[157] Ali Köse, **Milenyum Tarikatları: Batı'da Yeni Dini Akımlar**, 2011, İstanbul, s. 126.

Harekete 2006-2007 yıllarında müritlerden biri tarafından tanıştırılarak gruba dahil olup, önemli görevlerde bunup, daha sonra kaçarak ayrılan Ceylan Özgül, herkesin ayrı bir giriş hikayesi olduğunu ve harekette belli bir dönemden sonra "hedef alma stratejisi" uygulandığını şu şekilde ifade ediyor:

> "Bir kişi hedef alınır. Herkesin oturup 17-16-19 yaşında bir kızı konuştuğunu hedef aldığını görüyoruz. Bu yolda kızı görüyor, genç, yakışıklı birini görüyor şeklinde olmuyor. İyi bir ailenin kızı bir müritle görüşüyor, sonra Oktar'la görüşmek istemediği için irtibatı kesiyor. Sonra başka bir sürü şekillerde karşısına çıkıyorlar. 3-4 yıl belki uğraşıyorlar. Birini kafaya taktılarsa kaynakların tamamını bir kızı oraya almak için kullanıyorlar. Çok fazla strateji var. İnsanların kazandırılma stratejileri çok fazla."

YDH'lerin gruba üye kazandırmalarını açıklamada başvurulan bir diğer yöntem ise beyin yıkamadır. Önceleri özellikle askeri-siyasi alanlarda uygulandığı bilinen bu metotlar, bazı YDH'lerde gerçekleştirilen toplu intihar vakaları, ciddi suç ve şiddet içeren vakalarda üyelerin bu fiilleri nasıl gerçekleştirdiklerine dair anlamlandırma çabalarında beyin yıkama üzerinde durulmuştur. Yine bir YDH'ye katılan bir üyenin nasıl olup da birdenbire ailesiyle, tüm arkadaş çevresiyle bağlarını koparıp yeni tanıdığı insanlar arasında kendilerini şanslı ve kurtuluşa ermiş hissetmelerini açıklamada da bu teorilerden yardım alınmıştır.[158]Bu minvalde yaklaşımlar subjektif bulunduğundan sosyologlarca çokça eleştirilmekle birlikte, bugün de hala YDH'lere veya benzer oluşumlara üyelikleri anlamlandırmada başvurulan yöntemlerdendir.

Zihin denetimi/beyin yıkama kavramı klasik anlamda; "anlaşılmaz, akıl almaz ve hatta büyüsel yöntemler kullanmak suretiyle insan aklını kontrol altına almak veya insanların zihninde düşünsel ve ideolojik bir dönüşüm yaratmak amacıyla doğrudan veya dolaylı olarak yapılan her türlü sistemli telkin, yönlendirme ve baskıyı içeren bir uygulama; bir propaganda tekniği." olarak tanımlanmaktadır.[159] Zihinsel denetim için kullanılan yöntemlerin bir kısmı fiziksel, bir kısmı ise psiko-sosyaldir.[160] YDH araştırmalarının ilk döneminde fiziksel ihtiyaçların istismarına dayanan metotlar öne çıkarılırken, sonraları içsel faktörlerin öne çıkarıldığı görülür. İç faktörleri dikkate alan modern beyin yıkama teorisinde, bir dini gruba yönelmede bir gencin kendi içinde yaşadığı felsefi, dini veya psiko-sosyal anlamda sıkıntı veren birtakım problemlere arayış öne çıkarılmaktadır.[161]

---

[158] M. Ali Kirman, **Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi**, s. 170.
[159] M. Ali Kirman, "Beyin Yıkama (Brainwashing)", **Din Sosyolojisi Sözlüğü**, , s. 44.
[160] M. Ali Kirman, **Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi**, s. 173.
[161] M. Ali Kirman, a.g.e., s. 190.

Modern beyin yıkama teorilerinde en yaygın yöntem potansiyel üyeleri etkilemek için onların duygu dünyasına hitap edecek sevgi, ilgi, kabul görme, mükafat veya korku, suçluluk, günahkarlık gibi duygularına hitap edilmesidir. Örneğin Mooncular üzerine yapılan bir araştırmada, Moon grubu üyelerinin, gruba üye olmasını hedeflendikleri kimselere karşı sürekli gülümsedikleri, son derece nazik davrandıkları; karşılarındaki kimsenin kişiliğine, kıyafetine, görünüşüne sürekli iltifat ettikleri; ne kadar zeki, güzel, akıllı, değerli vb. özelliklere sahip olduklarını vurguladıkları aktarılmaktadır. Karşılarındaki kişi neyle ilgileniyorsa onunla ilgilendiklerini söyleyip, yakınlık kurup merkezlerine davet etmeye çalışmaktadırlar.[162]

Yukarıda zikrettiğimiz metotların YDH kategorisinde ele alınan dini grupların birçoğunda kullanıldığını görmekteyiz. Bu bağlamda Adnan Oktar grubuna baktığımızda zihin denetimi kapsamında bahsi geçen metotların bu grupta da uygulandığını düşünmekteyiz. Grup içerisinde daha önce bulunmuş ve grubu gözlemleme imkanı bulmuş kişilerin ifadelerinden anladığımız bir takım duygusal/zihni telkinlerin uygulandığı yönündedir. Gerek gruba üye olması istenen kişilere yönelik, gerekse de üyelerin grup içinde tutulması amacıyla yapılmaktadır. Grubu araştırmak niyetiyle, grubun ilk dönemi dediğimiz evrede içlerinde bulunmuş olan Ruşen Çakır gözlemlerini şöyle aktarıyor:

> "…Bu olayın içinde çok ciddi bir beyin yıkama olgusu olduğu kesin. Oktar'la ilk tanıştığım zamanlarda, genç çocukları ilk etkilediği zamanlar, onlarla bir tür 'hipnoz' demeyeceğim ama böyle bunun gibi birtakım ilişkiler kurardı. Onların şurasına dokunur (iki kaşının arasındaki noktayı gösterir), onlara çok sevecen yaklaşırdı. Onlara böyle birtakım tabirlerle hitap eder, etkilerdi onları. Büyük çok da büyük değildi aralarındaki yaş farkı çok da fazla değildi, o zaman en fazla 30 yaşında falandı Oktar, ama çocuklar da 14-15 yaşında falandı. Çocuklar ağabey olan birisinin kendilerine yakınlık göstermesi, onlara bir şeyler aktarması, onları bir yere çağırması gibi bir husus vardı."[163]

Bu ifadelerden gençler üzerinde psikolojik anlamda etki bırakılmak istendiği görülmektedir.

Oktar grubunun ilk oluşum döneminden itibaren son 4-5 yıl öncesine kadar grupta bulunup daha sonra ayrılmış olan bir grup üyesi M.B.(47) Oktar'ın gençler üzerindeki etkisini şöyle ifade etmektedir:

> "Oktar'ın yarım saat yanında bulunupda etkilenmemek mümkün değil."Kendisine "Ne olabilir ki, aklı başında bir insan nasıl etkisi altında kalabilir?" sorumuz üzerine ise M.B. durumu şöyle ifade etmektedir: "Hipnoz tekniği. Ortam çok etkileyici. Görüşmeye gittiğinizde her şey

---

[162] Ronald Enroth, a.g.m., s. 147.
[163] Ruşen Çakır, "Adnan Oktar ve Benzerlerine Karşı Ne Yapmalı?", (YT: 12 Temmuz 2018), https://www.youtube.com/watch?v=HPiOSAE41r8&spfreload=10 , (ET: 15. 07. 2018).

adeta sizi etkilemek üzere hazırlanmıştır. En basiti odaya girdiğinizde sizinle Oktar'ın oturduğu yüksek koltuk arasındaki mesafe bellidir. 14 m diyelim. Yürüdükçe onu sizin gözünüzde gitgide büyüyen bir figür olarak karşılar. Sizin oturacağınız yer, onun olduğu yerden alçaktır. Adım sayısı, rahat koltuklar, beynin bloke edilmesi vs. Sizinle çok yumuşak, çok kibar konuşur. Size, sizin hoşunuza gidecek iltifatlar eder. Yani bunlar sizi psikolojik olarak etki altına alacak, beyninizi bloke edecek şekilde tertip edilmiştir, böyle bir düzen kuruludur."

YDH'lere girişlerde üyelerde sosyo-psikolojik anlamda bir etkilenme sürecinin etkili olduğu kesindir. Geçmiş yaşantılarındaki tecrübeleri, yalnızlık duygusunun tatmini, maddi doyumsuzluk ve manevi anlamda hissedilen bir boşluğun doldurulması, toplumsal yönden ilgi ve kabul görmenin artması gibi hususlar bu hareketlere girişi kolaylaştırmaktadır. Oktar grubuna alınmasına karar verilmiş olan bir üyeyi gruba dahil ediş sürecinde nasıl bir tecrid stratejisi izlendiğine dair Ceylan Özgül'ün aktarımı önemlidir:

"Hemen girer girmez kapılar kapanmıyor zaten öyle olsa ilk bulduğunuz telefonla polisi arar can havliyle kaçarsınız. O esaret 3-4 yılı buluyor. Zaten sadece fiziksel bir esaret değil yani sizi çok fazla ketliyorlar. Önce arkadaş çevresi olarak etrafınızı sarıp dış dünyadan izole etmeye çalışıyorlar. Etrafınızda Oktar grubuna olumsuz bakacak kimsenin olmasını istemiyorlar. O iyi değil onunla arkadaş olma vs diyorlar. Beyin yıkıyorlar. Çok fazla yeni arkadaşınız oluyor. Bu arkadaşlar sizi çok seviyorlar her konuda destek oluyorlar. Hiçbir şeyde sizi eleştirmiyor, destek oluyor, işinize karışmıyor, ailene yaşamına karışmıyor. Çok yardımsever çok iyi ailelerden gelen sizden yaşça büyük çokça kız, erkek arkadaşınız oluyor. Bu izolasyon devresinde şöyle bir şey oluyor, kendilerinin fikirlerini size empoze etmeye başlıyorlar, çalışıyorlar. Etrafınızda başka kimseler olmayınca da bu fikirleri test etme imkanınız olmuyor. Sonra belki birlikte yaşamaya başlıyorsunuz. Birkaç yıl sonra işinizden çıkıyorsunuz. Daha sonra ailenizle bağlantınız kesiliyor. Artık örgütün içine girmiş oluyorsunuz sizi kilitleyecek çok şey oluyor."

Buradan anlaşıldığı üzere kontrollü olarak zihni bir dönüşüm gerçekleştirme hedeflenmektedir. Önce aşamalı olarak potansiyel üye toplumdan soyutlanıp, sonra grup tarafından düzenlenen sosyal etkileşim ortamına çekildiği görülür.[164] Grubun sosyal alanına girdikten sonra kişi tam olarak kendini üye olarak ifade etmese de düşünme yapısının/biçiminin o alanın sınırları dışına çıkabilmesi mümkün değildir. Artık bu alanda yapılan her şeyin makul bir açıklaması yapılmaktadır.

Bahsedilen süreçlerin ardından üye gruba artık dahil olmuştur. Bu aşamada da teorik ideolojik eğitime devam edilir. Oktar'ın sohbetleri, belli kitapların okutulması, belli kalıp söylemler ile grubun ideolojisi benimsetilmeye çalışılır. YDH'lerin hemen hepsinde var olan dışlayıcı tavır burada da görülür. Bu grubun yeni ve farklı, diğerlerinin yanlış içinde olduğu, yalnızca bu dairenin içinde olanların kurtuluşa ereceği anlayışı yerleştirilmeye çalışılır.

---

[164] M. Ali Kirman, **Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi**, s. 197.

YDH'lere üye oluş süreçlerinde kazandırılmak istenen kafa yapısı Kirman'ın ifade ettiği gibi; "Bireye 'seçici vizyon' yani inanç sistemiyle ilgili çelişkiler maksatlı ve irrasyonel yorumlanmak suretiyle sadece kendi inanç sistemiyle uyumlu olan şeyleri onaylama eğilimi kazandırılır."[165] Oktar grubu üyelerinde bu durum çok belirgin olarak görülür. Açık bir şekilde mantık dairesi dışında görülecek birçok yaklaşım/fikir/yorumlama grup üyeleri tarafından sorgulanmaksızın inanılmakta ve savunulmaktadır. Diğer hareketlerde de görüldüğü üzere bu eğitim süreçlerini geçip yeterli fikri olgunluk ve bağlılığa ulaştığı düşünülen, kendisine güven duyulan üye, grup içindeki statüsü yükseltilmek üzere ödüllendirilir. Kendisine karşı gösterilen kabul ve memnuniyetle üyenin bağlılığı pekiştirilmiş olmakla birlikte, bu durum aynı zamanda sistemin işleyişini de devam ettirmektedir. [166]

2.2.4 Hareket İçi İlişkiler ve Teşkilat Yapısı

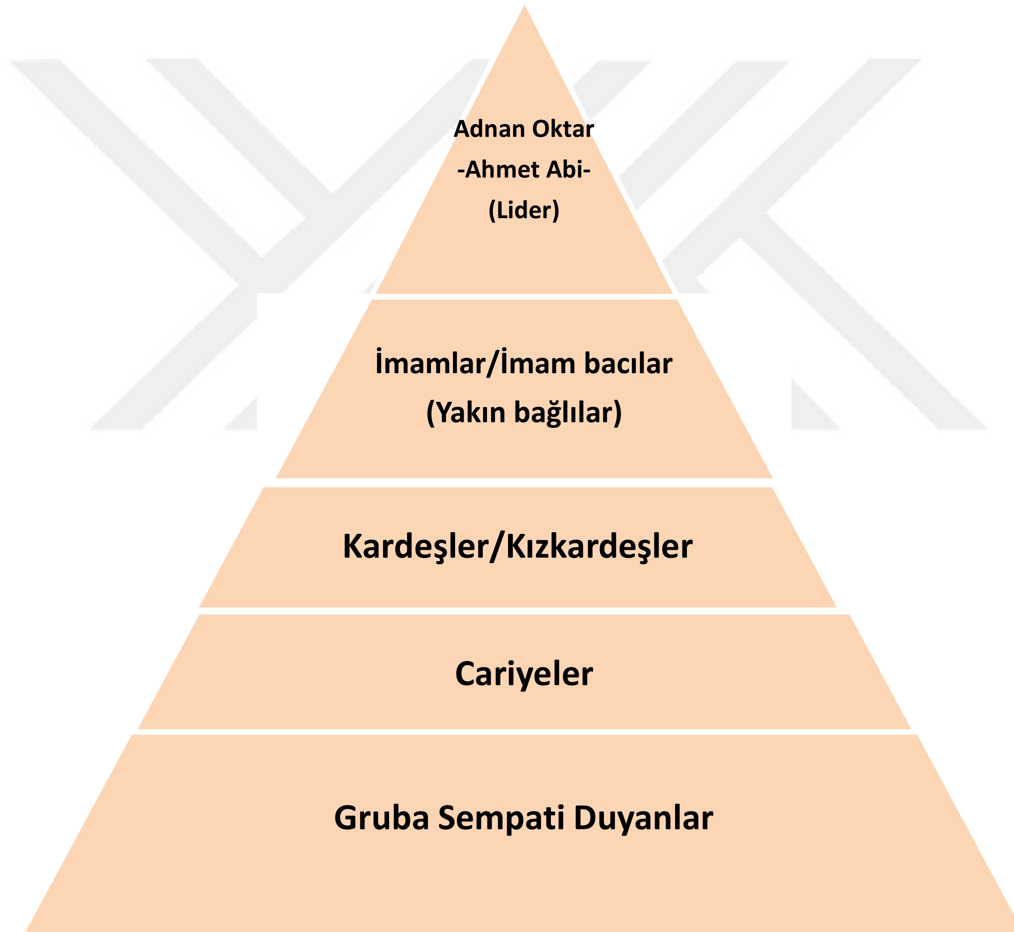
Herhangi bir dini hareket/grup öncelikle kurucu karizmatik bir lider etrafında oluşan küçük bir topluluk olarak ortaya çıkmaktadır. İlk başlarda bu küçük topluluğu idare eden, gruba üye kazandırmak için stratejiler geliştiren hareketin lideridir. Bu topluluğa katılanların sayısı arttıkça topluluğu tek başına yönetmek imkânı ortadan kalkar ve lider kendisine en yakın olanlar arasından kendisine yardımcılar, yapılması gereken bazı işler için birtakım görevliler tayin eder. Bu yakın bağlılardan sonra uzak bağlılar, daha sonra ise gruba karşı sempati besleyenler grubu gelmektedir.[167]

Adnan Oktar ve grup üyeleri, kendilerini tarikat olarak tanımlayıp tanımlamadıkları şeklindeki soruları, "Biz birbirini yalnızca Allah için seven bir arkadaş grubuyuz"[168]şeklinde cevaplandırmaktadırlar. Grup içinde, grubun yapısına dair herhangi bir görevlendirme veya hiyerarşik bir yapılanmanın varlığını kabul etmemektedirler. Harekete üye olan kimselerin sayılarına baktığımızda müritlik düzeyinde üye olan kimselerin sayıları, Oktar'ın ve eski müritlerin ifadelerine göre 300 kişi civarındadır. Eski müritlerden M.B., sürekli olarak özel bir sayının muhafaza edildiğini, bu özel sayının içinde olanların belli özelliklere uygun olarak seçildiklerini, diğerlerine ise daha esnek kriterler uygulandığını ifade etmiştir. Özellikle 300 civarında bir sayıdan bahsetmelerinin nedeni -mehdilik iddiası ile bağlantılı olarak- Mehdi

---

[165] M. Ali Kirman, **Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi**, s. 199-200.
[166] M. Ali Kirman, **Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi**, s. 200-201.
[167] Vejdi Bilgin, "Çağdaş Bir Fenomen: Yeni Dini Hareketler", ***Din Sosyolojisi*** kitabı içinde, s. 312.
[168] Adnan Oktar'dan Olay Yaratacak Ropörtaj", (YT: 08. 03. 2013), http://www.internethaber.com/adnan-oktardan-olay-yaratacak-roportaj-510784h.htm, (ET: 18.02. 2018).
"Bir arkadaş grubu sadece. Allah'ı seven, vatanını seven, büyük Türkiye idealinde olan, **Türk İslam Birliği'**nin kurulmasını ülkü edinmiş, **vefakar, cefakar, fedakar** bir arkadaş grubu."

bahsinde sürekli vurguladıkları Mehdinin yakın yardımcılarına dair "Hz. Mehdi'ye aralarında kadınların da bulunduğu 314 kişi biat edecek."[169] şeklinde rivayete çağrışım niyetiyle yaptıkları düşünülmektedir. Oktar grubu sık dokulu ve dışarıya kapalı bir yapılanma olduğundan yapı içerinde nasıl bir hiyerarşi olduğunu tam olarak bilebilmemiz mümkün değildir. Hareket içerisindeki yapılanmaya dair bir fikri, yalnızca gruptan ayrılmış kimselerle yapılan mülakatlardan ve operasyonlar esnasında itirafçı olanların ifadelerinden yapacağımız bir çıkarımla elde edebiliriz. Bu çerçevede Oktar hareketinde aşağıdaki gibi bir yapılanmadan söz edebilmek mümkündür:

Meşruiyetini doğaüstü bir dayanakla destekleyen lider tipini ifade eden karizmatik bir lider dini hareketlerin merkezinde yer almaktadır. Karizmatik lider bir şekilde tanrı tarafından

---

[169] Harun Yahya, **Mehdi ve Altınçağ**, s. 136.

seçildiğini, kendisinde olağanüstü birtakım haller olduğunu ifade eder. Peygamberlik iddiasında bulunmak, Tanrı'nın kendisini mehdi/Mesih olarak görevlendirdiğini, Tanrı'dan vahiy aldığını, Tanrı ile birebir konuştuğunu, görüştüğünü ifade etmek bu iddialardan en yaygın olanlarıdır. Etrafındakiler ise onun halinden etkilenmiş, sözlerine inanmış kimselerdir. Adnan Oktar, oluşturduğu grubun merkezinde, karizmatik lider kavramsallaştırmasına uyan bir lider tipini temsil etmektedir. Oktar'ın meşruiyetini, kıyamete yakın bir zamanda geleceği ve insanları imana, iyiye, güzele davet edip, zulmü kaldırıp, adaleti tesis edeceğine inanılan bir mehdiyyet fikri üzerine kurduğu görülmektedir. Oktar her ne kadar "Ben mehdiyim demiyorum" ifadesini sıkça kullansa da aslında açıkça kendisinin mehdi olarak düşünülmesini isteyen ifadeleri çokça kullanmaktadır. "Mehdinin alenen mehdi olduğu belli olacak, ama Mehdi diyecek ki ben mehdi değilim. Öyle bir iddiam yok diyecek" ifadelerini kullanır, ardından; "O Arapça bilmeyen birisi olacak ve Kur'an'ı dünyaya hakim kılacak -Bediüzzaman'a kadar tüm mücedditler Arapça bilecek bir tek Mehdi bilmeyecek-, çıkışı 1979 olacak, çocuğu olmayan biri olacak" şeklinde yine kendisine ait özellikler sıralar.[170]Oktar ile mehdiyyet üzerine yapılan bir başka televizyon programında, "Müslüman bu iddiada bulunamaz ben Mehdi değilim. Evet, benziyorum çok fazla yönden benziyorum ama değilim" ifadelerini kullanır.[171] Grup üyeleri içeride Oktar'ın Allah tarafından "mehdi" olarak gönderilmiş olduğuna kesin bir şekilde inanmaktadırlar. Kendilerini de mehdinin askerleri olarak kabul etmektedirler.

Karizmatik bir lider olarak Adnan Oktar –çoğu YDH'lerde görüldüğü gibi- insanları etrafına toplarken kıyametin yaklaştığını, dünyanın kötüye gittiğini sık sık vurgular. Bu mevcut kötüye gidişten ise yalnızca bu kendisine bağlı olan seçilmiş insan topluluğunun kurtulacağını söyler. Grup içinde Oktar'ın yapılmasını istediği her şey kendi içinde bir mantığa oturtulmaya çalışılır. Müritleri motive ederken grup için yaptığı her şeyin cihat olduğu fikri aşılanır. Örneğin grubun oluşumunun ilk dönemlerinde gruba maddi gelir sağlamak üzere başvurulan yollardan biri de müritlerin evlerinden, ailelerine ait değerli eşyaları gizlice çalmalarıdır. Bu davranışın mantığı grup içinde uzun yıllar bulunup ayrılmış bir isim olan Fırat Develioğlu'na sorulduğunda verdiği cevap müritlerin Oktar'a bakışını ifade eder:

---

[170] "Hz. Mehdi 'Ben Mehdi değilim' diyecek.!", (YT: 19 Şubat 2013), https://www.youtube.com/watch?v=x7X7cGDtla8, (ET: 05. 01. 2018).
[171] "Adnan Oktar: Mehdi değilim.", Habertürk, (YT: 20 Aralık 2013) https://www.youtube.com/watch?v=fbsIvtOlf98 , (ET: 12. 12. 2017).

> "…Kendi içinde bir mantığı var çünkü insanları ikna için bir mantık oluşturmak gerek. Dini bir mücadele yapıyoruz kendi içinde bir mantığı var. Biz Peygamberimizin bu zamandaki sahabeleriyiz. Mehdinin talebeleriyiz. Hocamız mehdi, Adnan Hoca mehdi. O yıllar için öyleydi. İnanılmamış bir şey için bu kadar mücadele yapılır mı? Kim yapar? O yıllar için söylüyorum…"

Elinde var olan parayı vermek, grup için birilerini dolandırmak, bunları yapamıyorsan kitap dağıtmak, kitap için para toplamak, yeri geldiğinde birilerine iftira atmak, şantaj yapmak bunların hepsi cihat kapsamında olan eylemlerdir. Tüm YDH'ler, üyelerinin yapmasını istedikleri eylemlerde bu motivasyonu kullanmaktadırlar ve lider bir şeyin yapılmasını istiyorsa üyelerin anlamlandırmaktan aciz oldukları "bir hikmeti muhakkak vardır" ve itaat esastır. Bunun dışında dini olmayan ideolojik yapılanmalarda da üyelere yönelik bu motivasyon olmazsa olmazdır.

Grup içindeki bu motivasyonu sağlamak adına kullandıkları argümanlara bir örnek olarak "Hızır kıssası" örneği oldukça ilgi çekicidir. Eski müntesiplerin ifadelerinden öğrendiğimiz üzere, hareket içinde akıl almaz bazı durumları üyelere kabul ettirmek üzere Kur'an-ı Kerim'in Kehf Suresi 65- 82. ayetlerinde geçen Hz. Musa peygamber ile Hızır (a.s) kıssası örneklendirilir. Bilindiği üzere, Musa peygamber ile Hızır (a.s)'ın birlikte yaptıkları yolculuk esnasında yaşanan bir dizi hadisede Hızır (a.s)'ın davranışları karşısında, Musa peygamberin zahiri anlamda mantık dışı gördüğü bu davranışlara sabredemeyip, davranışın arkasındaki batınî tarafı, hikmeti görememiş olup itiraz etmesi, fakat yolculuğun sonuna geldiklerinde Hızır (a.s)'ın davranışlarının asıl nedenini hikmetinin anlatılmış olduğu bir kıssadır bu. Hareket içinde bir üyeden bir şey yapması istendiğinde itiraz edecek olsa bu kıssa hatırlatılıp; "Sen Hızır kıssasını hazmedememişsin" diyerek zahiren gördüğüne itibar etmemesi, işin arkasındaki hikmeti görmekten aciz olduğu vurgusu yapılmaktadır burada. Bu yaklaşım, Oktar hareketi veya herhangi bir harekette üye tarafından benimsendiğinde artık her türlü davranış yapılabilir olur, bir meşruiyet kazanmış olur. Hareketten ayrılan bir üye, özellikle harekete yeni girmiş kişilerde, yapılan taciz gibi bazı davranışlardan rahatsız olunduğunda, hem Hızır kıssası hatırlatılıp hem de bunun bir nefs terbiyesi olarak düşünülmesi şeklinde argümanlar sunularak, motivasyon sağlanmaya çalışıldığı ifade edilmektedir. Bu aynı zamanda modern beyin yıkama teorilerinde görülen, üyenin duygu dünyasına hitap ederek onu etkileme metodunu hatırlatmaktadır. Burada üyenin suçluluk, günahkarlık gibi duygularına hitap edilmektedir.

Liderin en yakınındaki halkada kendisine birinci dereceden bağlılar yer almaktadır. Bu kimseler liderin koruyucusu olan, olağanüstü özelliklerini diğerlerine anlatan, hatalarını

gizleyen kimselerdir.[172] Adnan Oktar grubu dışarıya kapalı bir yapılanma olduğundan hareketin teşkilat yapısı ve görevlendirmeler dışarıdan tam anlamıyla bilinememektedir. Fakat zaman zaman itirafçılar vasıtasıyla edinilen, kısmen mülakatlarda edindiğimiz bilgilerden ve 1999'da tutuklu iken Oktar'ın emniyete verdiği ifadelerden –ki sonradan bu ifadenin kendisine zorla imzalattırıldığını iddia eder-[173] çıkarabildiğimiz kadar bir teşkilat şeması ortaya koymaya çalışacağız. Adnan Oktar'ın en yakınında "imamlar" olarak adlandırılan kişiler bulunmaktadır. Tam sayı verememekle birlikte bunların her birinin sorumlu olduğu bir alan vardır. Yine imamlar gibi Oktar'ın en yakınında bulunan kadınlardan oluşan gruba bacılar grubu denmektedir. Bunlar da imamlar gibi önemli pozisyonlarda görevlendirilirler. İmamlar ve imam bacılar arasında da Oktar'a yakınlık derecelerine göre hareket içindeki konumları farklılık gösterir. Örneğin, Oktar'la doğrudan görüşen 5 kişiden bahsedilmektedir. Veya Oktar olmadığında inisiyatif kullanabilen, onun yerine direktif verebilen imam ve bacılardan bahsedilmektedir. İtirafçıların ifadelerinde 'hareketin bir numaralı ismi', 'iki numaralı ismi' gibi ifadeler kullanılması lidere en yakın olanlar arasında da bir hiyerarşi olduğunu göstermektedir. Baş imamlar grubun lideri Oktar'ın fetvalarını cemaate duyurup uygulanıp uygulanmadığını kontrol etmektedir.[174]

İmamların/imam[175] bacıların altında "kardeşler/kızkardeşler" grubu bulunur. Bunlar imamların kendilerini görevlendirdikleri şekilde grup işleri için çalışmaktadırlar. Örneğin hareketin her türlü hukuk işlerinden sorumlu olan bacı veya imama "hukuk imamı" denmektedir. Hukuk imamının altında kardeşlerden ve kız kardeşlerden oluşturulmuş "hukuk ekibi" vardır. Bu ekip, hukuk imamın sorumluluğunda, onun yönlendirmesiyle hareketin her türlü hukuk işlerini savcılar, hakimler avukatlar ile kurulan irtibatlar üzerinden halletmektedirler. Bu işler Kandilli'de bulunan villanın[176] bir bölümünden yürütülmektedir. Söylendiğine göre bu evin adı da "Hukuk evi"dir ve bu evde 24 saat boyunca dilekçeler

---

[172] Vejdi Bilgin, a.g.m., s. 312.
[173] "Adnan Oktar Vakit'e kendini anlattı", (YT: 04.06.2007), http://www.haber7.com/guncel/haber/245614-adnan-oktar-vakite-kendini-anlatti, (ET: 15.11.2017).
[174] "İğrenç Adam", Hürriyet Gazetesi, 20 Kasım 1999, http://www.gecmisgazete.com/haber/igrenc-adam-13379, (ET: 11. 12. 2017).
[175] "İmam" ifadesinin FETÖ'de de kullanılıyor olması dikkat çekicidir.
[176] Çalışmamıza başladığımızda mevcut olan bu villa ve etrafındaki 23 yapı, Oktar grubuna yapılan operasyon sonrasında kaçak olduğu gerekçesiyle yıkılmıştır. "İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Üsküdar Kandilli Mahallesi 928 ada 3-55 parseldeki kaçak yapılarla ilgili olarak Boğaziçi İmar Müdürlüğü 25 Temmuz 2018 tarihinde gerekli incelemeleri gerçekleştirmiş, burada 23 yapının yasalara aykırı olarak inşa edildiğinin tespit edilmesi üzerine yıkım kararı alınmıştı.
" Adnan Oktar ' ın Villası Yıkılıyor " , Yenişafak, (YT: 4 Ekim 2018), https://www.yenisafak.com/gundem/adnan-oktarin-villasi-yikiliyor-3399857, (ET: 15.10.2018).

yazılmaktadır. İmamlar ve imam bacıların görevlendirildikleri diğer alanlar; emniyet imamı, asker imamı, siyasilerle ilişkileri yürüten imam, mali işler imamı, gruba yeni üye kazandırmaktan sorumlu olan imam, grubun halkla ilişkilerini koordine eden imam, internet faaliyetlerinden sorumlu hareketin internet sitelerini ve sosyal medya hesaplarını organize eden imam, hareketin uluslararası konferans vs. faaliyetlerinde sorumlu imam, basınla ilgili işlerden sorumlu imam şeklinde ayrılmaktadır.

Siyasi işlerden sorumlu imam, kendisinin altında bulunan ekibiyle birlikte siyasetin nabzını tutmak, Ankara'da yaşayıp oradaki siyasilerle sürekli irtibatta olup hareket ve hareketin işleri aleyhine olacak durumlardan önceden haberdar olma adına faaliyetler yürütmektedirler. Siyasi partilerin ileri gelenleri ile bağlantılar kurarak örgüte nüfuz sağlamaya çalışırlar. Oktar grubu önceden beri siyasi cenahla aralarını iyi tutmaya çalışmış, bir yandan destek verir gibi görünürken, aslında kendilerini güçlendirmeye çalışmışlardır. Bir dönem Refah Partisi üzerinden, bir dönem DYP üzerinden, bugün ise Ak Parti camiası ile yakın ilişkiler içinde olmaya çalışmışlardır. Oktar grubu bu şekilde dönemin siyasi cenahının güçlü kanadıyla aralarını iyi tutmaya çalışıp kendilerine ve faaliyetlerine yönelik herhangi bir müdaheleyi kontrol etmek ve önlemeye çalışmak gibi bir politika izlemiş olabilecekleri düşünülebilir.Öyle ki, her dönem yanında yer aldıkları tarafın dost gördüklerini kendilerine dost, onların kendilerine düşman gördüklerini kendilerine düşman olarak görme şeklinde bir politika izlemişlerdir. Örneğin; bir dönem Oktar, Fethullah Gülen üzerine methiyeler düzüp, ona "Fethullah Hoca Mehdi aşığıdır, seyyiddir ve o hadislerde belirtilen Mehdi'nin yardımcısı olan Kahtani'dir"[177] şeklinde kendince ulvî bir önem atfettiği halde, Ak Parti iktidarı ile Gülen'in arası bozulup 15 Temmuz hadisesinin yaşanmasının ardından önceki söyleminin tam tersi bir istikamette tavır takınıp, "Evet Kahtani dedim, doğru ama, 'kaht' demek bela getiren, kıtlık getiren, uğursuzluk getiren anlamına gelmektedir. O iyi anlamını değil bela, uğursuzluk getiren anlamını seçmiştir. 15 Temmuz akşamı Müslümanları şehit edenler katil, hain ve tuğyan ehlidir, demişim. Yıllar önce ben bu olayı bilmişim."[178] İfadeleri ile hızlı bir dönüş yapıp, kendilerini Ak Parti ve Erdoğan'ın yanında bir yere konumlanmışlardır. Bugün gelinen noktada Oktar ve grubuna yapılan son operasyonda Oktar'ın "Biz Erdoğan'ın tarafındayız, Fetö'nün ve her türlü dış gücün de karşısındayız" diyerek kendilerine yine güç/iktidar yanında

---

[177] "Adnan Oktar 'Fetö Seyyittir' Adnan Oktar'ın FETÖ arasındaki sırrı", (YT: 4 Şubat 2018), https://www.youtube.com/watch?v=SqOqTzVkjiQ, (ET: 4 Şubat 2018).
[178] "Adnan Oktar Gülen'e Kahtani demişti, şimdi anlamını açıkladı", (YT: 13 Ağustos 2016) https://www.youtube.com/watch?v=SwXbglaXC88, (ET: 20. 07. 2018).

bir konumlandırma yapıp, buna rağmen bu operasyonun nasıl yapıldığını anlamlandıramaz şaşkın bir ifade takınması ilgi çekicidir.

Hareketin başlangıcından itibaren en önemli birimi araştırma faaliyetlerini yürüten ekiptir. Yaklaşık otuz kişiden oluştuğu bilinmektedir. Oktar'ın görevlendirdiği kişiler, yine onun yönlendirmesi ve belirlediği konulara dair araştırmalar yapıp malzemeler toplamaktadırlar. Bu toplanan malzemeleri yazdıkları makaleler ve kitaplarda kullanırlar. Özelikle yaratılışçılıkla ilgili çalışmalara başladığında, Oktar'ın bu araştırma ekibinden görevlendiği bazı müritlerini ABD'deki Yaratılış Araştırmaları Enstitüsü'ne gönderdiğini, onlarla temaslarda bulunduklarını biliyoruz. Siyasi ve dini konularla alakalı kitaplarında da seçilen konuya göre yine müritlerden oluşan araştırma ekibinin topladığı malzemeler ve İslamî kaynaklardan aralara yerleştirilen alıntılarla Harun Yahya adına basılmaktadır. Basılan kitaplar yanında müritlerinin özellikle yabancı basın yayın organlarında gündeme dair farklı meselelerde yazılar yazdıklarını görmekteyiz. Hareket uluslararası faaliyetlere başladığı dönemden itibaren kitapların farklı yabancı dillere çevirileri de bu ekip tarafından yapılmaktadır.

Hareketin mali işlerinden yine imamlardan birisi sorumlu tutulmuştur. Hareket içindeki tüm para akışı bu imamın bilgisi dahilinde gerçekleşmektedir. Kiralanacak, satın alınacak evler, kasayı yönetme, hareketin evlerine yapılacak para dağılımı, 'hibe' adı altında toplanan paraların kontrolü/bilgisi bu kişidedir.

Hareket içindeki bir diğer sorumluluk/görev alanı internet paylaşımlarının koordine edilmesidir. Sosyal medya hesaplarından, web sitelerinden, birtakım haberlere yapılacak yorumlar, gerçekleşen siyasi, ekonomik, sosyal vs. hadiseler karşısında yapılacak yorumlar vb. tüm paylaşımlar Oktar'ın tarif ve direktifleriyle bir politika ve planlama dahilinde yapılmaktadır.Yine Oktar'ın çeşitli meselelere dair ifadeleri çocuk, hayvan, doğa, insan içerikli görseller üzerine yerleştirilerek paylaşılmaktadır. Oktar'ın gündeme ilişkin yorumlarının yer aldığı videolar düzenli olarak paylaşılmaktadır. Oktar'ın görevlendirdiği bir imam veya imam bacının kontrolünde bir ekip tarafından yürütülür. Grup üyelerinin paylaşımları veya paylaşım yapıp yapmadıkları sorumlu imam/ imam bacı tarafından kontrol edilmektedir. Gruba muhalif olan veya grubun içinde daha evvel bulunup ayrılmış olan kimseleri itibarsızlaştırmak, karalamak adına yapılan faaliyetler de buradan yürütülmektedir. Oktar grubu sosyal medyada oldukça aktif ve sistemli bir yol izlemektedirler. Hakkında olumsuz bir yargıya sahip oldukları, grubun faaliyetlerine yönelik tehdit olarak gördükleri

veya gruptan ayrılmış kişilere yönelik özellikle sosyal medya üzerinden çok ciddi bir karalama politikası izledikleri görülmektedir. Toplumda gayri ahlaki görülecek birtakım iddiaları hedeflenen kişi aleyhine, dört koldan, internet ortamına sürerler. Bu kimse erkek ise, onun homoseksüel, farklı cinsel sapkınlıkları olan, para ile hemcinsleriyle ilişkide kuran, devlete ihanette bulunan bir kimse olduğu şeklinde; kadın ise, grup içinde gayri ahlaki bir hayat yaşamak istediği fakat istediği tarzda yaşayamayınca burada yapamadı ayrıldı şimdi iftira atıyor şeklinde iddialarla birtakım yüz kızartıcı ithamları dolaşıma sokarlar. Son operasyon sonrasında ise bir beddua zincirinin sosyal medya üzerinde dolaşıma girdiği görülür.

Oktar grubuna üye olanlar arasında –sempatizanlar haricinde- hiyerarşinin en altında ‘cariyeler’ yer almaktadır. Anladığımız kadarıyla cariyelerin hareket içindeki fonksiyonları birtakım hizmet işleri yanında kardeşler ve imamların cinsel anlamda istifade ettikleri kadınlardır. Oktar, -bazı stratejik durumlar haricinde- müritlerinin evlenmesini istememektedir. Zannediyoruz “cariyeler” burada devreye girmektedirler.Hareketin bu kısmında oldukça fazla iddia söz konusu. Erkek müritlerin evlilikten uzak kalarak cinsel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik “turnike” denilen bir sistemden bahsedilmektedir. Hareketten ayrılan müritlerin ifadelerinden anladığımıza göre “cariye” kategorisindeki kadınlarla erkek üyelerin serbest, sınırsız ve ortak bir şekilde cinsel birliktelik kurabildikleri bir sistemdir bu. Bu serbest birliktelik yalnızca cariye kategorisindeki müritlerle mi, yoksa diğerleri ile de bir serbestlik var mıdır buna dair net bir bilgimiz yoktur. Bu birlikteliklerden çocuk olması kesinlikle yasaktır ve bu nedenle de bazı sınırlılıkların gözetilmesi gerekmektedir. Bu sınırlılıkların gözetilmesi için bu birliktelikler esnasında üçüncü bir kişi bulunmak zorundadır.Bu yasağın, başlangıçta grup içindeki birlikteliklerden doğan birkaç çocuk neticesinde konulduğu söylenmektedir.Grup içindeki bu cinsel serbestiyet yalnızca evliliğe alternatif bir yol olarak kalmamış, aynı zamanda Scientology, Osho gibi birçok Yeni Dini Harekette de göreceğimiz gibi gençler için bir cazibe unsuru olarak kullanılma yoluna da gidilmiştir.

Yine Oktar grubuna dair çokça ilgi çeken, merak edilen hususlardan biri olan grubun A9 kanalında canlı yayınlarda kullandıkları kadınlardır. Bu kadınlar hem fiziksel özellikleri, hem de farklı davranışları ile ilgi çekmektedirler. Kadınlarının hepsinin belli boy ve fiziki ölçülere sahip olmaları, çoğunun sarışın olmaları, beden ölçüleri estetik operasyonlarla belirgin formlarda -kendileri kesinlikle kabul etmeseler de- ve her birinin birbirine benzer olmaları ilk bakışta gözden kaçacak gibi değildir. Canlı yayınlarda sürekli Oktar’ın

söylediklerini –gayri tabi bir şekilde- tasdik etmeleri, hipnotize edilmişçesine bakışları ve duruşları, hep birlikte belli bir tarzda gülmeleri, dekolte kıyafetleri, dansları, Oktar'a karşı kullandıkları sevgi/aşk sözcükleri vb. birçok öğe ile bu kadınlar – nam-ı diğer "kedicikler"-, Oktar ve grubunun sembolü olmuşlardır. Eski müritlerinin bir kısmının ifadelerine göre canlı yayındaki bu kadınların büyük bir kısmı mankenlik ajanslarından canlı yayınlar için kiralanır, önlere oturtulup cemaatten gibi gösterilmek istenir. Bazıları ise hareketin içinden olan kadınlar olduklarını söylemektedirler. Bu kadınlar grubun dış yüzü, bir nevi halkla ilişkiler faaliyetlerinin önemli bir kısmını teşkil eden taraftır. Grubun yerli ve yabancı ünlülerle, onları gerek yaptıkları dışadönük organizasyonlara davet ederek, gerekse de kanalda TV programlarına davet ederek kurdukları birtakım ilişkiler gruba olan ilgiyi arttırmak, gündemde kalmak çabası olarak okumak mümkündür. Solberg de bu programların grup tarafından, izleyiciye ulaşmak için bir platform olarak görüldüğünü ve "talk show" formunda tasarlandıklarını söyler. Nitekim özellikle A9 TV'yi kurmalarından sonra, aşırı dekolte giyinmiş kadınlarla, danslı, müzikli yaptığı sıra dışı programlarla, bir mizah unsuru olarak da olsa çokça takip edilip gündemde kaldıkları görülmektedir. Dini tebliğini TV show programları üzerinden yapan başka kimseler de vardır fakat Oktar'ın programlarını sıra dışı kılan, İslam mesajını duyurma iddiasında olan bir kanalda, "seksi kadınlar ve hit müzik gibi popüler unsurları içeren alışılmadık bir yöntem" kullanıyor olmalarıdır. Tüm bunlar "Adnan Oktar girişiminin" medyayı oldukça iyi bilen pazar menşeli kişilerden oluştuğunu gösterir der, Solberg.[179]

Bir de grubun en dış halkasında yer alan gruba yakınlık duyan, takip eden bir kesim vardır ki bunlar "sempatizanlar" diye adlandıracağımız gruptur. Bunlar Oktar'a mürit derecesinde bir bağlılıkta olmamakla birlikte Oktar'ın söylemlerini, grubun çizgisi tasvip eden, olumlayan bir kesimdir. Bunlar hareketin iç yüzünü bilmeyen, Türkiye'nin her şehrinde yaşayan çok sayıda oldukları söylenmektedir. Sempatizanların Harun Yahya adıyla basılan kitapların dağıtımı faaliyetinde aktif görev aldıkları bu yolla gruba maddi kaynak sağlamaya yaradıkları bilinmektedir. Bu kitap dağıtımları özellikle topluca alım ve bunların dağıtımı şeklinde işlemektedir. Ayrıca sempatizanlar arasından zaman zaman gruba "kız kardeş" devşirildiği de bilinmektedir.

---

[179] Anne Ross Solberg, a.g.e., s. 9-10.

2.2.5 Hareketin Gelir Kaynakları

Oktar hareketine dair en çok merak edilen husus hareketin bu zenginliğinin kaynağıdır. Lüks yatlarda düzenlenen partiler, saraylarda verilen yemek davetleri, saray yavrusu evler, çiftlikler, lüks araçlar, yatlar, yapay göller, üst düzey güvenlik teçhizatları, pahalı marka kıyafetler, kısacası yaşamlarındaki tüm bu ihtişamın maddi kaynağı, bu değirmenin suyu nereden gelmektedir? Veya grubun yaldızlı, gösterişli, son derece yüksek maliyetle bastırdığı üç yüzün üzerinde yerli ve yabancı dillerde basılmış milyonlarca bedava dağıtılan kitapların finans kaynağı nedir? soruları sık sık sorulmaktadır. Bu zenginliğin kaynağı, destekleyicileri kimilerine göre dış güçler -özellikle İsrail- iken, kimilerine göre masonlar, kimilerine göre ise Amerika'daki Evangelist vakıflardır.

Oktar'a kendi geliri sorulduğunda kimi zaman "Bir takım ticari faaliyetlerim var. Ama bunların ne olduğunu söyleyemem."[180] der, kimi zaman babasından kalan mirastan bahseder. Tüm bu zenginliğin, basılan kitapların, yapılan faaliyetlerin, yayınların kaynağı sorulduğunda grubu seven, yapılan çalışmaları destekleyen sempatizanlar tarafından desteklendiğini söylemektedir. Solberg Oktar grubunu ortaklaşa finans kaynağı yaratarak ilerlemesi üzerinden, Gülen Hareketi ile benzeştiğini ifade etmektedir.[181] Ve para nerden gelmiş olursa olsun bu paraların 'dava' ve 'tebliğ' adı altında, pazar paylaşımı uğrunda kullanıldığı ve bunun da sosyolojide kullanılan 'dini metalaştırma' kavramına denk geldiği üzerinde durmaktadır.[182]

Bilindiği üzere bazı YDH liderleri cemaatlerini oluştururken özel stratejiler izlemektedirler. Kimisi zengin, yüksek statü sahibi kimselere ulaşıp kısa sürede maddi olarak güçlenme düşüncesinde iken, kimisi de toplumdan dışlanmış, mahrumiyet içerisinde olan kimselere ulaşıp hızlıca sayıca güçlenme düşüncesinde olmuşlardır.[183] Oktar kendi grubunu oluştururken zengin ve statü sahibi kişilere hitap ederek kısa zamanda maddi olarak güçlenme şeklinde bir strateji belirlemiştir. Hareketin fonu ilk başlarda müritlerin harçlıklarından oluşmakta iken, bir süre sonra evlerden çeşitli değerli eşyaların anne-babalardan habersizce alınıp, satılarak gruba aktarımı şeklinde devam etmiştir. Daha sonraki dönemlerde hareketin faaliyet alanı genişledikçe –müritlerin artması ve dolayısıyla gelen paranın da artmasıyla alan

[180] http://www.internethaber.com/adnan-oktardan-olay-yaratacak-roportaj-510784h.htm
[181] Solberg, a.g.e., s. 14.
[182] Solberg, a.g.e., s. 16.
[183] Vejdi Bilgin, "Çağdaş Bir Fenomen: Yeni Dini Hareketler", s. 312.

genişlemiştir- farklı yollar aranmaya başlanmıştır. Zamanla gruba büyük paralar akmaya başlamış, grup giderek zenginleşmiş, ortaya ticari bir yapılanma çıkmaya başlamıştır.

Oktar hareketine aktarılan paralar "fon" denilen ortak yapıda toplanmaktadır. Müritler bu ortak fona katkıda bulunmak üzere yoğun bir şekilde teşvik edilmektedirler. Harekete bağışlanan paralar "hibe-infak" olarak adlandırılmaktadır. Müritlerde, hareketin faaliyetleri için getirdikleri her bir kuruş için girişilen mücadelenin -gerekirse çalmak, dolandırmak, iftira atmak- "cihad" hükmünde olduğu şeklinde bir algı oluşturulmuştur. Bu nedenle para kazanmak ve kazanılan parayı buraya "hibe" etmek büyük bir ibadet sayılmaktadır. Gruptan ayrılıp itirafçı olanların aktarımlarına göre grup içindeki kimsenin mal sahibi olmasına izin verilmemektedir. Adnan Oktar bir müritten şüphelendiğinde onun banka hesaplarının ve bilgisayarının incelenmesi için bir başka kimseyi görevlendirdiği şeklinde bir kontrol mekanizmasından da bahsedilmektedir.

Hareketin gelir kaynaklarının bütününe bakıldığında ana gelir kaynağının müritlere ailelerinden kalan mirasların aktarılması yoluyla sağlandığını söylenebilir. Gençlerin ailelerine kendileri için iş kurdurup şirketin varlıklarını cemaate aktarma, yine ailelerine ev-araba aldırıp bunları satıp fona aktarma da kaynaklar arasındadır. Ticaretle uğraşan müritlerin gelirleri olduğu gibi "fona" aktarılmaktadır. Toplu halde satılan kitaplardan sağlanan gelirler, sempatizanların "hibe-infak" adı altında yaptıkları yüklü miktarda bağışlar da gelir kaynakları arasındadır. 11 Temmuzda gruba yönelik gerçekleştirilen operasyon sonrası Emniyet ve Savcılıkta verilen ifadelerde, hareketin fonuna, şantaj-tehdit yollarıyla aktarılan gelirlerin aylık milyon dolarların altına inmeyecek kadar yüklü miktarda olduğu şeklinde ifadelerden söz edilmektedir.[184]

Grubun özellikle 1990 sonrasında gelir kaynaklarından önemli bir kısmının da kurdukları paravan şirketler üzerinden sağlandığı bilinmektedir. Özellikle büyük şirketlere yerleştirilen elemanlar üzerinden yapılan bilgi aktarımı ile kurulan paralel şirketler yoluyla yapılan işlerden kazanılanlar önemli gelir kaynakları arasında zikredilmektedir.

---

[184] Candaş Tolga Işık, "Bunun Adı Adalet Değil", Posta Gazetesi, 12 Temmuz 2018, http://www.posta.com.tr/yazarlar/candas-tolga-isik/bunun-adi-adalet-degil-2023993, (ET: 15. 07. 2018). ("Her ay sabit bir gelirden bahsetmek zor. Sürekli değişiyor. Ancak hiçbir ay milyon doların altına inmiyor. Şöyle düşünün en basitinden evdeki bir FENDİ yastığın fiyatı 3 bin lira!")

2.2.6 Hareketin Diğer İslami Grup ve Cemaatlere Yaklaşımları

2.2.6.1 Oktar Hareketinin Dışarıya Bakışı

Bir dini grubun kendisi dışındaki diğer dini gruplara karşı bakışı o grubun yapısını tanımamızı sağlayacak önemli noktalardan biridir. Kendisi dışındaki dini gruplarla kurduğu yakınlık veya bir diğer grupla arasına koyduğu mesafe grubun kendisini nerede konumlandırdığını anlamamız yanında, 'sahip olduğu dini söylemin hangi toplumsal ve kültürel düzeylerden geçerek oluştuğunun'[185] anlaşılmasına da katkı sağlayacaktır.

İslamî gruplar içinde dini yorumlamalarına göre kimi grupların kimilerini modern, radikal, geleneksel, ılımlı gibi birtakım sıfatlarla nitelendirdikleri görülür. Çakır'ın ifade ettiği üzere, modernist yönleri ağır basan kişi ve gruplar tebliğlerini, "modernizmi" zül olarak gören dindar kesimlerden çok, onu olumlu bir olgu olarak nitelendiren, Batılılaşmış çevrelere yönelik yaptıklarından, "gerici ve yobaz" olarak görülen çevrelerden gelen bu eleştiriler söz konusu modernist grupların çoğunlukla işlerine yarar bir nitelendirme olduğu görülmektedir.[186]Oktar grubu da, ortaya çıktıkları dönemde, hem hedefledikleri kitle hem de söylem ve tebliğ metotları itibariyle farklı görülen, "modernist" olarak nitelenen gruplardandır. Oktar farklı İslamî çevrelerin dergi ve gazetelerinde yazı yazmakta olmasına rağmen özellikle hiçbir geleneksel İslamî çevre ile yan yana gelmek istememekte, seküler-laik çevrelere 'bakın biz onlar gibi değiliz, farklıyız' görüntüsünü vermeyi tercih etmektedir. Ki zaten onun ilişki kurmak istediği çevrelere yönelik oluşturmak istediği imaj diğer İslamî çevrelerle arasında bir mesafe oluşturmasını gerekli kılmaktaydı.

Bununla birlikte Oktar, hiçbir grubu da tamamen karşısına alma riskine girmemiştir. Sürekli olarak İslam'ı yanlış yorumlayan, aslını tahrif etmek isteyen "gerici ve yobazlar" güruhuna karşı bir mücadele halinde olduğunu söylemekle birlikte somut bir grubu hedef olarak göstermediğini görmekteyiz. Kendi fikirlerini eleştiren, karşı çıkan herkes bu sınıfa girmektedir. Yani Oktar en baştan beri hiçbir İslamî hareketle birlikte anılmak istememekle birlikte tamamıyla arasını açma riskine de girmez. İslamî çevre içerisinde içerden biri gibi, İslamî çevrenin dışında iken ise, bu çevrenin dışında görünmeyi istediği görülmektedir. Aslında Oktar'ın tam olarak pragmatist bir tavır içinde olduğunu söyleyebiliriz. Örneğin kendisiyle yapılan bir röportajda basına dair bir soruda "Bizim haklarımızı ancak bizden bir

---

[185] M. Ali Kirman, Türkiye'de Bir "Yeni Dini Cemaat" Örneği Olarak Süleymancılık, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, s.
[186] Ruşen Çakır, a.g.e., s. 238-239.

gazete korur" şeklinde bir yorumla kendisine yönelik düşmanlık besleyen, 'yalan haber yapan sol-ideolojik basına karşı' İslamî çizgideki basından destek beklediği görülmektedir.[187]Bununla birlikte -Çakır'ın aktarımıyla- bazı İslamcıları ziyaret edip "Beni destekler görünmeniz tebliğime zarar veriyor." diyerek fazla yakınlaşma şeklinde bir durumdan da kaçınmaya çalıştığını görmekteyiz.[188]

Oktar'ın ortaya çıkışı itibariyle kendisini konumlandırdığı yere baktığımızda öncelikle Said Nursî çizgisi üzerinden tanımladığı, onun izinden gittiği, en azından böyle bir izlenim oluşturmak istediği görülmektedir. Oktar hem yaratılışçılık çalışmalarında hem de ahir zaman, mehdi, deccal vs. eskatalojik meselelere dair çalışmalarında kendisine Nursî'den çokça malzeme bulduğu görülmektedir. 1980'ler boyunca İslamî cenahta şehirli, modern, yeni doğmuş varlıklı ailelerin çocuklarıyla ilgilenmelerine rağmen "ana akım" Sünnî İslamî pratikleri icra eden Said Nursî'den etkilenen muhafazakâr bir grup olarak görülmüşlerdir.[189] Ruşen Çakır'ın "Ayet ve Slogan" kitabında yer verdiği hadise ile 80'lerin sonuna doğru İslamî kesimde farklı fikirleri nedeniyle pek kabul görmeyen Edip Yüksel'le bağlantısı ortaya çıkınca –ki anlaşıldığı kadarıyla bundan uzun bir süre kaçınmıştır-İslamî çevrelerin Oktar'a karşı olan fikirleri de değişmeye başlıyor. Gördüğümüz kadarıyla Oktar, Yüksel'in fikirlerinden istifade edip bu fikirleri kendi etrafındaki gençlere aktarmakta, fakat bilgisinin kaynağını açıklamamaktadır.[190] Ayrıca İslamî camianın çoğunluğu tarafından kabul görmeyen bu fikirleri dışarıda dillendirmemeye de özen göstermektedir.

Oktar İslamî çevreye karşı her daim sorunsuz, anlayışlı, hoşgörülü ve olgun bir yaklaşımı olduğu izlenimini oluşturmaya çalışmaktadır. Vakit Gazetesi'nden Muharrem Coşkun'un kendisiyle yaptığı bir röportajda[191] "İslamî çevrelerle ilişkiniz nasıl, görüşür müsünüz?" sorusuna karşı; "Bütün cemaatlerle, Süleymancılarla, Nurcularla görüşüyorum. Hepsiyle aram iyidir. Şeyhlerini mehdi bildiklerini, hüsn-i zan ettiklerini biliyorum. Ben de iftihar ederim. Ne güzel. Bundan da rahatsız olmamak lazım." şeklinde bir cevap vermektedir.

---

[187] "Bizim haklarımızı ancak bizden bir gazete korur",Yörünge Dergisi, Temmuz: 1991, sayı 34, s. 33.
[188] Çakır, a.g.e., s.242.
[189] Anne Ross Solberg, a.g.e., s. 4.
[190] *"Adnan Hoca Konuşuyor: Gizli Bant Çözümleri"*, Girişim Dergisi, Ekim: 1989, sayı 49, s. 15-23.
[191][191]"Adnan Oktar Vakit'e kendini anlattı", (YT: 04.06.2007), http://www.haber7.com/guncel/haber/245614-adnan-oktar-vakite-kendini-anlatti, (ET: 15.11.2017).

2.2.6.2 Diğer İslami Cenahın Oktar Grubuna Bakışı

Ruşen Çakır kitabında Adnan Oktar ve Edip Yüksel'i "Güçlenen İslam'ın Sıradışı Yankıları" başlığı altında ele alıyor. Bu grupları modernist gruplar kategorisinde ele alıp diğer daha geleneksel İslami grupları ise anti-modernist olarak adlandırıp birbirleriyle ilişkilerini aktarıyor. Çakır'a göre modernist grupların başlangıçtaki başarıları anti-modernist gruplar tarafından İslam düşmanlarına karşı İslam'ın zaferi olarak görülüp özellikle 'laik basına' karşı destekleme yoluna gidiyorlar. Zamanla üst üste gelen geçici başarıların etkisiyle heyecana gelen ve güçlenen bu gruplar söylemlerini hep daha yeni, daha çarpıcı, daha radikal argümanlarla bir süre sonra kolaylıkla çığırından çıkmaları muhtemel hale geliyor. Bu noktadan sonra çoğunluğu oluşturan diğer İslamî kesim zaten üstü kapalı olarak yaptıkları eleştirilerini aşikâr etmeye başlıyorlar ve "modernist" suçlaması en hafif suçlamalardan kalıyor ve dinden çıktıklarının ilanına kadar gidebiliyorlar diyor Çakır.[192]

Oktar ve grubuna yönelik İslami cenahın bakış açısının hep dışarıdan olduğu görülür. Oktar'ın hitap ettiği çevre 'yüksek sosyeteden', İslamcıların uzak olduğu bir çevredir. Oktar ve grubu 1980'ler boyunca ana akım Sünni İslam'ı icra eden ve yayan, Said Nursî'den etkilenmiş muhafazakâr bir grup olarak görülmüştür. [193] Tebliğ usulü bugüne kadar bildiklerinden oldukça farklıdır. Hitap ettikleri kitle de öyle. Onun seküler-zengin-eğitimli ailelerin çocuklarına yönelik tebliğ çabası içinde olması "bu kesimin çocuklarının imanlarının kurtarılması adına İslamî bir çaba" olarak takdir edilmiştir uzunca bir süre. 1989 yılında Girişim Dergisi'nde Oktar'la ilgili bir yazıda şöyle diyordu yazar:

> "Müslüman çevreler Adnan Hocaya çalışmalarından dolayı gıpta duymaya başlamıştı. Niçin mi? Çünkü Adnan Hoca, zengin ve sosyete çocuklarını hizaya getirmesini biliyordu. Hizaya getirsindi de nasıl getirirse getirsin kabul ediliyordu adeta, Müslüman çevrelerce.Adnan Hocanın gençlere hangi düşünceleri ve hangi yaşam biçimini telkin ettiği pek ilgilendirmiyordu bu yüzden Müslüman çevreleri."[194]

Çakır'ın ifade ettiği gibi, her ne kadar farklı çizgilerde olsalar da, laik basının meseleye 'irtica' görüntüsü vermesi[195],Oktar'a yönelik çıkan haberler, kendisine yöneltilen tepkiler,

[192] Ruşen Çakır, a.g.e., s. 239.
[193] Anna Solberg, a.g.e., s. 4.
[194] Ömer Faruk Temur, "*Adnanizm Cereyanına Dikkat!"*, Girişim Dergisi, Ağustos 1989, s. 29.
[195] Çakır, a.g.e., s. 242.

tutuklamalar vs. karşısında biraz da kol kırılır yen içinde kalır tavrıyla "İslam düşmanlarına karşı" Oktar'ı savunma, sahiplenme yoluna gitmişlerdir.[196*]

Bazı çevrelerin ise Oktar aleyhinde çıkan tüm haberleri yalan ve iftira olarak değerlendirmekte oldukları görülür ve onu laik/seküler cenaha karşı sonuna kadar destekleme yoluna giderler. Buna dair yazılan yazılardan bazı örnekler var olan yaklaşımın daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır:

> "… Her şey bir yana, Masonların oyunlarını ortaya koyması onun suçlu olarak anılmasına yeterdi. Bu adam susturulmalıydı. Sonunda şöhret hastası psikopatların taşeronluğuyla Adnan Oktar'a ve çalışma arkadaşlarına iftira kampanyası başlatıldı. Önceleri sapıkça bir rapor uydurarak onu yüz karası bir suçla itham etmişlerdi. Halkı inandıramadılar. Bu defa canlı şahidler senaryosu kurdular. Bu senaryoda her şey vardı. *Adnan Oktar insanları tehdit ederek para alıyordu. *Adnan Oktar onlarca kadını cariye olarak kullanıyordu. * Adnan Oktar, sayısını bilmediği kızlarla zina yapıyordu. *Adnan Oktar, Apo'dan tehlikeliydi. Sonuçta evine baskın yapıldı. Halkın sırtından yatlar, katlar, oteller, moteller edinenler bile, kendi yayın organlarında, Oktar'ın eşyalarını sanki gasp yoluyla kazanmış gibi gösterdiler. Hâlbuki, telifi ona ait onlarca kitabı vardı ve çok satan bu kitaplarla bir değil on villa alabilecek olan Oktar'ı ayrıca kendine ait mal mülkle suçladılar… Biraz da ilaveler yaptılar…'Altın kaplamalı koltukları vardı.' dediler.
>
> … Onlar yaptıklarıyla kalacaklar. Sen de biraz dinlenip tekrar seni sevenlerin arasında olacaksın. Gazan mübarek olsun Adnan Oktar."[197]
>
> "…Hayır hayır küfür utanmayı bilmiyor. Adnan Oktar'ın sapık olduğunu kanun önünde suçlu olduğunu o kadar çok işlediler ki, bazı Müslümanlar bile malum haberlere itibar ettiler inandılar.
>
> … İşte Adnan Oktar, aslanlar gibi girdiği hapishaneden, aslanlar gibi çıktı. Bir müddet sonra da ona iftira edenlerin ceza aldıklarını, bu yüzden patır patır döküldüklerini inşallah göreceğiz.
>
> … Hani Adnan Oktar suçluydu?... Hani Adnan Hoca küçük kızları alıkoymuştu, onları birilerine peşkeş çekmişti. Hani Adnan Oktar'ın öğrencileri (siz kasıtlı olarak müridleri diyorsunuz) kaçakçı, düzenbaz, tehditçi, gaspçı falan filandı, ne oldu? O iman yolunda billurdan çağlayan gibi akan genç kızlara attığınız utanç verici iftiralar ne oldu?
>
> … Sakın endişe etme, senin temiz, gayretli ve yürekli bir Müslüman olduğuna biz inanıyoruz. Bir milyon haber yapsalar bile bizi etkileyemezler."[198]

Türkiye'de İslamî bir yaşam tarzını benimseyen/önceleyen insanların Cumhuriyet'le birlikle yaşamış oldukları olumsuz tarihsel tecrübelerin Oktar'a bakışta ayrıca etkili olduğunu

---

[196]Mektup Dergisi, "*Masonların Bu Kini Neden?*" (Nisan: 2000); "*Adnan Oktar'a salıdırlar bitmek bilmiyor*" (Şubat: 2000); "*Adnan Oktar'dan Mektup Var*" (Nisan: 2000); *Hani Adnan Oktar Suçluydu?* (Eylül: 2000).Anadolu Gençlik Dergisi, *Ayıbın Ayıbı*, Yaşar Taşkın Koç, (Mart: 2002).

[*] O dönemlerin İslamcı dergilerinde Oktar'la ilgili çıkan haberlere baktığımızda -genel yayın yönetmenliğini Emine Şenlikoğlu'nun yaptığı- Mektup Dergisi ve Resul Tosun, Mehmet Köse'nin çıkardığı Yörünge Dergisi etrafında kendisinin desteklendiğini görüyoruz.

[197] "*Adnan Oktar'a Saldırılar Bitmek Bilmiyor*", Mektup Dergisi, Şubat: 2000, s. 11.

[198] Emine Şenlikoğlu, *"Hani Adnan Oktar Suçluydu?",* Mektup Dergisi, Eylül: 2000, s. 33.

söylememiz gerekir. Bu kimselere sosyokültürel, hukuki, dini, eğitim vs. birçok alanda yaşatılan mağduriyetler, mahrumiyetler, kamusal alandan ötelenmişlikleri, rejim karşısında bir tehlike unsuru olarak konumlandırılmış olmaları vb. birçok durum neticesinde ortaya çıkmış olan psikolojik hal ile kendini konumlandırma, bunun tam aksi bir görüntüyle ortaya çıkan Oktar'a sahip çıkma şeklinde refleksif bir tavra neden olmuş olabileceğini düşünmekte mümkündür. Nitekim Çakır'ın vurguladığı gibi ülkedeki "Batıcı-İslamcı" kavgası çerçevesinde İslamcıların -bir süre- onların başarılarını, laik-seküler kesime karşı İslam'ın zaferi olarak görmeleri ve desteklemeleri bu duruma örnek olarak görülebilir.[199]

Yukarda zikredilen durumların yanında Oktar hareketinin odaklandığı meseleler ve kamuoyunda üstlendiği role bakarak İslami kesimin birçoğunun Adnan Oktar ve grubuna yönelik bakışını olumlu etkilediğini söyleyebiliriz. Oktar'ın İslamî cenahta kabul görmesinin önemli bir nedeni de Müslümanlar arasında el atılmamış bir mesele olan, evrim karşıtı çalışmalarıdır. Evrim Teorisi karşısında birtakım argümanlarla karşıt bir tez oluşturmak, sistemli bir yapılanma ile teoriyi 'çürütmek' adına yapılan organize çalışmalar o dönem kısıtlı imkânlar içinde hareket etmek durumunda olan İslami camiayı oldukça etkilemektedir. Farklı dönemlere ve farklı canlılara ait olan fosil örneklerini sergiledikleri "Yaratılış Müzesi" olarak adlandırdıkları platformları, canlılardaki mucizevî özelliklere dair yazdıkları kitaplar, sonraki yıllarda yaptıkları belgesel yayınlarına ilgi oldukça yoğun olmuştur. İslâmi çevrenin bu ilgisinde alanın oldukça bâkir olması nedeni etkili olmuştur. Oktar'ın popülaritesini arttıran ve geniş bir etkileme alanına ulaşan diğer bir ilgi alanı ise Türkiye'nin siyasi ve kültürel anlamda oldukça hassas olduğu bir dönemde 'dış düşman' olarak ortaya koyduğu "Yahudilik ve Masonluk" tezidir. Bu da Müslümanların söylemlerine yerleşmiş, bugün hala birçok meseleyi açıklarken başvurulmaya devam eden söylemlerdendir.

Adnan Oktar ve grubuna dair zikrettiğimiz olumlu yaklaşımlar yanında olumsuz bakış açısına sahip olanlar da vardır. İlk ortaya çıkışından itibaren tam olarak ne yapmaya çalıştığı muamma olan Oktar hareketi şüpheli, güvenilemeyecek bir harekettir onlara göre. İslamî kesimin daha radikal olarak görülen kanadında/isimlerinde bu olumsuz yaklaşım görülmektedir. Özellikle Girişim dergisi etrafında Oktar'a karşı yoğun bir tepki gözlemlemekteyiz. Oktar'ın kim olduğunu ortaya çıkarmak niyetiyle hem Edip Yüksel'le yaptıkları hem de kendisinden ayrılan bir müridiyle yaptıkları konuşmanın gizli bant

[199] Çakır, a.g.e., s. 242.

kayıtlarını yayınlamış ayrıca “Adnanizm Cereyanına Dikkat!”[200] ve “İşte Adnan Hocanın Gerçek Yüzü”[201] başlıkları ile Oktar’la ilgili tüm şüphelerini, üç vakit namaz meselesi, mucize, hadis, mehdilik meseleleri, başörtü meselesi gibi bazı İslamî meselelere verdiği cevapları da alıntılayarak paylaşmışlardır.

Bunların yanında Oktar’ı bir proje, sistemin ortaya çıkardığı bir deney adamı olarak görenler de mevcuttur. Altınoluk Dergisi’nde bir yazıda[202] Sovyet General Grigorenko ile Adnan Oktar’ın yaşadıkları değişim karşılaştırılmaktadır. *“... Evet, müthiş bir **‘deney insanı’** karşısında kamuoyu: İşte size sıfır numara bir Atatürkçü. Nasıl geldi Adnan Oktar bu noktaya?...”* Önce basında düşünce ve faaliyetleri ile hedef haline getiriliyor, sonra hakkında dava açılıyor, ardından adlî müşahede safhasında delilik dereceleri bilemediğimiz bir grup insanın arasında geçiriliyor ve burada ne oluyorsa oluyor Adnan Oktar’a... *“Demek ki adlî müşahede bir hayli etkili bir uygulama.”* Aynı şekilde Sovyet Generali Grigorenko da devrim karşıtı, anti-komünist düşüncelerinden dolayı psikiyatri kliniğinde uzun süre tutulmuş, çıktığında tam tersi bir hale gelmiştir, deniliyor yazıda. Oktar üzerinde yapılanın da böyle sistemli, planlı bir dönüştürme faaliyeti olduğunu düşünmektedirler.

Ortaya çıkışı ve bugün geldiği noktaya baktığımızda Oktar’da görülen değişim paralelinde İslamî kesimin ona olan yaklaşımı da değişmiştir. Yukarıda bahsettiğimiz üzere Çakır’ın modernist gruplara dair çizmiş olduğu değişim tablosu Oktar grubunda da bugün geldiği noktada görülmektedir. Hatırlayacak olursak;

> “… Ama zaman içinde, üst üste gelen geçici başarılarla heyecana gelen ve güçlenmelerini iradî bir şekilde kontrol edemeyen ‘modernist tebliğciler’, söylemlerinin hep yeni, daha çarpıcı, daha radikal argümanları gerektirmesinin sonucunda işi kolaylıkla çığırından çıkartıyorlar. Artık böylesi aşamalardan sonra çoğunluğu temsil eden İslamcıların üstü kapalı eleştirileri açığa çıkıyor, ‘modernist’ sıfatı en hafif suçlamalardan biri haline geliyor. Suçlamaların dozu arttıkça, suçlananların tavrı da keskinleşiyor…”[203]

Oktar’ın internet üzerinden yaptığı yayınlarla ve özellikle de A9 televizyon kanalının kurulmasıyla birlikte İslamî cenah ile olan bağları düzelmesi zor bir şekilde kopmuştur. Farklı konulardaki İslam’la bağdaşmayacak uç fikirlerini dillendirmesi ve bunların herkes tarafından ulaşılabilir/dinlenebilir olması; müritlerinin kılık-kıyafet hal tavırlarının İslamî hal, tavır, üslup ve özellikle tesettür anlayışına ters bir halde olması ve bunların herkes tarafından

---

[200] Ömer Faruk Temur, “*Adnanizm Cereyanına Dikkat!”,* Girişim Dergisi, Ağustos: 1989, s. 28-31.
[201] Mehmet Metiner, “*İşte Adnan Hocanın Gerçek Yüzü”*, Girişim Dergisi, Ekim: 1989, s. 8-23.
[202] “*General Grigorenko ve Adnan Oktar”*, Altınoluk Dergisi, Aralık: 1990, s. 44.
[203] Çakır, a.g.e., s. 239.

ulaşılabilir/görülebilir olması kafalardaki Oktar profilini değiştirmiştir. Yanındaki kadınlara olan hitapları, yanındaki kadınların ona olan hitapları dalga unsuru olarak dillendirilmektedir. Oktar artık dini bir figür değil bir eğlence unsuru haline dönüşmüştür.

3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ADNAN OKTAR HAREKETİNİN FİKRİ YAPISI

3.1 Adnan Oktar ve Hareketinin Genel Fikirleri

Buraya kadar Adnan Oktar'ın hayatı, ortaya çıkışı, hareketi tesisi, Oktar'daki dönüşümler, bununla beraber hareketin dönemsel değişim ve dönüşümleri üzerinde durarak, harekete dair genel bir analiz yapmaya ve hareketin bir profilini çıkarmaya çalıştık. Bu bölümde ise önceki bölümde yer yer değindiğimiz, Oktar'ın ön çıkan görüşlerinden, özellikle yeni dini hareketlerle benzeştiğini düşündüğümüz öne çıkan fikirlerinden; mehdi inancına, binyılcı yönelimleri ve altın çağ söylemine, bilimselciliği ve yaratılışçılık yaklaşımına ve bir de Oktar grubunu ana akım İslami çizgiden ayıran farklı inançları ve ibadet pratiklerine örnek olarak kader inancına, tesettür ve namaza dair fikirleri üzerinde kısaca duracağız.

3.1.1 Mehdiyyet Fikri

3.1.1.1 Mehdi İnancı

'Mehdi' inancına ilk bölümde yeni dini hareketlerin ortak özellikleri başlığı altında kısaca değinmiştik. Mehdi inancının gerek ilk olarak ortaya çıkışı gerekse de mahiyetine ve sahih olup olmamasına dair pek çok fikir serdedilmiş olmakla birlikte birçok farklı kültürde ve dinde güçlü bir inanç öğesi olarak var olduğunu/var olmaya devam ettiğini görmekteyiz. Mehdi, dünyanın sonuna doğru Tanrı tarafından dünyaya gönderilip dünyadaki zulümleri bertaraf edip, adaleti hakim kılacağına inanılan dini bir liderdir.[204] Mehdi kavramının Sümerler'de ortaya çıkıp, Babil ve Mısırlılarda gelişip diğer din ve kültürlere buradan intikal ettiğine dair bir görüş olduğu gibi, her dinin kendi iç dinamiğinde, kendi tarihi, sosyolojik ve psikolojik şartlarında ortaya çıkmış olduğunu savunanlar da vardır.

İslam düşüncesinde de mehdi beklentisinin kökeni ve ortaya çıkışına dair farklı yaklaşımlar sergilendiği görülmektedir. Müslümanların bu meseleye dair görüşlerini şöyle özetleyebiliriz:

[204] Ekrem Sarıkçıoğlu, "Mehdi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi(DİA)*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2003, c. XXVIII, s. 369.

- Mehdi inancının ortaya çıkışını savaşlar, siyasi yönetimsel problemler, ekonomik ve toplumsal sorunların arttığı dönemlerde halkın bir kurtarıcı beklentisi içerisine girmesi ve zamanla bunun bir inanca dönüşmesi şeklinde açıklayanlar
- Mehdi inancını Yahudilik, Hristiyanlık ve Maniheizm gibi dinlere ait bir inanç olup sonradan Hz. Peygamber'e atfedilen rivayetler arasına dahil edildiği şeklinde ele alanlar.
- Siyasi mücadelelerde yenilgiye uğrayan tarafın veya mevcut iktidarların güçlerini pekiştirmek üzere kullandıkları bilhassa Şia tarafından kullanılan zamanla Sünni düşünceye de geçmiş olan siyasi kökenli bir inanç olarak ele alanlar.
- Mehdi inancının İslam'da var olduğunu, kavramsal olarak da İslam'ın ilk dönemlerinden itibaren kullanılageldiğini kabul edenler. Nitekim Hulefa-i Raşidin için de 'mehdi' kavramının kullanıldığı aktarılmaktadır. Mehdiyyete dair sahih hadis kaynaklarında geçen rivayetleri kabul etmekle birlikte, bazı ayetlerde de ahir zamanda gelecek olan bir mehdiye işaret edildiğini düşünmektedirler. Bu düşünceyi savunanlar mehdi inancına zamanla israiliyat kökenli bilgilerin karışmış olduğunu da/etki ettiğini de kabul ederler.[205]

Mehdi beklentisi Şii Müslümanlar için bir inanç esası iken Sünni-İslam dünyasında dinin temel esaslarından biri olarak görülmemiş, Sünni kelamcıların eserlerinde kıyamet alametleri içerisinde kısaca değinilip geçilen bir mesele olmuştur. Buna rağmen Müslümanlar arasında 'mehdi beklentisi' 'birtakım maceracılar, siyasi ve dünyevi emel sahipleri ve çaresiz kitleler' için her dönemde ilgi odağı olmuştur.[206] Siyasi kitle hareketlerinde hep daha iyi bir geleceğe atıfta bulunulmuştur. İnsanlar içinde bulundukları mağduriyetlerden sabır ve fedakarlıkla bir bekleme eylemi ile daha iyi bir geleceğe yöneltilmişlerdir.[207]

Mehdiyyet meselesi dini/siyasi ideolojik boyutunun yanı sıra sosyo-psikolojik olarak ayrıca ele alınması gereken bir meseledir. Toplumlar zor dönemlerden geçerken mehdilik iddiasında bulunanların sayısının arttığı görülmektedir. Mehdilik iddialarında özellikle günümüz yeni dini hareketler gibi lokal yapılanmalarında 'karizmatik lider' öğesinin başı çektiği gözden kaçırılmamalıdır. Karizmatik lider modern dünyanın

---

205 Yusuf Şevki Yavuz, "Mehdi", ***Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi(DİA)***, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2003, c. XXVIII, s. 372.

206 Ethem Ruhi Fığlalı, "Mesih ve Mehdi İnancı Üzerine", Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, c. XXV, s. 214.

207 Nihal Şahin Utku, "Beklenen Kurtarıcı İnancının Siyasi-Dini İdeoloji Olarak Ortaya Çıkışı", ***Beklenen Kurtarıcı İnancı*** kitabı içinde, 2017, İstanbul, s. 61.

açmazlarından/çıkmazlarından kaçıp kendisine tâbi olanların, tüm insanlığın kurtuluşuna vesile olmak üzere gelmiş/gönderilmiş olan (gönderildiğine inanılan) beklenen kurtarıcıdır.

3.1.1.2 Adnan Oktar ve Grubunda Mehdilik

Ahir zamanda bir mehdinin geleceği dünya üzerinde zulmeti ortadan kaldırıp, adaleti tesis edeceği inancı Adnan Oktar ve hareketinin düşünce sisteminin merkezinde durmaktadır. Oktar mehdilik ve onun etrafındaki altınçağ, Hz. İsa, Duhan ve Dabbetü-l arz gibi konulara dair fikirlerine ilk kitaplarından biri olan "Mehdi ve Altınçağ" adlı kitabında yer vermektedir. Günümüz ve yakın gelecekte yaşanan siyasi, sosyal hadiseler, savaşlar, tabiat olayları hep beklenen mehdiye atıfla, işaretle yorumlanmaktadır. Kıyamet alametleri üzerinde bilhassa durulmakta, tüm alametler mehdinin dünyaya gelmiş olduğu ve mehdiyyetini ilanının yakın olduğuna işaretle yorumlanmaktadır. Bu yaklaşım, eski metinlerdeki ifadeleri yorumlayarak, bazı ifadelerin günümüzdeki bazı olayları işaret ettiği fikrinden hareketle, detaylı hesaplamalar yapma ve günümüz olaylarını bunlar üzerine izah etme şeklinde kıyametçi hareketlerde görülmektedir.[208]

Adnan Oktar mehdinin çıkış alametleri, ne zaman çıkacağı, özelliklerinin ne olacağına dair kısacası tüm mehdi fikriyatını Said Nursî'nin mehdi fikriyatı üzerine/üzerinden oluşturduğu görülmektedir. Konuyla ilgili olduğunu düşündüğü ayet ve hadislerden sonra, meseleyi, Said Nursî'nin eserlerine yaptığı atıfla temellendirip, oradan alıntılarla konuyu detaylandırır. Oktar'ın ifadelerine göre Bediüzzaman Said Nursî pek yakın bir zamanda, kendisinden bir asır sonra gelecek olan Mehdi'yi müjdelemektedir. Oktar'a göre, Said Nursi, Risale-i Nur Külliyatı'nda ebcet hesabıyla Mehdi'nin mücadele ve hakimiyet devreleri ile ilgili bilgiler vermektedir.[209]

Mehdi'nin çıkışı üzerine, hadislerde geçen 'dünyanın ömrü' ifadeleri üzerinden Mehdi'nin çıkışı hesaplanmaya çalışılmaktadır. Yine İmam-ı Rabbani'nin "Mektûbat"ından Mehdi'nin Hz Peygamber'in vefatından 1000 yıl sonra çıkacağı ifadesi de hesaba katılarak uzun izahlar ve hesaplamalar neticesinde Mehdi'nin yüzyıl başında geleceği belirtilir. Bununla birlikte 'ümmetin ömrünün 1500 yılı aşmayacağı' şeklinde bir rivayeti de alarak Mehdi'nin 1400 yılının başında çıkacağı şeklinde bir tarihlendirme yapılmaktadır.

[208] Anne Ross Solberg, a.g.e., s. 146.
[209] Harun Yahya, Mehdi ve Altınçağ, s. 172.

Kitaplarında yer verdiği bu hesaplamalar kimi zaman oldukça detaylı ve karışık bir hal almaktadır.

Oktar eserlerinde, Mehdi'nin çıkışından önce gerçekleşmesi beklenen olaylara genişçe yer vermektedir. Oktar'a göre Mehdi gelmeden önce vukû bulacak hadiselere Hz. Peygamber'in hadislerinde işaret edilmiştir. Fakat bu hadisler müteşabih olduklarından ancak hadiste zikredilen olay meydana geldiğinde tam olarak anlaşılabilmesi mümkün olacaktır. Oktar'ın bu yaklaşımı oldukça enteresan ve kendi açısından fonksiyoneldir. Gazetelerde yer alan haberlerden kesitler, işaret edildiği düşünülen hadislerle birlikte sunulmaktadır. Hadise ve haberler yorumlanırken yer yer İmam-ı Rabbani ve Said Nursî'nin eserlerinden de alıntılara yer verilmektedir. Haramların helal sayılması[210], fitnelerin çoğalması[211], Allah'ın açıkça inkar edilmesi[212], hadislerde işaret edildiği gibi dünyanın her yerinde kargaşa, savaş, katliam ve terör olaylarının cereyan etmesi[213], Fırat Nehri'nin suyunun kesilip altından bir dağ meydana çıkması ve bu hazine üzerine öldürmelerin meydana çıkması[214] zikredilen örneklerin bir kısmıdır. Oktar'ın meselelere yaklaşımına örnek olarak birkaçını burada sunacağız.

Mehdi'nin geliş alametlerinden biri olarak ifade edilen Fırat Nehri'nin suyunun çekilmesi hadisesi bir hadis-i şerife dayanmaktadır. "Fırat nehrinin suyu çekilip, aktığı yatakta bulunan bir altın dağı meydana çıkmadıkça ve kurtulup, kazanan ben olayım diye birbiriyle çarpışan her yüz kişiden doksan dokuzu ölmedikçe kıyamet kopmaz." (Buhâri, Fiten 24; Müslim, Fiten 29)[215] Oktar bu hadisi Mehdi'nin çıkış alametlerinden biri olarak şöyle tevil etmektedir; "Fırat nehrinin suyunun çekilmesi…" ifadesi Süyûtî'nin yorumladığı üzere

---

[210] Harun Yahya, a.g.e., s. 46. "7 bin 590 kadın fahişe olmak için izin istedi: Emniyet Genel Müdürlüğü, başvuran kadınlara 'Fahişelik Vesikası' verdi"(10 Nisan 1987-Günaydın), "Yeni Ceza Tasarısı için bir öneri: Zina suç sayılmamalı"(4 Şubat 1987-Cumhuriyet), "Diskolar kokain, eroin ve seks pazarı"(Kaynak belirtilmemiş)

[211] Harun Yahya, a.g.e., s. 44. "Fuhuş kabûsu" (10 Aralık 1985-Tercüman), "Kalkınamıyoruz diyenlere acı bir cevap: Fuhuşta kalkınma hızı yüzde 400 oldu" (30 Ocak 1987-TAN), "Kumarhaneler tıklım tıklım!.."(23 Kasım 1985-Tercüman), "Ortaöğretim gençliğinin yüzde 2'si üniversitelilerin yüzde 4'ü uyuşturucu ilaç kullanıyor: Gençlerimiz hap salgınına yakalandı"(26 Temmuz 1988-Bayram), "En büyük sebep manevi değerlerin zayıflaması: İntihar olayları arttı"(6 Temmuz 1987-Türkiye), "Geçim sıkıntısı yuva yıkıyor: Boşanma rekoru İstanbul'da!"(12 Ocak 1987-Günaydın), "Banka faizleri yükseltildi"(5 Şubat 1988- Güneş).

[212] Harun Yahya, Mehdi ve Altınçağ, s. 47. "Alenen ve apaçık Allah Teala inkar edilinceye kadar Hz. Mehdi gelmez." Burada Aziz Nesin, Gencay Gürsoy, Sinan Çetin, Refik Erduran gibi isimlerin açıkça ateist olduklarını bir dergide beyanları örnek olarak sunulmuştur.

[213] Harun Yahya, a.g.e., s. 49. "Dünyanın dört bir yanında 27 savaş sürüyor: Kan, barut ve gözyaşı atlası"(18 Ocak 1987-Yeni Gündem), "5,5 milyon insan savaşıyor" (6 Ağustos 1987-Sabah), "Dünyanın başağrısı terör"(25 Ağustos 1987-Milliyet).

[214] Harun Yahya, a.g.e., s. 54-55.

[215] Riyâzü's Sâlihîn, İmam Nevevi, terc. ve şerh. M. Yaşar Kandemir, İsmail L. Çakan, Raşit Küçük, Erkam Yayınları, İstanbul: 2001, c. 7, s. 475.

“suyun durdurulması” olarak anlaşılmalıdır. Suyun durdurulması ise barajla olur ve buradaki baraj Keban Barajı’dır. Hadiste geçen;

> “…altından bir dağ meydana çıkmadıkça…” ifadesi ise, yapılan baraj sayesinde elektriğin üretilmesi, orada toplanan suyun arazide kullanılarak bölge toprağının verimliliğini arttırması ve ulaşım kolaylığı sağlaması gibi sebeplerle oradaki toprakların değerlenmesi ve adeta altın gibi değerli hale gelmesi olarak anlaşılmalıdır, der. Bu bahiste barajın basit bir çizimi yapılmış “…şematik çizimde de görüldüğü gibi baraj, betondan dev bir dağı andırmaktadır. Bu barajdan (hadis-i şerifteki benzetmeyle dağdan) altın değerinde servet dökülmektedir. Dolayısıyla baraj ‘altın bir dağ’ hususiyetini kazanmaktadır.”[216]

Hadis-i şerifte buradaki hazine sebebiyle meydana geleceği ifade edilen kıtal olayları Oktar tarafından iki şekilde yorumlanmaktadır; ilki, bölgede devam eden yaygın anarşi olayları nedeniyle oradan toprak alan kimsenin bölgedeki anarşinin kurbanı olabileceği, diğeri ise, oradaki baraj tahvillerinin altın kıymetinde olması ve insanların, zarar etme ihtimali olmuş olsa bile para verileceğinden faiz işlemi yapılmış olacaktır. İşte “bu tahvillerin satıldığı, kapışıldığı zamanda kıtal olabilir, kan akabilir.”[217] ifadesi bu duruma işarettir.

“Şevval ayında ayaklanma, Zilkade’de harb konuşmaları, Zilhicce’de ise harb vakî olacak…” Berzencî’nin ‘Kıyamet Alâmetleri’ adlı eserinden alıntılanmış bu rivayet, İran-Irak savaşı üzerine yorumlanmaktadır. İran-Irak savaşında ayaklanmanın başlangıcından savaşın tam başladığı aşamaya kadar bu rivayet ile denkleştirilerek yorumlanmaya çalışılmaktadır. Afganistan’ın işgali de başka bir rivayet üzerinden Mehdi’nin çıkışına denk geleceği haber verilen hadislerden biri olarak detaylıca işlenmektedir.[218] Ramazan ayında ay ve güneş tutulması, bir kuyruklu yıldızın doğması (Halley Kuyruklu Yıldızı), Kâbe baskını ve Kâbe’de kan akıtılması (“…hadisin ihbarına tam uygun bir şekilde H. 1400 yılının hemen başında 1 Muharrem 1400/21 Kasım 1979’da meydana gelmiştir…[219]), Mehdi’nin çıkış zamanına denk gelecek alametlerdir ve hepsi de 1979-1986 yılları arasındaki olaylar üzerinden yorumlanmaktadır.

Oktar’ın, Mehdi’nin gelişine işaret olarak yer verdiği iki hadiseye getirdiği yorum dikkat çekicidir; ‘doğu tarafından bir ateşin görünmesi’ ve ‘büyük bir olayın meydana gelmesi’. Hz. Peygamber’e ait olduğu ifade edilen bir hadisten rivayetle Mehdi çıkacağı vakit doğu tarafından bir ateş çıkacağı, o ateşin Peygamber döneminde Berehût denilen bir vadide sönük olarak bulunduğu, o ateşin sekiz gün içinde rüzgarla bulut gibi uçarak malları, insanları

---

216 Harun Yahya, a.g.e., s. 55.
217 Harun Yahya, a.g.e., s. 55.
218 Harun Yahya, a.g.e., s. 52-53.
219 Harun Yahya, a.g.e., s. 60.

yakıp bitirip dünyanın her tarafına yayılacağı, gecesi gündüzden daha şiddetli olacak, insanların başı üzerinde yerle gök arasını kaplayacak büyük bir gök gürültüsü gibi korkunç bir gürültüsü olan bir ateşten bahsedilmektedir. Oktar'a göre burada bahsedilen ateş 1979'da Haydarpaşa'da Yunan Şilebi ile petrol yüklü Romen Tankeri'nin çarpışmalarıyla oluşan patlama ve 29 gün devam eden yangındır. Oktar meseleyi ele alırken hadisteki her bir ifade ile olayın bir bölümünü izah etmeye çalışmaktadır. Hadisteki ifade-gazete haberi-izah, şeklinde karşılaştırmalar yaparak işaretler açığa çıkarılmaktadır.[220]

Hadis-i Şerif Meali	O ateş bugün Berehût denilen vadide sönük vaziyettedir. Berehût: Bir vadi veyahut bir kuyu adıdır.
Gazete Haberi	Romen tankerinde petrol yanmaya başladı. HÜRRİYET Gazetesi 1979 Yıllığı
İzah	Tankerin yükü olan PETROL, kuyudan çıkarılmadan önce sönük vaziyette. Fakat kaza neticesi tutuşarak ATEŞ halini alıyor.

Oktar, bahsettiği diğer olayda ise, "Hz. Mehdi çıkmadan önce medinede simsiyah taşların bile kan içinde kaybolacağı büyük bir vak'a olacaktır. Bu olayda bir kadının öldürülmesi bir kamçının sallanması kadar kolay olacaktır. Ve bu olay 2 km kadar yayılacaktır." rivayeti üzerinden 1 Mayıs 1977 Taksim olaylarına atıf yapmaktadır. Oktar bu rivayet ile 1 Mayıs olaylarını şöyle yorumlar; hadiste mehdi çıkmadan önce denildiği için bu olayın meydana gelişini '1979-80 yıllarının biraz öncesinde aramak gerekmekte', hadiste geçen 'medine' ifadesinde Arabistan'ın Medine şehrinin kastedildiğini gösteren belirli bir işaret olmadığından burada sadece şehir anlamında alınmalı, ayrıca 'gelecekte meydana gelen hadiseler eğer özel olarak bir yer ismi verilmemişse son halifelik merkezi' esas alınır, ki burada da olay İstanbul'da tasvir edilir, '…simsiyah taşların bile kan içinde kaybolacağı…' ifadesi 'kanlı hadisenin üzerinde cereyan edeceği zemin yüzeyini' ifade etmektedir, ki Taksim'de zemin simsiyah asfalt kaplıdır, '…kan içinde kaybolacağı…' ifadesi ise yaşanan 'çatışmalar neticesinde akan kan asfaltı bir örtü gibi örtmüş olur ve yer yer asfalt görünmez hale gelir.', '…bu olayda bir kadının öldürülmesi…' denilmiş ki 'bu olayda kadınların da öldürüleceği anlaşılmaktadır', '…bir kamçının sallanması kadar kolay olacaktır…' ifadesi ise, buradaki benzetme ile nasıl bir kamçı basit el hareketleriyle sağa sola kolayca sallanabiliyorsa

[220] Harun Yahya, a.g.e., s. 64. (Tercüman Gazetesi 16 Kasım 1979 ve Hürriyet Gazetesi'nin 1979 yılındaki konuyla ilgili haberlerine yer verilmiş.)

ahir zamandaki silahların da hafiflik ve pratikliğine dikkat çekilir ve böyle basit el hareketleri kullanılarak basitçe tetiğe basılarak hedeflenen şahsı öldürebilir’. [221] Görüldüğü üzere rivayette geçen tüm ifadeler ile rivayetin işaret ettiğine inanılan hadisenin detayları arasında bir uyum oluşturulma (örtüştürme) çabası dikkat çekmektedir. Diğer hadiselerde de yaklaşım bu minvalde seyretmektedir.

Oktar’a göre, tıpkı Hz. Peygamber’in gelişinden evvel olduğu gibi hadislerde Mehdi’nin zuhurundan evvel de meydana geleceği bildirilen ‘harika ve büyük hallerden’ bazıları şöyledir; İran Şahı Rıza Pehlevî’nin ölümü, Mexico City’nin yerle bir olması, Kolombiya’da Del Ruiz yanardağının patlaması, 1986’da Çin’de çıkan orman yangını, 1987 kışının son 45 yılın en soğuk kışı olması, Gandhi, Enver Sedat ve Palme’nin öldürülmeleri, 1987’de Kanada’nın Edmonton kentinde çıkan hortum, 1980 yılı başlarında ilk AİDS vakalarının tespiti, Çernobil faciası vb. birçok hadise.

Adnan Oktar, hadislerden ve İslam alimlerinin eserlerinden rivayetle gelmesi beklenen Mehdi’nin özelliklerini şöyle ifade etmektedir; Mehdi cennetle müjdelenmiş, güzel ahlaklı, tebliği ve irşadı güçlü bir kimsedir. Mehdi, Hızır (a.s)’da olduğu gibi ilmi ledün sahibi ve cifr (ebced) ilmini bilen bir kimsedir. Mehdi’nin diğer bir özelliği ise Mehdi’nin ıslah edilecek olmasıdır. Oktar Mehdi’yi veli olarak tanımlamaktadır ve günah işlemekten korunmuş olmadığını belirtmektedir. Allah Teâlâ önceki hayatında dalalet içinde olacak olan mehdiyi bir gece içerisinde hidayet edecektir.[222] Nitekim Oktar’a göre, ayette bildirildiğine göre Hz. Peygamber(s.a.v) de peygamberliği öncesinde tam bir hidayet üzere değildir. [223] Aynı zamanda peygamberler gibi sıkıntı ve zorluklarla karşılaşacak, delilik, yalancılık, büyücülükle suçlanacak ve haksız yere zindana atılmayla imtihan edilecektir.[224] Mehdi’yi kötülemek üzere yapılan propagandalar, tıpkı Hz. Peygamber’e panayırlarda çarşılarda yapılanlar gibi, ‘İslam düşmanı Deccal taraftarları yazılı ve sözlü yayın organlarıyla Mehdi kötülemek halkın nazarında itibarını sarsmak’ şeklinde yapılacaktır.

Mehdi’nin fiziki özellikleri ise; seyyid olacağı, güzel yüzlü olacağı, omzunda nübüvvet mührüne benzer bir mühür olacağı, esmer olacağı -ki buradaki esmerliği Oktar kırmızıya çalar beyazlık şeklinde tanımlar- boyu, endamı benî İsrail gibi olacağı (heybetli

[221] Harun Yahya, a.g.e., s. 70-74.
[222] Harun Yahya, a.g.e., s. 85-92.
[223] Harun Yahya, a.g.e., s. 92. (“Allah seni şaşırmış bulup da yol göstermedi mi?”(Duha-7) Oktar, ayetteki ifadeleri Hz. Peygamber’in peygamberlik öncesinde tam bir hidayet üzere olmadığı şeklinde yorumlanmaktadır.)
[224] Harun Yahya, a.g.e., s. 94-95.

olmayı ifade eder), sakalının bol ve sık olacağı ve 30 ila 40 yaşları arasında gönderilecek olduğu şeklinde ifade edilir.[225] Bu fiziki hususiyetlerin yanı sıra Mehdi'nin kutsal emanetlerin bulunduğu şehirde yani İstanbul'da ortaya çıkacağı, ilmini de (yalnızca naklî ilimler değil, vehbî ilimler de söz konusu edilmekte) orada yayacağı belirtilmektedir.

3.1.1.3 Adnan Oktar Beklenen Mehdi midir?

Adnan Oktar'ın ve müntesiplerinin ifadeleri ve işaretleri incelendiğinde bahsolunan ve beklenen Mehdi'nin Adnan Oktar olduğu kolayca düşünülecektir. Hatta bir televizyon programında kendisinin mehdi olup olmadığı sorulur, Oktar "Bir insan eğer ben mehdiyim derse tam anlamıyla dinden çıkar." cevabını verir. Bunun üzerine sunucu bayan "O zaman ben Mehdi'nin özelliklerini teker teker sayayım izleyicilerimiz kendileri karar versinler" der. Sunucu Oktar'ın mehdi olduğuna kani olmuş bir tavırla özellikleri sıralar. Mehdinin seyyid olacağını söyler ve tekrar sorar "evet" cevabını alır. Sırtında bir mühür olacağını söyledikten sonra "Efendim sırtınızda bir mühür var mıdır?" diye sorar, Oktar gülerek şöyle cevap verir: "Müslümanlıkta yalan söylemek yoktur. Ben yalan söylemem. Evet sırtımda sol kalp hizamda bir ben var." Oktar "Evet doğru gerçekten bir benzerlik var ama ben Mehdi değilim." cevabını verir.[226] Kendisine birçok defa bu soru yöneltilir ve kendisi üzerinden tarif edilir fakat Oktar'ın cevabı yine: "Müslüman bu iddiada bulunamaz ben Mehdi değilim. Evet benziyorum çok fazla yönden benziyorum ama değilim".[227] şeklinde olur. Bu ifade ile birlikte kitaplarında ve yayın organlarında yer verilen tüm hadise ve rivayetin Oktar'ın mehdiliğine işaretle yorumlanmakta olduğu gözlenir.

Oktar, Mehdi'nin dünyaya gelişi, ortaya çıkışı, batıl ideolojilerle mücadele edişinin evrelerine Kur'an ayetlerinde ve hadislerde işaret edildiğini iddia etmektedir. Bu tarihler ise şaşırtıcı bir şekilde Oktar'ın hayatı ile örtüş(türül)mektedir. Kur'an-ı Kerim'deki ayetlerin ebced hesabıyla karşılık geldiği tarihler ve hadislerden çıkarılan işaretlerle mehdinin çıkış vakti olarak 1979 yılına ulaşılmaktadır. Örneğin; "Biz seni yalnızca bir müjde verici ve uyarıp korkutucu olarak gönderdik." ayeti Mehdi'ye hitap eden bir ayettir, Kur'an-ı Kerim'de 25. surenin 56. ayetidir. Sure sırası ile ayet numarasının çarpılmasıyla 1400 sonucuna varılır, ki bu Mehdi'nin çıkış tarihidir. Miladi 1979 yılına karşılık gelir, bu ise Mehdi'nin çıkışıdır veya

---

[225] Harun Yahya, a.g.e., s. 99-102.
[226] "Adnan Oktar'ın Mehdi misiniz? Sorusuna cevabı", (YT: 5 Nisan 2017), https://www.youtube.com/watch?v=74ZcDxqrPiM, (ET: 10. 06. 2018).
[227] "Adnan Oktar: Mehdi değilim.", Habertürk, (YT: 30 Aralık 2013), https://www.youtube.com/watch?v=fbsIvtOlf98, (ET: 30. 11. 2017).

İstanbul'a çıkışıdır. Adnan Oktar'ın Ankara'dan İstanbul'a gelişi de 1979 yılındadır. Bir diğer örnek, yine yukarda bahsedilen, hadisteki dünyanın ömrü ifadeleri üzerinden mehdinin çıkışını hesaplama çabaları burada da Oktar'ın hayatıyla örtüştürülmektedir. Mehdi'nin geleceği zaman ve mücadele aşamaları çeşitli tarihler verilerek sunulmaktadır. Oktar'a göre, Bediüzzaman'ın da mehdinin çıkışına dair ifadeleri 1371'den 30-40 yıl sonrasını 1981-1991 yılları arasındaki[228] zamana tekabül etmektedir ki bu da yine Oktar'ın vurgu yaptığı kendi İstanbul'a geliş tarihini işaret eder.

Görüldüğü üzere Oktar'ın çizdiği kıyamet senaryosunda 1989'dan itibaren Mehdi ile Adnan Okar'ın şahsi yaşamı, görünümü, davası ve yakın takipçilerinin yaşadıkları ile çarpıcı benzerlikler içerdiği sürekli olarak vurgulanır. Mehdi ve Altın Çağ kitabında, Nursi'den, Suyuti'den, ayet ve hadislerden kaynakları analiz ederken kendisine ve cemaatine benzerlikleri öne çıkarmaya çalışmıştır. Yahya'ya göre Mehdi'nin mücadelesine başladığı 1979 yılı, İstanbul'da ortaya çıkışı, küçük bir grup takipçisiyle Darwinizme karşı entelektüel mücadelesini başlatması, ilk başlarda isminin bilinmemesi için müstear isim kullanmayı tercih etmesi[229], müritleriyle toplandığı yerin tarifi bile Mehdi ve takipçilerinin toplanma yeri konusundaki anlatımlarla örtüşür. Ve tüm bu anlatımlar, imalar 2009 ve sonrasında daha belirgin hal alır. Mehdi'nin 300 kadar müridi olacağı, 30 kadar yakın yardımcısı olacağı, Mehdi'nin isminin Hz. Peygamber'in ismine benzeyeceği (Peygamber'in isimlerinden birinin de 'Adnan' olduğu), Mehdi'nin isimlerinden birinin de Arslan olacağı (kendisinin asıl soyadının Arslanoğulları olduğunu söyler)[230], Mehdi'nin 'ellerinin ve ayaklarının zincirle bağlanarak yaşadığı dönemin hapishanelerine ve tımarhanelerine atılacağı'[231], 'Hz. Mehdi (as) önce Türk bayrağıyla Türkiye'den çıkıp, daha sonra da yeşil bayrak sahibi olan İslam ülkelerine de manen hakim olacağı ve Türk İslam Birliği'nin oluşmasına vesile olacak ve bu birliğin manevi liderliğini üstleneceği'[232] gibi bu minvalde kullandığı diğer argümanlar nedeniyle doğal olarak Oktar'ın kendisini Mehdi olarak göstermek istediği kuşkusuna yol açmış ve başta dini liderler olmak üzere alay konusu olmuştur. Oktar açık açık Mehdi olduğunu söylememiş fakat aynı fiziksel özelliklere sahip olduğunu ise yalanlayamayacağını ifade etmiş aynı zamanda Mehdi'nin kendisinin de Mehdi olduğunu doğrulamayacağını söyleyerek belirsizlik ortamı yaratmaya devam etmiştir. Kendisinin ya da müritlerinin onun

---

[228] Harun Yahya, a.g.e., s. 174.
[229] Harun Yahya, **Hz. İsa ve Mehdi Bu Yüzyılda Gelecek**, 2010, İstanbul, Araştırma Yayıncılık, s. 279.
[230] Harun Yahya, a.g.e., s. 130-133.
[231] Harun Yahya, a.g.e., s. 291.
[232] Harun Yahya, a.g.e., s. 311.

Mehdi olduğuna inanıp inanmalarından bağımsız olarak, bilinçli bir şekilde ve ısrarla Mehdi ile ilgili yazılarında kendi hayatı ve özellikleri ile Mehdi'nin özellikleri arasında örtüştürmeler yapmaya devam etmiştir. Solberg'in de vurguladığı gibi, Adnan Oktar'ın yazı ve sözlerinden çıkarılan anlam, 'Adnan Oktar pekala Mehdi olabilir' algısını yerleştirmeye çalışmak gibi görünmektedir, denilebilir.[233]

3.1.2 Adnan Oktar ve Grubunda Binyılcı Yönelimler ve Altınçağ Söylemi

3.1.2.1 Binyılcılık

Dinlerin birçoğunda içinde yaşanılan dünyanın bir sonu olacağı inancı olmuş, bu dünyanın varlık sahasında kalışına dair bir takım zamansal öngörülerde bulunulmuş ve çoğunlukla bu arada geçen zamanı çağlara/evrelere ayırma şeklinde bir bölümlemeye gidildiği görülmüştür. Birçok dinde görülen tarihi dönemlere ayırma doğal olarak bazı evrelerin iyi, bazılarının kötü, bazılarının ise mükemmel addedilmesi sonucunu doğurmuştur.[234] Binyılcılık ve altın çağ anlayışı da zaman algısı ve tarihi dönemlendirme çabalarının bir sonucudur. Binyılcılık anlayışı kıyamet kopmadan önce bin yıllık bir barış ve mutluluk devresinin geleceğine yönelik duyulan bir inançtır.[235] Bu devre altın çağ olarak adlandırılmıştır. Altın çağ anlatısı genel anlamda barış, huzur ve sonsuz mutluluğun olduğu, zulmün, acının, kötülüğün, yokluğun, adaletsizliğin olmadığı, tanrılarla insanların, insanlarla insanların ve hatta insanlarla diğer mahlûkatın bile iyi bir diyalog içinde yaşadıkları bir zaman dilimini ifade etmektedir. Altın çağ dünyanın sonunda yaşanacak mutluluk çağını ifade ettiği gibi, uzak geçmişteki bir başlangıcı ifade etmek için de kullanılmaktadır. Örneğin, Babillilerde zaman tasavvuru başlangıçtaki mükemmel zamandan, giderek kötüleşen zamana sonra da tekrar mükemmel zamana bir dönüş şeklindedir. Simgesel olarak bu dönemleri altın, gümüş, bakır, demir madenleriyle ifade etmektedirler. Onlara göre başlangıçta hiçbir kötülüğün olmadığı her şeyin mükemmel olduğu bir zaman diliminde yaşanırken, gitgide her şey kötüleşmeye başlamış, dünya bir yıkıma maruz kalmış, yeryüzünün, yerin altının güçleri tarafından idare edildiği lanetli bir döneme girilmiştir. Sonda ise tekrardan bütün felaketler

---

[233] Anna Ross Solberg, a.g.e., s. 177.
[234] Cengiz Batuk, **Tarihin Sonunu Beklemek: Ortadoğu Dinlerinde Eskatoloji Mitosları**, 2003, İstanbul, İz Yayıncılık, s. 222.
[235] M. Ali Kirman,"Binyılcılık (Millenarianism), **Din Sosyolojisi Sözlüğü**, s. 46.

bitip, baştaki altın çağa dönülecek, insanlar yeniden mutlu, kötülükten uzak, adaletin hakim olduğu,kutsanmış bir zaman diliminde yaşayacaklardır.[236]

Yahudilik inancında haftanın her günü bir yıl olarak düşünülmekte, dünyanın ömrünün ise 7000 yıl olduğuna inanılmaktadır. Bu inanç Tevrat'ın Tekvin bölümünde Tanrının dünyayı yaratmayı altı günde tamamlayıp, yedinci günde ise dinlenmeye çekildiği ve bu günü mübarek kılarak takdis etmiş olduğu öğretisine dayanmaktadır.[237] Bunu da kendi içinde üç döneme ayırmışlardır; ilk dönem 'karışıklık' dönemi, sonraki dönem 'hikmet ve şeriat' dönemi üçüncü dönem ise 'Mesih çağı' olarak görülmekte ve bu şekilde adlandırılmaktadır. Kıyametin kopmasıyla dünyanın son bulmasının bu faal 7000 yıllık dönemin sonunda gerçekleşeceğine inanmaktadırlar. Yahudi inancına göre Mesih çağından hemen öncesinde ahir zaman denilen, karışıklıkların, krizlerin, savaşların, depremlerin, kötülüklerin yaygınlaştığı bir dönem yaşanacak, sonrasında Mesih'in gelmesiyle birlikte bambaşka bir döneme geçilmiş olacaktır. Bu dönem Yahudilerin kimse tarafından zarara uğratılamayacakları, saadet içinde yaşadıkları, 'vahşi hayvanlarla insanların iç içe yaşadıkları' özel bir dönem olacaktır.[238]

Hristiyan inanışında ise zaman tasavvuru; yaratılıştan önceki evre, yaratılıştan Hz. İsa'nın ikinci gelişine kadarki evre ve ebedi hayat evresi olmak üzere üç devreden oluşmaktadır. Hristiyanların beklediği Mesih Hz. İsa'dır. Ve onun gelişinden evvel yeryüzünde fitne, fesat yaygınlaşacak, depremler, kıtlıklar artacak, milletler birbirleriyle savaşacaklardır.[239] Milattan sonraki dönemde Hristiyanlıkta ikinci ve üçüncü yüzyıllarda Yahudi düşüncesinde var olan 7000 yıllık tarih öğretisinin de savunulduğu görülmektedir. Yedinci günde Tanrının oğlunu göndererek kötülükleri ortadan kaldıracağı, zalimleri yargılayacağı altın bir çağ yaşanacaktır. [240]

Hz. İsa'nın Tanrısal krallığı yeryüzünde kurmak için yeniden geleceğine inanan Mesihçi Yeni Dini Hareketlerden biri olan Yehova Şahitlerinde de benzer bir inancın olduğu görülmektedir. İsa Mesih gelecek yeryüzünde Tanrının krallığını kuracaktır, fakat öncelikle gökyüzünde kuracaktır. 1914 yılında İsa gökyüzünde tanrının krallığını kurmuş, egemenliğini sağlamış, şeytan ve taifesini yenmiş ve onları gökyüzünden yeryüzüne kovmuştur. Bundandır ki 1914'de Dünya Savaşı başlamış, savaşlar, zulümler, kötülükler artmıştır. Bu kötülüklerin

---

[236] Cengiz Batuk, a.g.e., s. 221-224.
[237] Cengiz Batuk, a.g.e., s. 227.
[238] Günay Tümer, "Âhir Zaman", Diyanet İslam Ansiklopedisi, s. 542-543.
[239] Günay Tümer, "Âhir Zaman",Diyanet İslam Ansiklopedisi, s. 543.
[240] Cengiz Batuk, a.g.e., s. 230.

artmasından sonra yakın bir zamanda Mesih yeryüzüne inecektir. O zamana kadar Yehova Şahitleri'nin insanlara bunu tebliğ etmeleri, onları yeryüzü krallığına inanmaya ve yeryüzü cennetinde yaşamaya davet etmeleri gerekmektedir. Bu tebliğ döneminin sonunda Armagedon Savaşı yaşanacak, şeytanın ve ona bağlı olan tüm sistemlerin yeryüzündeki hakimiyeti yok edilecek ve Tanrının seçtiği kadın ve erkeklerden oluşan bir grupla Tanrının krallığı dönemi yaşanacaktır. Yehova Şahitleri bu dönemin bin yıl süreceğine ve iyilikle dolu bir dönem olacağına inanmaktadırlar. Mesih'in krallığında yaşanacak olan bu dönemde insanların yaptıkları iyi işlerle, Hz. Adem ve Havva'nın işlemiş oldukları ilk günahtan kaynaklanan hastalık, yaşlılık ve ölüm ortadan kalkacak, onların yerine gençlik, sağlık ve ölümsüzlük gelecek, yeryüzü bir cennete çevrilecektir.[241]

Evanjelizmde de dünyanın sonu, kurtarıcı Mesih'in geleceği ve yeryüzü cenneti ideali inanç sisteminin merkezinde durmaktadır. Kutsal Kitab'ın vahiy bölümünde anlatılan hadiselerin olduğu gibi gerçekleşeceğine inanmaktadırlar. Evanjelizm'de yaşanan/yaşanacak zaman ikiye ayrılmaktadır. Mesih'in ikinci kez yeryüzüne gelişinden önce gerçekleşecek olan hadiselerin yaşandığı evre, diğeri ise Mesih'in gelişinden sonra yaşanacak hadiseler evresidir. Mesih'in gelişine ortam sağlayan ilk evrede; Ortadoğu merkezli bir kaos, Kudüs'te mabedin üçüncü kez inşası, gökten ateş ve kükürt yağması, oluk oluk kan akması, iyilerle kötüler arasında çıkacak son bir savaş –Armegedon- yaşanacak hadiseler arasındadır. Mesih'in yeryüzüne inişiyle başlayan ikinci evrede ise; Mesih'in yeryüzünde yaşanan hadiselere müdahale etmesi, insanları yargılaması ve bin yıl sürecek olan altın çağı içerecektir. Evanjelikler bu evrelerde yaşanacak olan olumsuz hadiselerden etkilenmeyeceklerine, ölümsüzlük elbiselerine bürünmüş olarak gökyüzünden olanları izleyeceklerine inanmaktadırlar.[242]

Miller'in kuruculuğuyla başlayan Adventizm hareketinde de yine aynı şekilde İsa Mesih'in gelişinin çok yakın olduğu ve onun gelişi için hazırlık yapmak gerektiği düşüncesi ve onun gelişiyle birlikte yaşanacak altınçağ düşüncesi hakimdir.[243] YDH'lerden biri olan Mormonlar grubunda da dünyanın sonuna doğru gelecek bir Mesih beklentisi ve bir yeryüzü cenneti olarak Kudüs'ü kurma düşüncesi mevcuttur ve temel inançlarındandır.[244]

---

[241] Mehmet Katar, Yehova Şahitleri, ***Yaşayan Dünya Dinleri*** kitabı içinde, s. 411-415.
[242] Cengiz Batuk, a.g.e., s. 160-161.
[243] Cengiz Batuk, a.g.e., s. 261.
[244] Cengiz Batuk, a.g.e., s. 424-425.

Hem ilahî kaynaklı kadîm dinlerdeki hem de sonradan ortaya çıkmış olan dinsel hareketlerdeki/ YDH'lerdeki binyılcılık tasavvurlarına kısaca değinmiş olduk. Genel olarak ortak özelliklerine baktığımızda dünyanın sonuna yakın bir kaos ortamı ve zulmün arttığı bir dönemin ardından gelecek bir kurtarıcı beklentisinin olduğunu görmekteyiz. Beklenen kurtarıcının gelişine kadar inananların vazifesi, onun gelişini mümkün olduğunca fazlaca insana duyurmaktır. Beklenen kurtarıcının gelişiyle birlikte zulümleri ortadan kaldıracak olması ve anlatının ait olduğu söz konusu grubun mensuplarının bu süreçte bir korunma altında olduğu inancının hakim olduğunu da görmekteyiz. Ve tüm bunların ardından gelmesi beklenen bir altın çağ/ yeryüzü cenneti ideali de ortak özellikler arasındadır.

Çalışmamız bağlamında Yeni Dini Hareketlere de baktığımızda bu inanca dair örneklerin oldukça fazla olduğunu görürüz. Bu yapılar senkretik ve eklektik yapılar olduğundan bir hareket içinde birden fazla dine ait inanç öğesinin mevcut olduğunu görebilmekteyiz. YDH'lerde yeryüzündeki gidişattan, adaletsizliklerden, zulmün egemenliğinden rahatsızdırlar ve dünyanın sonunun gelmiş olduğuna, kıyametin yakın zamanda kopacağına inanmaktadırlar. Bu yakın kıyamet beklentilerinden dolayı da, meydana geleceğine inandıkları olaylara karşı birtakım önlemler alma yoluna gitmektedirler. Bu gruplar bir kurtarıcı beklentisi içindedirler ve çoğunlukla kendi liderlerini Mesih/peygamber/mehdi olarak görmektedirler. Kurtuluşun ise ancak kıyametten önce gelecek/gelmiş olan kurtarıcıya tabi olmakta gerçekleşeceğine inanmaktadırlar. A. Rafet Özkan binyılcı ve kıyamet beklentisi olan grupları ele aldığı kitabında bu grupları şöyle anlatır:

> "… Apokaliptikî (kıyametin kopacağı inancı) yakın bekleyişlerinden dolayı, vuku bulacağına inandıkları olaylara karşı da birtakım önlemler almaktadırlar. Bunlardan bir kısmı, kıyamet kopmadan önce uzaylıların UFO'larla yeryüzüne gelerek kendi taraftarlarını uzaya götüreceğine ve kıyametin dehşet sahneleri yatışınca, dünya tekrar yaşanabilir duruma geldiğinde yeniden onları dünyaya getireceğine inanmaktadır. Bazıları ise, bekledikleri kıyametin korkutucu sahnelerini yaşamamak için toplu intiharlar yapmakta ve sonra yeniden dirilerek eski hayatlarına döneceklerine inanmaktadırlar. Bu gruplardan bir kısmı ise Mesihî beklenti içerisinde oldukları için kendi liderlerini Mesih veya peygamber olarak görmektedir. Bunlardan bazısı ise, ilahi dinlerin beklentisinden tamamen farklı bir kıyamet beklemektedir. Bunların kıyameti, yayan yıkılan bir dünyadan ziyade, tamamen insanların zihniyetlerindeki değişim ve dünyanın seyrindeki fizikî değişimle tanımlanan bir kıyamet olacaktır."[245]

---

[245] Ali Rafet Özkan, **Kıyamet Tarikatları**, s. 11.

Bir kurtarıcıya tâbi olarak şiddetli ahir zaman hadiselerinden emîn olan kurtarılmış topluluğu sadakat ve imanlarının karşılığı olarak selamet ve esenlik içinde yaşayacakları altın bir çağ beklemektedir.

Çalışmamız özelinde Adnan Oktar ve Hareketinin ahir zaman yaklaşımına geçmeden önce İslam dininde genel anlamda meseleye nasıl yaklaşıldığına da değinmemiz gerekir. İslam dininde diğer dinlerdeki gibi bir binyılcılık/altınçağ tasavvuru olmamakla birlikte, Müslümanlar dünya hayatının nasıl ve ne zaman sonlanacağına dair bir takım tahminlerde bulunmuşlar ve hadis külliyatında yer alan hadislerdeki kıyamet alametlerini kendi dönemlerinde hayatlarında derin izler bırakmış olaylarla yorumlama yoluna gitmişlerdir.[246] Esasen Kuran-ı Kerim ayetlerinde kıyametin vaktinin Allah dışında kimse tarafından bilinemeyeceği ifade edilmekte, Peygamberimize kıyametin vaktine dair sorulan sorulara da kıyametin zamanını yalnızca Allah'ın bilebileceği şeklinde cevaplar verildiği görülmektedir. Tüm bunlarla birlikte ahir zaman peygamberinin gelişiyle birlikte artık kıyametin kopması beklenmeye başlanmıştır.

Sünni İslam geleneğinde –diğer dinlerdeki gibi- özel bir altın çağ beklentisi olmamakla birlikte Müslümanların zihinlerinde, yaşanan dönemin özel olması ve biricikliği anlamında, bir altın çağ tasavvurunun var olduğu görülmektedir. İslam'ın geldiği, Peygamberimizin ve sahabenin yaşadığı döneme büyük bir anlam yüklenmiş, o evre için "asr-ı saadet" kavramsallaştırılması kullanılmıştır. O evre Müslümanlar nezdinde hep ulaşılmak istenen fakat dünyada ulaşılması mümkün olmayan bir evredir. Bunun dışında aslında bir mutluluk dünyada değildir, ahirete bırakılmıştır.[247]Bu evredeki mutluluk haline ulaştıracak, Müslümanları doğru yola iletecek bir nizam arayışı, bu nizamı sağlayacak bir idareci beklentisi ise her daim var olmuştur. Emevî Hilafetinin kurucusu Muâviye b. EbûSüfyan'ın vefatı sonrası çıkan iç karışıklıklar sonrası öncelikle eski düzeni tekrar getirecek, "İslam'ı aslî hüviyetine kavuşturacak olan beklenen idareci" anlamında "mehdi" isminin kullanıldığı fakat sonra zamanla mehdînin kimliğine dair çıkan/artan tartışmalar –diğer kültürlerle karşılaşmaların da etkisiyle- eskatolojik bir beklenti halini aldığı söylenmektedir.[248]

Diğer dinlerde mevcut olan kurtarıcı beklentisi ve sonrasında gelmesi ve binyıl sürmesi beklenen altın çağ düşüncesinin bir yansıması olarak zamanla İslamî literatürde de bir

---

[246] Eyüp Baş, a.g.m., s. 171.
[247] Eyüp Baş, a.g.m., s. 168-169.
[248] Mustafa Öz, "Mehdilik", Diyanet İslam Ansiklopedisi, s. 384.; Eyüp Baş, a.g.m., s. 169.

altınçağ beklentisinin ortaya çıktığını söyleyebiliriz. İslamî literatürde hem sosyal-siyasi ortam hem de sonradan ortaya çıkmış olan binyılcılık ifadesi"daha önce zulümle dolu olan dünyayı adaletle dolduracak olan" mesiyanik bir ıslahatçı olarak mehdinin gelişi beklentisini ifade etmektedir.[249] Mehdi beklentisi ve onun sonrasında yaşanacak döneme dair aslında Kur'an ayetlerinde açık bir bilgi bulunmamasına rağmen konuyla doğrudan alakalı olmayan birçok ayet mehdiye delil olarak sunulmaktadır. Konuya dair zikredilen hadislere ise çoğunlukla sıhhat problemi olduğu şeklinde eleştiriler getirilmektedir. Mâlik b. Enes, Buhari ve Müslim gibi hadisçiler "mehdi" kelimesinin geçtiği rivayetlere yer vermezken, Ahmet b. Hanbel, İbni Mace, Ebu Dâvud, Tirmizî, Taberani gibi muhaddisler eserlerinde bu rivayetleri nakletmişlerdir.[250]Mehdi Hz. Hasan veya Hz. Hüseyin soyundan gelecek, ismi Peygamberin ismine, babasının ismi Hz. Peygamberin babasının ismine benzeyecektir. Mehdi gelecek zulmü ortadan kaldıracak ve dünyayı adaletle dolduracaktır. Tüm Müslümanları hâkimiyeti altına alacaktır. Dünyada beş, yedi veya dokuz yıl kalacak sonrasında ise kıyamet koparak dünya hayatı sona erecektir.[251]

Yukarıda çizdiğimiz çerçeve üzerinden Adnan Oktar ve hareketine baktığımızda onların da hareketlerinin, söylemlerinin merkezine dünyanın sonu, bekledikleri büyük kurtarıcı Mehdi ve Mehdi'den sonra yaşanacak altın çağ evresinin durduğu görülmektedir. Adnan Oktar'ın mehdilik düşüncesine bir önceki başlıkta değindiğimizden bu kısımda altınçağ/ binyılcılık tasavvuru üzerinde duracağız.

Adnan Oktar'a göre altınçağ "…İslam'a göre kıyamete yakın bir zamanda, Kur'an ahlakının hakim olacağı ve dinin insanlar arasında yaygın olarak yaşanacağı bir dönemi ifade eder." Ahir zamanın ilk dönemlerinde dünya, büyük felaketler, savaşlar, acılar yaşayacak. Allah'ı inkar eden felsefî cereyanlar ve sistemlerin etkisi dünyayı bir bozulmaya götürecek, insanlar manevi bir boşluk ve büyük bir ahlakî bozulma yaşayacaklar ve tüm bunların etkisi ile insanlar "Nasıl kurtuluruz?" sorusunun cevabını arayacaklardır. Bu dönemin sonunda Allah tüm bu karmaşanın içindeki insanlığı kurtaracak ve kutlu bir döneme ulaştıracaktır.[252]

---

249 Wilfred Madelung, "İslami Millenializm", ***Mesihi Beklerken: Mesihçi ve Millenarist Hareketler*** kitabı içinde, çev. Ali Coşkun, s. 125.
250 Yusuf Şevki Yavuz, "Mehdi", **Diyanet İslam Ansiklopedisi**, s. 371-372.(Mehdiye dair rivayetler Suyuti'ye göre Sünni hadis kaynaklarında 40 kadar, Şii kaynaklarda ise 200'ü aşkındır.)
251 Yusuf Şevki Yavuz, "Mehdi", **Diyanet İslam Ansiklopedisi**, s. 371.
252 Harun Yahya, **Altınçağ**, Ekim: 1999, Vural Yay. İstanbul, s. 9.

Oktar, bu dönemin yarım asırdan fazla süreceğini ve bu dönemde Kur'an ahlakının dünyaya hâkim olacağını söylemektedir. Bu dönem bolluğun, saadetin, sevginin, barış ve dostluğun hakim olduğu bir dönem olacaktır. Oktar bu bolluğu ifade ederken tarımdaki gelişmelerden, teknolojideki gelişmelerin doruğa ulaşacağından, tıpta, sanayide, iletişimde, ulaşım alanında, sürekli yeni buluşlar yapılacağı ve hayatın son derece kolaylaşacağından sözetmektedir. Bunların yanında sanatın her alanında çok büyük ilerlemelerin yaşanacağını da ifade etmektedir.[253]

> "Her çeşit ürün ve mal bolluğu, emniyet ve güven, sosyal adaletin temini, refah, huzur ve saadet bu devrin belli başlı özellikleridir. Hadis-i şeriflerde "silahların susacağı"nın bildirilmesi, bu devirde yeryüzünün barışla dolacağını müjdelemektedir. Teknolojik gelişme, yine ilk defa ahir zamanın bu devresinde doruğa ulaşacak insanlar teknolojinin bütün nimetlerinden, alabildiğine faydalanacaklardır. İnsanlar altınçağda hayatlarından o kadar memnun olacaklardır ki hadisin ifadesine göre zamanın nasıl geçtiğinin farkına varmayacaklar, bu güzelliklerden daha fazla yararlanmak için Allah'tan ömürlerinin uzatılmasını isteyeceklerdir."[254]

Tarım teknolojisinde yaşanan ilerlemeler sayesinde her çeşit ürün ve mal bolluğu olacak, öyle ki isteyene istediğinden sayılmadan kat kat verilecektir. İnsanlar az bir miktar tohum karşılığında 700 kat fazlasıyla ürün alacaklardır. Oktar altın çağın bu özelliklerini sıralarken arada ayet ve hadislerden örneklerle iddiasını kuvvetlendirmek istemektedir. Zikrettiği ayetlere bakıldığında, farklı bağlamlardaki ayetlerin kendi vermek istediği mesaj bağlamında bir yorumlama ile yer verildiği görülmektedir. Örneğin Bakara Suresi 261. Ayet genel anlamda mallarını Allah yolunda harcayanlara karşılık, Allah'ın bire 700 kat vereceği ifade edilmekte iken, Oktar bu ayeti altınçağ özelinde yorumlanmaktadır.[255]

Oktar, kitabında, bolluğun nasıl sağlanacağını şöyle açıklamaktadır: "İnsanlar bir ölçek buğday ektiklerinde karşılığında yedi yüz ölçek bulacak… İnsan birkaç avuç tohum atacak, 700 avuç hasat edecektir… çok yağmur yağmasına rağmen bir damlası bile boşa gitmeyecek." Oktar'a göre bu rivayet modern tarıma geçilmesine, yeni üretim tekniklerine, tohum ıslahına, yağmur sularının barajlar ve göletlerle değerlendirme sonucunda üretimin artışına dikkat çeker. [256] Bitkilerde genetik bilimdeki ilerlemelerin etkisi üzerinde ve teknolojinin tarım alanlarında yapacağı katkılar üzerinde bilhassa durur. Uydu aracılığıyla tarım alanlarının izlenmesi, zarar verecek her türlü etken karşısında önceden önlem alınacağını vurgular. Altın çağda tarım alanındaki güzellikler anlatılırken "çöllerin

---

[253] Harun Yahya, **Altınçağ**, s. 13.
[254] Harun Yahya, **Mehdi ve Altınçağ: İslam'ın Dünya Hakimiyeti**, t.y., İstanbul, Nasajans, s. 16.
[255] Harun Yahya, **Altınçağ**, s. 14.
[256] Harun Yahya, **Altınçağ**, s. 15.

yeşertilmesi" de özellikle vurgulanmaktadır ki bu aynı zamanda Hristiyanlığın altın çağ anlatısında da yer verilen bir öğedir. Oktar tüm bu anlatımları birçok renkli görselle destekler.

Oktar'a göre, Altın çağda insanların hayatlarında yaşayacakları konfor ve kolaylığı sağlayacak etkenlerden biri de ahir zamanda teknolojide yaşanacak gelişmelerdir. Bilgisayar ve internet teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle insan gücünün yerini robotlar alacak, her türlü ev işini robotlar yapacak (hareketli mikroçipler sayesinde evlerdeki toz ve akarlar tamamen ortadan kalkacak), insanlar bu sayede eğitim alanında da birçok kolaylık ve ilerleme yaşayacaklardır (örneğin; pilotluk eğitimindeki gibi sanal uçak uygulaması eğitimin tüm alanlarında hayata geçirilecek). Altın çağda ulaşım da, son derece konforlu, hızlı(ses hızını aşan), güvenlikli, güzel ve estetik(çoğunlukla yer altından) hale gelecektir.[257] Altın çağda bilim alanında dünyada daha önce görülmemiş gelişmeler yaşanacağı vurgulanmaktadır. Yaşanan bu bilimsel gelişmeler tıp alanında da görülecektir. Kur'an ahlakının eksiksiz olarak uygulandığı bir çağ olan altın çağda insan sağlığına verilen önem büyük olacaktır. DNA'nın keşfi ve şifresi üzerinde yapılan çalışmalarla hastalıkların genetik temeli ortaya konulacaktır.[258] Tüm bu konular yine çeşitli teknolojik aletlerin, tıbbî cihazların, bilimsel çalışmalar yapan bilim insanlarının ve robotik cihazların fotoğrafları ile birlikte açıklamalarla desteklenmektedir.

Altın çağ diğer alanlarda yaşanan gelişmişlik ve refah düzeyi yanında sanat alanında da oldukça yüksek nitelikte bir dönem olacaktır. Bu kısım Oktar için ayrıca üzerinde durulan fikriyatının ve yaşamının hemen hemen tamamında etkisi görülen bir alandır. Altın çağda sanat herhangi maddi vs. bir kaygı ile değil yalnızca estetik zevk ve sanat için yapılacaktır. Altın çağda gördüğümüz her şey üst düzey sanatsal bir nitelikte olacak, şehir düzenlemeleri, bahçe düzenlemeleri, sanat ve eğitim merkezleri bu üstün sanatın birer örneği olacaklardır. Oktar'a göre Hz. Süleyman'ın yaşamı altın çağda yaşamın nasıl olacağına dair bir örneklik oluşturmaktadır. "Hz. Süleyman'ın Allah'ın nimeti olan mal ve ihtişamdan çok zevk alması", onun yaptırdığı sanat eserleri vb. Kur'an'da Allah'ın bizde görmek istediği estetik anlayışı ve yaşam tarzına örnektir.[259]

Altın çağ Kur'an ahlakına sahip, Kur'an terbiyesiyle yetişmiş insanlardan oluşacağından onların yaptıkları tiyatro, müzik, edebiyat, resim gibi sanat dalları da çok

---

[257] Harun Yahya, **Altınçağ**, s. 26-37.
[258] Harun Yahya, **Altınçağ**, s. 38-40.
[259] Harun Yahya, **Altınçağ**, s. 44-47.

önemli gelişmeler gösterecektir, çok önemli eserler ortaya konulacaktır. Sadece bu alanlarda değil, sanat gündelik hayatın da her alanında görülecektir. Oktar bunu şöyle ifade eder:

> "Hayatın her alanında sanat ve estetiği canlı tutmaya çalışırlar. Örneğin güzel konuşmak, nüktedan olmak, güzel ve göze hoş gelen mimik ve hareketlere sahip olmak, konuşurken sesi güzel kullanmak, zevkli ve kendine yakıştırarak giyinmek, ev dekorasyonu bahçe düzeni, tadı ve görüntüsü açısından güzel yemekler yapabilmek, estetik sofralar hazırlamak, sevgi göstermek, örneğin bir çocuğa duyulan sevgi ve şefkati tüm içtenliği ile dile getirebilmek, veya bir yaşlıya sevgi ve saygıyı en fazlasıyla gösterebilmek, misafir ağırlamak ve bunlar gibi birçok konuda müminler sanat anlayışlarını gösterirler. Altın çağda her insanın yaşamında sanatın bir yönünü sergilediği, insanların daima oluşturdukları eserlerle, bakışları, konuşmaları, tavırlarıyla diğer insanlara güzellik sunmaya çalıştıkları bir dönem olacaktır."[260]

Oktar güzellik, estetik, zarafet, kalite vurgusunda bulunur sık sık. Ona göre Müslüman her zaman güzel, bakımlı, estetik olmalıdır. Müslüman en iyi şartlarda yaşamalıdır. En güzel evlerde oturmalı, en güzel ve gösterişli arabalara binmelidir. Bu vasıfları zıddı olan fakirlik, eziklik, pasaklılık, kalitesizlik, iticilik Müslüman'da asla bulunmaması gereken vasıflardır. Bu vasıfları taşıyan Müslümanlar ise yobaz ve bağnaz kesim olup, İslam'ı, İslam'ın mesajını anlayamamış, kavrayamamış kimselerdir. Bu yaklaşımını ise şu ifadelerinde açıkça görebiliriz:

> "Gelenekçi İslam anlayışını savunan arkadaşlarda bir vasıfsızlık ve kalitesizlik var. Kalitesizlik adeta insanı yutuyor. Kalitesizlik kolaydır. Kalitesiz bir evde yaşamak kolaydır, kalitesiz bir kıyafeti muhafaza etmek kolaydır. Kalitesiz bir sofra kolaydır. Özellikle tembel, güçsüz, zevksiz, insanlar için tembelliğin vasıfsızlığın kültürsüzlüğün getirdiği ortamda o itici ve zor olan hayat kendinden oluşur. Sofra itici olur, elbiseler itici olur, yemek itici olur, evin kokusu itici olur, ayakkabısı itici olur, konuşması itici olur, gülmesi itici olur, dişleri itici olur. Ve bu acımasız bir kalitesizlik şeklinde yayılmaya başlar. Bunu anlatırken adam 'ben elhamdülillah Müslüman'ım' diyor. E zaten Müslüman'ın malı mülkü olmaz, diyor. Yemeğini yerde yer diyor. Bir hırkası olur kırk lokma yer. Ağzını bir açıyor, dili, dişleri, gırtlağına kadar ağzı görünüyor, sapsarı dişler, elini ağzının içine sokuyor yani çok tiksinti verici bir görüntü oluyor. Ağzını şakırdatarak yiyor. Yemekten sonraki olayları anlatmak istemiyorum birbirinden itici. Ama bunların hepsini İslam'la bağdaştırıyor! Bunların hepsi İslam diyor. Kaliteyi İslam dışı görüyor. Yapmacık, gereksiz bir sistem diyor. Kur'an'da Allah Hz. Süleyman'ın estetik ve kalite anlayışını, Hz. Yusuf'un estetik, kalite, güzellik ve akıl anlayışını uzun uzun anlatır, Zülkarneyn'in kalite ve güzellik anlayışını uzun uzun anlatıyor Allah. Bunların hiçbirisine gerek yok, diyor. İki günlük dünya, diyor. Sürünerek yaşarız, burası Müslüman'ın cehennemidir, ahirette cennet hayatı yaşayacağız, diyor. Hâlbuki ahirette yalnızca müminleredir diyor Allah."[261]

Oktar peygamberlere atıf yaparken yalnızca Hz. Süleyman, Hz. Davut, Hz. Yusuf gibi hükümdar peygamberlere referans verir bu da Oktar'ın seçmeci tavrının örneklerinden biridir.

---

[260] Harun Yahya, **Altınçağ**, s. 52.

[261] "Müslüman bakımsız ve itici değil kaliteli olmalıdır.!", 25 Kasım 2013, https://www.youtube.com/watch?v=ApvvCpgx82I, (ET: 10.11. 2017).

Yukarıdaki ifadeler aynı zamanda Oktar'ın elitist, üstenci ve dışlayıcı tavrının/bakışının da bir örneğidir.

Altınçağ dediğimiz süreç mehdi geldikten sonra dünyadaki adaletsizlik, zulüm, her türlü bozgun halini ortadan kaldırmasından sonra gerçekleşecektir. Mehdi'nin çıkışına dair Adnan Oktar'ın hesaplamalarına mehdi ile ilgili görüşlerini yazdığımız bölümde değinmiştik. "… Şu dünyanın yedi bin yıllık ömrü müddetince…" hadisi ile "Dünyadan beş bin altı yüz yıl geçmiştir." hadislerindeki ifadelerden yola çıkarak yorumlamalar yapmaktadır. O zaman ümmetin ömrü hicri 1400 yılında son bulacaktır.[262]

> "Peygamber Efendimizin vefatından **bin sene** geçtikten sonra **ikinci bin** yılına girilir. İmam-ı Rabbanî Hazretlerinin yukarıdaki izahlarına göre **ikinci bin yılı içerisinde Hz. Mehdi (a.r.) gelecektir**. Bunun için en uygun zaman **1400-1600 yılları arasıdır.** Bu seneler **ikinci binyılının** tam ortasıdır. 1400'den 1500'e kadar İslamın hakimiyeti, 1500-1600 yılları arasında da bozulma ve kıyamet beklenecektir."[263]

Yine Oktar'ın yorumlamalarına göre ümmetin ömrü 1500 yılını aşmayacağına göre 1400'ün başında mehdinin gelmiş olması gerekmektedir. "…bu süreden itibaren Hz. İsa (a.s.) efendimizin vefatına kadar olan 1475-1480 senelerine gelinmiş olacaktır. Bu tarihten 1500'e kadar 20-25 yıllık bir süre de vaziyetin muhafazasına çalışıldığı bir devre olacaktır."[264]Adnan Oktar, A9 TV'de yaptığı bir programda ise altınçağ ve mehdinin gelişine dair şunları söylemektedir:

> "Önümüzdeki günlerde artık savaşçı dünya yerine, barışçı bir dünya olmaya başlayacak inşallah. Masonluk görevinin sonuna geldi, tarikatlar görevinin sonuna geldi. Masonluk bu yüzyılda bitiyor. Masonluğun görevi bitiyor çünkü onların nihai amacı dünyanın kardeş olmasıydı. Dünyanın kardeş olmasını mehdi sağlıyor. O zaman mehdiye yardımcı olmaları mevzu bahis. Asli görevleri bu olacak. Şimdi göreceksiniz bütün dünya masonluğu mehdinin yardımcısı olacaklar. İttihadı İslam'ın oluşması için var gücüyle gayret edecekler. Sevgi dolu, barış dolu bir dünya için son gayretlerini gösterecekler. Böylece binlerce yıldan beri devam eden masonluk görevini hayırla tamamlamış olacak. Zaman zaman şerre hizmet ettiler. Hz. Süleyman döneminde de varlardır, Firavun zamanında da. Mehdi devrinde görevleri artık bitiyor. İttihadı İslam'ın oluşması ile İsa Mesihin çıkışıyla onların görevi de bitmiş oluyor. 1506 gibi de din bitiyor, İslamiyet bitiyor. Yavaş yavaş artık gerilemeye başlayacak. 1545 gibi de cenab-ı Allah'ın izniyle kıyamet kopuyor. 2120 gibi. Biz bir faslındayız, bizim göreceğimiz zaman hep güzel zaman, güzel olan devri göreceğiz inşallah. Suudi Arabistan'ın âlimleri, orda da aklı başında, akıllı, samimi Müslümanlar var, bunlar devreye girecek. İran'da yönetimde olup gizli kalmış bilinmeyen nüfuzlu insanlar devreye girecekler. Ürdün kralı ve maiyeti devreye girecekler. Lübnan'da Müslümanların ileri gelenleri devreye girecekler. Mısır'da Müslümanların ileri gelenleri devreye girecekler. Pakistan'da ve Türkiye'de de öyle. Muazzam bir manevi meclis kurulacak, ittifakla mehdiye tabi olacaklar. Bundan sonra sadece Allah'ın adı anılacak artık. Yobazlık yok, kavga yok, barış, sevgi, akılcılık… Yobazlık son

---

[262] Harun Yahya, **Mehdi ve Altınçağ: İslam'ın Dünya Hakimiyeti**, s. 36.
[263] Harun Yahya, **Mehdi ve Altınçağ: İslam'ın Dünya Hakimiyeti**, s. 38.
[264] Harun Yahya, **Mehdi ve Altınçağ: İslam'ın Dünya Hakimiyeti**, s. 39.

kere tarihi görevini yapıyor. Bir daha yobazlığı tarih kitaplarından okuyacaksınız. Artık hiçbir şekilde kalmıyor. O da son görevini yapıyor artık yobaz sistem. Birçok şeyin son safhasındayız inşallah."[265]

2012'de yapılmış olan bu konuşmada tarihleri neredeyse net olarak vermektedir. YDH'lerde sıkça görülen bir durumdur bu ve zannediyorum müntesiplerin gözünde inandırıcılığı arttıran bir hamle olarak yapıldığı şeklinde bir okuma mümkündür. Masonlara yüklediği anlam da burada ilgi çekici. Daha önceki bölümlerde değindiğimiz üzere Oktar'ın ortaya çıkışının ilk dönemlerinde masonlar Müslümanların düşmanı ve dünyadaki tüm kötülüklerin müsebbibi olarak gösterilmekte idi. Burada ise tüm dünya masonlarını mehdiye ittihadı İslam'ın oluşmasında yardımcı olacakları şeklinde anlatıyor. Konuşmada yer alan "… 1506 gibi de din bitiyor, İslamiyet bitiyor…" ifadesi de oldukça ilgi çekicidir. Bu kısımda ne kastedildiği pek anlaşılamamakla birlikte, belki de İsmailîler'in binyılcı/ altın çağ anlayışında var olan; 'Mehdi döneminin bir yeryüzü cenneti dönemi olacağı, bu dönemde şeriat olmayacağı, hakikatin ortaya çıkacağı'[266] şeklinde bir inancın varlığı da düşünülebilir. Mısır, Suud-i Arabistan, Lübnan, Ürdün, İran gibi İslam ülkelerinin mehdinin manevi huzurunda birleştiği, yobazlığın olmadığı, barış, sevgi, akılcılığın egemen olduğu ifadelerinde ise Mesihî bir evrensel kurtuluş iddiası görülmektedir.

Adnan Oktar veya Harun Yahya'nın eskatolojik söylemlerinde Yahudi ve Hristiyan milenyalizminden etkilendiği görülür. Yahudi ve Hristiyan inancında olduğu gibi bir Mesih beklentisi olmamakla birlikte, bu özelliklere sahip olarak beklenmekte olan Mehdi inancıyla, Adnan Oktar Hareketinin mesiyanik bir hareket olduğunu söyleyebiliriz. Oktar gerek mehdi bahsinde gerek altın çağ gerekse de diğer değindiği konulara dair yaptığı yorumlamalarda ayet ve hadisler merkezli değil, kendi yorumlamalarını merkeze alıp ayet ve hadisleri buna göre yorumlamaktadır. Yani bu karizmatik liderin ve onun yorumlarının hareketin merkezinde olduğu, üyelerin ise bu kişi kültü etrafında kümelendiği görülmektedir. Oktar kimi zaman Allah'ın sıradan bir kulu olduğunu lanse etmekte iken, kimi zaman -hatta çoğunlukla- dini bir otorite, yetkin bir müfessir edası ile nasslar üzerinde fikir beyan etmektedir. Hatta çok daha ileri giderek ledünnî bir ilme sahip olduğu, bazı şeyleri ifade etmesinin uygun olmayacağı şeklinde ilahî bağlantıya sahip olduğu izlenimi vermek istemektedir. Delillendirme için ayetler ve hadisler kullanılır fakat kullanılan ayet ve hadislerin bağlamından kopuk bir şekilde kullanıldığı görülür. Örneğin, Kur'an-ı Kerim'de geçen cennetle ilgili ayetler altın çağ için

---

[265] "Dünya artık altınçağa giriyor.!(Adnan Oktar)", 19 Temmuz 2012, https://www.youtube.com/watch?v=wWjWQArOKxY, (19. 05. 2017).
[266] Cengiz Batuk, a.g.e., s. 258.

söylenmiş gibi yer verilmektedir. Bu Oktar'ın genel metodudur. Ayrıca kullandığı hadislerin hadis kriterlerine göre çoğunlukla zayıf kabul edildiklerini kabul etmekle birlikte, zayıf hadislerin bir çoğunun anlaşılmasının neredeyse imkansız olduğunu, ancak gelecekle ilgili, kıyametle ilgili rivayetlerde durumun değiştiğini söyler. "Çünkü o rivayette haber verilen durum, ilerde aynen tarifteki gibi gerçekleştiğinde artık o zayıf rivayetin doğruluğu anlaşılmış olur, yani hadis sahih hale gelmiş olur." Oktar bu şekilde te'vil yoluna giderek seçmeci bir metotla toplamış olduğu malzemelerin güvenilirlik kriterini de sağlamış olur.

3.1.3 Kur'an, Bilim ve Yaratılışçılık

Çağdaş İslam düşüncesinin önemli tartışma konularından birisi İslam ve bilim ilişkisi üzerine tartışmalardır. Esasen ilme ve ilmi çalışmalara dair İslam düşüncesinde o zamana kadar bir problem yaşanmamıştır. 19. yüzyılda başlayan Avrupa'nın sanayileşmesi, bilim ve teknoloji alanlarında gösterdikleri hızlı gelişmelerle yaşadıkları hızlı "ilerleme" tecrübesi dünya üzerindeki dengeleri değiştirmiştir. Bu değişimlerin etkisiyle İslam dünyası kendi içinde sorgulamalara gitmiş, kendisini Batının gerisinde kaldığı şeklinde bir gerçeklikle karşı karşıya hissetmiştir. Bazı kesimlerde bu ilerlemenin Hristiyan bölgelere mi özgü olduğu, İslam dünyasında da bu tarz bir modern bilim ve teknolojinin mümkün olup olmadığı üzerine tartışılmıştır.[267] Aynı zamanda Batı'nın askeri ve ekonomik alanlarda İslam Dünyasına yöneltmiş olduğu aşağılayıcı tavrı kültürel alanlarda da göstermeye başlaması ile bu tartışmalar da Müslümanlar arasında canlılık kazanmaya başlamıştır.

Ernest Renan'ın İslam Dünyasının tüm bu geri kalmışlığına sebep olarak İslam'ı göstermesi karşısında Müslüman entelektüellerden verilen tepkiler, özellikle Afganî- Abduh çizgisi üzerinden gelenekselleşmiş ve "İslam'ın bir ilim dini olduğu doktrinine belli bir kavramsal muhteva kazandırmıştır."[268] Müslüman entelektüeller bu muhteva üzerine, İslam'ın aslında Batıda gelişen bilimsel ve teknolojik gelişmeleri kabul edecek bir yapıda olduğu, Kuran'ın hükümleriyle modern bilimin verilerinin uyum içinde olduğu, Müslümanların ortaçağda bilim ve teknolojide göstermiş oldukları başarılar gibi temalar üzerinden tartışmaları yürütmüşlerdir.[269] Bunun bir neticesi olarak da bugün İslam dünyasında hala

---

[267] Anne Ross Solberg, a.g.e., s.

[268] İlhan Kutluer, "İslam ve Bilim Tartışmalarında Temel Yaklaşımlar", Bilgi, Bilim ve İslam(I-II), Ensar Neşriyat, İstanbul, 2005, s. 149-150.

[269] İsmail Kara, "İslam ve Pozitivizm", Bilgi, Bilim ve İslam(I-II), Ensar Neşriyat, 2005, İstanbul, s. 177.

oldukça rağbet edilen ve tartışılmayan, Kur'an öğretilerinin bilimsel kavramlarla açıklanması ve yeniden keşfedilmesi çabasıdır.[270]

Kur'an ile bilim arasındaki ilişkiye dair farklı yaklaşım biçimlerinin savunulduğu görülmektedir. Bunlardan birisi Kuran'ın bir bilgi kaynağı olarak gören modern tutumdur. Bu anlayışta olanlar, bugün gerçekleştirilen bilimsel buluşların yeni olmadığını, zaten asırlar öncesinde Kur'an'da bildirilmiş olduğunu, modern bilimin yaptığının ise bunları keşfetmek, doğrulamak olduğunu iddia etmektedirler.[271]Dini hadiseleri akla uygun hale getirmeye, akılcı ve bilimsel açıklama çabalarına örnek olarak; Muhammed Abduh'un, Ebabil kuşlarını Ebrehe ordusu üzerine çiçek mikrobu yağdırmış olduğu görüşü, Said Nursi'nin Peygamberlerin mucizelerini akla uygun bir şekilde yorumlamasına örnek olarak; Hz. Musa'nın taştan su fışkırtmasını, mucizevi asasının bugünkü petrol sondaj aletlerine benzetmesi, Hz. Yakup'un oğlu Hz. Yusuf'un kokusunu almasını bugün radyo ve televizyonun ses ve görüntü iletmesine, Hz. İbrahim'in ateşten sağ salim çıkması ise yakıcı olmayan ateşlerin bulunacağına işaret etmiş olması şeklinde ilginç yorumları bu yaklaşıma örnektir.[272]Bahsettiğimiz bu yaklaşıma örnek ve bizim çalışmamıza temel olarak Said Nursî ismi önemlidir. Nursî çalışmalarında/sohbetlerinde modern bilim ile Kuran arasındaki benzerliklere odaklanmış ve bu tür popüler söylemler aracılığıyla Türkiye'deki Müslümanlar arasında bilime 'kutsal bir kimlik' kazandırmış olması bakımında da bilhassa önemlidir.[273]

Batının felsefi ve tarihsel arka planı neticesinde ortaya çıkmış olan modern bilim yaklaşımının, Müslümanlar nezdinde bir meşruiyet zeminine oturtulması, -tabiri caizse- İslamileştirilerek alınıyor olması söz konusudur. Bizim çalışmamız özelinde, Harun Yahya'nın bilimselci ve yaratılışçı söylemini ortaya çıkaran, Müslümanlar arasında modern bilimi meşrulaştıran bu görüş ve süreçlerin iyi anlaşılması ve değerlendirilmesi önemlidir. Bu çerçevede burada yer vereceğimiz Oktar'ın bilimselcilik anlayışına ve yaratılışçı fikirlerine geçmeden önce ABD'de yaratılışçılığın ilk ortaya çıkışına, yerelde bir arka plan oluşturmuş olması bakımından Said Nursî'nin bilime yaklaşımı ve yaratılışçılığına ve sonra da evrim karşıtlığının Türkiye'deki serüvenine kısaca değinelim.

---

270 İlhan Kutluer, a.g.m., s. 150.

271 Şahin Efil, Kur'an-Bilim İlişkisinin Olabilirliği ve Meşruiyeti Sorunu, Ekev Akademi Dergisi, Yıl: 8, sayı: 21, Güz 2004, ss. 25-38, s. 26.

272 İsmail Kara, a.g.m., s. 178-179.

273 İsmail Kara, a.g.m., s. 178.

3.1.3.1 Yaratılışçı Hareketlerin Ortaya Çıkışı

Charles Darwin'in Türlerin Kökeni adlı kitabında yer alan Evrim Teorisi yaşamın kökenine dair tartışmaların başlangıcını oluşturuyor. Yaratılış, yaşamın ve evrenin bir Tanrının yoktan var etmesi ile meydana geldiğine olan inançtır. Darwin'in evrim teorisinde türlerin kökenine dair ortak bir atadan geldiği iddiası yaratılışçıların Tanrının insanı özel olarak yarattığı şeklindeki kabul ve inançları ile çatıştıkları bir noktayı oluşturmaktadır. Diğer çatıştıkları nokta ise 'doğal seçilim' denilen evrenin kendisi dışında bir tasarımcıya atıfta bulunmadan kendi kendine nasıl geliştiğini açıklamasındadır. Bu çatışmalara karşı argüman üretmek üzere yaratılışçı bilim hareketi ABD'de ortaya çıkmış olan bir harekettir.[274][275]

Yaratılış savunusu ve evrim eleştirisi başlangıçta tamamen İncil merkezli olarak yapılmaktadır. Evrimi Hristiyan inancına bir tehdit olarak görürler. Kutsal kitapta geçen yaratılış anlatısını yorumlarlar ve buradaki anlatıyla modern bilimin diğer anlatıları çatıştığında ise onu reddetme yoluna gitmektedirler. 1920'lerin sonuna doğru evrim teorisi tartışmalı olarak kabul edildi ve ders kitaplarından kaldırılır. 1950'lerin sonlarına doğru ise ilkenin bilimsel anlamda geri kalmakta olduğu endişesi ile okullarda bilim öğretimine ağırlık verilmesi kararı alındı ve süreçte evrim öğretimi biyoloji kitaplarına yeniden dahil edilir. Bu durum yaratılışçıları yeniden alanda çalışmaya iten bir güç olur. Bu defa yaratılışçılar iddialarını akademik referanslarla destekleme şeklinde bir yol izlemeye karar verirler. Böylece ABD'deki yaratılışçıların çalışmaları köktenci bir yaratılış savunusuyla başlayıp, yaratılış bilimine kadar çeşitli merhalelerden geçmiş, 1970 yılında Yaratılış Araştırmaları Enstitüsü (ICR) kurulmuştur. ICR gibi başka örgütler de kurulmuştur. ABD'de bu örgütlerin amacı, yaratılışı okul müfredatlarına koydurup, öğrencilere öğretilmesini sağlamaktır. Fakat bazı devletlerde dini fikirleri empoze etmeye çalıştıkları o nedenle devlet okullarında işleri olmadıkları şeklinde bir yasaklanma nedeni ile 1980'leri sonlarına doğru metinlerinden dini referansları kaldırma yoluna gitmişlerdir.[276]

1990'lı yıllara gelindiğinde artık gelişmiş ve sağlamlaşmış, yaratılışçılığı dini söylemlerden ayırarak yeniden kurmaya çalışan, evrim teorisine bilimsel bir alternatif olarak Akıllı Tasarım (ID) hareketi ortaya çıkıyor. Akıllı Tasarımda ilahi bir yaratılış fikrine değinilmiyor, fakat bazı şeylerin doğal nedenlerle açıklanmasının imkansız olduğu şeklinde

---

[274] Anne Ross Solberg, a.g.e., s. 108-110.
[275] Taner Edis, "ABD'deki Yaratılışçı Akımlar ve Türkiye ile Bağlantıları".
[276] Anne Ross Solberg, a.g.e., s. 110-112.

bir savunma yolu kullanılıyor. Akıllı Tasarım savunucuları iddialarını teleolojik değil bilimsel olarak ortaya koyuyorlar. Bu İslam ve Hristiyanlık arasında da ortak bir nokta oluyor. Kutsal kitap yaratılışçılarında Hristiyan inancını özel olarak savunma, ön planda tutulurken, Akıllı Tasarım savunucularının sorunsalı bilimde materyalist önyargılar ve amaçsal bir evren fikridir. Evrim karşıtlığı ABD'den başlayıp dünyaya, evanjelik Protestancılıktan Katolisizme, İslam'a, Yahudiliğe, Hinduizme kadar yayılmış olduğu söylenmektedir.[277]

3.1.3.2 Türkiye'de Evrim Karşıtlığı

Cumhuriyet'in kurulmasıyla birlikte yeni rejim tarafından, bir takım inkılâplar yoluyla tepeden inmeci bir yöntemle benimsetilmeye çalışan laiklik ilkesinin halk düzeyinde beklenen karşılığı bulmadığı görülmektedir. Dini ritüellerin, kabullerin ve dini kültürün sessiz bir karşı direnç gösterdiğini söyleyebilmek mümkündür. Türkiye'de evrimci düşüncenin etkisine baktığımızda aynı durum görülecektir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan, 1970'li yılların sonuna kadar Türkiye'de okul müfredatında evrim teorisine yer verilmiş olmasına rağmen, halk düzeyinde kabul görmediği, bireysel yönelimlerle küçük bir kesim dışında karşılık bulmadığı görülür.

Darwin'in "Türlerin Kökeni" kitabı 1918 yılında Arapçaya çevrilmiştir. Öncesinde de evrim düşüncesi bilhassa Avrupa'ya eğitim için giden öğrenciler vasıtasıyla aydın çevrelerde tanınmıştır. Teoriye karşı ilk kapsamlı reddiye 1928 yılında İsmail Fennî Ertuğrul tarafından yapılmıştır. Ertuğrul evrim teorisine getirdiği eleştirisinde dinsel, ahlaki ve bilimsel tartışmaların bir bileşimini sunmuş, evrim teorisine karşı, en ideal tür kavramı gibi, fosil kanıtlarının olmaması, maymunlar ve insanlar arasında yetenekler arasında boşluk olması gibi argümanları kullanmıştır.[278]

O dönemlerde pozitivizm, materyalizm gibi Batı menşeli fikirlerden rahatsız olan ve bu fikirleri Müslüman cemaate yönelik bir tehdit olarak gören Said Nursî İslamî yaratılışçılık adına Türkiye'de önemli bir isimdir. 1990'lı yıllarda ortaya çıkan Harun Yahya'nın evrimle ilgili yaptığı çalışmalarında da Said Nursî'nin üzerinde durduğu konular ve bu konuları ele alış biçiminde Said Nursî'nin etkisi görülmektedir.

1970'li yıllar boyunca Türkiye'de çokça tartışılır hale gelmiştir. Bu döneme kadar az bir dindar kesim dışında tepki gösterilmemiştir. 1980 darbesi sonrasında İslami yaratılışçılığın

---

277 Anne Ross Solberg, a.g.e., s. 113.
278 Anna Solberg, a.g.e., s. 119.

siyasi bir etkiye sahip olduğu, yeni bir aşamaya girdiği görülür. 1983 yılında Anavatan Partisi iktidarı döneminde Milli Eğitim Bakanı Vehbi Dinçerler Amerikan Yaratılış Araştırmaları Enstitüsü (ICR) ile irtibata geçerek yaratılış hakkında bilimsel kanıtlar talebinde bulunur. Nur Cemaatinin önde gelen isimlerinden olan konuyla da ilgilenen Adem Tatlı'dan bir rapor hazırlamasını ister.[279] Bu çalışmaların neticesinde yaratılış, yaşamın kökeni hakkında bilimsel bir teori olarak müfredata dahil edilir. 1986-1998 yılları arasında liselerde Biyoloji-1 ders kitabı olarak okutulur.[280] 1990'lı yıllarda Adnan Oktar'ın bu alandaki çalışmalarına geçmeden önce, onun da çizgisinden esinlenmiş olduğu Said Nursi'nin evrim karşıtı ve bilimselci çalışmalarının çerçevesinden kısaca bahsedelim.

3.1.3.3 Said Nursî'de Bilimselcilik ve Yaratılış

Said Nursî ve kendisinden sonra çizgisini devam ettiren Nurculuk hareketi bilimsel İslami söylemleriyle hem Kur'an ile modern bilim arasındaki uyuma vurgu yapması, hem de evrim teorisinin ve arkasındaki Batıcı materyalist felsefenin tehlikesini vurgulayan çalışmalarıyla 1990'lar ortasında Harun Yahya yaratılışçılığının ortaya çıkışına kadar Türkiye'de anti-evrimci fikirlerin temsilcisi olmuşlardır.[281] Nursî eserlerinde Darwin'den açıkça bahsetmemiş, sıklıkla, kainattaki kusursuz uyumdan ve alemdeki her şeyin, tüm olayların Allah tarafından yönetildiği ve yönlendirildiğini vurgulamıştır.[282]

Said Nursî kendi döneminde birçok çağdaşından daha fazla modern bilim bilgisine sahip bir isimdir. Bilimle dinin birbirine karşıt olduğu, bilimin dini kabullere meydan okuduğu şeklindeki algıya karşı çıkmaktadır.Bilimin doğanın dilini çözümlemek adına önemli bir araç olacağını düşünmektedir. Kelamda var olan doğadaki ahenk ve uyumu Allah'ın varlığını kanıtlayan bir argüman olarak görmektedir. Kainat dikkatlice araştırıldığında imanın kuvvetlenmesine vesile olacağı düşüncesi ile bunun üzerine eğilmiştir.[283] Nursî için maddi alan ne kadar gerçekliğe sahipse manevi alan da o derece gerçekliğe sahip olduğundan madde üzerine tesis edilen bilim ile manevi alan varlık bakımından birbirine eşittir. Modern bilim ve din/Kuran birbirleriyle çatışmadığı gibi, birbiri ile uyumlu ve birbirlerini desteklemektedir. Bu anlamda İslamî ilimler ile doğa bilimlerinin birlikte okutulduğu bir medrese/üniversite

---

[279] Bu raporu 1985 yılında yazar ve M.E.B Yayınları'ndan yayınlanır. Prof. Dr. Adem Tatlı'nın "Evrim İflas Eden Teori", "Evrim ve Yaratılış" gibi kendi telif eserlerinin yanında, A.B.D'den Yaratılış Araştırmaları Enstitüsü'nün önemli isimlerinden Duane T. Gish'in"Fosiller ve Evrim", "Yaratılış, Evrim ve Halk Eğitimi"; Henry M. Morris'in ise "Yaratılış Modeli" kitaplarını tercüme etmiş, yine M.E.B. yayınlarından yayınlanmıştır.
[280] Anne Ross Solberg, a.g.e., s. 119.
[281] Anne Ross Solberg, a.g.e., s. 120
[282] Anne Ross Solberg, a.g.e., s. 119.
[283] Anne Ross Solberg, a.g.e., s. 115-116.

kurmaya yönelmiştir. Nursî'nin kendisinden sonra talebeleri de onun yaklaşımına riayet etmişler, söylemlerini genişleterek takip etmişlerdir. Nurcu hareketin dergileri olan Sızıntı, Zafer gibi dergilerde Kur'an'ın mucize ve güvenilirliğini arttırdığının kanıtı olarak Kur'an ile bilimsel keşifler arasında benzerlikleri ele alan yazılar yazmışlardır.[284]

Said Nursî'nin bilime yaklaşımı ve onu ele alış biçimi Türkiye'deki bilim üzerine İslamî söylemleri şekillendirmiş olması adına önemlidir. Ayrıca Nursî'nin materyalist, pozitivist fikirlere karşı olan antipatisi evrim karşıtlığına bir temel oluşturmuştur. Harun Yahya'da da bu fikirlerin devam ettirildiğini görmekteyiz.[285]

3.1.3.4 Adnan Oktar'da Yaratılışçılık Söylemi

Adnan Oktar'ın çalışmalarını incelediğimizde Harun Yahya mahlasıyla ele aldığı eserlerinin büyük bir kısmının evrim teorisini çürütme ve yaratılışı savunma merkezli olduğunu görmekteyiz. Çalışmalarını dini-bilimsel bir perspektifle ele almaktadır. Eserlerinde bu konuları işlerken bilim ile dinin -özelde İslam'ın- birbiriyle çatışmadığını, hatta bilime kaynaklık ettiği şeklinde modern savunmacı bir pozisyon aldığını görmekteyiz. Bu kısımda konumuz itibariyle Oktar'ın yaratılışçı söylemi üzerinde duracak ve –yukarıda da bahsettiğimiz- onun söylemini şekillendiren küresel ve yerel etkilere eserlerindeki içerikler üzerinde vurgu yapacağız.

Adnan Oktar evrim karşıtı çalışmalar yapmaya başlamasıyla birlikte organize bir çalışmaya da girişmiştir. Etrafındaki yabancı dil becerileri de olan nitelikli öğrencilerini çalışmalar için gerekli materyal ve argümanları temin etmek üzere görevlendirmiştir. Bazılarını da özel olarak Yaratılış Araştırma Enstitüsü(ICR) ile görüşmek üzere ABD'ye göndermiştir. Bu görüşme ve çalışmaların neticesi olarak "Evrim Aldatmacası: Evrim Teorisinin Bilimsel Çöküşü ve Teorinin İdeolojik Arka Planı" kitabı ortaya çıkmıştır. Bunun ardından başta Ankara ve İstanbul'da olmak üzere 1998 yılında Bilim Araştırma Vakfı tarafından yaratılış üzerine bir dizi konferans düzenlenmiştir. 1998-2002 yılları arasında Türkiye'nin her yerinde yüzlerce konferans gerçekleştirilmiştir. Bu konferanslara ABD'den Yaratılış Araştırma Enstitüsü'nün kurucu isimlerinden Duane Gish ve Henry Morris gibi önemli yaratılış savunucuları da davet edilmişlerdir.[286] Yahya 2006 yılında yaratılışçı kampanyasını yaymak üzere türünün ilk örneği olan yaratılış müzelerini açmıştır. Üsküdar'da

---

[284] Anne Ross Solberg, a.g.e., s. 117.
[285] Anne Ross Solberg, a.g.e., s. 116.
[286] Anne Ross Solberg, a.g.e., s. 138.

ve Beylikdüzü'nde bulunan alışveriş merkezlerinde Yaratılış Atlası'nda kullanılan milyon yıllık fosil örnekleri ile hayvan resimleri bir arada sergilenmiştir. Bu şekilde halk düzeyinde de hem evrime dair hiçbir kanıt olmadığını ortaya koymak, hem de bir nevi halkla ilişkiler faaliyeti yürütmek amaçlanmıştır.

1997 yılında yayınlanan "Evrim Aldatmacası: Evrim Teorisinin Bilimsel Çöküşü ve Teorinin Arka Planı" kitabı Adnan Oktar'ın evrim teorisine karşı temel fikirlerini içermektedir.[287]Bu kitabından sonra ardı ardına yaptığı birçok evrim ve yaratılışçılık konulu kitap ve belgesellerle dünya üzerinde İslamî yaratılışçıların en meşhuru haline gelmiştir. Bu kitap Oktar'ın anti-Darwinist söyleminin tüm unsurlarını içermektedir. Sonraki çalışmalarında ise bu söylemini daha da genişletmekte olduğu görülmektedir. Oktar bu kitabıyla Darwinist öğretinin gerçek yüzünü ortaya çıkaracağı ve Türkiye'de uzun zamandır devam eden evrimci propagandalara gereken cevabı vereceği iddiasındadır.[288]

Evrim Aldatmacası kitabı "Aldatmacanın Biyolojisi" ve "Aldatmacanın İdeolojisi" olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm Harun Yahya'nın evrim teorisine karşı getirdiği bilimsel reddiyeleri içermektedir. Evrim teorisinin iddiasını, aslında olmayan ara geçiş formlarının evrimciler için oluşturduğu çıkmazı, insanın evrimi efsanesini, dünyanın gerçek yaşı ve tarihleme yöntemlerini, moleküler evrim teorisinin çöküşü başlıklarıyla evrim teorisini reddetmektedir. Bununla "evrim teorisini mutlak bir bilimsel gerçek gibi gösteren propagandanın bir aldatmaca olduğunu ispatlamak"[289] iddiasındadır. Teorinin birçok noktada bilimsel olarak açıklama getiremediği, çıkmaza girdiğini söylemektedir. Bunu yaparken insan ve maymun kafataslarının fotoğraflarını, çizimlerini kullanmakta, evrim teorisi savunucularının iddialarını eleştirel bir dille bu fotoğraflara eklemektedir. Hayvanların fotoğraflarının gösterilmesi, bilimle uğraşan bilim adamlarının fotoğraflarının konulması kitabı okunur yapmakla birlikte, profesyonel bir hava katmak nedeniyle de yapılmaktadır.[290] Farklı türde canlıların iskelet çizimlerini verir ve bunları birbirlerinin dönüşmesinin mümkün olmadığını söyler. Başka bir yerde, yan yana çizilmiş olan altı tane yüzgeç benzeri çizim üzerine şu yorumu yapmaktadır: "'Önce hayal et sonra inan.': solda balık yüzgeçlerinin fonksiyonel ayaklara dönüşmesini gösteren spekülatif çizimler görülüyor. Evrimciler, ellerinde hiçbir delil olmamasına karşın, bu çeşit hayal ürünü yorumlar yapmakta, sonra da bu

---

[287] Harun Yahya, **Evrim Aldatmacası**, Vural Yayıncılık, 1997, İstanbul, ss. 371.
[288] Harun Yahya, **Evrim Aldatmacası**, s. 4.
[289] Harun Yahya, **Evrim Aldatmacası**, s. 4.
[290] Anne Ross Solberg, a.g.e., s. 137.

hayallere körü körüne inanmaktadırlar."[291] Bu spekülatif eleştiri dilini kitabın tamamında kullanmaktadır. Yahya'ya göre evrim teorisi bilimsel buluşlara ve deneylere dayanmaz, Darwin'in hayal gücünden ötürü gelmektedir. Aynı zamanda diğer yaratılışçı argümanlarda olduğu gibi, tezlerini, bilimsel gerçeklerin ve teorilerin yanlış anlaşılması ve yanlış yorumlanmasına dayandırır.[292]

Yahya, yaşamın veya canlıların kör talihten ortaya çıkmış olmaları fikrini reddeder. Evrim teorisinin hayatın rastgele, şans eseri meydana geldiğini savunduğunu fakat hayatın böyle kazara oluşa uygun olmadığını ifade eder. Yaygın yaratılışçı argüman olan "rastgele hücre oluşumunun istatistiksel ihtimali sıfıra çok yakındır"ı tekrar eder.[293] Bunu özellikle canlılardaki harika tasarım üzerinde durduğu eserlerinde görmekteyiz.

"Aldatmacanın İdeolojisi" bölümünde Yahya, ilk bölümde bilimsel olarak geçersizliğini kanıtlamış olduğu evrim teorisinin ideolojik arka planını açıklamaya çalışmaktadır.

> "Evrim, bilim tarafından yalanlandığına göre, bu teoriye bağlılık bilimsel gerekçelerle açıklanamaz. Bu yüzden üstteki sorunun cevabını başka yerde aramamız gerekir. Medya ve bilim çevrelerinin önemli bir bölümünün teoriye olan bağlılıkları, bilimsel bir anlam taşımadığına göre, geriye siyasi, sosyal ve ideolojik kaygılardan başka bir neden kalmamaktadır."[294]

Ona göre, dünyanın tüm din-dışı ideolojilerinin dayandığı evrim teorisi, dünya sisteminin egemenleri tarafından bizlere kültürel bir hegemonya ile empoze edilmeye çalışılan bir aldatmacadan başka bir şey değildir.[295] Yazar bu bölümü; Batı dünyasının dine karşı vermiş olduğu savaş, Darwin'in misyonu ve evrim teorisini neden geliştirdiği, din-dışı ideolojilere dayanak oluşturması bakımından evrim teorisi, teorinin yayılmasında etkili olan medya propagandası ve masonların misyonları üzerinden oluşturulan kültürel hegemonya, modern bilim ve bilim adamlarının evrimi bir din gibi algılamaları yanılgısı gibi konular üzerinden işlemektedir.

Evrim Aldatmacası kitabının temel tezi evrim teorisinin geçersiz olduğudur. Fakat materyalist felsefeye hizmet ettiği için hala geçerliliğini devam ettirmektedir. Bu nedenle

---

[291] Harun Yahya, **Evrim Aldatmacası**, s. 41.
[292] Anne Ross Solberg, a.g.e., s. 126.
[293] Anne Ross Solberg, a.g.e., s. 129.
[294] Harun Yahya, **Evrim Aldatmacası**, s. 239.
[295] Harun Yahya, **Evrim Aldatmacası**, s. 244.

Harun Yahya'nın asıl üzerinde durduğu kısım, teorinin ideolojik kısmıdır. Darwinizm[296] ile sosyal, siyasal, ahlakî meseleler arasında doğrudan bir bağ kurmaktadır. Ona göre emperyalizme meşruiyet sağlayan da, faşizme, komünizme, meşruiyet sağlayan da Darwinizmdir. İslamî terör de dahil olmak üzere her türlü terörün müsebbibini de yine Darwinizm olarak görmektedir. Din adına yapılan her terör suçu sosyal Darwinistler tarafından materyalizm adına yapılmaktadır.[297]

Yahya materyalizmi ve materyalist felsefeyi de Darwinizmle ilişkilendirir ve reddeder. Materyalist felsefenin maddenin her zaman var olduğu ve her şeyin maddeden müteşekkil olduğu şeklindeki tanımlamasını, bir yaratıcı inancını reddettiği için dinsizlikle eş görür. Çünkü eğer madde her zaman varsa ve her şey ondan meydana geliyorsa aşkın bir varlığa da ihtiyaç olmadığı anlamına gelmektedir. Esasen kitabın temel tezi de materyalist felsefeye hizmet eden evrim teorisinin geçersizliği ispat etmektir çünkü evrim teorisi materyalizme hizmet etmek amacında oluşu ile hala geçerliliğini sürdürmektedir.[298] Materyalizmin insanın varoluşunu rastlantıya indirgemesi, ahlakî manada da insanın manevî/ruhî boyutunu reddedip onu adeta bir hayvana indirgemesi, onu hiçbir sorumluluğu ve ahlakî yönü olmayan bir hale dönüştürmektedir.[299]

Harun Yahya eserlerinde kullandığı bir diğer argümantasyon yöntemi teleolojik argümanlardır. Argümanları, Hristiyan yaratılışçı hareketlerdeki, saatçi analojisini geliştiren William Paley'in bilinçli tasarımı ile kelam ilminde kullanılan nizam delilinin ortak yönlerine sahiptir. Yahya, Akıllı Tasarımın argümanlarını kullandığı kadar, Said Nursî ve takipçilerinin çalışmalarında kullandıkları, doğadaki ahengi göz önünde bulunduran genel tasarım argümanlarını da kullanmaktadır[300]Arıların kovanlarındaki mimari yapı, kuşların tüylerindeki harika tasarım[301] tesadüfen olamayacak kadar karmaşık ve akıllıcadır.'Hücredeki Mucize', 'Gözdeki Mucize', 'Örümcekteki Mucize', 'Karınca Mucizesi', 'Sivrisinek Mucizesi', 'Savunma Sistemi Mucizesi', 'Doğadaki Tasarım' gibi kitaplarında çokça kullanmıştır. Yahya'ya göre bilim sürekli doğadaki yapıları keşfeder, teknoloji ise doğadaki tasarımı taklit eder. Bunu şöyle ifade etmektedir:

---

[296] Harun Yahya'ya göre evrim teorisi ile Darwinizm aynı şeydir. Evrim teorisine yalnızca bir teori olarak bakmaz, bir ideolojinin yansıması olarak kabul eder.
[297] Anne Ross Solberg, a.g.e., s. 125.
[298] Anne Ross Solberg, a.g.e., s. 121.
[299] Anne Ross Solberg, a.g.e., s. 124.
[300] Anne Ross Solberg, a.g.e., s. 129-130.
[301] Harun Yahya, **Doğadaki Tasarım**, Vural Yayıncılık, 1999, İstanbul, s. 40-47.

> "Örneksiz yaratma ve yoktan var etme gücü yalnız Allah'a mahsustur. İnsan ise sadece olanları kopya eder. İşin daha derinine inilecek olursa, tasarımı yapan insanın zaten en güzel surette tasarlandığı gerçeği ile karşılaşırız. Allah canlıları ve insanı yoktan var etmiş ve insana da bir tasarlama yeteneği vermiştir. Sadece insan becerisiyle yapıldığını sandığımız birçok şeyin tasarımı ise, gerçekte doğada mevcuttur. Büyük bir bilgi birikimi ve insanların yıllar süren araştırmaları sonucu ortaya çıkan yapılar veya teknolojik ürünler, doğada zaten milyonlarca yıldır durmaktadır. Bunun farkında olan tasarımcılar, mimarlar ve bilim adamları canlıların yaratılış özelliklerini kendilerine örnek alarak, yeni modeller üretme yoluna gitmişlerdir."[302]

Yine buna örnek olarak kuşların tüylerinin yapısı, uçuşlarını sağlayan iskelet yapıları, solunum sistemleri, denge sistemleri, güç ve enerjileri, uçuş teknikleri ve açıları taklit edilerek tasarlanan modern uçakları zikreder.[303]

Yahya kitabındaki iddialarını Kur'an-ı Kerim'den ayetlerle ve yabancı yaratılışçı kaynaklardan alıntılarla desteklemektedir. Örneğin:

> "20. yüzyılda insanlık uçuş teknolojisinde çok büyük bir atılım gerçekleştirmiştir. Bu başarının önemli nedenlerinden biri ise, bilim adamlarının kuş bedenlerindeki tasarımları örnek almalarıdır. Uçakların inşası aşamasında kuşların aerodinamik yapıları örnek alınmakta ve bu sayede çok verimli tasarımlar ortaya çıkmaktadır. Çünkü, tüm diğer canlılar gibi kuşlar da kusursuzca yaratılmıştır. (C.J. Pennycuick, Kuşların Uçuş Performansı, Oxford University Press, 1989)"[304]

Harun Yahya yine tasarım mucizesini anlattığı bir yerde İngiliz biyolog Wootton Robin'in "Sinek Kanatlarının Mekanik Tasarımı" adlı makalesinden şu alıntı ile iddialarını destekler:

> "Sinek kanatlarının işleyişini öğrendikçe, sahip oldukları tasarımın ne denli hassas ve kusursuz olduğunu daha iyi anlıyoruz… Son derece elastik özelliklere sahip parçalar, havanın en iyi biçimde kullanılabilmesi için, gerekli kuvvetler karşısında gerekli esnekliği gösterecek biçimde hassasiyetle bir araya getirilmişlerdir. Sinek kanatlarıyla boy ölçüşebilecek teknolojik bir yapı yok gibidir."[305]

Küresel çapta İslamî yaratılış hareketleri içinde Harun Yahya yaratılışçılığı özellikle zikredilmektedir. Solberg, Harun Yahya'nın hem bölgesel hem de global yaratılışçı bir aktör olduğunu ve onun evrimle mücadelesinin köklerinin hem küresel hem de bölgesel bağlamda aranması gerektiğini söyler. Harun Yahya, bir yandan ilhamını evanjelist Hristiyanlıktan ortaya çıkan global bir yaratılışçı hareketten alıp, Hristiyan yaratılışçı hareketin birçok

---

302 Harun Yahya, **Doğadaki Tasarım**, s. 137.
303 Harun Yahya, **Doğadaki Tasarım**, s. 48-67.
304 Harun Yahya, **Doğadaki Tasarım**, s. 67.
305 Harun Yahya, **Doğadaki Tasarım**, s. 14-16.

stratejisini ve argümanını kullanırken, diğer yandan yerelde Türkiye'de Said Nursî ve Nur hareketi ile yakından bağlantılıdır ve onlardan büyük ölçüde etkilenmiştir, der Solberg.[306]

Oktar'ın evrim karşıtı ve yaratılışçı eserlerinin içeriğine baktığımızda Solberg'in de vurguladığı gibi hem yerel hem de dış menşeli malzemelerin sentezlendiği kolayca fark edilmektedir. Hem Said Nursî ve kendisini takip edenlerin odaklandığı konular olan evrim karşıtlığı ve maddecilik, pozitivizm gibi fikrî cereyanlar üzerinden gitmesi, hem de kullandığı argümanların ve kullandığı üslubun benzerliği itibariyle Said Nursî çizgisini izlemesi Oktar'ın yerel yönünü göstermektedir. Yine Oktar'ın eserlerinde kullandığı bilimsel argümanlar ve kullandığı görsel malzemeler vs. itibariyle de küresel alanda kendisine destek bulduğunu gösterir. Oktar'ın kitaplarında kullandığı detaylılıkta bilimsel bir alt yapısının olmaması da bunu kanıtlamaktadır. Harun Yahya mahlasıyla çıkarılan bu kitapların, çokça dillendirilen, "Evanjelik yaratılışçı vakıfların kitaplarının çevirisinden ibaret" söylemi muhtemelen gerçeği yansıtmaktadır ki zaten Oktar'ın ICR bağlantısı, müritlerinden görevlendirdiklerinin sık sık onlarla irtibatta oldukları bilinmektedir. Oktar'ın yaptığı, aldıkları bu bilgileri ve materyalleri Kur'an ayetleri ile buluşturarak İslamî yaratılışçı söylemlere dönüştürmektir.

Solberg, Türkiye'deki evrim karşıtlığı ve yaratılışçı hareketleri, ABD'de olduğu gibi, siyasal bulmaktadır. Çünkü zaten Türkiye'de 1920'lerden beri okul kitaplarında okutulduğu halde çok az bilgi sahibi olunmuş, hem bir problem olmamış hem de zaten halk tarafından benimsenmemiştir. 1980 sonrası sağ iktidarla birlikte meselenin ön plana çıkarıldığı, siyasi gündem yapıldığını düşünmektedir. Sonrasında ise Oktar yine stratejik davranarak evrim karşıtlığını birlikte işlediği Darwinizm, materyalizm, komünizm gibi meseleler üzerinden ideolojik düzleme çekme yoluna gitmiştir. Ayrıca yaratılışçı söylemini Türkiye'nin hemen ardından uluslar arası pazara da açmış olarak meseleden kendisi adına fazlasıyla kazanımla çıkmıştır.

3.1.4 Hareketin Bazı İnanç Esasları ve İbadet Pratiklerine Farklı Bakışları

Yeni Dini Hareket tarzı yapılanmaların belirgin özelliklerinden biri de toplumda yerleşik olan din anlayışına karşı çıkmalarıdır. Kavramın oluşumunda etkin görülen ve zikredilen "yeni" ifadesi de dini alanda mevcut bulunan geleneksel pek çok toplumsal unsura ve anlayışa eleştiri getirerek ortaya çıktıklarının bir ifadesidir.[307]Bu hareketlerin yeni bir hayat

---

[306] Anne Ross Solberg, a.g.e., s. 107.
[307] M. Ali Kirman, **Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi**, s. 64-65.

tarzı sunma iddiaları göz önüne alındığında yeni-farklı bir takım inanç ve ibadet pratikleriyle ortaya çıkmaları anlaşılırdır.

Adnan Oktar'ın ve müntesiplerinin uygulamaları ve söylemlerine baktığımızda Sünni Ortodoks İslami düşünce ve uygulamalarından farklı bir çizgi izlemekte oldukları görülmektedir. Tesettür, namaz, İslami kadın-erkek ilişkilerinin sınırları, eğlence anlayışları itibariyle mevcut toplumsal kabullerin sınırları dışında kaldıkları ve bu minvalde diğer cemaatlerden de ciddi eleştiriler aldıkları görülmektedir. Biz burada Adnan Oktar'ın Sünni-ortodoks çizgiden belirgin olarak ayrıştığını düşündüğümüz görüşlerinden tesettür, namaz ve kader konusundaki görüşlerine kısaca yer vereceğiz.

3.1.4.1 Kadının Tesettürü

Oktar grubunun en dikkati çeken ve eleştiri alan yönünün tesettür anlayışları ve uygulamaları olduğu söylenebilir. Oktar ve grubunda yer alan kadınlar Kur'an'da ve hadislerde emredilen ve bugüne kadar örfen de uygulanagelen tesettür sınırlarını farklı bir şekilde yorumlamaktadırlar. İslam dininde kadınlar için ekser ulema tarafından kabul edilen el, yüz ve ayak dışındaki yerlerin kapatılması, giyinilen giysinin kadının vücut hatlarını ve tenini belli etmeyecek kalınlık ve bollukta olması gerektiği şeklindeki ölçünün İslami bir ölçü olmadığı, bu vazedilen ölçünün İslam toplumlarında var olan hakim ataerkil yapıdan kaynakladığı şeklinde bir düşünce ileri sürmektedirler. İslam'da kadının tesettürüne dair yaklaşımlarının temellendirmelerine bakıldığında ayetleri -kendilerince- yorumlayarak bir hükme varmalarının yanında dinin temel kaynaklarından olan hadisler hususunda –mehdilik vb. konularda olduğunun tam aksine- oldukça eleştirel bir tavır takındıkları görülmektedir.

Adnan Oktar tesettürün farziyetine dayanak olarak kabul edilen Nur Suresi 31. ve Ahzab Suresi 59. ayetlerde 'başörtüsü' ifadesinin geçmediğini orada sadece 'göğüslerin örtülmesi' ifadesinin yer aldığını fakat ayetin 'bağnazlar' tarafından yanlış yorumlandığını iddia etmektedir. Ayetteki "humr" kelimesinin herhangi bir şeyi örtmek anlamına geldiğini, ayette ise baş ifadesi geçmediğinden, ayette kastedilen "üzerine bir şey vurulması istenen yer kadının göğüsleridir." Ayetin devamında kadınların, yanında mahrem yerlerini görmeleri sakıncalı olmayan kimseler zikredilir, yani ayetin devamı "kadınların ne kadar özgür olduklarını anlatır." Ayette kadınların kendi eşleri, kadına arzu duymayan erkekler ve kadınların henüz gizli yerlerini tanımayan çocukların yanında süslerini açabileceklerinin ifade edildiğini söyler ve burada "süslerden" kastedilenin ise kadının cinsel organ ve göğüsleri olduğunu iddia ederler. Oktar'a göre kadının örtmesi farz olan kısımları da yalnızca cinsel

organ ve göğüslerinden ibarettir. Süsler ifadesine kadının sadece göğüs ve cinsel organ kısmının nasıl dahil edildiğine dair bir dayanak ve açıklama vermemektedirler. Ahzab Suresinde kadınların gerekli gördükleri durumlarda, yani zarara uğramaktan çekindikleri durumlarda dekoltelerini kapatmaları icabederse bu durumda ayette geçen "cilbablarını üzerlerine alsınlar" emrine uygun olarak "geçici olarak çarşafla tamamen örtünmeleri gerektiği bildirilmiştir." Hatta riskin durumuna göre kadının yüzünü bile kapaması gerekebilir şeklinde bir düşünceye sahiplerdir. Hz. Peygamber döneminde münafık ve müşrikler mümin kadınları sözle ve tavırla rahatsız etmeleri dolayısıyla kadınlar, rahatsız edilecekleri bir ortama girdiklerinde baştan aşağı hiçbir yerleri görünmeyecek, 'vücut hatlarını belli etmeyecek şekilde, kıyafetleriyle bilinip diğerlerinden ayrılmaları için' giyindikleri aktarılmaktadır.[308]

Tesettürle ilgili ayetleri farklı yorumlamanın yanında, tesettüre dair hadislerin ise ayetlerle uymayan, 'mantık bozuklukları ve çelişkiler içeren' uydurma hadisler olduğunu iddia ederler. Ayrıca "Kur'an'da başörtüsü farzmış gibi gösterenler" diye ifade ettiği kendince "bağnazlar" dediği dini zorlaştıran kimseler, milyonlarca kadının dinden uzaklaşmasına sebep olmuşlardır. Oktar'a göre bu iddia edilen hüküm, Allah'ın dininin kolay olduğunu ifade eden birçok ayet ve Peygamberin de "Kolaylaştırın, zorlaştırmayın…" hadisi ile açıkça çelişmektedir. Bunun yanında kadının tesettürüne dair ortaya çıkan dini yorumlamalarda erkeklerdeki kıskançlık duygusunu da etken olarak göstermektedirler. Aslında erkeklerin Allah emrettiği için değil kadını diğer erkeklerden kıskandıkları için de örtünmeleri gerektiği iddiasında bulunduklarını düşünmekte, dillendirmektedirler.

3.1.4.2 Namaz

Adnan Oktar'ın namaz konusundaki fikri sabah ve akşam olarak günde 2 vakit olduğu şeklindedir. Gruptan ayrılanların ifadelerine göre, Oktar'a göre namaz kılarken örtünme şartının gerekli olmadığı şeklindedir. Oktar diğer yaklaşımlarında olduğu gibi grubun dışa dönük söylemlerinde bu farklı düşüncelerini dillendirmeyi pek tercih etmemektedir. Dolayısıyla grup içindeki uygulamalar, grup dışında dillendirilmemektedir. Televizyon kanalında yaptığı programlarda namazdan bahsederken 2 vakittir 3 vakittir diye açık açık söylemez fakat ayetler üzerinde yorumlamalarında 2 ve 3 vakti özellikle vurgulamaktadır. Özellikle namazdan sonraki tesbihatın farz olduğu vurgusunu yapmaktadır:

---

[308] "Nur Suresi 31. Ayette başörtüsünden bahsedilmemektedir", (YT: 30 Nisan 2017), https://www.youtube.com/watch?v=soMQtIKt6MI, (ET: 15. 03. 2018).

> “Namazdan sonraki tesbihat farzdır. Açıkça bir farz var burada. Güneşin doğuşundan önce hamd ile tesbih et, farz. Batışından önce hamd ile tesbih et, yani ikindi farz. Burada apaçık bir farz var kaale almıyorlar. Kuranda insanların önem vermediği bir farz. Namazda başörtüsü olmadığı halde başörtüsüne çok titiz. Bu Allahın hükmü ondan haberi bile yok. Mesela çarşaf Allah’ın hükmü. Çarşaf farz, çarşaf mücadelesi neden demiyorsun diyemezsin çünkü nefsine ağır geliyor. Başörtüsü diye bir hüküm yok kuranda onu nerden çıkarıyorsun. Zorla onu hüküm haline getirmeye çalışıyor. Gecenin bir bölümünde de secdenin arkasından onu tesbih et. Yani akşam namazı. Sonrasında hamd ile tesbih et, secdeler arkasından. Namazdan sonraki tesbihat farz. Sünnet diyorlar. Peygamber demiyor Allah diyor. Nasıl sünnet oluyor bu farz. İster yaparsın ister yapmazsın diyor. Nasıl ister yaparsın ister yapmazsın.”[309]

Oktar burada namazdan ziyade tesbihatın farziyeti üzerine durmaktadır. Gruptan ayrılmalar yolu ile dışarıda dillendirilmiş olan 2 vakit namaz söylentilerine karşı kendisiyle yapılan röportajlarda ‘namazın tabiî ki 5 vakit olduğu’ şeklinde ifadelerde bulunmakta, bu iddiaları kabul etmemektedir.

3.1.4.3 Kader İnancı

Adnan Oktar ve müntesiplerinin kader konusundaki yaklaşımları oldukça farklıdır. Oktar’ın kader ve kaza ile ilgili görüşleri onun maddenin gerçekliğine yüklemiş olduğu anlamla bağlantılıdır. Oktar, dışarıda maddi bir gerçekliğin varlığını kabul etmemekte, gördüklerimizin ise zihinsel gerçeklikler olduğunu iddia etmektedir. Dolayısıyla bizim dışarıda gerçekleştiğini düşündüğümüz hadiseler aslında gerçekleşmemektedir. Örneğin rüyanda bir elma yiyorsun fakat gerçekte bir elma yeme durumun söz konusu değil. Aynen bunun gibi dışsal gerçeklikler de gördüğümüz rüyalar gibidir. Bununla bağlantılı olarak insanın fiillerinden sorumlu olması noktasında bir cüz’i iradeye sahip olduğu görüşünü kabul etmezler. Sen bir şey yaptığını zannedersin ama aslında onu yapan Allah’tır. Bedir savaşında nazil olan; “…Attığından onu sen atmadın biz attık…” mealindeki ayeti buna delil olarak gösterirler.

---

[309] “Namazdan sonraki tesbihat farzdır.”, (YT: 25 Aralık 2012), https://www.youtube.com/watch?v=9Y8CsDALVQY, (ET: 13. 04. 2019).

SONUÇ

Son yıllarda oldukça hızlı bir değişimin yaşandığı dünyada insanların beklentileri ve talepleri de değişmiş, yaşanan bu hızlı değişim toplumu oluşturan bireyi, bireyin ihtiyaçlarını, beklentilerini de değiştirmiştir. Birey bu ihtiyaç ve beklentilerine cevap bulmak üzere yeni arayışlara yönelmiştir. Daha öncesinde bireyin anlam arayışında onu tatmin eden düşünsel çabalar, dini yapılanmalar ve sosyal hareketlerin yetersiz kalması/tatmin edememesi, o anlam arayışını karşılayamaması neticesinde, doğal olarak bu hareketlere olan ilgi azalmış, birey yeni arayışlara yönelmiştir. Bunun doğal bir neticesi olarak toplumsal yapının bir parçası olan birey yapıyı dönüştürmüş, toplumsal yapı, bünyesinde bireyin bu ihtiyacına cevap olacak yeni toplumsal hareketlilikler ortaya çıkarmıştır.

Yeni dini hareketler dediğimiz oluşumlar da modern dünya içinde, geleneksel dini oluşumlara kıyasla, farklı inanç ve uygulamaları, kullandıkları farklı tebliğ yöntemleri, farklı hayat tarzı ve değer yargıları ile modern insan için alternatif bir yaşam alanı sunmuştur. Birey bu oluşumlara üye olarak kimi zaman hayatına anlam katıp, eşyaya dair dini ve felsefi bir görüş edinip, kendisine sağlıklı bir sosyal alan edinebildiği gibi, kimi zaman da zararlı bir oluşuma tesadüf edip, bir süre sonra kendisini istese de içinden çıkamayacağı bir yapının içinde bulup, ağır bedeller ödemek durumunda kalmıştır. Bu çerçevede çalışmamıza konu olan Adnan Oktar Hareketi de 1980'li yıllarda Türkiye'nin değişen toplumsal yapısında, dönemin kendine özel siyasal, ekonomik ve toplumsal şartlarında ortaya çıkmış, farklı söylemleri, inançları, uygulamaları ve tebliğ yöntemleri ile küçük bir azınlığa hitap etmiş, çeşitli evrelerden geçerek geldiğimiz noktada 40 yılını tamamlamış bir harekettir.

Grubun dışa kapalı bir yapıda olması yanında kendisine eleştirel yaklaşan herhangi bir tavır karşısında gerek hukuk yoluyla gerekse şantaj gibi illegal yollarla yıpratıcı uygulamaları kullanmaları gibi nedenlerle veya belki de hareketin geldiği noktada hareket liderinin ve "kedicik" olarak adlandırılan kadın müritlerin popüler şarkılar eşliğinde müstehcen dansları ve komik ifadeleri üzerinden tamamen eğlence malzemesine dönüşmüş olması nedeniyle, pek de yaklaşılmak istenmeyen bir mesele olmuş, dolayısıyla Türkiye'de herhangi bir serbest ve akademik bir çalışmaya da konu edilmemiştir.

Adnan Oktar ve Hareketi Türkiye'deki dini oluşumlar içerisinde oldukça farklı bir yerde durmakta, tarikat, cemaat kategorizasyonları içerisine rahatlıkla oturtabildiğimiz diğer grupların aksine mevcut oluşumlardan herhangi birine dahil edilmesi isabetli görünmemektedir. Grup biryandan söylemleri ve faaliyetlerinde kendilerine dini bir profil

çizmekte iken, diğer yandan kendisini dışarıya sunuş biçimi itibariyle, dinden uzak, seküler bir görüntü sunmaktadır. Bu noktadan baktığımızda din temeli ve dini söylemleri itibariyle dini bir oluşum olarak incelediğimiz Adnan Oktar Hareketini konumlandırma adına en fazla benzerlik noktasını, Avrupa ve ABD'de sayıları yüzlerle ifade edilen, Yeni Dini Hareketler dediğimiz oluşumlar üzerinde yakalayabileceğimizi gördük. Biz de Oktar grubunu analiz ederken bizdeki dini grup tiplerinden birine yerleştiremediğimiz için Batı'daki YDH tarzı yapılanmalar üzerine yapılan tasniflendirmeler üzerinden gitmeyi daha uygun bulduk.

Din sosyologları ve dinler tarihçileri Yeni Dini Hareketleri incelerken daha somut ve anlaşılır hale getirmek, karşılaştırma yapmayı kolaylaştırmak adına YDH'lerin belirgin ortak noktaları üzerinden birtakım tipolojiler geliştirmişlerdir. Araştırmacılar YDH'leri dayandıkları köken üzerinden, mevcut düzene, dünyevi/sosyal olana karşı duruşlarına göre ve bir de müntesiplerinin manevi ilerleyişleri, eğitimleri için uyguladıkları yöntemlere göre sınıflandırma yoluna gitmişlerdir. Adnan Oktar hareketini de karşılaştırma ve daha iyi anlama adına bu kriterler üzerinden analiz edebiliriz. Batı'da YDH'ler ele alınırken, dayandıkları köken itibariyle Hristiyanlık kökenli veya Hristiyanlık dışı Uzakdoğu dinleri kökenli olarak sınıflandırılırlar. Bu hareketler içinden çıktıkları dini yapıya bir itiraz içindedirler. Bağlı oldukları dinin bazı uygulama ve yorumlarını kabul etmezler fakat yeni hareketin inanç esaslarını içinden çıktıkları dinin inanç esaslarından alırlar. Oktar Hareketi için de İslam kökenli olarak ortaya çıkmış, fakat süreç içinde İslam'ın –helal, haram, farz gibi zaruratı diniyyeden olan- temel kabullerini dikkate alacak olursak, ana çizgisinden oldukça sapma göstermiş olduğunu söyleyebiliriz. Sünni ortodoks İslam çizgisinin birçok uygulamasını, yorumunu reddetmekte, seçmeci bir tutumla yaklaşmakta, beğenmediği kısımlara kendi yorumunu getirerek aslında böyle anlaşılması gerekirdi, bugüne kadar hep yanlış anlatmışlar, saptırmışlar şeklinde bir tavır sergilemektedir. Hareketin kendisini nasıl/nerede tanımlamış/konumlandırmış olduğu önemli olmakla birlikte, İslam dini nezdinde inanılması zaruri olan esaslar noktasından bakıldığında İslam dairesi sınırlarını zorladığını söyleyebiliriz.

YDH'lere dair yapılan tasniflendirmelerden dünyaya, mevcut düzene olana yaklaşımları üzerinden baktığımızda; mevcut düzeni, dünyevi ve sosyal olanı kabul noktasında, dünyadan el etek çekme şeklinde asosyal bir tavır içinde olanların aksine Oktar Hareketi dünya ile son derece barışık görünmektedir. Mevcut düzeni kabul etmekte ve dünya nimetlerinden faydalanma noktasında bir karşı duruş yoktur, fakat sosyalite anlamında bir kısıtlılık, grubun dışına karşı zihni bir karşıtlık ve dışlayıcılık tavrı söz konusudur. Zaten grup üyelerinin motivasyonu, dolayısıyla gruba devamlılığı ancak bu şekilde bir tecrit stratejisi ile

mümkündür. Aktif olarak grup içinde olanların dışarı ile irtibatı grup çıkarları içindir ve görev olarak yapılmaktadır.

Bu hareketlerin üyelerinin gelişimleri için uygulamayı düşündükleri manevi ve ahlaki gelişim metotları bağlamında baktığımızda, Oktar grubu, içsel manevi aydınlanmayı lidere sağlam bir teslimiyetle ve hayatının her alanında tavizsiz bir yaşam biçimi ile ulaşılacağını savunan gruplar kategorisinde ele alınabilir. Oktar'ın grup üyeleri üzerindeki otoritesi karizmatik bir otoritedir. Grup üyeleri Oktar'ın Mehdi olduğuna inandıkları için, Oktar söylediklerinin referansı ilahi kaynaklıdır onlara göre. Bir şey zahiren mantıklı görünmese dahi batınen bir hikmeti olduğu düşüncesine inandırılmışlardır. Örneğin grup içindeki akıl almaz noktalara herhangi bir itiraz geldiğinde "Hızır Kıssası" hatırlatması yapılır. Bu hareket içinde lidere itaat noktasında oldukça ikna edici bir argümandır.

Yeni dini hareket tarzı yapılanmalar, sayıları oldukça fazla, dışarıdan görüntüleri, sahip olduğu köken itibariyle veya ideolojik duruş olarak farklı olsalar da belirgin ortak özellikleri olduğundan bahsetmiştik. Bu bağlamda YDH'lerde en belirgin özelliklerinden biri olan karizmatik bir lider etrafında oluşmuş olmalarıydı. Adnan Oktar da etrafındaki gençler üzerinde baştan beri karizmatik bir otoriteye sahiptir. Müntesipleri onun beklenen mehdi olduğuna inanırlar. Oktar'ın tavırları da bu yöndedir. Gerek kullandığı sevgi sözcükleri gerek özel ilgisi gerekse de konuşmasına katmış olduğu ilahi hava müritleri üzerinde son derece etkilidir. İlahi bağlantısı vasıtasıyla gelecekten haber verdiği şeklinde de bir inanç mevcuttur ki, sitelerinde özel olarak "Adnan Oktar Ne Demişti Ne Oldu" şeklinde bölümlerle onun ferasetini vurgulamaya çalışmaktadırlar. Ayrıca kendisi sık sık söylediği şeylerin bilgisinin kaynağının ledünni olduğunu sık sık vurgular. "Daha fazlasını söyleyemem, söylersem helak olursunuz" ifadelerini de ekler.

YDH'lerdeki hareketin karizmatik bir lider öncülüğünde/etrafında oluşma özelliği gibi önemli bir benzerlik de gruba üye kazanma metotlarında görülmektedir. YDH'lerin oluşumunda lider ilk ortaya çıktığında, grubu oluştururken ya büyük kitleleri hedefler ve toplumun en alt tabakasında olan, ezilmiş, maddi manevi bir mahrumiyet içinde olan kişilere yönelir, ya da kısa sürede güçlenmeyi hedefler ve toplumun üst kesiminden olan eğitimli ve zengin kesimine yönelmek şeklinde bir yol izlemektedir. Adnan Oktar'ın grubu oluştururken izlediği metot toplumun üst kesiminden, eğitimli ve zengin olan kesimine yönelme şeklinde olmuştur. Ve bunda başarılı da olmuş, çok kısa sürede ciddi bir güce ulaşmıştır. Oktar sadece zenginlik noktasında değil, ülkenin ekonomik, siyasi ve askeri anlamda sözü geçen

noktalarında olan ailelerin çocuklarına yönelmiştir. Ayrıca YDH'lerin tümünde olduğu gibi Oktar'ın da hedefinde lise ve üniversite düzeyindeki kendine ve hayata dair sorgulama dönemlerinde olan gençler olmuştur.

Bu gençlerin diğer bir ortak özelliği iyi giyimli, iyi görünümlü, yabancı dil bilen, seçkin eğitim kurumlarında yetişmiş olmalarıdır. Oktar'ın müntesiplerini fiziken iyi görünümlü 'güzel' ve 'yakışıklı' gençlerden seçmesi, hareketin estetik anlamda dışarıya karşı görüntüsünü belli bir düzeyin üzerinde tutmak istemesindendir. Aynı zamanda bu özellik gruba yeni üye dahil etmede kadın – erkek ilişkileri üzerinden bir yol izlenmesi nedeniyle bir grup stratejisi olması açısından da önemlidir.

Bu gençlerin hem aileleriyle hem de sosyal çevreleriyle ilişkileri tedricen kesilmiştir. YDH'lere katılan gençlerin aileleri ile ilişkileri meselesi ayrıca bir çalışma ile üzerinde durulması gereken bir tarafıdır. Hareketin içindeki gençler aileleriyle ya hiç görüşmüyorlar ya da yılda birkaç kere ve ancak yanlarında hareketin içinden birilerinin gözetimi altında görüşebiliyorlar. Ailelerin ortak ifadeleri, bu görüşmeler esnasında çocuklarıyla hiçbir şekilde yalnız kalamadıkları şeklinde. Ailelerin şikayet etmeleri, Oktar'a yönelik dava açmaları gibi durumlarda, bu gençlerin ailelerini bilhassa gayri ahlaki, yüz kızartıcı suçlamalarla suçlama şeklinde ifadeler vermeleri ayrıca dikkat çekicidir.

YDH'lerde görülen bir diğer ortak özellik dünyanın sonuna dair inançlarındaki benzerlikler üzerinedir. YDH'lerin hemen hepsinde dünyanın son dönemlerinde olunduğu, kıyametin yaklaştığı, dünyanın gitgide daha da kötüleştiği, zulmün her yanı sardığı inancı Oktar hareketinde de oldukça yoğun olarak işlenmektedir. Dünyanın tüm bu kötü halden kurtulması için, gelecek olan kurtarıcı/Mehdi tüm zulümleri ortadan kaldıracak, dünyada adaleti tesis edecek, dünyayı barışla donatacaktır. İnsanlar dünyadaki bu karanlıktan uzak kalmak için bu büyük kurtarıcının safında yer almalıdır. Zulmün ortadan kalkıp barış ve esenliğin hakim olacağı şeklindeki söylemlerine altın çağ söylemi; bu yaşanacak barış sürecinin 1000 yıl süreceği şeklindeki inanca ise binyılcılık denilmektedir. Oktar hareketi de bu yöndeki inançları dolayısıyla altın çağ söylemine sahip ve binyılcı/milenyalist hareketler içerisinde yer almaktadır. Bu inancın merkezinde yer alan bir kurtarıcı mehdi beklentisi nedeniyle ise Oktar grubu mesiyanik özellikte bir gruptur ve mesiyanik hareketler içerisinde yer almaktadır.

Oktar hareketi de tüm diğer YDH'ler gibi dışlayıcıdır. Bu kötüye gidişten ancak kendisine bağlı olan seçilmiş insan topluluğunun kurtulacağını söylerler. Grup içindekiler "mehdinin talebeleriyiz, hocamız mehdi" inancı ile motive olmakta, yaptıkları her şeyin "cihad" olduğuna inandırılmışlar, bu şekilde motive edilmişlerdir. Mehdinin safında yer

alanlar için -gruptakiler Oktar'ın mehdi olduğuna kesin olarak inanırlar- Kur'an ve hadislerde birçok müjdelerin olduğu vurgulanmaktadır. Oradan ayrılanlar için ise münafıklık, yalancılık gibi birçok manevi ithamın yanında, eşcinsellik, ahlaksızlık gibi rencide edici suçlamalarda bulunulmaktadır.

Oktar ve hareketinin bir diğer önemli özelliği de mevcut İslamî pratikleri kabul etmeme, oldukça farklı yorumlama biçimindedir. Tesettüre yaklaşımı, namaza, kaza ve kadere karşı olan tutumu bunu göstermektedir. Yine gündelik pratikler anlamında da İslami anlayışla çelişen uygulama ve söylemleri de bu şekildedir. Bu anlamda da diğer İslami oluşumlardan farklı bir yerde konumlandırılmasına neden olmaktadır.

Bu çalışmada, harekete dair bir adlandırma çalışması yaparken, farklı yönleriyle ele almaya çalıştığımız Oktar Hareketinin, söylemlerinin ve ilgilendikleri alanların genişliği, grubun kapalılığı gibi nedenlerle elbette ki oluşum tüm yönleriyle ele alınamamıştır. Fakat hem konuya dair bir başlangıç olması adına, hem de hareketin bütününe dair bir resim sunmak adına fazla derinleşmeden, mümkün olduğunca farklı yönlerine de işaret edilmeye çalışılmıştır. Oktar grubu yaşayan bir grup olduğu, devam eden bir yargı süreci olduğundan, ortaya çıkan yeni bilgiler, yeni verilerle bu olayın nereye evrileceği zamanla görülecektir. Dün ne olduğu tam olarak tanımlanamamakla birlikte, İslam'ı yorumlayışı oldukça farklılaşan 'İslami' bir grup/tarikat/cemaat olarak görülürken, gerçekleştirilen operasyonla birlikte bugün geldiğimiz noktada bir suç örgütü olarak adlandırılmaya başlanmıştır. Hareketin bu değişim ve dönüşümleri dikkate alınarak; yapılanmanın çeşitli evreleri, müntesiplerin özellikleri, üyelik biçimleri, ailelerle ilişkiler, hareket içinde üyelere yüklenen cinsiyet rolleri, dini-siyasi-bilimsel çalışmalarının analizi ve benzeri birçok farklı açıdan incelendiğinde alana dair ortaya önemli çalışmalar çıkacaktır.

Son olarak çalışmamız süresince yaptığımız taramalarda Din Sosyolojisi alanında özellikle çeşitli dini gruplar üzerine yapılan çalışmaların yok denecek kadar az olduğunu gördük. Bu alanda yapılacak –özellikle sahaya dönük- çalışmalar dinin/dini yapılanmaların ciddi bir işlevsellik ve etki alanına sahip olduğu toplumumuzda hem birey- din- toplum ilişkisini anlama ve anlamlandırma noktasında hem de alana yönelik ciddi bir katkı olacağı inancındayız. Ayrıca yapılacak bu saha araştırmalarının-belki de en önemli kısmı- Türk akademisindeki Din Sosyolojisi alanındaki çalışmaları özgün bir hale getirecek ve bir bilim dalı olarak da işlevsel hale getirecek olmasıdır.

KAYNAKÇA

Kitaplar:

Akyüz, Niyazi: **Dinin Örgütsel İklimi Dini Gruplar**, Ankara, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2007.

Arslantürk, Z. ve Akyüz, N.: **Din Sosyolojisi II, Sosyal Dinamik Bünye Analizleri**, İstanbul, Çamlıca Yay., 2015.

Arslantürk, Z. ve Amman, M. Tayfun: **Sosyoloji: Kavramlar-Kurumlar-Süreçler-Teoriler,** İstanbul, Çamlıca Yay., 2014.

Aydın, Mustafa: **Sistematik Din Sosyolojisi**, İstanbul, Açılım Kitap, 2014.

Batuk, Cengiz: **Tarihin Sonunu Beklemek: Ortadoğu Dinlerinde Eskatoloji Mitosları**, İstanbul, İz Yayıncılık, 2003.

Berzencî, Muhammed b. Resul el-Hüseynî: **Kıyamet Alametleri**, terc. Naim Erdoğan, İstanbul, Pamuk Yayınları, 1983.

Çakır, Ruşen: **Ayet ve Slogan**, İstanbul, Metis Yay., 1990.

Demir, Ö. ve Acar, M.: **Sosyal Bilimler Sözlüğü**, İstanbul, Ağaç yay., 2012.

Efe, Adem Efe: **Dini Gruplar Sosyolojisi (Isparta Örneği)**, İstanbul, Dönem Yayınları, 2013.

Enroth, Ronald: **Tarikatlar ve Yeni Dinler**, çev. Levent Kınran, İstanbul, Yeni Yaşam Yayınları, 1998.

Güç, Ahmet: **Satanizm: Şeytana Tapınmanın Yeni Adı**, İstanbul, Alfa Yayınları,1999.

Günay, Enver: **Din Sosyolojisi Dersleri**, Kayseri, Erciyes Üniversitesi Yayınları, 1996.

Günay, Ünver: **Din Sosyolojisi Dersleri**, 2. b., Kayseri, Erciyes Üniversitesi Yayınları, 1996.

Hogg, Michael: **Sosyal Psikolojik Açıdan Grupta Bütünleşme**, çev. Aliye Mavili Aktaş, İstanbul, Sistem Yayıncılık, 1997.

İmam Nevevi, **Riyâzü'sSâlihîn**, terc. ve şerh: M. Yaşar Kandemir, İsmail L. Çakan, Raşit Küçük, İstanbul, Erkam Yayınları, 2001.

Katar, Mehmet: Yehova Şahitleri, **Yaşayan Dünya Dinleri**, Ed. Şinasi Gündüz, Ankara, 2007, s. 411-418.

Kirman, M. Ali: **Din Sosyolojisi Sözlüğü**, Adana, Karahan Kitabevi, 2016.

Kirman, M. Ali: **Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü**, İstanbul, Rağbet Yayınları, 2004.

Kirman, M. Ali: **Türkiye'de Bir "Yeni Dini Cemaat" Örneği Olarak Süleymancılık**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anakara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2000.

Kirman, M. Ali: **Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi**, Ankara, Birleşik Dağıtım Kitabevi, 2010.

Köse, Ali: **Milenyum Tarikatları: Batı'da Yeni Dini Akımlar**, İstanbul, Timaş Yayınları, 2011.

Köse, Ali: **Neden İslam'ı seçiyorlar: Müslüman Olan İngilizler Üzerine Psiko-Sosyal Bir İnceleme**, İstanbul, İSAM yayınları, 1997.

Mensching, Gustav: **Dini Sosyoloji**, çev: Mehmet Aydın, Konya, Din Bilimleri Yayınları, 1994.

Özkan, Ali Rafet: **Kıyamet Tarikatları: Yeni Dini Hareketler**, İstanbul, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2006.

Solberg, Anne Ross: **The Mahdi Wears Armani: An Analysis of Harun Yahya Enterprise**, Huddinge, Södertörns Högskola, 2013.

Tekin, Mustafa: **Din Sosyolojisi**, İstanbul, Rağbet Yayınları, 2016.

Uluç, Özlem: **Yeni Dini Hareketler**, İstanbul, Yarın Yayınları, 2013.

Wach, Joachim: **Din Sosyolojisi**, çev. Ünver Günay, Kayseri, Erciyes Üniversitesi Basımevi, 1990.

Yahya, Harun, **Canlılarda Fedakarlık ve Akılcı Davranışlar**, İstanbul, Vural Yayıncılık, 1999.

Yahya, Harun: **Altınçağ**, İstanbul, Vural Yayınları, 1999.

Yahya, Harun: **DNA'daki Yaratılış Mucizesi**, İstanbul, Vural Yayıncılık, 2000.

Yahya, Harun: **Doğadaki Tasarım**, İstanbul, Vural Yayıncılık, 1999.

Yahya, Harun: **Evrim Aldatmacası**, İstanbul, Vural Yayıncılık, 1997.

Yahya, Harun: **Hormon Mucizesi**, İstanbul, Vural Yayıncılık, Mayıs: 2001.

Yahya, Harun: **Hz. İsa ve Mehdi Bu Yüzyılda Gelecek**, İstanbul, Araştırma Yayıncılık, 2010.

Yahya, Harun: **İslam ve Budizm**, İstanbul, Araştırma Yayıncılık, 2002.

Yahya, Harun: **İslam ve Karma Felsefesi**, İstanbul, Kültür Yayınları, 2002.

Yahya, Harun: **Mehdi ve Altınçağ: İslam'ın Dünya Hakimiyeti**, İstanbul, Nasajans, t.y.

Yahya, Harun: **Protein Mucizesi**, Vural Yayıncılık, İstanbul, Mart: 2001.

Yahya, Harun: **Sivrisinek Mucizesi**, Vural Yayıncılık, İstanbul, Kasım: 1997.

Yahya, Harun: **Sohbetler-1**, Ankara, Araştırma Yayıncılık, 2011.

Yahya, Harun: **Termit Mucizesi**, Vural Yayıncılık, Ekim: 2000.

Yahya, Harun: **Tohum Mucizesi**, İstanbul, Vural Yayıncılık, 2000.

Yahya, Harun: **Yahudilik ve Masonluk**, İstanbul, Araştırma Yayınları, 1987.

Yakup, Adem: **İslam ve Budizm**, İstanbul, Güneş Yayıncılık, İstanbul, 2003.

Yakup, Adem: **İslam ve Karma Felsefesi**, İstanbul, Güneş Yayıncılık, 2003.

Zuckerman, Phil: **Din Sosyolojisine Giriş**, çev. İhsan Çapcıoğlu, Halil Aydınalp, Ankara, Birleşik Kitabevi, 2006.

Makaleler:

Baş, Eyüp: Binyılcılık ve Osmanlı Toplumunda Hicri Milenyum Kıyamet Beklentisi ile İlgili Bazı Veriler, **Dini Araştırmalar**, cilt: VII, sayı: 21, 2005, s. 163- 177.

Bilgin, Vejdi: "Çağdaş Bir Fenomen: Yeni Dini Hareketler", **Din Sosyolojisi**, Ed. Mehmet Bayyiğit, Konya, Palet Yayınları, 2013, 305-333.

Dawson, Lorne L.: "Yeni Dini Hareketlerin Katılımcıları ve Nedenleri", çev. Elif Emirahmetoğlu, **Yeni Dini Hareketler: Tarihsel, Teorik ve Pratik Boyutlarıyla**, Ed. Turan, S., Sancar, F., İstanbul, Açılım Kitap, 2014, s. 207-228.

E. BurkeRochford, “Yeni Dini Hareketlerin Organizasyonu ve Liderliği”, çev. Merve Seyis, **Yeni Dini Hareketler: Tarihsel, Teorik ve Pratik Boyutlarıyla,** Ed. Turan, S., Sancar, F., İstanbul, Açılım Kitap, 2014, s. 141-175.

Efil, Şahin: “Kur’an-Bilim İlişkisinin Olabilirliği ve Meşruiyeti Sorunu”, **Ekev Akademi Dergisi**, Yıl: 8, sayı: 21, Güz 2004, s. 25-38.

Fığlalı, Ethem Ruhi: “Mesih ve Mehdi İnancı Üzerine (Mezhepler Tarihi Açısından Bir Bakış”, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, c. XXV, 1981, s. 179-214.

Kara, İsmail: “İslam ve Pozitivizm”, **Bilgi, Bilim ve İslam(I-II)**, İstanbul, Ensar Neşriyat, 2005, s. 175-181.

Kılıç, A. Faruk: “Din Sosyolojisinde Dini Grup Tipolojileri”, **Değerler Eğitimi Dergisi**, cilt: 5, sayı: 13, 2007, s. 37-58.

Kirman, M. Ali: “Yeni Dini Hareketler: Tanım ve Kapsam”, **Yeni Dini Hareketler: Tarihsel, Teorik ve Pratik Boyutlarıyla,** Ed. Turan, S., Sancar, F., İstanbul, Açılım Kitap, 2014, s. 13-26.

Kirman, Mehmet Ali: “Küresel Bir Olgu Olarak Din Değiştirme ve Aile Kurumuna Etkisi”, **Dini Araştırmalar**, cilt: VI, sayı: 17, 2003, s. 269-280.

Kutluer, İlhan: “İslam ve Bilim Tartışmalarında Temel Yaklaşımlar”, **Bilgi, Bilim ve İslam(I-II)**, İstanbul, Ensar Neşriyat, 2005, s. 149-162.

Madelung, Wilfred: “İslami Millenializm”, **Mesihi Beklerken: Mesihçi ve Millenarist Hareketler**, çev. Ali Coşkun, İstanbul, Rağbet Yayınları, 2003.

Özkan, Ali Rafet: “Seküler Dindarlık Biçimler: Yeni Dini Hereketler”, **Sekülerleşme ve Dini Canlanma**, Haz. Ali İsra Güngör, Ankara, Türkiye Dinler Tarihi Derneği Yayınları, 2008, s. 307-322.

Özkan, Ali Rafet: “Teosofi ve Yeniçağ Hareketi”, **Dinler Tarihi Araştırmaları-I**, Ankara: Dinler Tarihi Derneği Yay., 1998, s. 193-222.

Özkan, Ali Rafet: “Türkiye’de Yeni Dini Hareketlerle İlgili Çalışmalar”, **Türkiye’de Dinler Tarihi(Dünü, Bugünü ve Geleceği),** Ankara, Türkiye Dinler Tarihi Derneği Yayınları, 2010, s. 416-429.

Özkan, Ali Rafet: "Yeni Dini Hareketlerin Ortaya Çıkış Sebepleri ve Temel Karakteristikleri", **Yeni Dini Hareketler: Tarihsel, Teorik ve Pratik Boyutlarıyla**, Ed. Turan, S., Sancar, F., İstanbul, Açılım Kitap, 2014, s. 27-46.

Sarıkçıoğlu, Ekrem: "Mehdi", Diyanet İslam Ansiklopedisi, c. 28, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara, 2003, 369-371.

Sarıkçıoğlu, Ekrem: "Sayentoloji Mezhebi Kurucusu ve Öğretisi(I)", **Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,** sayı: 1, 1986, s. 3-39.

Sarıkçıoğlu, Ekrem: "Sayentoloji Mezhebi Kurucusu ve Öğretisi(II)", **Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, sayı: 2, 1987, s. 3-34.

Sarıkçıoğlu, Ekrem: "Yeni Dini Akımlar", **Dinler Tarihi Araştırmaları-II**, Ankara, 2000, s. 81-87.

Turan, Süleyman- Sancar, Faruk: **Yeni Dini Hareketler: Tarihsel, Teorik ve Pratik Boyutlarıyla,** İstanbul, Açılım Kitap, 2014.

Turan, Süleyman: "Yeni Dini Hareketlerle ilgili Türkiye'deki ve Batı'daki Literatür Üzerine", **Yeni Dini Hareketler: Tarihsel, Teorik ve Pratik Boyutlarıyla**, Ed. Turan, S., Sancar, F., İstanbul, Açılım Kitap, 2014, s. 335-410.

Türk, H. Bahadır: "Tuhaf Bir Hikaye: Adnan Hoca ve Toplumsal Cinsiyet Temelleri", **Toplum ve Bilim**, sayı: 133, 2015, s. 215-246.

Utku, Nihal Şahin: "Beklenen Kurtarıcı İnancının Siyasi-Dini İdeoloji Olarak Ortaya Çıkışı", **Beklenen Kurtarıcı İnancı**, Ed. Yusuf Şevki Yavuz, İstanbul, KURAMER Yayınları, 2017, s. 61-86.

Yavuz, Yusuf Şevki: "Mehdi", **Diyanet İslam Ansiklopedisi**, c. 28, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara, 2003, 371-374.

Yitik, Ali İhsan: "Hare Krişna Hareketi", **D.E.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi**, sayı: 13-14, 2001, s. 93-107.

Dergi ve Gazete Kaynakları:

"'Ben bir gericiydim' diyen Adnan Hoca açıklıyor: Neden Atatürkçü oldum?", **Tan Gazetesi**, 14 Kasım 1990.

"Adnan Hoca Kelepçeli", **Hürriyet**, 13 Kasım 1999.

"Adnan Hoca Konuşuyor: Gizli Bant Çözümleri", **Girişim Dergisi**, sayı: 49, Ekim: 1989.

"Adnan Hoca ve Ilıcak Hakkında Dava Açıldı", **Cumhuriyet Gazetesi**, 8 Temmuz 1986.

"Adnan Oktar'a saldırılar bitmek bilmiyor", **Mektup Dergisi**, sayı: 181, Şubat: 2000.

"Adnan Oktar'a Saldırılar Bitmiyor", **Mektup Dergisi**, sayı: 181, Şubat: 2000.

"Adnan Oktar'dan Mektup Var", **Mektup Dergisi**, sayı: 183, Nisan: 2000.

"Bizim haklarımızı ancak bizden bir gazete korur", **Yörünge Dergis**i, sayı: 34, Temmuz: 1991.

"Bizim haklarımızı ancak bizden bir gazete korur", **Yörünge Dergisi**, sayı 34, s. 33, Temmuz: 1991.

"General Grigorenko ve Adnan Oktar", **Altınoluk Dergisi**, sayı: 58, Aralık: 1990.

"Hani Adnan Oktar Suçluydu? ,**Mektup Dergisi**, sayı: 188, Eylül: 2000.

"İğrenç Adam", **Hürriyet Gazetesi**, 20 Kasım 1999.

"Nihayet. Adnan Hoca Kelepçeli: Yıllardır şantajla masum insanlara kan kusturan Adnan Hoca'nın çetesi, 2000 polisin yer aldığı gece yarısı operasyonuyla gözaltına alındı", **Hürriyet**, 13 Kasım 1999.

Koç, Yaşar Taşkın: "Ayın Ayıbı", **Anadolu Gençlik Dergisi**, sayı: 26, Mart: 2002.

Metiner, Mehmet: "İşte Adnan Hocanın Gerçek Yüzü", **Girişim Dergisi**, sayı: 49, Ekim: 1989.

Ömer Faruk Temur, "Adnanizm Cereyanına Dikkat!", **Girişim Dergisi**, sayı: 47, Ağustos: 1989.

Sabahnur Erdemli, "Adnan Hoca Zengin Çocuklarına El Atınca Gürültüsü Çok Oldu", **Günaydın Gazetesi**, 1 Ağustos 1986.

Şenlikoğlu, Emine: "Hani Adnan Oktar Suçluydu?", **Mektup Dergisi**, sayı: 188, Eylül: 2000.

Yılmaz, Büşra: "Masonların Bu Kini Neden?" **Mektup Dergisi**, sayı: 183, Nisan: 2000.

İnternet Kaynakları:

"Adnan Oktar 'Fetö Seyyittir' Adnan Oktar'ın FETÖ arasındaki sırrı", (YT: 4 Şubat 2018), https://www.youtube.com/watch?v=SqOqTzVkjiQ, (ET: 4 Şubat 2018).

"Adnan Oktar Gülen'e Kahtani demişti, şimdi anlamını açıkladı", (YT: 13 Ağustos 2016) https://www.youtube.com/watch?v=SwXbglaXC88, (ET: 20. 07. 2018).

"Adnan Oktar Kimdir?" http://www.harunyahya.org/bilgi/yazarHakkinda?pageNo=4, (ET: 22.04.2018)

"Adnan Oktar Vakit'e Kendini Anlattı", Vakit Gazetesi, 4 Haziran 2007. http://www.haber7.com/guncel/haber/245614-adnan-oktar-vakite-kendini-anlatti (ET: 20. 10. 2018)

"Adnan Oktar: Açılan davalara ne oldu, kaç kere tutuklandı?", https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-44884467 (ET: 15. 10. 2018)

"Adnan Oktar: Açılan davalara ne oldu, kaç kere tutuklandı?", https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-44884467 (ET: 15. 10. 2018)

"Adnan Oktar: Mehdi değilim.", Habertürk, (YT: 20 Aralık 2013) https://www.youtube.com/watch?v=fbsIvtOlf98 , (ET: 12. 12. 2017).

"Adnan Oktar: Mehdi değilim.", Habertürk, (YT: 30 Aralık 2013), https://www.youtube.com/watch?v=fbsIvtOlf98, (ET: 30. 11. 2017).

"Adnan Oktar: Nasıl Mason oldum?", (YT: 5 Aralık 2013), https://www.youtube.com/watch?v=avvWBPploS4, (ET: 16.06.2019)

"Adnan Oktar'dan olay yaratacak röportaj!" (YT: 08.03.2013) http://www.internethaber.com/adnan-oktardan-olay-yaratacak-roportaj-510784h.htm (ET: 05. 03. 2019)

"Adnan Oktar'ın İsrail Sevgisi", (YT: 19 Kasım 2012), https://www.youtube.com/watch?v=xB1_IySAlf4, (ET: 16. 06. 2019).

"Adnan Oktar'ın Mehdi misiniz? Sorusuna cevabı", (YT: 5 Nisan 2017), https://www.youtube.com/watch?v=74ZcDxqrPiM, (ET: 10. 06. 2018).

"Adnan Oktar'ın Mersin TV Ropörtajı", 5 Eylül 2008. www.harunyahya.org. (ET: 13. 12. 2017).

“Adnan Oktar’ın Villası Yıkılıyor”, Yenişafak, (YT: 4 Ekim 2018),https://www.yenisafak.com/gundem/adnan-oktarin-villasi-yikiliyor-3399857, (ET: 15.10.2018).

“Dünya artık altınçağa giriyor.!(Adnan Oktar)”, 19 Temmuz 2012, https://www.youtube.com/watch?v=wWjWQArOKxY, (19. 05. 2017).

“Hz. Mehdi ‘Ben Mehdi değilim’ diyecek.!”, (YT: 19 Şubat 2013), https://www.youtube.com/watch?v=x7X7cGDtla8, (ET: 05. 01. 2018).

“Maraş Aksu TV Ropörtajından Tecelliler (20 temmuz 2008)”, www.harunyahya.org, (ET. 28.04. 2018).

“Müslüman bakımsız ve itici değil kaliteli olmalıdır.!”, 25 Kasım 2013, https://www.youtube.com/watch?v=ApvvCpgx82I, (ET: 10.11. 2017).

“Nur Suresi 31. Ayette başörtüsünden bahsedilmemektedir”, 30 Nisan 2017. https://www.youtube.com/watch?v=soMQtIKt6MI, (ET: 15. 03. 2018).

“Oktar’ın Nasıl Mason Olduğu Ortaya Çıktı”, Yeni Akit, 26 Temmuz 2018, https://www.yeniakit.com.tr/haber/oktarin-nasil-mason-oldugu-ortaya-cikti-497386.html, (ET: 16.06.2019).

“Sayın Adnan Oktar’ın Çay TV Ropörtajından, 23 Temmuz 2008”, www.harunyahya.org. (ET: 25. 03.2018)

Candaş Tolga Işık, “Bunun Adı Adalet Değil”, Posta Gazetesi, 12 Temmuz 2018, http://www.posta.com.tr/yazarlar/candas-tolga-isik/bunun-adi-adalet-degil-2023993, (ET: 15. 07. 2018).

Harun Yahya, **Samimi Bir Dindar Atatürk**, Araştırma Yay., Kasım: 2009, İstanbul, ss. 160. (https://www.harunyahya.web.tr/tr/books/927/Samimi-Bir-Dindar-Ataturk/chapter/213/Sonuc)

Ruşen Çakır, “Adnan Oktar ve Benzerlerine Karşı Ne Yapmalı?”, (YT: 12 Temmuz 2018), https://www.youtube.com/watch?v=HPiOSAE41r8&spfreload=10 , (ET: 15. 07.2018).

Ruşen Çakır, “Tanıdığım Adnan Oktar”, 11. Temmuz 2018. http://rusencakir.com/Tanidigim-Adnan-Oktar/6780 , (ET: 30. 07.2018)

Teke Tek Programı, “Adnan Oktar Çevresindekileri Nasıl Etkiledi?”, Haber Türk, 16 Temmuz 2018. https://www.youtube.com/watch?v=Rh9t40HVfWE&index=9&list=LLjs7Ol21J_qs65YElcwj96g&t=0s (ET: 30. 07. 2018)

“‘Zionism’ Means Something Different For Some Muslims”, **https://www.jpost.com/Opinion/Op-Ed-Contributors/Zionism-means-something-different-for-some-Muslims**, (YT: 5 Mart 2013).

